

Dag Juvkam, Kjetil Sørli
og Inger Texmon

Demografisk utvikling i fem storbyer

NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Demografisk utvikling i fem storbyer

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2010:15	Boligmarked og flytting i storbyene
NIBR-rapport 2010:17	Befolkningsutvikling og boligmarked i fem storbyer
NIBR-rapport 2008:34	Vekstsmerte og boligmarked Sentralisering og regional boligprisutvikling
NIBR-rapport 2008:14	Beboernes tilfredshet med nybygde boliger
Samarbeidsrapport NIBR/SINTEF/Byggforsk/NOVA 2007	Markedsbasert utbyggingspolitikk Møte mellom kommune og utbygger i pressområder

Rapportene koster
kr 250,- - kr 350,-, og kan
bestilles fra NIBR:
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Faks 22 60 77 74

E-post til
nibr@nibr.no

Notatet og rapportene
kan også skrives ut fra
www.nibr.no
Porto kommer i tillegg til
de oppgitte prisene

Dag Juvkam, Kjetil Sørli
og Inger Texmon

Demografisk utvikling i fem storbyer

NIBR-rapport 2010:16

Tittel: Demografisk utvikling i fem storbyer

Forfatter: Dag Juvkam, Kjetil Sørli og Inger Texmon

NIBR-rapport: 2010:16

ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-7071-842-9

Prosjektnummer: O-2742

Prosjektnavn: Befolkningsutvikling i storbyene

Oppdragsgiver: KS storbyforskning og storbykommunene

Prosjektleder: Dag Juvkam

Referat: Rapporten tar for seg befolkningsutviklingen i fem storbyer de siste årene, og ser på hvilken befolkningsutvikling vi kan forvente i de nærmeste årene framover.

Sammendrag: Norsk og engelsk

Dato: Juni 2010

Antall sider: 308

Pris: 350,-

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21,
0349 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: Nordberg A.S.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2010

Forord

På oppdrag fra KS Program for storbyrettet forskning har NIBR i samarbeid med SSB gjennomført et prosjekt om befolkningsutviklingen i storbyene i de seneste år og hvordan denne kan antas å utvikle seg i årene framover. Oslo har vært programførende by.

Hovedfokus i arbeidet er på hva vi kan forvente framover, der samtid og utvikling i nær fortid benyttes som grunnlag for antakelser om utviklingen videre de nærmeste årene. Framtidig befolkning vurderes både ut fra ulike varianter av utsiktsanalyse og Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger.

De siste årenes befolkningsutvikling i Norge har vært sterkt påvirket av det høye innvandringsnivået. Denne innvandringen har også hatt en sterk effekt på befolkningsveksten i storbyene, og vært den avgjørende faktoren for at de aller siste årene har sett en rekordartet befolkningsvekst i de aktuelle kommunene.

Rapporten er skrevet av Kjetil Sørli og Dag Juvkam ved NIBR og Inger Texmon i Statistisk sentralbyrå. Dag Juvkam har vært prosjektleder.

De fem storbyene og KS har fulgt arbeidet gjennom en referansegruppe. Kontaktperson hos oppdragsgiverne har vært Ivar Alnæs. Han og den øvrige referansegruppen har bidratt konstruktivt til utformingen av arbeidet. Vi retter en takk til alle.

Oslo, juni 2010

Olaf Foss
Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt.....	5
Figuroversikt	10
Sammendrag.....	11
Summary	16
1 Innledning.....	21
1.1 Rapportens oppbygning og tematikk	21
1.2 Geografisk inndeling	22
1.3 Prosesser og geografisk nivå.....	25
1.3.1 Forholdet mellom storby og omland	27
1.3.2 Sentrum-periferiforskjeller i forholdet mellom regionsenter og omland.....	27
1.4 Bo- og flyttemotiver i de store byene.....	28
2 Noen hovedtrekk.....	35
2.1 Innledning	35
2.2 Folketallsutviklingen siden 1975	35
2.2.1 Enkel tverrsnittsinformasjon.....	35
2.2.2 Folketallsutviklingen i storbyene.....	36
2.3 Aldersstruktur	40
2.4 Relativ folketallsendring for aldersklasser	46
2.5 Relative kullstørrelser:	49
2.5.1 Innledning	49
2.5.2 Utviklingen fra 15-årstrinnet	50
2.5.3 Utviklingen på barnetrinnene.....	53
2.6 Fruktbarhet	55
3 Utsikter.....	57
3.1 Hovedmomenter, og litt om bakgrunnen for dem ...	58
3.2 Fire demografiske hovedfenomener	60
3.3 Demografisk vekstkraft/vekstsvikt	63
3.4 De to modellene.....	64
3.5 Folketallsanslag for byene i fireårsperspektiv	65

3.6	Framtidig folketall i den enkelte storby	67
3.6.1	Oslo	67
3.6.2	Bergen	68
3.6.3	Trondheim	70
3.6.4	Stavanger	72
3.6.5	Kristiansand	74
3.7	Et lite blikk på utsiktene fra 2009 til 2013.....	75
4	Flytteanalyse i livsløpsperspektiv	78
4.1	Tre grupper av årskull fulgt fra de var 15 år	78
4.2	Lokalbefolkning og tilflyttere	79
4.2.1	Høy andel innflyttere i voksenbefolkningen	80
4.2.2	Høy andel innvandrere	81
4.3	De flyttehistoriske prosessene.....	81
4.3.1	Høy tilflytting av ungdom i 20-årene	81
4.3.2	Økt videreflytting og svekket vekst på 30-årstrinnene	83
4.4	Hvor flyttes det fra og hvor flyttes det til? Tiltrekningskraft og vridning.....	87
4.4.1	Utflytting fra Oslo.....	88
4.4.2	Tilflytting til Oslo.....	89
4.4.3	Utflytting fra Bergen.....	89
4.4.4	Tilflytting til Bergen.....	90
4.4.5	Utflytting fra Trondheim	91
4.4.6	Tilflytting til Trondheim	92
4.4.7	Utflytting fra Stavanger	92
4.4.8	Tilflytting til Stavanger	93
4.4.9	Utflytting fra Kristiansand	93
4.4.10	Tilflytting til Kristiansand	94
4.5	Tilflyttere og tilbakeflyttere har mye utdanning	95
4.6	Gjennomgang for byene	97
4.6.1	Oslo.....	98
4.6.2	Bergen.....	99
4.6.3	Trondheim	100
4.6.4	Stavanger	102
4.6.5	Kristiansand	103
4.7	Økt pendling både fra omland til storby og omvendt.....	105
4.7.1	Utviklingen for kvinner viser hovedmønsteret, for menn spiller variasjonene seg ut.....	106
4.7.2	Til hvilke byer og fra hvilke omlandssoner pendles det mest?	108

5	Innvandrenes betydning for storbyenes befolknings- utvikling	111
5.1	Bakgrunn, data og definisjoner	111
5.2	Utviklingen og framtidutsikter nasjonalt.....	113
5.2.1	Den historiske utviklingen i korte trekk	113
5.2.2	Forutsetningene om innvandring i befolkningsframskrivingen i 2009.....	116
5.2.3	Framskrivningsresultater på nasjonalt nivå	118
5.3	Innvandrenes bosettingsmønster ved inngangen av 2009.....	121
5.3.1	Innvandrere samlet	121
5.3.2	Regionale forskjeller i innvandrenes sammen- setning.....	125
5.4	Storbyregionenes vekst i antall innvandrere 1970-2009.....	130
5.4.1	Oslo og naboregionene i indre og ytre ring	130
5.4.2	Drammensregionen	132
5.4.3	Østfold, Vestfold og innlandsfylkene rundt Oslo....	132
5.4.4	Bergensregionen.....	134
5.4.5	Trondheimsregionen	135
5.4.6	Stavangerregionen.....	135
5.4.7	Kristiansand og omegn	137
5.4.8	Regional fordeling av innvandreres bosetting – et helhetsbilde	138
5.4.9	Betydningen av flyttestrømmene inn til landet.....	142
6	Flytting innen storbykommunene.....	143
6.1	Utviklingstrekk i de ulike byene	146
6.1.1	Oslo.....	146
6.1.2	Bergen.....	154
6.1.3	Trondheim	160
6.1.4	Stavanger	165
6.1.5	Kristiansand	170
	Litteratur	175
	Vedlegg 1 Demografiske mål i analysen.....	179
	Vedlegg 2 Beskrivelse av det koblede flytتهistoriemateriale....	191
	Vedlegg 3 Bo og flyttemotiver i Oslo og Akershus.....	193
	Vedlegg 4 Forutsetninger i SSBs befolkningsframskriving 2009.....	209
	Vedlegg 5 Tabeller til kapittel 4.....	219
	Vedlegg 6 Soneinndeling for Trondheim og Stavanger.....	296

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Flyttemotiver i storbyene fordelt på seks hovedmotivgrupper. Prosent.....	29
Tabell 1.2	Bomotiver i storbyene fordelt på seks hovedmotivgrupper. Prosent.....	30
Tabell 1.3	Steds- og miljømotiver for å flytte og bo i de store byene. Prosent av alle som har respondert på minst ett av de 22 underspørsmålene.	32
Tabell 2.1	Folkemengde per 31.12. Utvalgte år.....	36
Tabell 2.2	Prosentvis endring i innbyggertall. 5-årsperioder.....	37
Tabell 2.3	Nettoinnflytting per år til storbyene siden 1975. Gjennomsnitt for femårsperioder.....	38
Tabell 2.4	Fødselsoversudd per år i storbyene siden 1975. Gjennomsnitt for femårsperioder.....	38
Tabell 2.5	Folketilvekst per år i storbyene siden 1975. Gjennomsnitt for femårsperioder.....	38
Tabell 2.6	Over- og underrepresentasjon etter livsfase. 31.12.2008	41
Tabell 3.1	Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Oslo.....	67
Tabell 3.2	Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Bergen	69
Tabell 3.3	Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Trondheim.....	71
Tabell 3.4	Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Stavanger	73
Tabell 3.5	Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Kristiansand	74

Tabell 4.1	Flytتهistoriske hovedtall for gjennomløpet av alderfasen 15-30 år for årskullene født 1975-79. Alle tall er skalert i forhold til 100 gutter og jenter i byene på 15-årstrinnet.....	83
Tabell 4.2	Flytتهistoriske hovedtall for gjennomløpet av alderfasen 15-30 år for årskullene født 1965-69. Alle tall er skalert i forhold til 100 gutter og jenter i byene på 15-årstrinnet.....	85
Tabell 4.3	Flytتهistoriske hovedtall for gjennomløpet av alderfasen 15-40 år for årskullene født 1965-69. Alle tall er skalert i forhold til 100 gutter og jenter i byene på 15-årstrinnet.....	86
Tabell 4.4	Flytтемagnet. Indikator for den tiltrekningskraften som byene har på ungdom som flytter ut fra periferiområdene i landet. Status på 30-årsstadiet, fulgt fra de var 15 år.	87
Tabell 4.5	Utdanningsindekser. Innslag i befolkningen på 30-årsstadiet for tre femårskull født med 10 års mellomrom. Landsinnslaget for hvert femårskull = 100.....	96
Tabell 5.1	Antall innvandrere i ulike storbyregioner 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009 (1.1). Andel i prosent av folkemengden 2009	124
Tabell 5.2	Fordelingen av antall innvandrere mellom de fem storbyene, deres omlandsregioner og resten av landet. 1970, 1990, 2000 og 2009.....	125
Tabell 5.3	Antall innvandrere fra landene i landgruppe 1 i ulike storbyregioner 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009 (1.1). Andel i prosent av folkemengden 2009 .	127
Tabell 5.4	Antall innvandrere fra landene i landgruppe 2 i ulike storbyregioner 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009 (1.1). Andel i prosent av folkemengden 2009 .	128
Tabell 5.5	Fordelingen av innvandrere fra hver av de to landgruppene mellom de fem storbyene, deres omlandsregioner og resten av landet. 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009.....	129
Tabell 6.1	Flytてattraktivitet mellom soner i Oslo for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn	147

Tabell 6.2	Flytteattraktivitet mellom soner i Oslo for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner.....	147
Tabell 6.3	Flytting mellom bysoner i Oslo. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner.....	150
Tabell 6.4	Flytting mellom bysoner i Oslo. Personer født 1965-69. Prosent.. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner	150
Tabell 6.5	Nykommerandel av befolkningen ved slutten av fasen, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/kvinner	151
Tabell 6.6	Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene. Årskullene 1965-69. Menn/kvinner.	153
Tabell 6.7	Flytteattraktivitet mellom soner i Bergen for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn.....	154
Tabell 6.8	Flytteattraktivitet mellom soner i Bergen for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner	155
Tabell 6.9	Flytting mellom bysoner i Bergen. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner	155
Tabell 6.10	Flytting mellom bysoner i Bergen. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner	156
Tabell 6.11	Nykommerandel av nåværende befolkning, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/kvinner	157
Tabell 6.12	Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene til utgangen av 2007. Bergen. Årskullene 1965-69. Menn/kvinner.....	159
Tabell 6.13	Flytteattraktivitet mellom soner i Trondheim for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn.....	160

Tabell 6.14	Flytteattraktivitet mellom soner i Trondheim for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner	160
Tabell 6.15	Flytting mellom bysoner i Trondheim. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner.....	161
Tabell 6.16	Flytting mellom bysoner i Trondheim. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner.....	163
Tabell 6.17	Nykommerandel av nåværende befolkning, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/kvinner	163
Tabell 6.18	Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene. Trondheim. Landsinnslag=100. Årskullene 1965-69. Menn/kvinner.	164
Tabell 6.19	Flyttetattraktivitet mellom soner i Stavanger for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn.....	165
Tabell 6.20	Flyttetattraktivitet mellom soner i Stavanger for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner	166
Tabell 6.21	Flytting mellom bysoner i Stavanger. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner	166
Tabell 6.22	Flytting mellom bysoner i Stavanger. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner.....	167
Tabell 6.23	Andel nykommere av nåværende befolkning, utflyttere av opprinnelig befolkning og videreflyttere av innflyttede personer. Menn/kvinner	168
Tabell 6.24	Representasjonsindekser ved utgangen av 2007 og endring fra 20-24-årstrinnene. Stavanger. Årskullene 1965-69. Menn/kvinner.	169

Tabell 6.25	Flytteattraktivitet mellom soner i Kristiansand for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn	170
Tabell 6.26	Flytteattraktivitet mellom soner i Kristiansand for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner.....	170
Tabell 6.27	Flytting mellom bysoner i Kristiansand. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner.....	172
Tabell 6.28	Flytting mellom bysoner i Kristiansand. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner.....	172
Tabell 6.29	Nykommerandel av nåværende befolkning, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/kvinner	172
Tabell 6.30	Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene. Kristiansand. Årskullene 1965-69. Menn/kvinner.	173

Figuroversikt

Figur 5.1	Innvandring etter registrert innvandringsgrunn ¹	114
Figur 5.2	Inn-, ut- og nettoinnvandring for de siste fire kvartaler ¹ . 4. kvartal 1990 – 1. kvartal 2009.....	114
Figur 5.3	Antall innvandrere med og uten norskfødte barn av to innvandrerforeldre. To landgrupper. Registrert 1965-2009.....	115
Figur 5.4	Samlet nettoinnvandring. Registrert 1990-2008 og forutsatt i befolkningsframskrivningen 2009 ¹	117
Figur 5.5	Folkemengden. Registrert 1990-2009. Framskrevet 2010-2060 etter ulike sett av forutsetninger.....	119
Figur 5.6	Antall innvandrere og norskfødte barn av to innvandrere. Registrert 1990-2009. Framskrevet 2010-2060 etter ulike sett av forutsetninger.....	120
Figur 5.7	Antall innvandrere og norskfødte barn av to innvandrere, etter landbakgrunn. Registrert 1990-2009. Framskrevet 2010-2060 etter ulike sett av forutsetninger	121
Figur 5.8	Fordelingen av innvanderne mellom de fem storbyregionene og resten av landet. 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009	139
Figur 5.9	Fordelingen av innvanderne fra landgruppe 1 mellom storbyene, omegnsregionene og resten av landet. 1965-2009	140
Figur 5.10	Fordelingen av innvanderne fra landgruppe 2 mellom storbyene, omegnsregionene og resten av landet. 1965-2009	141
Figur 5.11	Prosent andel av samlet årlig innvandring til landet for fire regioner. Registrert 1970-2008.....	142

Sammendrag

Dag Juvkam, Kjetil Sørli og Inger Texmon

Demografisk utvikling i fem storbyer

NIBR-rapport 2010:16

Sammendraget følger kapittelstrukturen i publikasjonen, og trekker fram en del resultater og hovedtrekk. De metodiske grepene er forklart i de enkelte kapitlene og til dels mer utfyllende i vedlegg. Mye av dokumentasjonen foreligger i form av tabeller og figurer.

Sterk befolkningsvekst, yngre befolkning og flere barn

De fem kommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand har i dag en samlet befolkning på om lag 1,2 millioner innbyggere. Det betyr at hver fjerde innbygger i Norge bor i en av de fem kommunene som utgjør kjernen i hver sin storbyregion. De siste 25 årene har de fem kommunene økt innbyggertallet med til sammen 250 000 innbyggere, en økning som omtrent tilsvarer Bergens folkemengde. Alle storbyene har hatt befolkningsvekst hvert år siden 1985, og denne har vært særlig kraftig i 2007 og 2008, og i alle byene unntatt Trondheim også i 2009. Den særlig kraftige veksten de siste tre årene har i høy grad vært innvandringsdrevet. Størrelsen på innvandringen fra år til år er imidlertid et usikkert element i byenes befolkningsutvikling. Virkningene av de mer langvarige trekkene ved de innenlandske flyttemønstrene, som til tross for stort gjennomtrekk fører en stadig økende del av den unge voksenbefolkningen til byene, skaper en dynamikk som det er lettere å studere effekter av og å forstå.

En konsekvens av de siste tiårenes flyttestruktur, er at befolkningen i storbyene stadig forynges. Sterk og økende innflytting av unge voksne har gitt byene økte innslag av personer i tjue- og trettiåra. Både på grunn av at stadig flere kommer inn, og at botiden deres øker før de flytter videre, blir det også stadig født

flere barn i de store byene. På de laveste alderstrinnene er det langt høyere innslag av barn enn i landsbefolkningen.

Når byene både absolutt og relativt får stadig flere unge voksne, blir den relative andelen av personer i eldre årskull redusert. Fødselsoverskuddet har dermed blitt kraftig styrket. Med den aldersstrukturen som storbyene har utviklet vil byene fortsatt få befolkningsvekst de nærmeste årene, selv om flyttingene skulle gå mer i balanse. Større årskull rykker opp der årskullene var mindre før over hele aldersskalaen opp mot 60-årsalderen.

Befolkningsutsikter framover

Byene vil etter beregningene få mellom 5,5 og 9 prosent vekst i fireårsperioden fra 2008 til 2012. Sterkest vekst ligger det an til i Oslo. Deretter følger Trondheim, Stavanger, Bergen, og til slutt Kristiansand. Etter første år i perioden foreligger tall for 2009. Alle byene unntatt Trondheim fikk dette året minst like kraftig vekst som i årene forut. Fra 2012 til 2018 ser den årlige veksttakten ut til å bli uendret eller noe lavere i alle byene.

Folketallet i Oslo var ved utgangen av 2009 på 586.860. Ved utgangen av 2012 er det anslått til å ligge mellom 613.000 og 625.000 innbyggere, mest sannsynlig i øvre del av intervallet. Ved utgangen av 2018 ligger anslaget for Oslo på 687.000 innbyggere. Tilsvarende tall for Bergen var 256.600 i 2009, et anslag mellom 264.500 og 267.500 for 2012, og på 287.000 for utgangen av 2018. Trondheim hadde 170.936 innbyggere ved utgangen av 2009, fått et anslag mellom 178.000 og 180.000 i 2012, mens anslaget for 2018 er på 196.000 innbyggere. Stavangers folketall var 123.850 i 2009. Ved utgangen av 2012 har vi anslått et tall mellom 128.500 og 130.500, med en økning opp til 143.000 ved utgangen av 2018. Folketallet i Kristiansand var ved utgangen av 2009 81.295. For 2012 har vi anslagene liggende på 84.000-tallet, med en økning til omtrent 91.500 i 2018.

Fra 2012 til 2018 vil veksttakten svekkes betydelig i Oslo, Bergen og Trondheim, mens Stavanger og Kristiansand ligger an til å få litt sterkere vekst enn før. Det har å gjøre med at det på Sørvestlandet er spesielt høye barne- og ungdomsinnslag i dag, og dermed et relativt sett større potensial for innflytting av unge voksne framover enn i de andre byene. Effekten av høy fruktbarhet på

Sørvestlandet gir fram mot 2018 også sterkere påfyll av barn i alder under 10 år.

Det er større likhetstrekk enn forskjeller mellom byene. Byene får vekst i alle grupper unntatt skolebarn og pensjonister i 80-årene. Alle byene får sterkest vekst i den unge voksenbefolkningen og blant barna deres. Dette skyldes både innflyttingen av unge voksne i 20-årene og av påfølgende familierekuttering. Økt innflytting de siste årene gir økning både i antall personer som flytter videre og i antall personer som blir boende framover. Andelsmessig utgjør videreflytterne drøyt 60 prosent. Flertallet av dem som kommer flytter altså videre, samtidig som stadig større deler av landets unge årskull kommer flyttende inn. Dette er kjernedynamikken i den delen av storbyveksten som skyldes innenlandsk flytting.

Anslagene som er referert skriver seg fra Statistisk sentralbyrås regionale befolkningsmodell og NIBRs utsiktsanalyse. Utsiktsanalysen gir relativt høye anslag for de unge voksne, altså de som flytter mest innenlands. SSBs modell, som har forutsetninger om høy innvandring, gir relativt sett høyere anslag for grupper hvor innvandringen dominerer sterkere i flyttemønsteret. Til sammen bekrefter de to modellene likevel hovedtendensen i utviklingen framover, og sammen belyser de momentene det er knyttet usikkerhet til.

Flytting i livsløpsperspektiv

Alle byene har det siste tiåret hatt en sterk økning i tilflyttingen på alderstrinnene mellom 20 og 30 år, både innenlands og fra utlandet. Men det er fortsatt store forskjeller mellom byene med hensyn til hvor stor del innflytterne utgjør. I Oslo utgjorde innflytterne på 30-årsstadiet 77 prosent av befolkningen, i Trondheim og Stavanger 62 prosent, i Bergen 56 prosent, og i Kristiansand 52 prosent. Kristiansand er eneste storby med klart høyere tilflytterandel for kvinner enn for menn. Storbyene danner dermed et unntak fra mønsteret for de aller fleste kommuner, der det er flere kvinner enn menn blant tilflytterne som blir boende. Grunnen er at det er flere enslige menn i byene, mens familiene i større grad flytter videre.

Gjennom flere tiår har nærmere 40 prosent av nyinnflytterne til byene i det lange løp blitt boende i byene, mens drøyt 60 prosent flytter videre. Tidligere var det meste av videreflyttingen gjort når

man var 35 år, nå strekker prosessen seg opp til 40-årstrinnet. Mange bosetter seg i storbyområdet. Fra 30-årsstadiet dominerer strømmen ut av videreflyttere over strømmen av nyinnflyttere. De mest typiske videreflytterne er de som etablerer familie og får barn mens de bor i storbyen, og som søker større bolig med hus og hage i et barnevennlig nærmiljø. Omtrent en tredel av de som vokser opp i storbyene flytter også ut til omlandet av slike grunner.

Innvandring

Ved inngangen til 2009 var de i alt 422 000 innvandrere i Norge spredt på samtlige av landets 430 kommuner. Halvparten var fordelt på de fem storbyene, samt Bærum, Drammen, Fredrikstad og Sandnes. Antall innvandrere i Oslo skilte seg klart ut, idet antallet på 116 000 utgjorde hele 28 prosent av det samlede antall innvandrere. Av den langsiktige veksten i byene gjennom siste generasjon, bidrar nettoinnvandring med 25-30 prosent.

Helt fra starten av den perioden vi har studert, har innvandrerne hatt en større tilbøyelighet enn den øvrige befolkningen til å være bosatt i Oslo, det sentrale Østlandsområdet eller i de øvrige store byene. Derrest har den årlige innvandringen dels bidratt til å opprettholde denne skjevheten, selv om dette ikke gjelder for hele perioden.

Innvandringsprosessene er mindre forutsigbare enn de innenlandske flytteprosessene, og det er også vanskeligere å holde oversikt over, og å følge med på de bakenforliggende forholdene for disse flyttemønstrene enn for systematikken bak de innenlandske flytteprosessene. Innvandrere fra Øst-Europa har langt lavere tendens til å forlate landet igjen enn vesteuropeere og amerikanere. Derfor vil det kunne oppstå store svingninger som følge av hvilke grupper arbeidsinnvandrere som kommer i ulike perioder.

Byintern befolkningsutvikling

Den byinterne befolkningsutviklingen er belyst for soner bestående av bydeler i hver by. Vi ser tendensen til at de mest sentrale bysonene tjener som innflyttingsområde for personer i den yngste voksenbefolkningen, mens yttersonene i storbykommunene og i omlandet i større grad fungerer som oppvekstområder for barnefamilieene når barna har nådd skolealder. Flyttemønstrene i de ytre bydelene ligner dermed mer på mønsteret for omlandet til

---

storbyene, mens strømmen inn til de sentrale byområdene i større grad rendyrkes av de yngste og av singelliv.

En konsekvens er at de ytre sonene beholder en større andel av sine beboere gjennom voksenlivet opp mot 40-årsalderen, og de har mindre gjennomstrømming enn de indre sonene. Yttersonene får også tilvekst i familiebefolkningen fra man er 20 til 40 år. De sentrale bydelene har en svært omskiftelig befolkning, der boligmarkedet i stor grad fungerer som sorteringsmekanisme for lokalisering i de tidligste livsfasene. De andre bydelene skiller mindre mellom livsfaser, ved familieetablering blir man i større grad boende. De sentrale sonene får dermed en aldersstruktur som til enhver tid er preget av mange unge voksne i 20-årene, mens de andre bysonene har sterkere preg av en gradvis aldring av innflyttet og til dels oppvokst befolkning over 30 år.

Selv om den byinterne soneinndelingen er nokså grov, ser vi konturene av en sjiktinndeling av byens innbyggere etter økonomi i utviklingen mellom ikke-vestlige og andre innbyggere. Der prisnivået er høyt, er andelen ikke-vestlige innvandrere lavt, og gjerne synkende for personer fra kullene vi ser på. Som en del av dette fenomenet har strømmene fra de indre til en del av de ytre bydelene også økt for innvandrerne, i takt med at de indre bydelene utvikler seg til attraktive boområder.

Summary

Dag Juvkam, Kjetil Sørli og Inger Texmon

Demographic development in five cities

NIBR Report 2010:16

Strong population growth, a younger population and more children

The five municipalities Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger and Kristiansand have a total population of roughly 1.2 million. Every fourth inhabitant in Norway lives in one of these five municipalities. During the last 25 years, their population have increased by 250 000, a growth equal to the population of Bergen. All the cities have increased their population every year since 1985. The growth was particularly strong in 2007 and 2008, and for all except Trondheim, also in 2009. The very strong growth during the last three years has to a large extent been driven by immigration. The size of immigration between years is however an uncertain element in the demographic development of the cities. The impacts of long term features of internal Norwegian migration patterns, that despite a large turnover bring larger shares than previously to the cities, create a dynamic that is easier to comprehend and understand.

A consequence of the development in migration patterns during the last decades has been a rejuvenation of city population. A marked and increasing in-migration of young adults has strengthened the share of persons in their twenties and thirties. A steady increase in shares of in-migrants between cohorts and a prolongation of urban life before migration to suburbs or other municipalities means that more children are born in the cities. At pre school age, the share of children is higher than their share of the total population of Norway.

As steadily larger shares of young adults migrate to the cities, there is a shrinking share of persons in higher age classes within the city population. The birth surplus has increased strongly. The current age structure of the cities means that the population will continue to increase in coming years, even if migration should be more balanced. Larger cohorts replace older cohorts at all ages up to approximately 60.

Population prospects

Estimates for the four year period 2008 – 2012 indicate a growth in population for the cities of between 5.5 and 9 per cent. The strongest growth estimate is for Oslo, followed by Trondheim, Stavanger, Bergen, and finally Kristiansand. Numbers are now available for the first year of the time period. Except for Trondheim, all the cities got at least as strong growth in 2009 as in the previous ones. From 2012 to 2018, the annual growth rate is expected to be stable or slightly reduced in all the cities.

By the end of 2009, the population of Oslo had reached 586.860. By the end of 2012, it is estimated at between 613.000 and 625.000 inhabitants and most likely at the upper part of the interval. By the end of 2018, the estimate for Oslo is 687.000 inhabitants. For Bergen, the numbers were 256.600 in 2009, between 264.500 and 267.500 in 2012, and 287.000 by the end of 2018. In Trondheim, the population had reached 170.936 by the end of 2009, the estimates for 2012 are between 178.000 and 180.000, and the estimates for 2018 196.000 inhabitants. The population number of Stavanger was 123.850 by the end 2009, estimated to between 128.500 and 130.500 by the end of 2012, increasing to 143.000 by the end of 2018. The population of Kristiansand was 81.295 by the end of 2009, estimates for 2012 being between 84.000 and 85.000, increasing to approximately 91.500 by 2018.

From 2012 to 2018 the growth rate will be markedly weakened in Oslo, Bergen and Trondheim, while Stavanger and Kristiansand seem to get a somewhat stronger growth than previously. This is due to the high child- and youth rates in South Western Norway today, and the related higher potential for in migration of young adults ahead compared to in the other cities. The effect of high fertility in South Western Norway towards 2018 will also result in larger numbers of children at ages below 10.

The similarities are greater than the differences between cities. The number of persons in all age groups except for school children and pensioners in their 80s will increase. All cities get their strongest growth in the young adult population and among their children. This is due both to the in migration of young adults in their 20s and of the subsequent family recruitment. The growing in migration in later years increases both the number of persons that subsequently migrate to another municipality and the number of in migrants that ends up in the cities. The share of in migrants that later migrates to another municipality is slightly above 60 per cent. In other words, the majority of the in migrants move out again, but at the same time, a larger share of the young cohorts is in migrants. This is the core dynamics of the part of city growth that is due to domestic migration.

The estimates referred to have been drawn from the regional population model in Statistics Norway and the population prospects of NIBR. The population prospects give relatively high estimates for young adults, in other words the age groups that are dominant in domestic migration. The model from Statistics Norway, with its premises of high immigration, has a relatively higher estimation for age groups where immigration is dominant in the migration pattern.

Migration in a life-course perspective

All the cities have had a strong growth in migration for age groups in their 20s during the last decade (both domestic migration and immigration). There are however still marked differences between cities concerning the share of their population that are in migrants. In Oslo, the in migrants constituted 77 per cent of the population at age 30, in Trondheim and Stavanger 62 per cent, in Bergen 56 and in Kristiansand 52 per cent. Kristiansand is the only city with a markedly higher in migration share for women than for men. Most of the cities differ, in other words, from the general pattern among municipalities. The reason for this is that there are more single men in the cities, and that the families continue to a larger extent to migrate.

For some decades, close to 40 per cent of new in migrants to the cities have stayed there on the long term, and somewhat more than 60 per cent has migrated to somewhere else. Previously, most of the migration out of the cities by earlier in migrants was over by

the age of 35, but now, this part of the migration process continues until the age of 40. Many settle permanently in the city suburbs. From the age of 30, the number of migrants moving out of the cities dominates the flow of new in migrants. The most typical migrants out of the cities are families with children, looking for larger living space in a house with garden in the suburban, child friendly surroundings. Approximately one third of the population growing up in one of the cities move to suburbs for such reasons.

Immigration

At the start of 2009 there were 422 000 immigrants in Norway, distributed between all of the nation's 430 municipalities. Half of the immigrants live in one of the five cities or in Bærum, Drammen, Fredrikstad or Sandnes. The highest number of immigrants live in Oslo; 116 000, or 28 per cent of the total immigrant population. Of long term growth in the cities during the last generation, the contribution of immigration/emigration constitutes 25-30 per cent.

From the start of the analyzed period, immigrants have had a stronger tendency than the rest of the population for settling in Oslo, central Eastern Norway or in one of the other cities. The annual immigration has contributed to maintain this bias, even though this is not true for the entire period.

The immigration processes are more difficult to foresee than the domestic migration processes, and they are more difficult to overlook and to understand over time, having both national and international aspects, and thus being part of more complex motivation structures than the patterns behind the domestic migration processes. Since immigrants from Eastern Europe have a far lower tendency to emigrate at a later stage than western Europeans or Americans, there is a potential for large fluctuations in immigration and its consequences dependent on which groups of labour immigrants that arrive during different periods.

Population development within the city municipalities

The population development within the city municipalities are discussed for zones covering urban districts or a set of urban districts. There is a tendency for the central zones to be in-migration zones for young adults while the outer zones and the suburbs to a larger extent is where families settle before children

reach school age. In other words, the migration patterns of the outer zones have more in common with those of the city suburbs, while migration to the central zones to a larger extent focuses on the youngest age groups migrating independently and on single life style.

One consequence is that the outer zones retain a larger part of their young inhabitants through life ages up to 40 years of age, turnover being lower than in the inner zones. In the outer zones, there is an increase in family population from age 20 to 40. The central zones have a highly unstable population, where the housing market to a large extent is a sorting mechanism, making people in their early independent life faces strongly overrepresented. The other zones are less oriented towards specific life stages, but family settlement increases the tendency for staying within the zone. Thus, the central zones get an age structure that at any time are marked by young adults in their 20s, while the other zones show tendencies towards a gradual ageing of its in-migrants and persons that have grown up in the zones at ages above 30.

Even though the division into city zones is quite coarse, we still see the contours of a spatial distribution of urban population according to economy in the development between non western and other inhabitants. Where the housing prices are high, the share of non western immigrants is low and often sinking for persons within the cohorts of the analysis. As part of this phenomenon, the migration flows from central to outer zones has increased for immigrants, as the inner zones are developed into more attractive areas for housing.

1 Innledning

1.1 Rapportens oppbygning og tematikk

Denne rapporten ser på sider ved befolkningsutviklingen i storbyene, og til dels i storbyregionene, i senere år, og ser også 10-20 år framover. I bestillingen fra KS og storbyene ligger det både inne en demografisk analyse og en gjennomgang av *forutsetningene* for befolkningsutviklingen. Det sistnevnte forstås som en gjennomgang av utvalgte faktorer som påvirker den regionale befolkningsutviklingen, der endringer i disse faktorene altså dermed også påvirker utviklingstrekkene for den innenlandske fordelingen av befolkningen. I tillegg kommer forhold rundt innvandring/utvandring, der også faktorer utenfor Norges grenser påvirker den samlede tilstrømmingen sterkt.

I rapporten forholder vi oss til det demografiske perspektivet, som kan deles inn i dimensjonene (i) generasjon (fødselskohort, årskull), (ii) livsløp (aldersfaser, livsstadier), (iii) alder (varighetsmål, tellevariabel over livsløpet) og (iv) tid (forstått som kalenderår). Den *regionale* demografien inneholder i tillegg en romdimensjon, der denne i operasjonell forstand knyttes til kommuner, regioner eller andre geografiske områdeavgrensninger. Dette innebærer at vi i regionaldemografiske analyser kobler historiens kronologiske perspektiv og geografisens korologiske/romlige, som kan knyttes til steds karakter, med det demografiske perspektivet. Den som ønsker en nærmere gjennomgang av regionaldemografisk tenkemåte henvises til Sørli (1995).

Noe av tankegangen bak denne rapporten har vært at den skal være en forholdsvis enkel gjennomgang av situasjon og utviklingstrekk i befolkningen i de fem storbyene rapporten tar for seg, samtidig som den skal gi læring i arbeid med demografisk

analyse. Vi har derfor skilt tekstmessig mellom en mer detaljert gjennomgang av analyseteknikkene som benyttes og en hovedtekst holdt innen en enklest mulig språkdrakt. For å lette gjennomlesningen har den mer omfattende behandlingen av analyseteknikker blitt samlet i vedlegg (vedlegg 1), i likhet med blant annet en god del statistikk som er inkludert med tanke på etterprøvbarehet av vår analyse (vedlegg 5). Vi skiller dermed mellom relativt korte, artikkelaktige kapitler rundt visse demografiske tematikker og et litt tyngre tilgjengelig metodevedlegg, der hver teknikk beskrives noe nærmere. Ettersom en demografisk analyse som skal svare på en oppdragsgivers spørsmål til dels vil kunne føles som komplisert, har det blitt laget en særskilt sammendragsrapport fra arbeidet for den som ønsker å forholde seg til en lettere tekst.

Det enkelte analysekapitlet er holdt knappest mulig ut fra den tematikken som skal belyses og de spørsmål som skal besvares, der hvert kapittel er utformet med den kortfattede artikkel som ideal. Det enkelte kapitlet kan dermed også forstås som en relativt selvstendig tekst. Vi anbefaler imidlertid at den som ikke er i besittelse av den metodekunnskapen som ligger til grunn i et kapittel også skjeler til de relevante vedleggstekstene.

Selv om det enkelte kapitlet kan ses som en nokså selvstendig tekst, har det til en viss grad vært nødvendig ut fra lærings-elementet i prosjektet å vise videre til andre kapitler, for på denne måten å vise til begrensninger og muligheter i den enkelte analyseteknikk, og dermed vise hvordan en kan komme videre med en analyse, når en teknikk ikke fører videre.

1.2 Geografisk inndeling

Den geografiske inndelingen i arbeidet er:

Oslo

Indre ring vest: Bærum og Asker

Indre ring sør: Ski, Frogn, Nesodden, Oppegård

Indre ring nord/øst: Fet, Rælingen, Lørenskog, Skedsmo, Nittedal, Gjerdrum, Lunner

Ytre ring vest: Lier, Røyken

Ytre ring sør: Vestby, Ås, Enebakk, Trøgstad, Spydeberg, Askim, Eidsberg, Skiptvet, Hobøl

Ytre ring nord/øst: Aurskog-Høland, Sørum, Ullensaker, Nes, Eidsvoll, Nannestad, Hurdal

Fire ekstraringer:

Drammensregionen: Drammen, Sigdal, Modum, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Sande, Svelvik

Østfold: Halden, Moss, Sarpsborg, Fredrikstad, Marker, Rømskog, Rakkestad, Råde, Rygge, Våler

Vestfold: Horten, Holmestrand, Tønsberg, Sandefjord, Hof, Re, Andebu, Stokke, Nøtterøy, Lardal

Innlandet: Kongsvinger, Hamar, Løten, Stange, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Jevnaker, Gran, Kongsberg, Ringerike, Hole, Krødsherad, Hurum, Flesberg

Bergen

Vest: Askøy, Fjell, Sund, Øygarden, Meland

Nord: Lindås, Radøy

Sør/øst: Os, Samnanger, Osterøy

Ekstraring: Kvam, Fusa, Austevoll, Vaksdal, Modalen, Austrheim, Masfjorden

Trondheim

Indre ring: Skaun, Klæbu, Melhus, Malvik

Ytre ring, sør/vest: Orkdal, Midtre Gauldal

Ytre ring øst/nord: Stjørdal, Levanger

Ekstraring: Snillfjord, Agdenes, Rissa, Rennebu, Meldal, Selbu, Meråker, Frosta, Leksvik, Verdal

Stavanger

Nabokommuner: Sandnes, Sola, Randaberg

Indre ring: Klepp, Time, Gjesdal, Rennesøy

Ytre ring: Bjerkreim, Hå, Forsand, Strand, Finnøy

Ekstraring: Eigersund, Sokndal, Kvitsøy, Bokn

Kristiansand

Ring vest: Songdalen, Søgne, Vennesla, Marnardal

Ring øst: Lillesand, Iveland, Birkenes

Ekstraring: Grimstad, Arendal, Froland, Evje og Hornnes, Bygland, Mandal, Åseral, Audnedal, Lindesnes, Lyngdal, Hægebostad

Regioninndelingen kan i analysemessige sammenhenger grupperes på følgende måter:

- Den enkelte storbykommune
- Storbykommunene samlet
- Omlandet innen hver storbyregion
- Storbyomlandene samlet
- Den enkelte storbyregion
- Storbyregionene samlet
- En intern underinndeling av hver storbykommune
- En sone og/eller sektorinndeling av omlandet i hver storbyregion

Mens kommuner, omland og regioner både kan behandles enkeltvis og gruppert, krever geografiske underinndelinger en analyse med fokus på den enkelte storby/storbyregion. Dersom underinndelinger skulle bli gruppert med tanke på demografisk sammenligning mellom byer, ville dette kreve en geografisk typifisering av underområder, slik at områder av samme type ble grunnlaget for sammenligningen. Vi har ikke funnet det hensiktsmessig å typifisere slik innenfor dette prosjektet, der underinndeling snarere benyttes til en nærmere beskrivelse av demografiske forhold og endringer knyttet til hver by for seg. Analyse av geografiske områder som utgjør en underinndeling av storbyene er i dette arbeidet altså ensbetydende med utdyping av trekk for hver enkelt kommune, der det dermed tas hensyn til hver enkelt bys særegne historie og forutsetninger. Storbyenes omland behandles kun i forbindelse med flytting, mens fokuset ellers er på storbykommunene.

I de byinterne analysene i kapittel 6, har vi benyttet følgende aggregater av bydeler (eldre bydelsinndeling) som bysoner:

Oslo:

Ytre vest	Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker
Indre vest	Frogner, St.Hanshaugen
Indre øst	Sagene, Grünerløkka, Gamle Oslo + Sentrum
Groruddalen	Bjerke, Grorud, Stovner, Alna

Sør-øst

Østensjø, Nordstrand og Søndre-
Nordstrand.

Bergen:

Sentrum: Bergenhus og Årstad

Vest: Fyllingsdalen og Laksevåg

Nordøst: Åsane og Arna

Sør: Fana og Ytrebygda

Trondheim:

Sentrum, Øst, Midt, Vest, Sør og Bygdene, basert på grunnkretser (se vedlegg 6)

Stavanger:

Sentrum, Nord, Vest og Sør, basert på grunnkretser (se vedlegg 6)

Kristiansand:

Vest: Delområde 01-04

Sentrum Nord: Delområde 05-06 og 12-13

Sentrale bydeler: Delområde 07-08-09

Øst: Delområde 11 og 14-19

Der bydel er grunnlaget for soneinndelingen, har det av statistikkhensyn vært en tilpasning av sonene via eldre bydelsinndeling.

1.3 Prosesser og geografisk nivå

Bak noe slikt som flytteprosesser kan det ligge et stort antall andre prosesser som gjør seg gjeldende på ulike geografiske nivå og til dels i spesifikke typer områder. Visse prosesser kan være rent urbane, andre rent landsbygspregede. Det kan være vanskelig å avgrense den enkelte prosess, der en eksempelvis for gentrifiseringens del (middelklasse overtar som dominerende beboergruppe i historiske bomiljø i byer) allerede på 1980-tallet fikk en diskusjon av om selv et såpass smalt definert fenomen dekket flere ulike prosesser, der ”gentrifisering” i så fall framsto som et kaotisk begrep.

Bestemte fenomener kan gi seg utslag på flere ulike geografiske nivå, der eksempelvis urbanisering blant annet inkluderer byveksten som sådan og ulike prosesser som fører til segregering på strøksnivå i byene. De levekårsmessige hopningstendensene i byene, der velstående grupper sikrer seg kombinasjonen av de beste sosio-økonomiske og de beste miljømessige forholdene, foregår gjerne i slike små, geografiske områder. Slike hopnings-effekter gjør at små områder i byene kan sies å ha en beboermasse med de beste levekårene i landet, mens andre strøk samler personer med sosioøkonomiske problemer i områder med lave bomessige kvaliteter. Vi vil dermed også kunne få vidt forskjellige motivasjoner rundt personers bosetting i en storby etter de sosioøkonomiske ressursene en disponerer. Slike prosesser fanger vi ikke opp i sine mest klare former med den grovere sonedelingen i dette arbeidet, men i noen tilfeller kan vi se konturene av dem.

Noe som er mer relevant for de sonene vi benytter som geografiske områdeenheter i denne analysen er generasjonspreget i utskiftningsprosessene. Vi har over mange år sett at de sentrale bydelene i storbyer i stor grad fungerer i livsfasebosetting for personer i 20- og første del av 30-årene, mens familiedannelsen i større grad skjer i de øvrige sonene i kommunen, og ved flytting til forsteder eller andre deler av landet. Dette betyr blant annet at det hvert år er store utskiftninger i beboermassen i sentrumssonene i byene. Slike utskiftninger har på strøksnivå ofte blitt vurdert som tegn på problematiske miljøforhold. Vi kan like godt si at den raske utskiftningsstakten viser områder som er godt tilpasset livsfasene i den tidligste voksenalderen, og at eksistensen av slike soner kan være et konkurransefortrinn i konkurransen om fordelingen av ungdomsbefolkning. Den livsfasemessige ”arbeidsdelingen” mellom sentrale bydeler og de ytre sonene i storbyene kan også ses som en parallell til kontrasteringen mellom ulike deler av en by og en byregion i ulike funksjonelle sammenhenger (som forholdet bolig/arbeid eller den romlige fordelingen mellom ulike næringer).

Mens stabile livsfaser kan dominere over tid i sentrale områder av storbyer, vil et generasjonspreg kunne oppstå der bosettingen er mer stabil. I slike boområder vil beboersammensetningen i større grad følge vanlig aldringsprosess ved at befolkningsutskiftningen er liten, og der beboerne altså jevnt flyttes oppover livsfasene, framfor å flytte til andre strøk ved livsfascendring. Dette betyr at

innslaget i ulike aldersgrupper dermed kan endres kraftig over en forholdsvis kort tidsperiode, dersom boligbyggingen i en bestemt fase har vært sterk, med de konsekvensene dette blant annet får for variasjoner i skolebehov.

På sonenivå gattes mye av den interne demografiske differensieringen i de ytre sonene av byene ut, ettersom ulike boområder med stor grad av stabil befolkning vil fortsette å være dominert av bosatte i ulike livsfaser. De grupperte bydelene vil dermed oppvise en forskjell seg imellom som er vesentlig mindre enn på lavere geografisk nivå, og der også utvikling i aldersstruktur dermed krympes.

1.3.1 Forholdet mellom storby og omland

- I demografisk forstand er den norske storbyen i dag hovedarenaen for videreutdanning og tidlig yrkesliv for en stor andel av den yngste voksenbefolkningen i Norge, omtrent opp til den norske gjennomsnittsalderen på omtrent 39 år. Dette bidrar også til at gjennomsnittsalderen i disse byene er lavere enn landsgjennomsnittet, og ligger på 36-38 år (SSBs temanettside ”Befolkning”).
- Det foregår en utveksling mellom storbykommunen og omlandet, der personer under utdanning og tidlig arbeidsliv samles i storbykommunen, og ofte i deres mest sentrale bydeler, mens mange i forbindelse med en etterfølgende familieetablering flytter til en forstad.

1.3.2 Sentrum-periferiforskjeller i forholdet mellom regionsenter og omland

Det er en klar forskjell mellom byer i sentrale områder av landet, der en kan benytte begrepet ”polysentrisitet” om nærheten mellom byer, og byer der omlandet er grigrendt, og avstanden mellom sentrene er lang. Mens man i den førstnevnte typen områder gjerne har en toveis befolkningsutveksling mellom omland og by, er den mer enveis der byen er mer dominerende. Dette betyr også at befolkningsutviklingen i ulike omland er svært forskjellige, der antallet potensielle innflyttere, med dagens fruktbarhetsnivå, vil minke der utvekslingen mellom by og omland stort sett erstattes av en enveispromess omland til by.

Når vi beveger oss fra landsdel, via fylke og region, til kommunenivå vil den relative betydningen av flytting øke for de endringene i befolknings sammensetning som vi ser. Geografisk analysenivå er altså viktig for hvilke resultater en får i en undersøkelse. Vi ser samtidig at dette kan benyttes bevisst, for å skape inntrykk av at det ikke er store endringer i eksempelvis folketallsutviklingen rundt om i landet, ved å presentere den på landsdel.

1.4 Bo- og flyttemotiver i de store byene

Viktige forutsetninger for befolkningsutviklingen ligger i personers bo- og flyttemotiver. Vi skal til slutt i denne innledningen derfor kort gå gjennom noe fra Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008. Vi ser litt på forskjeller og likhetstrekk mellom de fem store byene, og mellom storbyer generelt og andre typer steder.

Vi begynner med flyttemotivene, og ser på fordelingen av hovedmotiver. Vi har seks hovedmotiver, arbeid, bolig, sted/miljø, familie, helse og utdanning. De to siste, som gjelder spesielle grupper, er i sum små. De fire første er på landsbasis grovt sett nokså jevnstore. Motivene kan være sammensatte. For eksempel kan en person bidra med et halvt arbeidsmotiv, et tredjedels boligmotiv og et sjettedels familiemotiv. Fordelingene nedenfor er altså basert på vektete tall.

Flyttemotivene

Tabell 1.1 viser flyttemotivfordelinger på landsnivå, for storbyene i gjennomsnitt, og for hver by. Hvis vi ser bort fra de 10-12 prosentene av motiver som er knyttet til utdanning for unge som flytter til storbyene, er det viktigste at motivet for de som flytter til store byer i langt større grad enn for andre som flytter oppgis å være arbeid. Aller tydeligst slår dette ut for Stavanger, men også Oslo og Bergen har oppunder en tredel av alle flyttemotivene knyttet til arbeid. Trondheim og Kristiansand har arbeidsmotiver kun litt over landsgjennomsnittet.

Ingen av de andre store motivene er overrepresentert i de store byene i gjennomsnitt. Familiemotivene ligger nær gjennomsnittet for landet, men det er stor variasjon byene i mellom. I Oslo og Stavanger slår familie mindre ut enn i de andre byene, i Trondheim

og Kristiansand slår familie mye ut. Oslo og Stavanger har store omland. Mye familieetablering finner sted der. I Bergen, Trondheim og Kristiansand er omlandsregionene mindre, og mer etablering skjer innenfor bygrensen. Dette kan være noe av grunnen.

Tabell 1.1 *Flyttemotiver i storbyene fordelt på seks hovedmotivgrupper. Prosent.*

	Arbeid	Bolig	Sted/ miljø	Familie	Helse	Ut- danning
Landet	20	25	21	27	3	4
Storbyene	29	17	15	26	2	11
Oslo	31	21	14	21	1	12
Bergen	29	13	16	30	1	11
Trondheim	22	13	10	39	4	12
Stavanger	34	10	21	22	3	10
Kristiansand	22	7	17	37	5	12

Steds- og miljømotivene vektlegges noe svakere blant de som flytter til storbyene enn av andre. Unntaket er Stavanger, hvor forhold knyttet til sted og miljø betyr mer. I Trondheim vektlegges det lite. Siden det er mange med høy utdanning som flytter til de store byene, får vi her et trekk som kjennetegner høyutdannede. Hvis de vektlegger arbeid, setter de gjerne også pris på steds-kvaliteter. Vektlegger de derimot familie sterkest, fordeler de øvrige motivene seg jevnere ut. Forskjellene mellom storbyene er sterkt preget av dette. Steds- og miljømotivene er imidlertid satt sammen av fem temaer som slår ulikt ut i by og land, så vi tar et spesielt blikk på dem til slutt.

Boligmotivene gjør seg ikke i så stor grad gjeldende for de som flytter til storbyene. Bolig som motiv er langt mer utbredt i omlandene til storbyene. Når Oslo likevel har et høyere innslag av boligmotiver enn de andre storbyene, er nok grunnen at boliganskaffelse i Oslo er en større (kanskje dyrere) investering enn i de andre byene. Vi ser antall boligmotiver øker med størrelsen på byene. I Kristiansand ser det ut til at boligspørsmålet lett lar seg ordne, hvis man av andre grunner velger å flytte dit.

Bomotivene

Bomotivene er basert på spørsmål om hvorfor man ikke har flyttet fra den kommunen man bor, tidsperspektivet er de sju siste årene. Vi får her altså vektlagt bomotiver, til forskjell fra flyttemotiver. Generelt sett er bomotivene mindre stedsavhengige enn flyttemotivene, de framkommer i større grad som begrunnelser fra personer som er fornøyd med stedene de bor på.

Av denne grunn trer de positive sidene ved steds- og miljømotivene sterkere fram som begrunnelser, mens familie- og boligfaktorer i større grad blir tatt for gitt. Arbeid framtrer omtrent like sterkt ut som motiv for å bli boende som motiv for å flytte. Det er 10-12 prosent som ikke klarer å sette ord på hvorfor de er blitt boende (kolonnen til høyre).

Det er liten forskjell mellom bomotivene i de store byene og på landsnivå, når vi kun ser på hovedmotiver. Nesten hvert tredje motiv er knyttet til noe ved sted og/eller miljø. Folk i Kristiansand og Stavanger oppgir et klart høyere innslag av stedsbegrunnede motiver i de andre byene. Kun Trondheim er under landsgjennomsnittet. I Oslo og Trondheim trekkes arbeid i større grad fram som bomotiv enn i de andre byene. Det har antakelig å gjøre med at det i disse byene er flest menn med høy utdanning.

Tabell 1.2 *Bomotiver i storbyene fordelt på seks hovedmotivgrupper. Prosent.*

	Arbeid	Bolig	Sted/ miljø	Fam- ilie	Helse	Utdan- ning	An- net
Landet	19	17	31	19	1	2	11
Storbyene	20	16	31	18	1	2	12
Oslo	24	15	30	16	1	2	12
Bergen	18	17	30	20	1	3	11
Trondheim	23	15	27	19	2	3	11
Stavanger	16	16	38	19	1	0	10
Kristiansand	18	15	40	16	1	0	10

Innslaget av bolig- og familiemotiver varierer derimot ikke så mye, og er omtrent som på landsbasis. Når bolig brukes som bomotiv, ligger det nok en blanding av økonomi og eiendomstilknytning under. Dette gjelder også for bolig som flyttemotiv i de områdene hvor motivene er utbredt, nemlig i storbyomlandene. Som vedlegg

3 har vi lagt et notat hvor det er sett nærmere på de spesifikke boligmotivene i flyttestrømmene inn, ut, mellom, gjennom og tilbake til kommunene i Oslo og Akershus.

Steds- og miljømotivene

Vi skal se på undergrupper av motiver for sted og miljø. Undersøkelsen har fem temabølker med til sammen 22 under-spørsmål. De to første temaene er tilgang til varer, tjenester og andre typer goder og forhold knyttet til avstander og kommunikasjon. Folk i de store byene vektlegger slike faktorer sterkere enn andre. De tre siste bolkene, som har å gjøre med henholdsvis fysiske og sosiale faktorer i nærmiljøet og til stedstilhørighet, blir i større grad trukket fram utenfor de store byene. Men det er en del variasjon mellom byene i dette, noe som framkommer i tabell 1.3.

For å unngå misforståelse av tabellen: De prosentene som er angitt i tabell 3 er innenfor den gruppen som har oppgitt en eller flere (av 22) faktorer knyttet til sted og miljø enten som flyttemotiv eller bomotiv. Hvor mange detter er framgår av tabell 1.1 og 1.2. Stavanger er den byen som har størst innslag av sted og miljø både som bomotiv og flyttemotiv. Deretter følger Kristiansand, mens folk i Trondheim i minst grad har respondert på disse temaene som årsak til det de har gjort.

Når vi går inn i tabellen og ser, framtrer det noen klare trekk. Stavanger og Oslo, altså byene med høyest innslag av arbeidsmotiv, har også høyest innslag av personer som vektlegger god tilgang til varer og tjenester og gode kommunikasjonsforhold. Stavanger skårer aller høyest på butikker, forretninger og offentlig service, Oslo på kulturtilbud og kafeer.

Trondheim ligger med ett unntak lavest på alt som har med tilgjengelighet å gjøre. Det trenger ikke å bety at dette er uviktig i Trondheim. Det kan tolkes som at tilgjengeligheten er så god at den faktisk blir tatt for gitt. Et motiv er en subjektiv begrunnelse, knyttet til forhold man nettopp ikke kan eller vil ta sjansen på at kan tas for gitt. Men lav respons kan også tolkes som likegyldighet.

Tabell 1.3 *Steds- og miljømotiver for å flytte og bo i de store byene. Prosent av alle som har respondert på minst ett av de 22 underspørsmålene.*

	Landet	Stor- byene	Oslo	Berg- en
Tilgang, varer/tjenester	53	66	72	60
- butikker	34	43	46	37
- offentlige tjenester	38	43	43	42
- kulturtilbud, kafeer	30	46	51	40
- natur, friluftsmuligheter	47	54	55	55
- fritidsaktiviteter ellers	34	37	40	34
Avstander, kommunikasjoner	54	69	77	62
- raskt å komme til arbeid	36	48	56	41
- raskt å besøke venner/familie	44	53	60	45
- gode kollektivtilbud	29	46	60	31
- lett å komme til senter, større sted	25	35	41	31
Fysiske forhold ved nærmiljøet	62	62	63	57
- liker type bebyggelse/strok	47	49	50	45
- barnevennlighet, lekeplasser mv	46	43	44	41
- solrikhet, utsikt	51	48	45	50
- lite støy og forurensning	44	38	36	34
- bra klima	41	33	38	24
Sosiale forhold ved nærmiljøet	70	70	71	69
- lite innsyn, innblanding, kontroll	29	27	22	31
- lett å ha kontakt med naboer mv	58	53	52	51
- lett å bli akseptert, høy toleranse	57	54	48	59
- liten trafikkfare, lite kriminalitet	65	61	58	63
Stedstilhørighet	81	76	74	78
- bolig/eiendom i slekten	23	12	10	15
- aktiviteter/erfaringer gitt tilknytning	63	57	57	57
- liker denne type sted/natur	73	66	63	72
- sterk tilhørighet til fylke/landsdel	61	57	51	65

Når Kristiansand har høyere skår på fire av de fem underspørsmålene om tilgjengelighet, med samme respons på temaet totalt, er forklaringen at folk i Kristiansand har gitt respons på flere underspørsmål i første bolk enn folk i Trondheim.

Annen bolk er svært Oslo-dominert. Kravet til reisetid og gode kollektivtilbud er større i Oslo enn i de andre byene, og disse faktorene vektlegges som begrunnelser i større grad. Dette kan ha å gjøre med at kollektivtrafikken ofte er ustabil og nettopp ikke kan tas for gitt i Oslo. Nok en gang kommer Trondheim lavt ut, og

nok en gang kan vi spørre om det er fordi kommunikasjonene der fungerer godt. Antakelig er årsaken mer sammensatt.

Tabell 3.1 forts.

	Stor- byene	Tr.- heim	Stav- anger	Kr.- sand
Tilgang, varer/tjenester	66	56	70	56
- butikker	43	33	53	37
- offentlige tjenester	43	34	51	44
- kulturtilbud, kaféer	46	39	48	35
- natur, friluftsmuligheter	54	46	58	51
- fritidsaktiviteter ellers	37	30	42	33
Avstander, kommunikasjoner	69	59	73	58
- raskt å komme til arbeid	48	44	40	42
- raskt å besøke venner/familie	53	48	53	40
- gode kollektivtilbud	46	32	39	40
- lett å komme til senter, større sted	35	21	39	26
Fysiske forhold ved nærmiljøet	62	63	66	60
- liker type bebyggelse/strøk	49	50	52	47
- barnevennlighet, lekeplasser mv	43	44	51	33
- solrikhet, utsikt	48	50	52	56
- lite støy og forurensning	38	40	49	40
- bra klima	33	26	26	49
Sosiale forhold ved nærmiljøet	70	76	69	63
- lite innsyn, innblanding, kontroll	27	32	32	28
- lett å ha kontakt med naboer mv	53	59	61	44
- lett å bli akseptert, høy toleranse	54	60	64	42
- liten trafikkfare, lite kriminalitet	61	68	64	58
Stedstilørighet	76	87	71	74
- bolig/eiendom i slekten	12	10	14	16
- aktiviteter/erfaringer gitt tilknytning	57	63	55	44
- liker denne type sted/natur	66	72	64	66
- sterk tilørighet til fylke/landsdel	57	63	58	56

På de to nærmiljøtemaene er det mindre forskjeller mellom responsen i storbyene og responsen andre steder i landet. I sum er det litt flere i storbyene som liker strøket og bebyggelsen, på de andre underpunktene er responsen litt lavere i storbyene. Det største men ikke overraskende unntaket er at Kristiansand får løftet kraftig fram godt klima som grunn for å bo der eller flytte dit.

De sosiale faktorene ved nærmiljøet trekkes fram i samme grad i storbyene som utenfor. Men i storbyene responderes det på færre

av underspørsmålene. Alle fire underspørsmål har lavere skår for storbyene i sum enn på landsbasis. På disse spørsmålene responderer imidlertid Trondheim jevnt over høyt. Også i Stavanger vektlegges gode naboforhold og høy toleranse i nabolaget som begrunnelser.

I storbyene er stedstilhørighet i mindre grad brukt som begrunnelse enn andre steder. Trondheim har klart høyere respons enn de øvrige byene, årsaken kan være at andelen som har respondert på minst ett spørsmål er mindre i Trondheim enn i de andre byene. Det ser ut som om spørsmålet om aktiviteter og erfaringer har slått ut. Kanskje er det en NTH-effekt blant de som er blitt boende i byen etter studietiden? Ellers kan vi merke oss at Bergen kommer først og Oslo sist med hensyn til å oppgi tilhørigheten til fylket eller landsdelen som motiv for å bli boende eller flytte dit.

---

2 Noen hovedtrekk

2.1 Innledning

I dette kapitlet skal vi presentere en del hovedtrekk for utviklingen i storbyene. Informasjonen er her ikke regionalisert i ulike strømmer. Vi har dermed et rent storbyperspektiv på informasjonen i dette kapitlet, mens analysene som ser storbyene i en større regional sammenheng er utført i form av flytteanalyser.

2.2 Folketallsutviklingen siden 1975

2.2.1 Enkel tverrsnittsinformasjon

I dette underkapitlet gir vi en del tverrsnittsinformasjon. Denne kan betraktes som den enkleste analysen i arbeidet, der funn her kan belyses videre og dypere i andre kapitler. Når flere tverrsnitt ses i sammenheng, er det som regel til hjelp å få studert og tolket endringene mellom ulike tidspunkt i lys av livsfaseperspektivet.

Ved bruk av den vanligste demografiske tverrsnittsinformasjonen, knyttet til født, døde, inn- og utflytting, er det nødvendig å være klar over at tallene – i tillegg til sin samtidsrelevans – skriver seg fra hendelser og prosesser knyttet til mange forskjellige tidspunkter. Samtidig som antall født og antall døde et gitt år naturlig nok viser til den dagsaktuelle demografi, viser fødselsoverskuddet også til den demografiske endringen over et tidsforløp som omfatter flere generasjoner, der balansen er sterkt påvirket av flere tiårs flyttemønstre og fruktbarhet/fruktbarhetsutvikling.

Aldersstrukturen som dannes og gradvis omdannes over tid har stor påvirkning på forholdet mellom antall eldre og antall i fruktbar

alder. Vi kommer nærmere tilbake til dette i forbindelse med representasjonsindeksene senere i kapittelet.

Flyttebalansen som sådan er slik sett et enklere begrep å forholde seg til, som uttrykk for differansen mellom inn- og utflytting. Imidlertid begrenses nytten av enkle flyttetall ved at de kun gir informasjon om variasjon mellom år, og ikke forteller om det faktisk utvikler seg mer permanente endringer i flytteadferden mellom kull og generasjoner. Variasjoner i flytteomfang kan være relatert til variasjoner i de økonomiske konjunktorene, mens sluttresultatet for ulike kull og generasjoner *kan* være nokså likt (men altså ikke nødvendigvis). Konjunkturutviklingen skaper som regel ulike faseforløp over alder for ulike årskull. Enkle tverrsnittsdata har dermed en begrenset tolkbarhet, og skal her kun benyttes for å etablere et første overblikk over noen enkle trekk i samtida sammenlignet med situasjonen for få tiår siden.

2.2.2 Folketallsutviklingen i storbyene

Tabell 2.1 *Folkemengde per 31.12. Utvalgte år.*

	Oslo	Bergen	Trond-heim	Stavanger	Kristian-sand	Stor-byene
1974	465 337	214 019	134 039	85 576	59 240	958211
1979	454 872	208 910	134 726	89 913	60 738	949159
1984	447 351	207 416	134 075	94 193	62 197	945232
1989	458 364	211 826	137 346	97 570	64 888	969994
1994	483 401	221 717	142 927	103 590	68 609	1020244
1999	507 467	229 496	148 859	108 818	72 395	1067035
2004	529 846	239 209	156 161	113 991	76 066	1115273
2009	586 860	256 600	170 936	123 850	81 295	1219541

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som vi ser av tabell 2.1 – 2.5, har alle de norske storbyene hatt en sterk befolkningsvekst siden midten av 1980-tallet, der den samlede veksten siden 1985 er på nesten 275 000 innbyggere – eller om en vil; storbyveksten tilsvarer godt og vel dagens innbyggertall i den nest største storbyen, Bergen. Denne vekstperioden avløste en periode der storbykommunene samlet hadde mistet innbyggere. De aller siste årene skiller seg ut med særlig sterk befolkningsvekst. Også på landsplan har denne veksten

vært særlig høy disse årene, der et historisk sett uvanlig høyt flytteoverskudd med utlandet står som hovedforklaring. Selv om innvandringsoverskuddet har blitt spredt noe utover i landet, har storbyene fått mer enn størrelsene skulle tilsi, og dette har forsterket veksten i storbyene. Inn- og utvandringen blir behandlet i et eget kapittel.

Oslo alene har omtrent halvparten av alle storbyinnbyggerne. Når Oslo er såpass dominerende, er det viktig å unngå en analyse som er såpass forenklet at en kun analyserer storbyene samlet, ettersom samletallene i mange tilfeller vil kunne vise et ”storbymønster” som strengt tatt er et Oslomønster. Ofte vil det imidlertid være snakk om gradforskjeller innenfor et hovedmønster, og det samme gjelder også variasjoner i endringsforløpene.

Tabell 2.2 *Prosentvis endring i innbyggertall. 5-årsperioder.*

	Oslo	Bergen	Trond- heim	Stav- anger	Kristian- sand	Storbyene i alt
1975-79	-2,3	-2,4	0,5	5,1	2,5	-0,9
1980-84	-1,7	-0,7	-0,5	4,8	2,4	-0,4
1985-89	2,5	2,1	2,4	3,6	4,3	2,6
1990-94	5,5	4,7	4,1	6,2	5,7	5,2
1995-99	5,0	3,5	4,2	5,0	5,5	4,6
2000-04	4,4	4,2	4,9	4,8	5,1	4,5
2005-09	10,8	7,3	9,5	8,6	6,9	9,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som tabell 2.2 viser, har også Oslo den mest markerte endringen befolkningsutvikling i de årene vi ser på. Stavanger og Kristiansand her hatt en jevnere vekst enn de øvrige storbyene. Ser vi på den siste 5-årsperioden, ser vi at Oslo og Trondheim vokser særlig kraftig, og også særlig kraftig i sammenligning med i tidligere 5-årsperioder.

Tabell 2.3 – 2.5 viser folketallsutviklingen i storbykommunene, fordelt på fødselsoverskudd, nettoinnflytting og folketilvekst i gjennomsnitt per år fordelt på femårsperioder. Folketilveksten er summen av fødselsoverskudd og nettoinnflytting, og framkommer som differansen mellom innbyggertallet på to ulike tidspunkter (i registerstatistikken finnes tilfeller av små avvik mellom summen av fødselsoverskudd og nettoinnflytting på den ene side og endring i

innbyggertall mellom to tidspunkter). Tradisjonelt er befolkningsregnskap blitt laget på denne måten.

Tabell 2.3 *Nettoinnflytting per år til storbyene siden 1975. Gjennomsnitt for femårsperioder.*

	Oslo	Bergen	Trond- heim	Stav- anger	Kristian- sand	Storbyene i alt
1975-79	-1536	-2043	-669	424	-48	-3872
1980-84	-692	-976	-676	471	16	-1858
1985-89	2130	-59	64	57	230	2421
1990-94	3795	626	211	410	362	5403
1995-99	2903	332	366	228	435	4263
2000-04	1473	828	638	329	447	3714
2005-09	6512	2043	1889	1046	645	12135

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.4 *Fødselsoversudd per år i storbyene siden 1975. Gjennomsnitt for femårsperioder.*

	Oslo	Bergen	Trond- heim	Stavanger	Kristian- sand	Storbyene i alt
1975-79	-667	1059	829	456	359	2036
1980-84	-974	698	539	423	277	963
1985-89	-130	966	603	593	298	2330
1990-94	1248	1366	905	793	380	4692
1995-99	2122	1230	819	831	328	5330
2000-04	2919	1096	832	716	295	5859
2005-09	5025	1429	1078	933	399	8864

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.5 *Folketilvekst per år i storbyene siden 1975. Gjennomsnitt for femårsperioder.*

	Oslo	Bergen	Trond- heim	Stavanger	Kristian- sand	Storbyene i alt
1975-79	-2104	-1022	137	867	300	-1821
1980-84	-1504	-299	-130	856	292	-785
1985-89	2203	882	654	675	538	4952
1990-94	5007	1978	1116	1204	744	10050
1995-99	4813	1556	1186	1046	757	9358
2000-04	4476	1943	1460	1035	734	9648
2005-09	11403	3478	2955	1972	1046	20854

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som vi ser, har det skjedd en kraftig endring i den demografiske utviklingen for storbyene innenfor den tidsperioden vi ser på her, der et skille inntreer på 1980-tallet, og et annet rundt 2005. Bak veksten de siste par tiårene ligger det en markert bedring av flyttebalansene. Dette har i sin tur påvirket fødselsoverskuddet. Ettersom flytting i voksen alder i hovedsak skjer når man er i 20-åra og til omtrent 40-årstrinnet, så påvirker flyttingene i denne fasen aldersstrukturen i ulike geografiske områder. Vi kommer nærmere tilbake til dette senere i kapittelet. De storbyene har i økende grad fått mange unge voksne og færre eldre, og dermed øker fødselsoverskuddet også.

I de to første femårsperiodene (tidsspennet 1975-1984) hadde senterkommunene i storbyregionene samlet et flyttetap, bare Stavanger hadde flytteoverskudd i begge disse femårsperiodene. Fra og med andre halvdel av 1980-tallet har storbyene gjennomgående hatt flytteoverskudd, der dette har blitt forsterket av en netto tilvekst ved innvandring. Innvandringsoverskuddet slår kraftig ut i femårsperioden 2005-2009, der den gjennomsnittlige årlige flyttebalansen er blitt rekordhøy i alle storbyer. Innvandrere samlet har et mer sentralt bosettingsmønster enn andre bosatte. Vi skiller ikke ut innvandringen her, men kommer tilbake til denne i et eget kapittel.

Både inn- og utflyttingstallene er rekordhøye. Dermed øker også gjennomstrømmingen, i tillegg til at flytteoverskuddet altså er blitt rekordstort. I både Bergen og Stavanger er nettoinnflyttingen i snitt for de siste fire årene over det dobbelte av hva den har vært i noen av femårsperiodene før, og i Trondheim til og med mer enn det tredobbelte.

Parallelt med den sterke nettoinnflyttingen har det seg da også utviklet seg et betydelig fødselsoverskudd i alle byene, ettersom det langvarige flytteoverskuddet som nevnt har bidratt til en foryngelse av storbyenes aldersstruktur. For Oslos del er det årlige fødselsoverskuddet i perioden etter 2005 svært mye høyere enn i noen tidligere perioder.

I den siste femårsperioden har folketilveksten per år vært sterkere enn i alle femårsperiodene etter 1975, og for storbyene samlet over 20800 personer per år. I Oslo og Trondheim har veksten vært mer enn dobbelt så stor per år i snitt som i de øvrige periodene med sterke vekst.

Disse oppsummeringene antyder at det i forbindelse med den lange perioden med befolkningsvekst har skjedd en kraftig foryngelse av storbyenes befolkning med stadig flere barn og unge, og at denne så forsterkes ved en svært sterk tilflytting. Økt utflytting i familiefasene har ikke veid opp for veksten i innflyttinger. Vi skal senere se nærmere på dette, og også vise flyttelevegelsenes geografiske retning. Foryngelse av befolkningen er i seg selv en komponent som bidrar til at befolkningsveksten vil fortsette de nærmeste årene. I neste kapittel ser vi nærmere på hva dette kan bety for framtida, og drøfter og gir tall for utsiktene i ulike aldersgrupper i de fem byene.

2.3 Aldersstruktur

Storbyenes befolkning er i dag i snitt klart yngre enn den norske befolkningen totalt. Vi skal her se litt på forholdet mellom byenes og landets aldersstruktur ved hjelp av indekser som viser over- og underrepresentasjon i byene sammenlignet med på landsplan for ulike aldersklasser og ulike alderstrinn. Ved sammenligning av situasjonen på ulike tidspunkt vil vi også kunne studere hvordan innslaget for ulike kull utvikler seg over aldersskalaen. Vi benytter i denne forbindelse et mål som kalles regionale aldersindekser, der vi får fram storbyenes aldersstrukturelle særpreg.

Regionale aldersindekser viser en tverrsnittsstruktur, de gir altså et bilde av sammensetningen på et gitt tidspunkt. Indeksene er et mål for såkalt regionaldemografisk representativitet (Sørli 1995). En slik regionaldemografisk indeks måler befolkningsinnslaget i en aldersgruppe i en region mot innslaget av samme gruppe i en valgt geografisk referanseenheter, der en ofte, som i dette arbeidet, benytter landsnivået. Indekser over 100 betyr at aldersgruppen er overrepresentert i regionen sammenlignet med situasjonen på landsnivå. Verdier under 100 viser tilsvarende underrepresentasjon. Avviket fra 100 angir hvor sterkt over- eller underrepresentert de ulike aldersgruppene er, målt i prosent av innslaget på landsbasis på angjeldende tidspunkt.

Ettersom det for analyseformål er en fordel om to eller flere slike tverrsnittsmål kan ses i sammenheng, slik at vi kan studere innslag på ulike alderstrinn for årskullene etter hvert som de blir eldre, benytter vi her aldersskjevhetene per 31.12.1988, 31.12.1998 og

31.12.2008. I løpet av de 20 årene økte innbyggertallet i Norge med 13,7 %. For de ulike storbykommunene var veksten i samme periode for Oslo på 21,8 %, Bergen 19,4 %, Trondheim 23,2 %, Stavanger 25,4 % og Kristiansand 24,4 %. Disse byene har dermed hatt en vekst som er nær det dobbelte av den nasjonale. Hvilken effekt har det hatt på aldersstrukturen? Hvordan er ser den ut i dag?

Innledningsvis skal vi presentere en enkel tabell som viser over- og underrepresentasjon per 31.12.2008 etter syvårige aldersklasser, for å få fram noen hovedtrekk ved storbyenes aldersstruktur i dag. Denne formen for analyse er også svært godt egnet for grafiske framstillinger der hvert enkelt alderstrinn framtrer, og der flere slike sammenstilles i et bilde for å visualisere forholdet mellom alderstrinn, og der en også, ved å gjenfinne kull på ulike alderstrinn kan følge deres relative utvikling mellom tidspunktene.

Tabell 2.6 *Over- og underrepresentasjon etter livsfase. 31.12.2008*

Alders- klasse	Oslo	Bergen	Trond- heim	Stavanger	Kristian- sand	Stor- byene
0-6 år	108	101	103	108	102	105
7-13 år	76	94	92	99	103	86
14-20 år	74	97	96	96	107	87
21-27 år	133	122	133	117	112	128
28-34 år	162	116	120	125	104	139
35-41 år	112	101	101	105	96	106
42-48 år	96	98	96	102	102	97
49-55 år	88	94	95	96	96	92
56-62 år	84	89	92	87	90	87
63-69 år	81	90	90	80	91	85
70-76 år	74	97	83	78	98	82
77-83 år	81	97	86	81	95	86
84-90 år	92	96	83	84	90	91
91 + år	105	101	75	93	85	97
I alt	100	100	100	100	100	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Storbyene har nå et sterkt innslag av ung voksenbefolkning. Dette finner vi også i dag i mange senterkommuner ellers i Norge. På grunn av denne store unge voksenbefolkningen er også de tidligste barnetrinnene overrepresentert, mens utflytting av barnefamilier i

hovedsak gir en underrepresentasjon for kullene som til enhver tid er på skolealderstrinnene. For personer som inngår i aldersklassene fra og med 42 år er hovedbildet preget av underrepresentasjon i storbyene samlet. Når overrepresentasjonen i yngste barneklasse gjennomgående er mindre enn overrepresentasjonen i voksenklassene, er en delforklaring at storbyene har et større innslag av single enn i landsbefolkningen. En annen delforklaring er at fruktbarhetsnivået er lavere i storbyene enn i landet som helhet. Dermed trengs en større overrepresentasjon av unge voksne for å oppnå den samme overrepresentasjonen av barn som i gjennomsnitt oppnås. Kristiansand ser ut til å være et unntak fra dette, antakelig på grunn av fortsatt høy fruktbarhet på Sørlandet.

Det er storbyinnflyttingen av ung voksenbefolkning med påfølgende videreutflytting som i dag er styrende for utviklingen av byenes aldersstruktur, sett mot landets. Ved at det er et stort innslag av unge voksne der, påvirker dette også innslaget på andre alderstrinn. Innslagene øker på 20- og 30-årstrinnene både fordi innflyttingen øker og fordi videreflyttingene stadig har tatt lenger tid. De yngre årskullene blir dermed relativt sett stadig større. Aldersstrukturen konsentreres da stadig sterkere omkring de yngste i voksenbefolkningen og deres småbarn. Vi ser eksempelvis nå, når Oslo har hatt befolkningsvekst i to tiår, at dette gir et tiltagende antall underrepresenterte kull på øvrige alderstrinn, der alle syvårige aldersklasser fra 42-årstrinnet til og med 90-årstrinnet er underrepresentert. Underrepresentasjonen for de enkelte årskull forsterkes når flyttebalansene for den unge voksenbefolkningen øker.

Oslo har det mest markerte mønsteret av storbykommunene. Byen inntar ytterpunktet i alle aldersklasser unntatt to. Den har størst innslag av førskolebarn og voksne fra 21-41 år, samt for de aller eldste, ellers stort sett det laveste innslaget blant middelaldrende. Kristiansand danner, om ikke en motpol, så i alle fall det mønsteret som sterkest avviker fra Oslos. Dette er den eneste byen med overrepresentasjon av skolebarn, mens overrepresentasjonen av småbarn og unge voksne er den laveste blant storbykommunene. I tillegg er underrepresentasjonen gjennomgående den minste videre oppover aldersskalaen, fram til aldersklassen som begynner med 77-årstrinnet. La oss se litt nøyere på fordelingene, uavhengig av aldersklassene, og på endringer mellom 1988, 1998 og 2008.

Oslo har i dag det mest markante mønsteret av storbyene i de yngre aldersklassene, der kullene på alderstrinnene fra 22 til 40 år er overrepresenterte, og med en topp på 29-årstrinnet. Der er den på omtrent 60 prosent. Oslo var den siste av storbyene til å utvikle en overrepresentasjon i barnekullene. Tilbake i 1988 var 0-åringene akkurat i balanse, mens de nå er omtrent 25 prosent overrepresenterte, og som vist, topper de øvrige byene i overrepresentasjonen for de aller yngste. Overrepresentasjonen gjelder nå de fire yngste alderstrinnene, og har stort sett utviklet seg med økning det siste tiåret. Med tiltagende antall fødsler i Oslo har også underrepresentasjonen ved videreflytting av foreldre med barn fra byen redusert underrepresentasjonen på de øvrige barnealderstrinnene, og i særlig grad for de resterende trinnene under skolealder. Når den sterke overrepresentasjonen i kullene mellom 22 og 40 år ikke slår ut i sterkere barnetall, har dette som sagt tidligere både å gjøre med Oslo som singleby, og med lavere fruktbarhet enn på landsplan.

Noe av den demografiske virkningen av flytteoverskuddet i Oslo over mange år kan avleses av hvordan kullene oppover på aldersskalaen beveger seg fra over- til underrepresentasjon. Eksempelvis var 40-åringene i 1988 3 prosent underrepresenterte. Ved en helt jevn befolkningsvekst med den nasjonale skulle dette kullet, 20 år senere, som 60-åringer fremdeles være omtrent slik representert, ettersom det er svært lite flytting blant personer over 40 år. På 60-årstrinnet hadde imidlertid kullet blitt 13 prosent underrepresentert. Ved den sterke veksten i ung befolkning skjer det dermed en sterk foryngelse av befolkningen, som om få år vil bety at Oslo vil være underrepresentert på alle pensjonisttrinnene. Dette betyr vel og merke ikke at det nødvendigvis blir færre personer på alle alderstrinn, men at det blir relativt sett lavere innslag av eldre på alle trinnene enn på landsplan.

Ettersom alle storbyene har opplevd sammenhengende vekst i minst 20 år, vil denne foryngingen av befolkningen, med synkende representativitet for kullene etter hvert som de beveger seg oppover aldersskalaen gjelde dem alle, men med varierende styrke. Vi skal se litt på hovedmønster og utvikling for de øvrige byene.

Bergen har det samme hovedmønsteret som Oslo, der de høyeste innslagene i den unge voksenbefolkningen har blitt vesentlig hevet det siste tiåret. Bergen har imidlertid både i 1988 og 1998 hatt en

overrepresentasjon av de aller yngste barna, men denne har blitt noe svekket mot 2008, etter en viss styrking fra 1988 til 1998. For kullene i skolealder har det imidlertid skjedd en viss styrking. Den reduksjonen vi så fra 1988 til 1998 i representasjon for kull i andre halvdel av 20-årene har forplantet seg ti alderstrinn oppover aldersskalaen, og med andre ord blitt opprettholdt som fallende representasjon. Kull over 40 år er i dag gjennomgående noe underrepresenterte, der deler av den tidligere overrepresentasjon har forsvunnet på grunn av økt befolkningsvekst i de yngre aldersklasser (som for de som nå er i 70-årene). I tillegg var det noen store eldrekull i Bergen tidligere som nå har dødd ut. Det ser ut til at dødeligheten i Bergen for personer godt oppe i pensjonistalder er lavere enn på landsplan. Dette fører til større stabilitet i innslagene, og gir som regel også økt representasjon på de høyeste trinnene. Langtidstrenden er likevel reduserte eldreinnslag basert på veksten i yngre aldersklasser.

Trondheim viser også det samme hovedmønsteret, men med byens jevnere vekst, uten noen sterk nedgang i noen fase, framstår det et bilde der underrepresentasjonen stort sett tiltar oppover aldersskalaen, og der underrepresentasjonen begynner med 41-årstrinnet. Det er et mindre eldreinnslag på høye alderstrinn enn i Oslo og Bergen. Mens det stort sett er de samme alderstrinnene i den unge voksenbefolkningen som har vært overrepresentert på de tre tidspunktene vi ser på, er det en vesentlig heving av representasjonen på de fleste av disse trinnene det siste tiåret, etter en nokså stabil periode før dette. Avtakende innslag for kullene på vei oppover aldersskalaen fra 40-årstrinnet skriver seg fra de unges flyttinger med tilhørende vekst i fødselsoverskuddet.

Stavanger har også utviklet mye av det samme mønsteret for over- og underrepresentasjon, men med sterkere barneinnslag, der ingen alderstrinn i barneårene er mer enn omtrent 5 prosent underrepresentert, og alle under barneskolealder er på plussiden. Innslaget av førskolebarn og videre opp til 10-årstrinnet har imidlertid blitt noe svekket det siste tiåret, på tross av en styrking av innslaget på voksentrinn opp til 35 år. Stavanger ligger i en del av landet hvor fruktbarheten alltid har vært høy, men hvor det kan ha skjedd en regional utjevning. Dermed øker barneinnslagene mindre enn i foreldrenes aldersgrupper. Innslaget av personer i femtiårene har økt, mens det har blitt redusert for pensjonisttrinnene, unntatt for de aller eldste. Slikt kan i hovedsak forklares

av gammel lokaliseringshistorie, det vil si kjennskap til hvordan flyttebølgene har forløpt fra 1930-tallet og oppover.

Kristiansand er nokså ulik de øvrige storbyene i sin aldersstruktur, ettersom denne byen ikke får underrepresentert noen alderstrinn knyttet til barndom ved flytting. Nær alle barnekull er dermed overrepresentert, i likhet med de øvrige alderstrinn til tidlig i 30-årene. På trinn over dette er det stort sett underrepresentasjon, men for kull som nå er i 40-årene ser vi at disse har opprettholdt sitt representasjonsnivå fra ti år tidligere. Dette er i tråd med stabiliteten i barnekullene. Det er under utvikling en sterkere overrepresentasjon for kullene i 20-årene, men den er vesentlig lavere enn for de øvrige storbyene, og den har så langt ikke forplantet seg oppover til alderstrinnene mellom 30 og 40. Fra 40-55 år øker imidlertid representasjonen, for så å falle fram til 75-årstrinnet. Det relative innslaget av de yngste pensjonistene har dermed blitt redusert, mens det stort sett øker videre opp over aldersskalaen. Årsak må søkes i Kristiansands lokaliseringshistorie.

Den langvarige vekstperioden i storbyene, og den enda lengre vekstperioden i storbyregionene (storbyer med omland), tilsier at det har foregått en forskyvning mellom storbyregionene og resten av landet i alderssammensetning (selv om deler av landet utenom storbyregionene også har hatt en lignende utvikling som storbyregionene). På alderstrinn over 70 er landet utenom storbyregionene nå omtrent 10 prosent overrepresentert. Mest spesiell er imidlertid endringene på lavere alderstrinn: Kullene under skolealder er i tiltagende grad underrepresenterte, mens kullene i skolealder stort sett opprettholdes på samme nivå; en svak overrepresentasjon. Kullene på alderstrinn fra omtrent 20 til 40 nå er underrepresentert. Strukturen for landet utenom storbyregionene speiler altså motsetningen, og endringene er også et mål på hvor fort storbyentraliseringen skjer.

Prosessen har de siste 20 årene gått i to trinn: Fra 1988 til 1998 utvidet spennet med markert underrepresentasjon i den unge voksenbefolkningen seg mye, men der ingen kull likevel ble mer enn omtrent 10 prosent underrepresentert. I tiårsperioden etter har underrepresentasjonen økt til omtrent 20 prosent på en del alderstrinn i slutten av 20-årene, og aldersspennet med minst 10 prosent svikt har blitt utvidet fra fire til elleve årskull (mellom 25- og 35-årstrinnet). Det har dermed skjedd en kraftig regional

omfordeling på mange alderstrinn, der dette vil påvirke fordelingen for nye kull og videre utvikling av representasjon på alderstrinnene som følger etter i løypa utenfor storbyregionene. Blir flere årskull involvert? Øker underrepresentasjonen ytterligere på sitt høyeste?

Aldringsproblematikken påvirkes både av innvandringsbalanse, dødelighetsutvikling og fruktbarhetsnivå, ved siden av innenlandsk flytting, så vi skal nok ikke slutte for mye av teksten foran om hvordan områdene utenom storbyregionene vil utvikle seg.

2.4 Relativ folketallsendring for aldersklasser

Fordeler vi nok en gang befolkningen i syvårige grupper (nærmere beskrevet i vedlegg 1), kan vi blant annet regne oss fram til størrelsesendringen for aldersklasser i løpet av et år. Hvert år løftes en gruppe av syv årskull ett år opp, slik at endringen for 0-6-åringene i fjor kan måles for 1-7-åringene i år. Dette gir reelt sett et uttrykk for flytting opp til alderstrinn rundt 60 år, mens det gir uttrykk for dødelighet derfra og videre oppover aldersskalaen. Ved å se slik på statistikken over hele 20-årsperioden, fanger vi opp variasjonen i hovedtrekkene ved flyttingene slik de resultatmessig arter seg for en bestemt kommune, region eller kommunetype. En slik eksersis kan vi kalle en befolkningsinspeksjon, hvor hensikten er å se utslag og form på flyttebølgene historisk.

De endringene vi skal se på, har kommet innenfor rammene av det vi har beskrevet som en sterk innvandring til Norge, og som var rekordhøy i 2007 og 2008. Innvandring har ført til vekst for alle aldersklassene under 50 år på landsplan, og de to siste årene har også aldergruppen 50-56 år kommet opp i balanse. Innvandring dominerer nå dødeligheten i denne gruppen.

Fra en posisjon med begrensede forskjeller mellom de fem yngste aldersklassene har den sterke innvandringsveksten de siste årene løftet særlig aldersklassene 22-28 og 29-35 år. Aldersgruppen 36 – 42 år har også fått en vekst som er større enn barneklassenes. Den sterkeste veksten de siste årene på landsplan finner vi dermed i de samme aldersklassene som fra før dominerer i de innenlandske flyttingene, aldersklassene 22-28 år og 29-35. I tillegg er dette de to aldersklassene som har henholdsvis størst innflytting og utflytting fra storbyene, mens den etterfølgende aldersklassen er den der

økende strømmer gjerne ses i forbindelse med forsinket videreflytting fra dem. Økende innvandring kan dermed forsterke hovedmønsteret for den yngste av de to klassene og svekke hovedtendensen med storbyutflytting i den neste, samt dennes etterfølgende fase. Når visse aldersklasser løftes langt sterkere enn barnefasene, antyder dette at det særlig er arbeidsinnvandringen som har økt.

Befolkningsveksten ved innvandring har særlig kommet storbyregionene til del. Endringer i storbyenes folketall i ulike syvårsgrupper blir dermed vanskeligere å tolke, ettersom denne formen for analyse ikke fanger opp forholdet mellom innvandring og innenlandsk flytting. Om vi her dermed har klare analysemessige begrensninger, får vi imidlertid fram god, oversiktlig informasjon om de samlede antallsmessige og andelsmessige endringene. Vi skal imidlertid være forsiktige med å dra for klare konklusjoner om hvilke prosesser som er involvert i de endringene vi ser.

For storbykommunene, med unntak av Kristiansand, er hovedbildet at veksten i hovedsak kommer i to livsfaser, knyttet til aldersklassene 15-21 og 22-28 år. Veksten er sterkere i den andre enn i den første av disse to fasene. Endringer i utviklingen i den første av de to fasene vil, ut over innvandringen, gjerne være knyttet til om personer velger/har mulighet til å gå ut i arbeidslivet kontra ta videre utdanning, der en i enkelte høykonjunkturer har sett at det har blitt skapt mange arbeidsplasser som ikke krever noen fagutdanning. I den andre av de to fasene er situasjonen mer kompleks, der denne i større grad kan ses i forbindelse med oppstarten i arbeidslivet, men også med studentvekst i storbyene, der flere nå enn tidligere har meldt flytting. Dette gjør sammenligninger med årene før studenter i regelen ikke skulle melde flytting vanskeligere. I tillegg spiller innvandring en rolle, men denne påvirker resultatet over flere aldersklasser enn denne.

Utflyttingen i de etterfølgende fasene er mindre enn veksten knyttet til de to vekstfasene til sammen har vært, slik at det dermed har gitt grunnlag for et gradvis økende antall fødsler i storbyene. At gjennomsnittets fødealder i dag er 30,3 år, og gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende er 28,1 år er altså ikke til hinder for at byenes fødselstall øker, snarere tvert om, ettersom det at fødslene har blitt flyttet utover i livsløpet har betydd at en

større andel av kvinnene har flyttet før de får barn. Forholdet mellom vekst- og tapsfaser har bidratt til en justering i retning en yngre bybefolkning.

Det er særlig i den andre av de to overfor nevnte aldersklassene at veksten er sterk i storbyene. Ved at den selvstendige flyttingen nå stort sett begynner etter gjennomført videregående utdanning, har veksten i tilflyttingen blitt konsentrert om den eldste av de to aldersklassene, slik at balansen mellom de to har blitt endret. Innflytterne har altså både blitt flere og noe eldre. Dette påvirkes også av at veksten ved innvandring er vesentlig større i aldersklassen 22-28 år enn i den yngre aldersklassen. Utenfor storbyregionene har denne innvandringen samlet kun redusert flytteunderskuddet, mens den i storbyene fører til styrket vekst. De siste par årene har også omlandene til alle storbyene hatt vekst for kullene i denne aldersklassen. Veksten i omlandene kommer dermed tidligere i voksentrinnene enn før, uten at dette kan ses i sammenheng med det innenlandske flyttemønsteret.

Den neste aldersklassen, 29-35 år, er den viktigste for familiedannelse. Denne fasen og fasen 36-42 år utgjør fasene med særlig store flyttetap for de fleste av storbyene. I denne fasen har det tradisjonelt vært en noe større ut- enn innflytting, der tapene de siste årene likevel er relativt små, og ved innvandring til dels har blitt vendt til en liten vekst. Ved at utflyttingen er såpass begrenset i disse to fasene, beholder byene likevel samlet sett et overskudd i kullene, ettersom flyttetapet på senere alderstrinn er lite.

Vi har nå sett på en gruppering av aldersklasser til syvårs livsfaser, og benyttet denne til å få en grov oversikt over et hovedmønster, uten særlig spesifisering på enkeltbyer. Betydningen av innvandringen kommer vi tilbake til i kapittel 5 og 6. I dette kapittelet skal vi nok en gang øke detaljeringsgraden, og gå over til den mer detaljerte omtalen av enkeltkull. Her framstår også vekst- og tap etter alder langt klarere enn når vi ser på en gruppering av kull, og vi vil også se at aldersmønsteret ikke er helt på linje med det en finner ved aldersklasseinndeling.

Utviklingen for de eldre kullene leses bedre ved rene kull sammenligninger enn ved gruppering til aldersklasser, og er for storbydemografien mest relevant i forbindelse med dødelighetsutviklingen sett i et aldringsperspektiv. Vi utelukker derfor de eldre fra denne gjennomgangen.

2.5 Relative kullstørrelser:

2.5.1 Innledning

Relative kullstørrelser belyses her som prosentmessig vekst eller nedgang for det enkelte årskull over år sett med utgangspunkt i et felles alderstrinn. Vi får på denne måten fram livsløpsutviklingen for en hel rekke av årskull gjennom ulike aldersfaser. Ved at utgangsalderstrinnet settes likt (lik 100) for et sett av årskull, kan vi både følge utviklingen for enkeltkull og sammenligne forløpene for flere kull. Vi kan dermed både finne ulike kulls særdrag og se etter særtrekk ved ulike tidsperioder. Samtidig som vi har informasjon om det enkelte år, ser vi her på utviklingen over lengre tidsspenn enn i de mer detaljerte flytteanalysene, og tar utgangspunkt i ulike alderstrinn (fra 0 år, og fra 15 år).

Når vi ser på den relative kullstørrelsen framgår det tydelig at det ikke eksisterer noe som kan betraktes som et felles storbymønster i livsløpsutviklingen over aldersskalaen. I utgangspunktet ser vi likevel et mønster der kullstørrelsen reduseres over barnetrinnene fram til omtrent skolealder, fulgt av en relativt stabil periode fram til utgangen av barnefasen, dernest en moderat vekst i slutten av tenårene, som oppover i tjuårene slår over i sterk vekst, og så utover i trettiårene krympes noe på grunn av videreutflytting til forsteder og andre deler av landet. Deretter stabiliserer utviklingen seg med nær flyttebalanse for de middelaldrende, før dødeligheten fra omtrent 60-årstrinnet av begynner å tappe ut. Dette mønsteret er velkjent og typisk for Oslo, og det gjelder også i mer avdempet grad for Bergen og Trondheim, men passer dårligere for Stavanger og ikke i det hele tatt for Kristiansand.

Denne måten å betrakte vekst og fall gjennom ulike faser over livsløpet rendyrker livsløpsperspektivet i analysene. Når vi ser på forløpene og sammenligner mellom kull, er det et poeng å se både på disse bølgegangsforløpene, og på antallet personer som en tar utgangspunkt i. Ser vi eksempelvis på kullene født 1952 til og med 1993 for Oslo fra og med 15-årstrinnet, varierer antallet mellom 1945 og 2728 personer, mens det for 0-åringer født 1967 til og med 2008 varierer mellom 4809 og 9665! I dette ligger at to kull, hvor det ene er dobbelt så stort som det andre, men med identisk utvikling over livsløpet, fortsatt vil være dobbelt så stort på alle

alderstrinn oppover. Forholdet mellom kullstørrelsene (naturlig vekstkraft eller vekstsvikt) er imidlertid en indikator som sier noe om hva man kan forvente om tidsutviklingen, og analyse av den har en annen innretning enn livsløpsanalysen knyttet til hvert enkelt årskull. Man kan imidlertid se disse to analytiske vinklene i sammenheng, og det finnes en formell demografisk sammenheng mellom ”naturlig vekstkraft” og tallmessige forløp gjennom en aldersfase (Sørli 1995).

2.5.2 Utviklingen fra 15-årstrinnet

Ved å se på utviklingen fra 15-årstrinnet av, tar vi utgangspunkt i et alderstrinn få år før ungdommene begynner sine selvstendige flyttinger. Utviklingen for storbyene faller innenfor en nasjonal ramme der alle kull vi har tall for, født fra 1952 til 1993, har hatt en vekst ved innvandring. Fram til 44-årstrinnet oppnådde imidlertid ingen av årskullene mer enn 5 prosent vekst, og heller ikke de etterfølgende kullene som har nådd 44 år i vårt materiale har kommet opp i mer enn 7-8 prosent. Denne veksten har imidlertid enkelte senere kull klart på de to siste årene alene, altså årene med særlig sterk innvandring (2007-2008). Fram til disse to årene var veksten i kullstørrelsene ved innvandring kun moderat, om noe høyere for kull født på 70-tallet enn tidligere. De siste årenes sterkere tilvekst har imidlertid både gitt seg utslag i økende vekst for årskullene og på alderstrinnene. Alle kull fra 24 til 38 år for menn og til 40 år for kvinner har nå vokst med minst 10 prosent fra 15-årstrinnet. På trinn under 35 år har den samlede veksten stort sett vært noe større for kvinner enn for menn, mens det er ubetydelige forskjeller på eldre trinn. Veksten spres altså ut på flere alderstrinn – der den kommer på tidligere trinn og fortsetter lengre, samtidig som veksten blir jevnlig sterkere for yngre kull enn for de noe eldre. Dette gir oss forståelse for hvordan ulik fasing over livsløpet påvirker befolkningsutviklingen.

Oslo

Den relative andelen på 44-årstrinnet har for de kullene født fra og med 1962 for menn vært høyere enn den maksimale var for 1952-57, og for kvinner tett på. Samtidig har det for de samme kullene, født fra og med 1962 utviklet seg et mønster der det blir igjen et større innslag av menn enn av kvinner, og som ser ut til å fortsette videre i alle fall for kull født til midten av 1970-tallet. For disse ser

det ut til å kunne bli minst 10 prosentpoeng større innslag av menn enn av kvinner når kullene er i førtiårene.

Selv om innslaget av kvinner er særlig høyt på noen få alderstrinn, er det gjennomgående flest menn som blir værende i Oslo som voksne (det relative innslaget menn, sett i forhold til 15-årstrinnet er høyere på alderstrinnene fra og med 32). Her ser vi nok noe av den fordelingen vi har mellom familieområdet og en større andel enslige i selve storbykommunen.

Kull født fra og med midten av 70-tallet har for begge kjønn mer enn tredoblet seg fram til de er i slutten av 20-årene. Vi ser samtidig at det er en tendens til at det høyeste innslaget kommer senere enn tidligere, der dette har flyttet seg fra 28- via 29- til, for 1978-kullet, til 30-årstrinnet. Det ser ut til at de nærmest etterfølgende kullene vil følge 1978-kullet.

De fleste av disse kullene som har blitt mer enn tredoblet i Oslo har så langt ikke levd såpass mange år at vi vet hvor lenge denne tredoblingen vil være et faktum oppover aldersskalaen, men ettersom veksten på alderstrinnene øker stort sett fra kull til kull, ser det ut til at et nivå over tredobling vil holde seg gradvis lenger utover i 30-årene. Med de siste årenes kraftige innvandring har flyttebalansen på alderstrinn preget av flytteunderskudd blitt svekket, slik at det foreløpig ser ut til at kullene med særlig sterk vekst også reduseres mindre ved utflytning enn det vi før har sett.

Bergen

I Bergen er veksten for kullene mindre fra 15-årstrinnet av opp mot alderstrinn rundt 30, der den høyeste veksten så langt er begrenset til omtrent 70 prosent for begge kjønn. Den høyeste veksten har de aller siste årene vært større for menn enn for kvinner på alderstrinn over 25 år, der veksten fortsetter gradvis høyere oppover aldersskalaen for yngre kull, og der senere reduksjon stopper opp. Særlig mannskull født fra og med 1971 ser ut til å opprettholde en permanent vesentlig større vekst enn tidligere kull, (men en første tendens finner vi for 1968-kullet). For kvinner ser endringen ut til å komme fra og med 1968-kullet, men der det for en permanent endring først ser ut til å slå ut fra 1970-kullet. Innvandringen har opphevet kullreduksjonen oppover aldersskalaen på trinn de tradisjonelt har krympet. Vi står dermed

trolig overfor en situasjon der kullene permanent vil opprettholde mer av veksten de oppnår på trinn i tyve- og tidlige tredveår.

Trondheim

Som i Bergen, ser vi også i Trondheim en tendens til at veksten for menn i yngre kull er sterkere enn for kvinner, og der kull født fra og med 1968 for menn ser ut til å beholde et permanent høyere nivå sett mot 15-årstrinnet enn eldre kull, og der gevinsten øker for kull født utover 1970-tallet. For kvinner finnes et lignende mønster for kull født fra og med 1970, der dette nok også er påvirket av de siste års innvandring, ettersom 70-kullet har blitt klart løftet de siste årene, og nå er tilbake bare ett prosentpoeng under sitt maksimale nivå. Reduksjonen sett fra maksimalnivå ser i det hele ut til å ha blitt redusert, der byen dermed har beholdt en større del av gevinsten ved innflytting av ung voksenbefolkning. Ettersom Trondheim har et relativt lite og folkefattig forstadsbelte tar ikke dette beltet unna særlig mye av flyttingene ved familieetablering. Trondheim framstår da også som en by med en relativt liten vekst i forstedene sine sett opp mot innslaget av personer i etableringsfasen i selve byen.

Stavanger

Stavanger har ofte opprettholdt en større andel av sitt maksimale nivå for sine kull oppover aldersskalaen, slik at den permanente gevinsten har blitt større enn i Bergen og Trondheim, og avstanden til Oslos nivå på 44-årstrinnet har blitt mye mindre enn maksimalnivåene skulle tilsi. Den maksimale kullveksten for senere kull er imidlertid mer på nivå med Bergens, og dermed en del lavere enn i Trondheim. Som for Bergen og Trondheim er det en tendens til høyere maksimalnivåer for menn enn for kvinner, der vi dermed nok en gang får inntrykk av storbyen som singlestedene. Tatt i betraktning av at mannskullene fortsetter å vokse inn i andre halvdel av 30-årene, eller får ny vekst da, antyder dette at innvandring spiller inn. Kvinnenes nivåer viser derimot en fallende tendens oppover i 30-årene, men der kullene født etter 1965 ser ut til ikke å tappes videre etter 35-årstrinnet. Tappingen er dermed konsentrert til årene fra slutten av tyveårene til midten av trettiårene.

Kristiansand

Kristiansand har tradisjonelt vokst mindre fra 15-årstrinnet enn de andre storbyene, men her skal vi ta i betraktning at byen samtidig stort sett har vokst fra fødeåret fram til 15-årstrinnet. Som en kanskje kunne forvente ut fra dette, har gjerne nivået i foreldretrinnene opp mot 44 vært de som har hatt den høyeste veksten. Dette ser så langt ut til å fortsette også for kullene fra og med 1969, der veksten blir sterkere på et tidligere tidspunkt (i slutten av tyveårene), men der likevel veksten fortsetter videre oppover aldersskalaen, så langt som vi i dag har fasit. I tråd med at Kristiansand også i større grad er en by for familieetablering, er kjønnsbalansen bedre i kullutviklingen. På tross av en lavere innflytting av personer i den unge voksenalderen har Kristiansand for kullene der vi har fasit bevart permanent en vekst omtrent på nivå med Bergens, og bare litt lavere enn Trondheims.

2.5.3 Utviklingen på barnetrinnene

Ved å se på utviklingen fra fødselsår og framover for barn får vi et bilde på oppvekststedsmønster og barnesiden ved familiedannings geografiske mønster basert på kommune som geografisk grunnenhet. Vi minner her om at innenfor kommunene er store interne forskjeller, der hopningseffekter er et stikkord. Dette betyr at visse strøk innenfor storbyene vil ha svært gode oppvekstkår for barn, og der en utskilling av befolkning etter økonomiske kriterier viser at økonomisk sterke grupper kan realisere sine krav til oppvekstområde innenfor storbyenes grenser, så sant sentralitetshensyn spiller noen rolle for deres valg. I det hele tatt kan svært mange etablere seg med familie innenfor bygrensene, der ingen barnekull er i nærheten av å halveres som resultat av flyttinger.

For barnetrinnene kan vi skille mellom tre ulike hovedmønstre, der det ene finnes i Oslo, det andre i Bergen og Trondheim, og det siste i Stavanger og Kristiansand.

Oslo viser klart det mønsteret som en gjerne tenker på som storbymønsteret, med en reduksjon ned til stort sett 70-80 prosent av opprinnelig nivå på barnekullene, der antallet i alle tilfeller er lavere på alle alderstrinn for barn (regnet som opp til 18 år) enn på 0-årsnivået. Kullene født på 1980-tallet ble i noe større grad

værende i byen enn kullene født før og siden, der 1981-kullet representerer et markant skille fra tidligere kull. Her har vi nok en effekt av lavkonjunktur – færre flytter ut.

Det er en stor grad av stabilitet i nivået på aldertrinn gjennom skolealderstrinnene, der altså tapet skjer på de aller tidligste trinnene. Et unntak fra dette danner kullene født mot slutten av 1980-tallet og tidlig på 1990-tallet, der det ser ut til at det en ut fra mønsteret for kullene født før 1980 ville kalt flytteforsinkelser, fører til fortsatt utflytting videre oppover aldersskalaen rundt 1995-2000, og en hurtigere førskoleutflytting for kull født utover 1990-tallet. Denne endringen fører til at 90-tallskullene bryter mønsteret fra de fleste av 80-tallskullene. Ettersom det er selve stabiliteten fra skolealder av som er hovedtrekket, mens endringene mellom alderstrinn fram til skolealder varierer adskillig, er det ikke noe grunnlag for å si noe sikkert om de yngste kullene nå: Faktisk ble ingen kull tappet mindre på de tidligste alderstrinnene enn de som var født på slutten av 1980-tallet, men som førte uttappingen tilbake til slik de var for kull født før 1980.

Bergen og Trondheim har i regelen hatt mindre tap i barnefasen enn Oslo, selv om en del av 70-tallskullene i begge byene nærmet seg Oslonivå (tappet med en fjerdedel). Dette viser til de årene der disse byene hadde et flytteunderskudd, som også fikk konsekvenser for barnetallene. Kull født etter 1980 har vært svært stabilt uttappet, med noe under 10 prosent.

Også Stavanger har utviklet et mønster som for kull født fra og med tidlig på 1980-tallet ligner uttappingen i Bergen og Trondheim. Fram til 1975-kullet tapte en lite eller ingenting ved utflytting, mens en etter dette har hatt tap på nivå med det Bergen og Trondheim utviklet på 1980-tallet. Tapene holder seg innenfor 10 prosent, der enkeltkull kan vise minimale flyttetap. Tatt i betraktning at Stavanger har såpass trange grenser, er det overraskende at ikke fallet i barnekullene er større, ikke minst når kommunene i indre ring danner et typisk forstadsmessig demografisk bilde.

Kristiansand skiller seg markant fra de øvrige storbykommunene ved å ha vekst for de ulike barnekullene, der slike tap på det nærmeste har vært fraværende på barnetrinnene. Riktignok var det små tap i kullene født opp til 1980-tallet på barnetrinnene, men siden har det vært en vekst opp til skolealderstrinnene på stort sett

mellom 5 og 10 prosent. Som eneste storby har dermed Kristiansand det mønsteret vi forbinder med storbyområdet, der tilflytting av barnefamilier øker barnetallet i de ulike kullene. Som i forstedene øker også i regelen antall barn i kullene noe gjennom skolealderfasene, mens bildet holder seg på et mye mer stabilt nivå for senterkommunene med et visst tap i kullene i denne fasen. Kristiansand er slik sett mer i tråd med veksten på landsplan ved innvandring, mens denne for storbyenes del kun har bidratt til å redusere tapene, som fremdeles er stabile gjennom skolebarnfasen.

Konsekvenser av flyttingene mellom en storby og dens omland kommer vi inn på i forbindelse med de mer detaljerte flytteanalyserne, i tillegg til å knyttes opp til livsløp og personkjennermerker, også regionaliseres.

2.6 Fruktbarhet

Fruktbarhetsnivået år for år i Norge har vært nokså stabilt etter 1990. En virkning av fruktbarhetsnedgangen på 1960- og 1970-tallet var at det ble mindre regionale forskjeller, der de sentrale strøk ikke lenger lå vesentlig lavere enn de perifere i fruktbarhet. Fruktbarhetsfallet var størst i en del perifere områder, spesielt i Nord-Norge.

Helt siden 1970-tallet har det vært en tendens til at barna blir født senere i mødrenes livsløp. Dette har å gjøre med at kvinner i økende grad tar utdanning og begynner i arbeid før de etablerer familie og får barn. Stadig flere flytter til storbyene før barna blir født. Fruktbarhetsnivået har av denne grunn stadig økt i storbyene, og mer på høyere alderstrinn der enn andre steder. Svært mange av de som flytter inn og får barn i storbyene, flytter videre innen barna begynner på skolen. Storbyområdene har i økende grad blitt oppvekststedsarena for barn. Tidligere var det kyst- og bygdestrøk som hadde størst innslag av barn.

Generelt har alle kohorter som har fullført den fruktbare delen av livsløpet reprodusert seg selv, dette i sterk kontrast til de debatter som har gått rundt dette temaet i forbindelse med problematikken rundt aldring av befolkningen. Alle årskull født før 1970 har fått eller får mer enn 2 barn per kvinne. Det ser imidlertid ut til at kull

født i andre halvdel av 1970-tallet neppe vil reprodusere seg selv fullt ut.

Hvor mange som fødes i storbyene er både før og nå påvirket av den høyere andelen av enslige, sammenlignet med i eksempelvis forstedene. Dette ser ut til å spille sterkere inn på utviklingen av byenes fruktbarhetsnivå enn innslaget av innvandrerkvinner. Dette er en hovedårsak til at fruktbarhetsnivået tidligere var lavt i storbyene, og selv om det fortsatt gjelder motvirkes denne effekten av at stadig flere kvinner flytter til storbyene før de får barn.

Når stadig flere barn blir født i storbyene, øker behovet for å utvikle gode oppvekstvilkår der. Nærmere 80 prosent av innflyttere som får barn i 20-årene flytter imidlertid videre. Forholdet mellom boligpriser og miljøkvaliteter spiller her mye inn. De mange barnefamiliene som flytter til storbyområdet før eller når barna skal begynne på skolen, vektlegger boligstørrelse og egenskaper ved nærmiljøet sterkere enn de som blir boende i byene, spesielt i indre by. De som blir boende i villastrøk og til dels i drabantbyer er i større grad personer som selv har vokst opp i byene. Innflyttere som blir boende befinner seg i større grad i byenes indre eller mest sentrale deler.

3 Utsikter

I dette kapittelet presenterer vi noen anslag for framtidige innbyggertall i storbyene. For hver by kommenterer vi befolkningsanslag sett henholdsvis 4 og 10 år fram. Utgangspunkt er situasjonen 31.12.2008. Presentasjonen er basert på resultatene fra to modeller, Statistisk sentralbyrås (SSBs) modell for regionale befolkningsframskrivninger og NIBRs modell for utsiktsanalyse. Disse modellene har metodisk ulike tilnærminger, som åpner for å kunne spekulere litt over forskjellene ved resultatene. Hensikten med å lage anslag av ulike typer er ikke først og fremst å spå, men å gi leseren et grunnlag for å kunne vurdere hvor mye vekst som kan tenkes å ligge i den historiske demografien, og hvor stor påvirkningen kan bli ved at eventuelle nye flyttetrender oppstår.

De konkrete forutsetningene som er lagt til grunn i SSBs siste framskriving (fra 2009) er angitt i vedlegg 4, sammen med korte begrunnelser for valgene som er gjort. I kapittel 5 ser vi for øvrig nærmere på hvordan særlig de konkrete forutsetningene om framtidig innvandringsnivå slår ut på befolkningsveksten framover på lengre sikt. Foruten alternative baner for endring i fruktbarhet og levealder, er det formulert tre alternative baner (L, M og H) for den framtidige samlede nettoinnvandringen på nasjonalt nivå. Når det gjelder innenlandsk flytting, er framskrivingen basert på at aldersspesifikke sannsynligheter for utflytting i regionene opprettholdes som i de foregående årene (2004-2008). Det samme gjelder for flytting ut av landet. Dessuten forutsettes det at den regionale fordelingen av innflyttere og innvandrene opprettholdes som i observasjonsperioden, men fordelingene er spesifisert etter kjønn, aldersgruppe og hvor de kommer fra (utflyttingsregion).

Hvordan virkemåten i framskrivingen fungerer til forskjell fra NIBRs utsiktsanalyser blir nærmere kommentert i neste avsnitt og under gjennomgangen av resultatene. Den versjonen av

utsiktsmodellen som er brukt i denne analysen, ble laget i samarbeid med fem kommuner i Troms for kommuneplanlegging i et fireårsperspektiv, og er dokumentert i Kann og Sørli (2006).

I tillegg til fruktbarhet og dødelighet, er det fire komponenter knyttet til flytting som spiller inn for byenes befolkningsutvikling, to strømmer inn og to strømmer ut. Før det første er det høy tilflytting til byene fra landet ellers, i hovedsak bestående av ungdom og unge voksne i 20-årene. Flertallet av disse har imidlertid en høy tendens til videreutflytting i familie- og etableringsfasene, dette gir negativ nettoutflytting på alderstrinnene over 30 år. Disse to hovedkomponentene i den innenlandske flyttingen bidrar altså til en sterk vekselvirkning og sammenheng mellom strømmene inn og ut av storbyene. De som har vokst opp i storbyene og flytter ut, utgjør i de fleste byer kun en brøkdel av all utflytting. Det er videreflytterne som dominerer i strømmene ut. I tillegg har vi så innvandrere som kommer inn til de store byene. Disse har stått for en økende andel av tilflytting de senere år, spesielt i perioden 2006-08. Noen av disse flytter også etter hvert, en del til andre steder i landet og mange ut av landet igjen. Blant arbeidsinnvandrere fra Vest-Europa og Nord-Amerika utvandrer 75-80 prosent ut igjen, blant innvandrere fra Asia og Afrika gjelder i størrelsesorden 20 prosent. Utvandring av etniske nordmenn betyr i det lange løp lite eller ingenting for utviklingen.

Vi presenterer anslag for folketall ved utgangen av 2012, etter alder og totalt. Resultatene kommenteres mer inngående i det fireårige enn i det tiårige perspektivet. Siden både SSB og NIBR årlig justerer sine beregninger, er det kortsiktige perspektivet kanskje det mest interessante. På hvilke måter de fire komponentene blir ivaretatt, eller ikke blir ivaretatt i de to modellene, legger premisser for en del av diskusjonen.

3.1 Hovedmomenter, og litt om bakgrunnen for dem

Alle de fem store byene har hatt rekordhøy vekst de siste 3-5 årene. De fleste av dem har også hatt akselererende vekst. Mye skyldes rekordhøy innvandring, knyttet til arbeidsinnvandring fra visse østeuropeiske land. Et hovedspørsmål er naturligvis om dette er en utvikling som vil fortsette, eller om fenomenet vil kulminere

på en eller annen måte. SSB opererer som nevnt med to eksplisitte forutsetninger om nivået på nettoinnvandringen og legger i sitt ene alternativ (M) til grunn et innvandringsnivå som er høyere enn tidligere, i det andre (L) et nivå som over noen år omtrent er på gjennomsnittet fra tidligere. Utsiktsanalysen bryter ingen trender, implisitt forlenges alle utviklingstrekk gjennom alle livsfaser, basert på historiske forløp for en serie av årskull.

Utsiktsanalysen ivaretar de ferskeste trendene ved at hvert etterfølgende årskull av de siste åtte som har gjennomlevet en livsfase, gis litt sterkere vekt ved beregningen enn det forgjengerne får. En forutsetning om økt innvandring (i alternativ M) må nødvendigvis gi et annet resultat for utviklingen på landsnivå enn en slik trendforlengelse medfører. Dette gjelder imidlertid ikke for SSBs alternativ L, der innvandringsoverskuddet er forutsatt å synke nokså raskt fra det rekordhøye nivået for årene 2006-08. Her kommer imidlertid i tillegg spørsmålet om hvordan dette slår ut for de store byene, altså om hvordan den regionale fordelingen av den høye innvandringen behandles.

I tråd med dette: En viktig underliggende faktor bak den høye og økende storbyveksten de siste tre årene (2006-08) er at det har vært en markert økning i veksten på landsnivå. Det har altså blitt mer vekst til regional fordeling. Økt landsvekst skriver seg i hovedsak fra økt innvandring fra Øst-Europa, mest arbeidsinnvandring og til dels familiegjengforening, pluss noe rendyrket familieinngåelse for kvinner. Selv om de store byene i forhold til sin størrelse har fått mer av den totale veksten enn landet for øvrig, må vi ta med i betraktning at en god del av økningen i storbyene skriver seg fra et fenomen som er mer generelt enn bare å være storbygenerert. Det er imidlertid andre og mer generelle sentraliseringskreftene som i det lange løp bidrar til å gi storbyene en større andel av den økte veksten på landsnivå, på samme måte som disse kreftene i enda sterkere grad virker til å kanalisere sentraliserende flyttestrømmer innenlands. Høy landsvekst i en periode kan altså gjennom såkalt sekundærflytting slå ut i økt storbyvekst i neste runde, alle andre forhold gitt.

Økt arbeidsinnvandring fra utlandet har allerede bidratt til økt sentralisering. De innenlandske flyttingene har imidlertid bidratt enda sterkere i et mer langsiktig perspektiv, både fordi det har skjedd en stadig økende ungdomstilflytting til storbyene, og ved at

stadig flere av de som flytter til byene er blitt værende der lenger før de flytter videre. I alle storbyene flytter i det lange løp omtrent 60 prosent av alle unge innflyttere ut igjen, innen de er blitt 40 år. De som får barn flytter hyppigere videre enn de som ikke gjør det. Oppholdsvarighetene før videreflytting har imidlertid økt sterkt det siste tiåret. Stadig større andeler av hvert årskull i landet bor i en storby når de er i 20-årene og i begynnelsen av 30-årene. At familieetablering og barnefødsler stadig skjer senere i livsløpet er en viktig del av årsaken.

Bakgrunnen for at de mer generelle sentraliseringskreftene, som i sterkeste grad fører til at innenlandsk storbytilflytting har tiltatt, er en langvarig høykonjunktur som har pågått og forsterket seg gjennom det meste av det første tiåret på 2000-tallet. Imidlertid kom det et internasjonalt konjunkturfall mot slutten av 2008, i forbindelse med det som er blitt kalt "finanskrisen". Hvordan finanskrisen påvirker befolkningsutviklingen nasjonalt og internasjonalt framover, er det ingen gitt å si noe sikkert om. Alle de fire flyttekomponentene kan bli berørt. Noen av dem kan virke mot hverandre. For eksempel vil lavere nyinnflytting av unge til storbyene gi lavere videreflytting ut igjen i neste fase, målt i antall personer. Ser man dette i sammenheng over litt tid, kan nettoresultatet av den innenlandske flytteomfordelingen bli mindre påvirket enn atferdsendringene alene skulle tilsi.

I de fleste land, også Norge, har arbeidsledigheten økt i 2009. Boligmarkedene i de norske storbyregionene ser mot slutten av 2009 imidlertid ut til å ha kommet seg over det verste "sjokket", men det er store forskjeller i utviklingen mellom storbyregionene. Denne variasjonen kan imidlertid bare være utslag av ulik fasing mot et nytt felles prisnivå. Byenes tiltrekningsevne kan i så måte komme til å veksle.

3.2 Fire demografiske hovedfenomener

Vi har som sagt fire ulike komponenter knyttet til flytting. Først har vi den sterke og økende innenlandske ungdomstilflyttingen av folk i 20-årene. Økningen skyldes at stadig flere barn vokser opp i storbyområdet og nærmere de store byene mer generelt. Dette er en hovedkomponent, som fører til at innslaget av unge voksne i storbyene stadig øker. Dernest har vi den relativt høye

videreflyttingen ut av storbyene. Paradoksalt nok har også det som skjer med denne komponenten bidratt til å øke storbyveksten i siste tiår, fordi innflytterne stadig oppholder seg lenger i byene før de flytter ut igjen (videre). Det økte innslaget av unge voksne forplanter seg oppover aldersskalaen. Den delen av utflyttingen fra storbyene som skyldes utflytting av storbybarn, utgjør i det lange løp bare en liten brøkdel i forhold til all videreflytting av de mange tilflytterne i de fleste av byene. Jo større byen er, desto større del av all utflytting er videreflytting (gjennomtrekk).

Det tredje er innvandring generelt og den arbeidsinnvandringen spesielt. I hvilken grad arbeidsinnvandring vil skje under lavere konjunktur er vanskelig å vite. Kanskje vil den fortsette, men ikke i samme grad som før konsentreres til storbyene? Dette vil til en viss grad avhenge av den relative konjunkturutviklingen i Norge i forhold til i landene innvandrerne kommer fra (mest Øst-Europa). En ikke uvanlig oppfatning er i tillegg at uansett hvordan det relative styrkeforholdet er, vil det flytte færre for å finne arbeid i andre land, når mulighetene på arbeidsmarkedet i de andre landene innskrenkes. Dette vet vi at også gjelder for innenlandsk flytting, og arbeidsinnvandring og arbeidsrelatert flytting innenlands er klart beslektede fenomener.

Når det gjelder den fjerde og siste komponenten, gjenutvandring av innvandrere som er kommet til landet, har vi enda mindre erfaring med hva som vil følge av økningen i innvandringen. En viss økning i gjenutvandringen kan vel helt generelt kanskje påregnes. Vi vet fra før at innvandrere fra Sverige og Danmark flytter hyppig ut igjen, når arbeidsmarkedet i Norge blir dårligere. De østeuropeiske arbeidsinnvandrerne har imidlertid tatt med seg familie i større grad enn andre arbeidsinnvandrere, så det kan være det tar lenger tid før gjenutvandring eventuelt realiseres. På den annen side har mange kommet såpass nylig at en stor del neppe kan være blitt etablert innen konjunkturomslaget kom.

Et konjunkturomslag virker som regel sterkest på de flyttingene som gjøres i forbindelse med arbeid, spesielt for ungdom og unge voksne. Familieflyttingene blir ikke i samme grad påvirket av konjunkturer og arbeidsmuligheter, fordi forhold knyttet til bolig, familie, tilhørighet til skoler og andre former for tilgjengelighet og stedsbundethet betyr mer ved siden av arbeid. På den annen side er disse flyttingene i stor grad koblet til økonomi, fordi man i

denne fasen går oppover i bolighierarkiet. Forhold knyttet til økonomi har derfor en tendens til å kunne forsinke videreflytting ut fra storbyene ved lavkonjunktur. Fenomenet med økende oppholdsvarighet i storbyene er imidlertid mer generelt, og henger i større grad sammen med behov og gjøremål i de unge livsfasene. Det er ikke sikkert konjunkturomslaget betyr så mye for at disse fasene strekkes lenger opp i alder.

For de arbeidsinnvandrerne som er kommet med familier, gjelder samme spørsmål til en viss grad for dem. En liten økning i videreflyttingene ut av landet er vel det mest sannsynlige. Det finnes imidlertid ikke empirisk belegg for å si noe sikkert om det. Vi har aldri tidligere opplevd en så markert regional og internasjonal konjunkturedgang som den i 2008-09, i kombinasjon med så mange nyankomne innvandrere til stede.

Ingen av de to modellene behandler gjenutvandring eksplisitt., i begge fanges dette opp sammen med annen utflytting. Siden gjenutvandringen av østeuropeiske innvandrere har vært lav til nå, vil ikke en eventuell økning bli fanget opp i utsiktsanalysen. Dette kan representere en framtidig overvurdering, etter hvert som den økte innvandringen bygges inn i trendene. Dette ligger i denne tilnæringsmåtenes natur. SSBs modell har imidlertid heller ingen mekanisme for å gjøre forutsetninger om dette, siden modellen kun knytter sine eksogene forutsetninger til innvandring, og ikke til utvandring. Med hensyn til utvandring estimeres det rater på grunnlag av registreringer i modellens basisperiode på landsnivå. Utflyttingsratene fra storbyene estimeres som summen av innenlandsk flytting og utvandring. På alle alderstrinn over 30 år, der utflyttingen er høyest, er det den innenlandske videreflyttingen som dominerer. Gjenutvandring i familiefasene forsvinner i det store bildet.

Hvis vi kaster et lite blikk på empirien for vekst og fall i storbyene gjennom de siste tiårene, og ser bort fra funderingene om mulig varig høy innvandring, ser vi at slike brå oppsving i veksten som fra 2006 til 2008 aldri tidligere er blitt vedlikeholdt. Mønsteret er at selv svakere bølgegang er enn dette aldri har holdt seg oppe lenger enn 5-7 år. Men spørsmålet er altså likevel nå om den høye arbeidsinnvandringen kan være et fenomen som er kommet for å bli, uavhengig av konjunkturer. I så fall står vi overfor et nytt demografisk fenomen, som vil gi økt storbyvekst framover.

Selv om SSBs modell forutsetter lavere innvandring i det lange løp enn rekordinnvandringen 2006-2008, ligger forutsetningene godt over gjennomsnittsnivået for siste tiår. Bak utsiktsanslagene ligger det implisitt derimot ingen antakelse om endring. Her ligger den største forskjellen mellom SSBs modell og utsiktsanalysen.

3.3 Demografisk vekstkraft/vekstsvikt

Demografisk vekstkraft, eller vekstsvikt hvis den er negativ, er den mest sentrale indikatoren i en utsiktsanalyse. I vedlegg 1 ligger det en mer inngående beskrivelse av indikatoren og fenomenet bak.

Kort fortalt: Demografisk vekstkraft utløses når større årskull kommer opp på alderstrinn hvor kullene var mindre før.

Vekstsvikt oppstår når det motsatte er tilfelle. På landsbasis står vi i kommende tiår overfor både en ”yngrebølge” og en eldrebølge i hver sin ende av arbeidsstyrken, mens årskullene i midten av arbeidsstyrken blir mindre enn før. For eldre mellom 80 og 90 år ligger det foreløpig også vekstsvikt foran oss i kommende tiår.

Over det aller meste av aldersskalaen finner vi imidlertid positiv demografisk vekstkraft i de store byene. Dette er i hovedsak resultatet av langvarig økning i tilflytting til de store byene, hvor av denne grunn stadig større andeler av landets barn også blir født. I tillegg kommer bidraget fra den delen av innvandringen til landet som har kommet de store byene til gode.

De mest perifere kommunene i landet er i den omvendte situasjonen, med demografisk vekstsvikt over det meste av aldersskalaen. Her kommer stadig færre personer opp på de alderstrinnene hvor det var flere i forgjengerkullene. På grunn av vedvarende fraflytting, færre unge voksne og av denne grunn avtakende fødselstall, stiller stadig færre til start foran aldersfasene som skal gjennomleves. Utsiktanalysen utnytter informasjonen om dette, og antar implisitt i sin enkleste form at summen av atferden bak de fire komponentene holder seg uendret over en aldersfase av valgt lengde. Fasingen av nyinnflytting, videreflytting, innvandring og utvandring innenfor livsfasen forholder ikke utsiktene seg til. Analyse av denne type flytting i livsløpsperspektiv er imidlertid tema i neste kapittel, men da i historisk perspektiv.

3.4 De to modellene

Tabell 3.1-3.5 viser folketall i utvalgte aldersgrupper og totalt for hver by ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 fra to av SSBs alternativ og fra utsiktsanalysen. Fra SSB er alternativene med middels nivå for fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandring (MMMM) det ene, og det som kombinerer middels nivå for fruktbarhet og dødelighet med lav nettoinnvandring (MMML) det andre.

Mens SSB opererer med eksogene forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandringsnivå, og skriver folketallene fram i ettårige steg med konstante rater for flytting, vandring, fruktbarhet og dødelighet på hvert alderstrinn, gjør utsiktsanalysen et forsøk på å fange opp systematikken i folketallsendringene som flytting og dødelighet medfører gjennom hver enkelt fireårig aldersfase av livsløpet. For hver fireårsfase brukes informasjon fra forløpene til de åtte siste årskullene som har gjennomlevet den aktuelle fasen. SSBs modell henter sitt empiriske grunnlag ut som aldersspesifikke gjennomsnitt over en historisk periode. Flytteratene er dermed gjennomsnitt på hvert ettårig trinn for en serie av årskull som atferdsmessig kan være i utakt som følge av konjunkturbølger eller andre forhold.

SSB får i sitt høyeste alternativ (M) i sum ut høyere folketall enn utsiktsanalysen, fordi de eksogent forutsetter høyere årlig nettoinnvandring enn det i gjennomsnitt over tid har vært. Dette alternativet forutsetter at de siste årenes høye arbeidsinnvandring skal holde seg på nesten samme nivå i fireårsperioden.

Utsiktsanalysen bruker informasjon fra faseforløpene for åtte årskull. Treggheten i den demografiske dynamikken gjør at de bråe endringene i innvandringen som vi har hatt fra 2006 til 2008 ikke slår like sterkt ut. Til gjengjeld fanger utsiktsmodellen, som ser utviklingen over en aldersfase i sammenheng, et stykke på vei opp at innflytterne oppholder seg lenger i storbyene i en del av familiefasene. Dette har gitt som resultat at utsiktsanslagene for aldersgruppen 20-34 år i flere av byene likevel er blitt høyere enn etter SSBs modell. Denne forsinkelseeffekten dominerer over den antatt høyere nettoinnvandring for de unge voksne. Dette er imidlertid den eneste aldersgruppen hvor utsiktsanslagene er høyere enn etter alternativ MMMM.

I sum ligger utsiktsanslagene for Oslo, Bergen, Stavanger og Kristiansand mellom SSBs to alternativer. For Trondheim ligger det utsiktsanslaget høyere i sum enn alternativ MMMM. En sammenligning av aldersstrukturene viser helt systematisk at for gruppene av unge voksne hvor det er mye innenlandsk flytting, gir utsiktsanalysen relativt sett høyere tall enn SSB. For de aldersgruppene hvor innvandring står for en større del av storbyveksten er det SSBs anslag som legger seg høyest.

SSBs anslag for eldste aldersgruppene er basert på avtakende dødelighet og økende levealder. Disse anslagene er mer realistiske enn etter utsiktsanalysen, som ikke like raskt fanger opp at folk stadig lever lenger. Beregninger på landsnivå viser imidlertid hvor mye vi årlig av denne grunn underestimerer eldregruppene, og vi justerer derfor anslagene for det. I modellen for utsiktsanalyse lages det en serie av anslag for hver aldersfase over de tjue siste årene, som også viser hvordan feilprofilen ser ut. For de eldre aldersgruppene er denne feilen et rendyrket uttrykk for hvor mye effekten av redusert dødelighet betyr. Dette kan derfor brukes som grunnlag for justeringer. Dermed kan vi også sammenligne denne effekten med de utslag av SSBs forutsetninger om avtakende dødelighet. I disse analysene ender modellene opp med omtrent samme resultat for de eldre. Justeringsfaktoren utsiktsanalysen kommer fram til tenderer kanskje mot en litt høyere overlevelse på en del av 80-årstrinnene enn det SSB forutsetter.

3.5 Folketallsanslag for byene i fireårsperspektiv

Vi vil i gjennomgangen under stort sett analysere hver by for seg. Siden alle storbyene har sterk og økende nettotilflytting av ungdom og unge voksne, og alle byene unntatt Kristiansand har netto utflytting av barnefamilier og av folk i høyere alder, står vi overfor forskjellige prosesser å behandle. I Norge flyttes det som kjent i ulike retninger i ulike livsfaser. I gjennomgangen som følger forholder vi oss i stor grad til det, selv om vi naturligvis også ser på hovedtall og folketallsvekst i sum. Fruktbarhet og dødelighet spiller naturligvis også inn, i tillegg til de flyttefenomenene som er nevnt. Stavanger har for eksempel en betydelig høyere fruktbarhet enn Oslo, og har derfor en yngre alderssammensetning.

Ingen av byene ligger an til å få lavere vekst fra 2008 til 2012 enn de hadde i fireårsperioden foran. Oslo ligger an til høyest vekst, med Trondheim som en god nummer to (tabell 3.1-3.5). Både Oslo, Bergen og Trondheim ser ut til å få mellom et halvt og et helt prosentpoeng høyere vekst i kommende (inneværende) periode, mens Stavanger og Kristiansand ligger an til omtrent samme vekst i totaltallet i fortsettelsen.

Alle byene ser ut til å få høyest vekst i aldersgruppene av småbarn og deres foreldre. Hovedårsaken er at unge innflyttere i økende grad blir boende i byene når de får barn, og at de venter lenger med å flytte videre. Alle byene har altså behov for å bygge ut barnehagekapasiteten. Dette gjelder sterkest for Oslo, Bergen og Trondheim.

Alle byene får sterk vekst i gruppen av unge pensjonister (67-79 år). Dette skyldes at store årskull kommer opp i aldersgruppen, og det er et landsdekkende fenomen. Vi har her fortroppen av den eldrebølgen som på landsbasis for alvor melder seg etter 2020. Stavanger og Kristiansand ser ut til å få sterkere vekst i denne gruppen enn for småbarnsfamiliene. Det har noe med aldersstrukturen i de to byene å gjøre.

Det er kun Oslo som ligger an til å få vekst i skolebarnsgruppen. I de andre byene ser skolebarnsgruppen ut til å holde seg omtrent uendret, i Bergen og Kristiansand går den litt ned. Også tenåringsgruppen 16-19 år, som på grunn av økende kullstørrelser hadde vokst kraftig i alle byene fra 2004 til 2008, blir det lavere vekst nå. Grunnen er en kombinasjon av større jevnhet i kullstørrelsene og økende videreflytting av familier med barn i høyere alder i perioden bak oss. Det siste påvirker størrelsen av tenåringsgruppen senere.

Den ”omvendte eldrebølgen” vi har vært inne i fører til nedgang i de fleste byer av folk i 80-årene fram mot utgangen av 2012. Denne utviklingen kompenseres i høy grad for betydningen av at det i alle byene blir flere fra 90 år og over. Ikke i noen av byene overstiger tallet på personer i denne gruppen så mye som en prosent av folketallet, så denne økningen betyr neppe så mye for eldreomsorgen totalt, selv om det naturligvis er en sterkt pleietrengende gruppe.

3.6 Framtidig folketall i den enkelte storby

3.6.1 Oslo

Folketallet i Oslo anslår vi at vil øke fra 575.475 ved utgangen av 2008, til mellom 613.000 og 624.500 ved utgangen av 2012 (tabell 3.1). Videre mot utgangen av 2018 spiler SSBs to alternativer ut et intervall fra 661.000 til 687.000 personer. Hele forskjellen skriver seg fra ulike forutsetninger om innvandring. Utsiktsanalysen peker mot et resultat i øvre halvdel av disse intervallene. I alle tilfelle innebærer dette en lavere årlig veksttakt for perioden 2012-2018 enn i årene fram mot 2012.

Tabell 3.1 *Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Oslo.*

Oslo	Folketall ved utgangen av året		Anslag på folketall ved utgangen av 2012		
	2004	2008	SSB: MMML	Utsikts-anslag	SSB: MMMM
I alt	529846	575475	613012	622682	624506
0-5 år	41827	47664	52749	53410	53786
6-15 år	53793	56188	61245	60910	62117
16-19 år	19726	22568	23951	23054	24399
20-34 år	142525	158391	166507	175763	172631
35-49 år	118721	130415	138727	140428	141005
50-66 år	91459	100701	106453	105809	107125
67-79 år	37239	36134	41228	40992	41291
80-89 år	20650	19111	17362	17459	17362
90 år +	3906	4303	4790	4857	4790

Oslo har de fire siste årene hatt en svært kraftig vekst av unge voksne og av småbarnsfamilier. Denne veksten ser ut til å opprettholdes på samme høye nivå, både før og etter 2012. Vi tror faktisk det ikke er usannsynlig at gruppen av unge voksne i alder 20-34 år vil kunne telle oppunder 200.000 i Oslo ved utgangen av 2018. Både SSBs alternativ med høy nasjonal vekst og et enkelt fundert utsiktsanslag peker i denne retning. Årsaken er at Oslo i de senere årene hatt et historisk uvanlig sammenfall av fire

fenomener: en stadig økende innflytting på 20-årstrinnene, tendensen til at innflytterne blir boende lenger og dermed forsinket videreflytting, sterk arbeidsinnvandring fra utlandet til Oslo (østeuropeere og skandinaver), og omtrent ingen gjenutvandring av arbeidsinnvandrerne. Dette har gitt flere personer på alle alderstrinn, og danner utgangspunkt for vurderingene videre.

Anslagene viser økt vekst for Oslo i fireårsperioden 2008-2012 for alle unntatt pensjonister i alder 80-89 år. SSBs antakelser om innvandring slår ut i flere skolebarn og ungdom og personer over 50 år. Dette er grupper med lite innenlandsk flytting. For aldersgruppene fra 20 til 50 år hvor det innenlands flyttes mer, gir utsiktsanalysene høyere anslag enn begge SSBs alternativer.

Spesielt for Oslo sammenlignet med de andre byene er at tallet på skolebarn ligger an til å vokse mer enn dobbelt så mye i kommende fireårsperiode som i den foregående. Dette kommer av spesielt sterk fødselstallsvekst i kombinasjon med at det er Oslo som aller sterkest opplever forsinkelser i videreflyttingene av familier med barn i skolealder. Her får skolemyndighetene i Oslo en umiddelbar utfordring, hvis de ikke er seg dette bevisst fra før. I tillegg viser SSBs framskrivning nærmest uavhengig av nivå for fruktbarhet at det venter en enda høyere vekst i skolebarnsgruppen for årene videre fram mot 2018.

Et hovedmoment som bare gjelder for Oslo: Årskullene som i 2018 vil være i alder 10-15 år var omtrent 20 prosent større i 2008 da de var i alder 0-5 år, enn samme aldersgruppe var i Oslo ti år før (1998). Siden deler av denne forskjellen skyldes forsinket videreflytting ut av Oslo av barnefamilier, viser utviklingen i foregående tiår at de 20 prosentene fra 2008 antakelig vil være skåret ned til 10 prosent, når gruppen er kommet opp i skolealder 10-15 år i 2018. Grunnen er altså at vi venter at videreflyttingene for barnefamilie kommer når disse barna blir eldre.

3.6.2 Bergen

Folketallet i Bergen anslår vi at vil øke fra 252.051 ved utgangen av 2008, til mellom 264.700 og 267.600 ved utgangen av 2012 (tabell 3.2). Videre mot utgangen av 2018 spiler SSBs alternativer ut et intervall fra 280.000 til 287.000 personer. Forskjellen skriver seg som sagt fra ulike forutsetninger om innvandring. Utsiktsanalysen

peker mot et resultat i nedre halvdel av disse intervallene. Dette innebærer en litt lavere årlig veksttakt fra 2012 til 2018 enn det Bergen har hatt i det siste og ligger an til å få i årene fram mot 2012.

Bergen ligger an til å få sin sterkeste vekst for unge voksne og for småbarnsfamiliene de kommende fire årene. Veksten overstiger sterkt den veksten Bergen har hatt, men etter 2012 vil veksten i småbarnsgruppen igjen bli mindre. Bergen har ikke større småbarnskull nå enn de hadde for ti år siden, de er faktisk litt mindre. Gruppen som i 2018 vil være 20-34 år ansås imidlertid til å vokse videre, det er ikke umulig at det vil være nærmere 70.000 personer i Bergen i denne aldersgruppen ved inngangen til 2018.

Tabell 3.2 *Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Bergen*

Bergen	Folketall ved utgangen av året		Anslag på folketall ved utgangen av 2012		
	2004	2008	SSB: MMML	Utsikts-anslag	SSB: MMMM
I alt	239209	252051	264720	265331	267636
0-5 år	18643	19084	20919	20211	21247
6-15 år	31382	30539	30163	29715	30444
16-19 år	11123	12882	13379	12977	13494
20-34 år	52614	56783	60586	63041	62000
35-49 år	52164	54962	55949	55974	56559
50-66 år	42733	46567	50165	49825	50319
67-79 år	19844	20101	21981	21934	21995
80-89 år	9166	9339	9292	9423	9292
90 år +	1540	1794	2286	2231	2286

Som for alle de andre byene og på landsnivå kommer det en kraftig vekst i gruppen av unge pensjonister de kommende årene. I de fire siste årene hadde Bergen høyest vekst i aldersgruppen 50-66 år og i tenåringsgruppen, 16-19 år. I den siste gruppen hadde større årskull både på landsbasis og i storbyene rykket opp på de trinnene hvor det sto små årskull (født på 1980-tallet) i perioden foran. Nå kommer det imidlertid jevnstore kull opp på disse trinnene de fleste steder.

Hovedforskjellen mellom SSBs framskrivninger og utsiktsanalysen er at utsiktsanalysen gir høyere tall for de gruppene hvor det flyttes mest innenlands, og lavere tall i de gruppene hvor det flyttes minst innenlands. Dette gjelder generelt for alle byene i mer eller mindre grad.

Bergen får ingen eller lite nedgang i aldersgruppen 80-89 år, dette til forskjell fra de andre store byene. Tilveksten av de aller eldste gir Bergen alt i alt flere eldre framover. Sammenligner vi Oslo og Bergen, ser Oslo ut til å få sine største utfordringer på skolesektoren, mens Bergen i større grad ser ut til å måtte konsentrere seg om de eldste. Bergen ligger faktisk an til en liten nedgang i skolebarnsgruppen 6-15 år fram mot 2012. Årsaken går helt tilbake til at det var fødselstallsnedgang i Bergen fra 1997, og at tallene holdt seg lave helt til 2004. Dette gir seg altså utslag for skolebarnsutviklingen i Bergen de kommende årene, endret familieflytting i mellomtiden har ikke fått eliminert effekten.

3.6.3 Trondheim

Folketallet i Trondheim anslår vi at vil øke fra 168.257 ved utgangen av 2008, til mellom 178.200 og 181.200 ved utgangen av 2012 (tabell 3.3). Som eneste by får Trondheim sitt øvre anslag ut som resultatet fra utsiktsanalysen. Videre fram mot utgangen av 2018 spiler SSBs alternativer ut et intervall fra 191.000 til 195.660 personer. Forskjellen skriver seg fra ulike forutsetninger om innvandring. Utsiktsanalysen for 2018 peker mot omtrent samme folketall som etter SSBs øvre anslag. Dette innebærer en litt lavere årlig veksttakt fra 2012 til 2018 enn det Trondheim har hatt i det siste og ligger an til å få i årene fram mot 2012.

Bergen og Trondheim ser ut til å kunne få en nokså parallell utvikling framover, både hva totalvekst og utvikling i de ulike aldersgrupper angår.

Tabell 3.3 *Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Trondheim*

Trondheim	Folketall ved utgangen av året		Anslag på folketall ved utgangen av 2012		
	2004	2008	SSB: MMML	Utsikts- anslag	SSB: MMMM
I alt	156161	168257	178215	181201	180129
0-5 år	12000	13035	14317	14504	14531
6-15 år	19980	19905	20116	20114	20275
16-19 år	7139	8421	8709	8455	8780
20-34 år	35828	40372	43840	46506	44875
35-49 år	34206	36205	37536	37994	37887
50-66 år	29056	32057	33531	33392	33610
67-79 år	11788	11802	13671	13684	13676
80-89 år	5381	5548	5360	5391	5360
90 år +	783	912	1135	1161	1135

For tenåringsgruppen 16-19 år gir utsiktsanalysen lavere anslag enn SSBs alternativer, det samme så vidt også for aldersgruppen 50-66 år. Her slår høyere innvandring enn vi har hatt inn gjennom SSBs forutsetninger. Utsiktsanalysen bedømmer effekten av den innenlandske flyttingen relativt sett sterkere for Trondheim enn for de andre byene. Spesielt er avviket for aldersgruppen 20-34 år betydelig større. Årsaken er at det i forhold til forgjengerkullene kommer svært store årskull inn i denne gruppen fram mot 2012, i kombinasjon med at nettotilflyttingen i 20-årene har økt sterkt i det siste. Ved siden av den sterke veksten for de unge voksne, ligger det også an til vekst i småbarnsgruppen og blant unge pensjonister fram mot 2012.

Etter 2012 ser veksten for de unge voksne ut til å kunne flate noe ut. På samme måte som for Oslo og Bergen peker SSBs alternativ med høy innvandring og en enkel utsiktsanalyse i tiårsperspektiv mot et folketall ikke langt unna 50.000 i aldersgruppen 20-34 år ved utgangen av 2018.

Trondheim får bare en liten tilvekst i skolebarnsgruppen de kommende fire år, etter at nivået omtrent har vært konstant gjennom fireårsperioden bak oss. Tenåringsgruppa 16-19 år vil etter SSBs anslag vokse, til tross for at kullstørrelsene ikke skulle

tilsi det. Her slår effekt av den økte innvandringen til landet inn. Bergen og Trondheim er imidlertid de to byene hvor denne gruppen i utgangspunktet ikke skulle ligge an til mye vekst.

Aldersgruppen i 80-årene går tilbake i Trondheim i løpet av fireårsperioden. Det er kun Oslo som har sterkere markert nedgang her, mens vi venter på at den store eldrebølgen for alvor skal komme i 2020-2025. Trondheim er for øvrig den av byene som ligger sist i løypa til å føle hovedtrykket av eldrebølgen når den først kommer, etter utviklingen i tallet på personer i 80-årene mot 2018 å dømme.

På kort sikt får Trondheim sterk vekst av de aller eldste, men tallmessig veier de ikke mer enn nedgangen i gruppen på 80-årstrinnene. Kapasiteten både i skole og eldreomsorg vil etter demografien å dømme ikke trenge å utvides så mye i forhold til det nivået byen har i dag. Barnehagekapasiteten må derimot utvides kraftig fram mot 2012, hvis ikke utbygging allerede har skjedd.

3.6.4 Stavanger

Folketallet i Stavanger anslår vi at vil øke fra 121.610 ved utgangen av 2008, til mellom 128.400 og 130.500 ved utgangen av 2012 (tabell 3.4). Utsiktsanalysen peker mot et resultat i nedre halvdel av dette intervallet. Videre fram mot utgangen av 2018 spiler SSBs alternativer ut et intervall fra 138.000 til 143.000 personer. Forskjellen skriver seg fra ulike forutsetninger om innvandring. Utsiktsanalysen for 2018 peker mot et folketall omtrent midt mellom disse anslagene. Hvis øvre anslag realiseres, innebærer det en fortsettelse av samme takt fra 2012 til 2018 som Stavanger har hatt gjennom fireårsperioden bak oss.

Størst vekst ligger Stavanger på kort sikt an til å få i gruppen av unge pensjonister. Fortroppen av eldrebølgen viser seg omtrent som i Oslo og i Trondheim, mens den ligger lenger etter i løypa i Bergen og Kristiansand. Tallet på eldre i 80- og 90-årene holder seg omtrent uendret i sum både på kort sikt og fram mot 2018 i Stavanger.

Ser vi bort fra pensjonistgruppene ligger Stavanger i større grad enn de andre byene an til å få veksten jevnere fordelt utover aldersskalaen. I likhet med de andre byene ligger riktignok også

Stavanger an til klar vekst i gruppen av småbarnsfamilier og unge voksne. Veksten er imidlertid ikke så veldig mye høyere enn den veksten Stavanger har vært vant med å ha for disse gruppene. Det er et særtrekk for Stavanger at byen på kort sikt ligger an til å få like høy vekst i den eldre delen av arbeidsstyrken (50-66 år) som de vil få for de unge voksne og for småbarnsfamiliene.

Tabell 3.4 *Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Stavanger*

Stavanger	Folketall ved utgangen av året		Anslag på folketall ved utgangen av 2012		
	2004	2008	SSB: MMML	Utsikts- anslag	SSB: MMMM
I alt	113991	121610	128410	129099	130569
0-5 år	9355	9878	10810	10461	11054
6-15 år	15483	15492	15464	15457	15691
16-19 år	5462	6202	6637	6501	6712
20-34 år	26046	27793	29298	30036	30222
35-49 år	25489	27374	28166	28643	28685
50-66 år	19740	22331	24272	24201	24427
67-79 år	7789	7921	9098	9061	9113
80-89 år	3959	3791	3667	3743	3667
90 år +	668	828	998	996	998

Byen er den av de fem som i minst grad må omstille seg på kort sikt til utvidelse av kapasitetsgrenser. Med til bildet hører også at Stavanger på kort sikt heller ikke får noen vekst av betydning i skolebarnsgruppen. Som i foregående fireårsperiode forventes tallet på barn i alderen 6-15 år å holde seg nokså uendret fram mot 2012.

Stavanger har i likhet med Oslo og til dels Kristiansand, også en viss vekst i tenårsgruppen framover. For Stavanger og Kristiansand skyldes dette gammel fruktbarhetshistorie (en bølgeoppgang som varte lenger ut på 1990-tallet), mens det for Oslo i hovedsak skyldes økt innvandring av barn i årene som er gått.

For de aldersgruppene som flytter mest innenlands gir utsiktsanalysens resultater seg mellom de to alternativene fra SSB. For de gruppene hvor det flyttes mindre innenlands, er hovedtendensen at

høye innvandringsforutsetninger hos SSB får dominere noe. Spesielt gjelder det tenåringsgruppen 16-19 år.

3.6.5 Kristiansand

Folketallet i Kristiansand anslår vi at vil øke fra 80.109 ved utgangen av 2008, til mellom 83.800 og 84.800 ved utgangen av 2012 (tabell 3.5). Som for Bergen og Stavanger gir utsiktsanalysen et resultat på nedre halvdel av dette intervallet. Videre fram mot utgangen av 2018 spiler SSBs alternativer ut et intervall fra 89.300 til 91.400 personer. Forskjellen skriver seg kun fra ulike forutsetninger om innvandring. Utsiktsanalysen for 2018 peker også her mot et folketall et sted mellom disse anslagene. Som for Stavanger medfører alle anslag at veksttakten fra forrige fireårsperiode opprettholdes framover mot 2018.

Tabell 3.5 *Folketall i storbyene ved utgangen av 2004 og 2008, og anslag for utgangen av 2012 etter tre alternativer. Kristiansand*

Kristiansand	Folketall ved utgangen av året		Anslag på folketall ved utgangen av 2012		
	2004	2008	SSB: MMML	Utsikts-anslag	SSB: MMMM
I alt	76066	80109	83932	84191	84772
0-5 år	5852	6107	6602	6552	6699
6-15 år	10757	10653	10389	10375	10492
16-19 år	3869	4580	4690	4760	4729
20-34 år	15951	16565	17895	17969	18250
35-49 år	16467	17302	17557	17616	17731
50-66 år	13684	15150	16308	16334	16372
67-79 år	6348	6413	7011	7058	7019
80-89 år	2750	2844	2846	2890	2846
90 år +	388	495	634	637	634

Kristiansand får på kort sikt konsentrert veksten sterkest til gruppene av småbarnsfamilier og unge voksne, samt unge pensjonister. Disse tre gruppene ligger an til omtrent like sterk tilvekst fram mot 2012. Veksten er klart sterkere enn i foregående fireårsperiode, over dobbelt så sterk. Som for Stavanger ligger det også an til nesten like høy vekst i den eldre delen av arbeidsstyrken.

Utsiktene til vekst i gruppen av unge voksne fram mot 2018 er omtrent like sterke for Kristiansand som for de andre byene. Det er slett ikke usannsynlig at det vil være 20.000 personer i alder 20-34 år i Kristiansand ved utgangen av 2018. SSBs høyalternativ gir omtrent samme resultat som utsiktsanalysen.

Kristiansand ligger i motsetning til det vanlige ikke an til noen nedgang i tallet på eldre i 80-årene framover. Til gjengjeld er dette også den eneste byen der tallet på skolebarn de kommende fire årene går ned. Begge disse demografiske unntakene tilsier en vridning i oppmerksomhet fra skole til eldreomsorg. Bergen er den byen som Kristiansand i størst grad kan sammenligne seg med i så måte.

3.7 Et lite blikk på utsiktene fra 2009 til 2013

Innen denne rapporten gikk i trykken forelå folketallene ved utgangen av 2009. Dermed vet vi hvordan det gikk det første året i den fireårsperioden vi har sett på foran. Folketallene er referert tidligere. Det følgende er både et eksempel på en evaluering av utsiktsmodellen, og en kommentar til hvordan folketallsutviklingen i seg selv kan evalueres.

I hovedsak kan spekulasjonene om en ”bråstopp” i veksten i byene, som følge av konjunkturfall og finanskriser, legges til side. Det er kun Trondheim som fikk lavere årlig tilvekst i personer i 2009 enn gjennomsnittet for fireårsperioden 2004-2008. Oslo fikk en tilvekst tilsvarende gjennomsnittet, mens Stavanger og Kristiansand fikk en tilvekst på samme nivå som i maksimumsåret (2007 for Stavanger, 2008 for Kristiansand). Bergen fikk i 2009 sin til nå aller sterkeste tilvekst, den var omtrent dobbelt så stor som gjennomsnittstilveksten i fireårsperioden foran.

Med dette som supplement til datamaterialet har vi kjørt en ny utsiktanalyse for fireårsperioden 2009-2013. Siden denne modellen er ”selvevaluerende” i den forstand at den fra år til år søker å justere seg inn og redusere feilavvikene (i inneværende periode i form av for lave anslag), gir utsiktsmodellen med nok et år med høy vekst en kraftigere tilvekst i anslaget for 2013 enn for 2012 enn bare forventet årlig befolkningsvekst skulle tilsi.

Tabell 3.6. *Folketall i storbyene ved utgangen av 2008 og 2009, og anslag for utgangen av 2012 og 2013 i en utsiktsanalyse. Totale tall.*

	2008	2009	Endring 2008-09	2012	2013	Forskjell i anslag
Oslo	575475	586860	11385	622682	640018	17336
Bergen	252051	256600	4549	265331	271620	6289
Trondheim	168257	170936	2679	181201	185022	3821
Stavanger	121610	123850	2240	129099	132233	3134
Kristiansand	80109	81295	1186	84191	85502	1311

Tabell 3.6 viser hvor mye utsiktene fra 2012 til 2013 løftes, når enda mer av den sterke veksten de siste årene trekkes inn i beregningene. En del av forskjellen i høyre kolonne i tabellen må altså tolkes som ”opphenting av tidligere feil”, når et nytt år er inne i datagrunnlaget. Sammenlignet med den faktiske veksten fra 2008 til 2009 utgjør denne andelen litt mer enn en tredel for Oslo, bare 10 prosent for Kristiansand, mens den utgjør 25-30 prosent for de tre andre byene. Oslo ser dermed ut til å ha hatt mest etterslep å få opphentet. For ordens skyld: Snur utviklingen og veksttakten i byene blir mindre, kan anslagene naturligvis vise seg å bli for høye. Men det tåles nok litt nedgang i veksten fortsatt innenfor rammen av anslagene i tabell 3.6

Vi har kikket litt på hvordan dette slår ut i ulike aldersgrupper. For Oslo har feilprosenten kulminert (altså at fireårsanslagene for 2005-2009 treffer bedre enn for 2004-2008) over det meste av aldersskalaen. Unntaket er trinnene 35-42 år. Her øker fortsatt størrelsen på feilavviket. Årsaken er at modellen trenger tid på å fange opp tendensen til å bli boende lenger i Oslo før man flytter videre, så lenge tendensen på disse alderstrinnene øker. Høyere opp på 40-årstrinnene reduseres feilen, fordi det er her de forsinkede videreflyttingene i økende grad realiseres.

For Bergen har utsiktsmodellen gjennomgående truffet bedre enn for Oslo de senere årene, dette fordi vekstøkningen har kommet mer gradvis. Det er ingen store endringer i aldersprofilen, men det er ett unntak. Den økte veksten i 2009 ser i stor grad ut til å skrive

seg fra at flere småbarnsfamilier er blitt værende og at det er kommet flere ungdommer i tenårene inn til Bergen. Tendensen for familier til å bli boende lenger, noe som i størst grad har vært et Oslo-fenomen, ser nå ut til også å gjøre seg mer gjeldende i Bergen.

Trondheim har fått mindre vekst i 2009 enn i de tre foregående årene. Dette har ført til at modellen har evaluert treffsikkerheten for Trondheim i 2009 som bedre enn for årene før over hele aldersskalaen. Når de pågående trendene dempes i en situasjon hvor det på forhånd underestimeres, virker modellen slik. For Stavanger ser det også ut til at utsiktsmodellen har fanget opp så mye av gammelt etterslep at størrelsen på feilanslagene går ned. Det gjelder over hele aldersskalaen, men minst blant de potensielle videreflytterne i alder 35-42 år (på delvis samme måte som for Oslo).

For Kristiansand er det annerledes. Her slår den fortsatte veksten i ut i økende størrelse på bommingen for 2009. Dette skyldes at Kristiansand fikk sin maksimalvekst noe senere enn de andre byene, toppårene er faktisk 2008 og 2009. Over det meste av aldersskalaen virker det som utsiktsmodellen ennå ikke fanger dette ordentlig opp. Den fortsatt høye veksten i 2009 ser ikke ut til å kunne føres tilbake til noen spesiell aldersgruppe. Det er altså ikke forsinkelser i videreflytting som her kan trekkes fram, slik som for Oslo, Bergen og Stavanger. Økningen er av mer generell karakter.

4 Flytteanalyse i livsløpsperspektiv

4.1 Tre grupper av årskull fulgt fra de var 15 år

I denne analysen har vi fulgt flere sett av årskull – nærmere bestemt tre femårskull født med ti års mellomrom, fra de var 15 år og framover i livsløpet. Datagrunnlag er SSBs individuelle flytthistoriemateriale, hvor alle flyttemeldinger over lande- og kommunegrense fra 1964 til 2008 er kjedet sammen til individuelle flytthistorier. (nærmere beskrivelse i vedlegg 2).

For det første femårskullet, født 1955-59, har vi tatt status på 30-, 40- og 50-årsstadiet. For kullene født ti år senere, 1965-69, har vi tatt status på 30- og 40-årstrinnet, og for det siste femårskullet, født 1975-79, har vi status kun på 30-årstrinnet. På den måten får vi tre ferske situasjonsanalyser gjeldende for situasjonen 1.1.2008 (ved 30, 40 og 50 år). Vi får to analyser (ved 30 og 40 år) gjeldende for situasjonen 1.1.1998, og en ved 30-årstrinnet for situasjonen 1.1. 1988. 5 inneholder 8 tabeller med resultater for hver by.

Vi har å gjøre med tre analytiske vinkler (se skjema): Analyse av flytting og bosetting over livsløpet fram til henholdsvis 30-, 40- og 50-årsstadiet (diagonalt i skjemaet), en analyse av endringer over tid i tiårsperspektiv på 30- og 40-årsstadiet (vannrett for to sett av årskull), og en analyse av situasjonen slik den har bygget seg opp fram mot 1.1. 2008 (loddrett i høyre kolonne).

Når vi bruker uttrykk som 30-, 40- og 50-årsstadiet, betyr det konkret at kullene er fulgt fra de var 15 år, og til de på de angitte tidspunktene var henholdsvis 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år. Disse

alderstadiene kalles for enkelthets skyld altså 30-, 40- og 50-årsstadiet.

	1.1.1988	1.1.1998	1.1.2008
30 år	Kull født 1955-59	Kull født 1965-69	Kull født 1975-79
40 år		Kull født 1955-59	Kull født 1965-69
50 år			Kull født 1955-59

Analysene består dermed av seks forløp. Temaene i denne analysen og i tabellene er i hovedsak selve flytteprosessene over livsløpet, inkludert flyttingene til og fra omlandsregionene, andre regioner i landet og utlandet. Vi belyser også hvordan flytteprosessene og strømmene er sortert etter utdanning. Videre oppsummerer vi til slutt i kapittelet litt fra en pendlingsanalyse.

4.2 Lokalbefolkning og tilflyttere

For hver by har vi å gjøre med sju flyttehistoriske grupper, hvorav to er samlende begreper. De som bodde i byene som 15-åringer vil på de senere alderstadiene enten være *bofaste*, *tilbakeflyttere* eller *fraflyttede*. De få som er døde i ung voksenalder holdes utenfor betraktningene. Summen av de bofaste (de som aldri har meldt flytting over kommunegrense) og tilbakeflytterne kan med et samlebegrep kalles *lokalbefolkningen*.

De som flytter inn utenfra i løpet av de ulike aldersfasene kaller vi *nyinnflyttere*. I løpet av en aldersfase splittes disse i to grupper, *tilflyttere* (se som er blitt boende) og *videreflyttere* (de som altså har flyttet videre innen utløpet av fasen). Nyinnflytterne er altså summen av de som blir værende og de som flytter videre. Av og til brukes også begrepet *innflyttere*, selv om det her kan være noe tvetydig. Det vil da fremgå av sammenhengen om det menes strømmen inn av nyinnflyttere eller gruppen av tilflyttere ved slutten av fasen. Det mest nærliggende eksemplet er å bruke begrepet innflyttere som det motsatte av lokalbefolkningen. Da er innflyttere synonymt med tilflyttere, og begrepene brukes om hverandre. Tittelen i avsnitt 4.2.1 er et eksempel.

Til hver av de fem hovedgruppene hører fem fenomenologiske begreper: bofasthet, fraflytting, tilbakeflytting, tilflytting og videreflytting. En liten tvetydighet kan oppstå med hensyn til

begrepet tilflytting. Det framgår da av sammenhengen om det er nyinnflyttingen totalt eller bare tilflyttingen av de som er blitt boende (tilflytterne) det er snakk om. Det er altså videreflytterne som utgjør forskjellen.

4.2.1 Høy andel innflyttere i voksenalderen

I alle storbyene utgjorde lokalbefolkningen ved inngangen til 2008 et klart mindretall blant unge voksne, og til dels også blant de middelaldrende. På 30-årsstadiet hadde Oslo 77 prosent tilflyttere, Trondheim og Stavanger 62 prosent, mens tilflytterandelen i Bergen og Kristiansand henholdsvis var 56 og 53 prosent. På 40-årsstadiet var tilflytterandelen noe lavere i alle byene. Dette er naturlig og skyldes at mye av videreutflytting fra storbyene skjer i familiefasene (når man er i 30-årene), pluss at nyinnflyttingen av unge i 20-årene til byene har økt mye gjennom det siste tiåret.

På 40-årstrinnet hadde Oslo 72 prosent innflyttere i 2008, Stavanger hadde 57 prosent og Trondheim akkurat 50 prosent. I Bergen og Kristiansand var lokalbefolkningen i 40-årsalderen i flertall, med henholdsvis 58 og 54 prosent. På 50-årsstadiet er det kun Oslo og Stavanger som har innflytterflertall, med henholdsvis 63 og 52 prosent. I Bergen utgjorde lokalbefolkningen i 50-årsalderen hele 62 prosent, i Kristiansand 53 prosent (omtrent som på 40-årstrinnet) og i Trondheim 52 prosent av befolkningen. Videre oppover på aldersskalaen øker lokalbefolkningsandelen litt mer i de fleste av byene.

Bergen er den byen som er sterkest lokaldominert (jf den berømte Bergenspatriotismen), mens Oslo er den byen som sterkest lar seg fylle opp og dominere av innflyttere. Rekkefølgen er nesten entydig Oslo, Stavanger, Trondheim. Kristiansand, Bergen – bortsett fra at Bergen har fått en litt høyere andel innflyttere enn Kristiansand blant de yngste voksne siste tiår. Om dette forplanter seg oppover til 40-årsstadiet i kommende tiår gjenstår å se. Det er imidlertid ikke usannsynlig, siden Kristiansand de siste 20 årene har hatt større gjennomtrekksflytting enn Bergen. Bergen må imidlertid få en betydelig høyere videreflytting enn Kristiansand på 30-årstrinnene framover for at byen fortsatt skal ligge på patriotstoppen blant 40-åringene om ti år. Om Kristiansand skal overta tittelen som ”patriotismens by” er mer usikkert. Høy lokalbefolkningsandel utvikles i samspill mellom lav fraflytting, høy

tilbakeflytting, lav tilflytting og høy videreflytting. Det er kun de to første som kan sies å ha med patriotisme å gjøre.

4.2.2 Høy andel innvandrere

Blant tilflytterne er det mange innvandrere, og spesielt i Oslo. På 40-årsstadiet er innvandrersandelen i Oslo 28 prosent, blant 30- og 50-åringene 23 prosent. Når andelen er høyere for personer i 40-årsalderen enn for både eldre og yngre i 2008, skyldes det at flyktingene som er kommet til landet i større grad befinner seg i denne aldersgruppen, og at mange av disse er i Oslo. Blant arbeidsinnvandrerne er det generelt større gjennomtrekk enn blant flyktingene, og dermed får Oslo høy innvandrersandel i den aldersgruppen der det er flest flyktinger. I de andre byene er det ikke slik.

Rekkefølgen blant byene etter innvandringsnivå er ikke helt som for innflytternivå. Etter Oslo kommer riktignok Stavanger. Andel innvandrere i 2008 var henholdsvis 21, 17 og 15 prosent på 30-, 40- og 50-årsstadiet. I Stavanger er arbeidsinnvandringen mer dominerende, og vi får dermed høyest innslag blant de yngste, som vanlig vil være. Deretter finner vi Bergen med henholdsvis 16, 13 og 10 prosent innvandrere på de tre aldersstadiene. Kristiansand kommer på neste plass med henholdsvis 14, 12 og 11 prosent, altså med en jevnere aldersprofil enn de andre byene. Lavest innvandringsandel har Trondheim med henholdsvis 13, 10 og 8 prosent innvandrere i 30-, 40- og 50-årsgruppene.

4.3 De flyttehistoriske prosessene

4.3.1 Høy tilflytting av ungdom i 20-årene

Alle de fem byene har hatt høy tilflytting og kraftig vekst gjennom aldersfasen 15-30 år. Vi har fulgt alle de tre femårskullene, født med ti års mellomrom, gjennom denne 15-årige fasen. Det siste femårskullet, født 1975-79, som har gjennomlevd det meste av denne fasen på 2000-tallet, har hatt en svært mye høyere tilflytting og vekst enn de foregående, født ti og tjue år før. I Oslo, Bergen og Stavanger var det også en betydelig økning i tilflyttingen for kullene født 1965-69, sammenlignet med kullene født 1955-59. I

Trondheim og Kristiansand var det liten endring i tilflytting og vekst gjennom fasen, som for disse kullene i hovedsak ble gjennomlevd på 1980- og 1990-tallet.

Det er høy tilflytting blant unge voksne i denne aldersfasen som i det lange løp gir storbyene sin kraftige vekst (tabell 4.1). Fraflytting betyr i det lange løp mye mindre, for Oslo utgjør fraflyttingen bare en liten brøkdel i fradrag på flyttegevinsten. For Bergen, Trondheim og Stavanger trekker fraflyttingen gevinsten ned med en tredel for menn og i nærheten av 40 prosent for kvinner. I Kristiansand betyr fraflyttingen mer for resultatet. Når fraflyttingen blir trukket fra, står det en flyttegevinst tilbake på 35-40 prosent av tilflyttingen. Fraflyttingen er altså 60-65 prosent av tilflyttingen. Dette er også mye i vekst, en gevinst på 25 prosent i kullstørrelsen gjennom fasen dimensjonerer opp aktiviteten og etterspørselen i Kristiansand med 25 prosent. Tatt i betraktning at Kristiansand nesten ikke hadde noe vekst i denne fasen tidligere, representerer 25 prosent vekst et bortimot nytt fenomen for byen.

Tabell 4.1 viser at Oslo for årskullene født 1975-79 fram mot 2008 fikk mellom to og to og en halv ganger så mange tilflyttere fram til 30-årsstadiet enn det var 15-åringer i byen ved inngangen til aldersfasen.

Trondheim og Stavanger fikk omtrent like mange tilflyttere som det var ungdom i utgangspunktet, litt flere menn og litt færre kvinner, mens Bergen nesten hadde like mange, omtrent 90 prosent av kullstørrelsene. Kristiansand hadde litt lavere permanent tilflytting gjennom fasen, omtrent to tredeler av størrelsen på ungdomskullene. På 30-årsstadiet hadde alle byene i 2008 fått mellom 50 og 100 prosent flere tilflyttere gjennom fasen fra 15 til 30 år enn femårskullet født ti år før fram mot 1998. Relativt sett hadde Bergen fått kraftigst påfyll, mens Stavanger hadde fått minst. Dette kan verifiseres ved å sammenligne tabell 4.1 med tabell 4.2.

Fram mot 30-årstrinnet er det også mye videreflytting. Selv om det meste av videreflyttingene skjer etter fylte 30 år, viser tabellen at både Trondheim, Stavanger og Kristiansand allerede på 30-årsstadiet har hatt omtrent like mange innom som det kom innflyttere som fram til da var blitt boende. I Oslo og Bergen oppholder innflytterne seg lenger, og videreflyttingene kommer som vi skal se i større grad senere.

Kvinnene ligger foran mennene i løypa i flytteprosessene. Bofastheten så tidlig som på 30-årsstadiet er derfor større for menn og fraflyttingen mindre. Kvinnene som hadde flyttet, hadde også i større grad begynt å komme tilbake. For barna som vokser opp i en by utvikler både flytteprosessene og kjønnsforskjellene ved dem seg raskere, jo mindre byen er. For Kristiansand har flytteprosessene på 30-årsstadiet beveget seg 12-13 prosentpoeng lenger fram enn for Oslo. Tallene for bofasthet og fraflytting viser dette for begge kjønn. Alle de andre byene plasserer seg jevnt på rekke i mellom.

Tabell 4.1 *Flyttehistoriske hovedtall for gjennomløpet av alderfasen **15-30 år** for årskullene **født 1975-79**. Alle tall er skalert i forhold til 100 gutter og jenter i byene på 15-årstrinnet.*

	Oslo		Bergen		Trond-heim		Stav-anger		Kristian-sand	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Bofaste	60	55	60	52	52	43	47	39	48	38
Tilbake-flyttere	14	14	12	15	14	17	17	19	14	18
Fra-flyttede	26	31	28	33	34	40	36	42	38	44
Til-flyttere	231	246	90	88	110	94	106	99	63	69
Videre-flyttere	136	180	73	87	103	104	99	106	68	71
Flytte-gevinst	205	215	62	55	76	54	70	57	25	25

4.3.2 Økt videreflytting og svekket vekst på 30-årstrinnene

Etter fylte 30 år kommer det naturligvis fortsatt flere innflyttere til byene, men for folketallsutviklingen og veksten betyr videreflyttingene langt mer i denne fasen. Det er også noen flere bysbarn som flytter ut, samtidig som det også kommer flere av de som har flyttet tilbake. Det er først i denne fasen (30-40 år) vi får sjekket i hvilken grad byene faktisk tiltrekker seg tilbakeflyttere, og holder på sin egen ungdom i form av bofasthet.

Årskullene født 1965-69 er de vi benytter for å belyse 40-årsstadiet i 2008. Tabell 4.2 og 4.3 viser resultatet av flytteprosessene på henholdsvis 30- og 40-årstrinnet for dette femårskullet. Tabell 4.2 viser altså forløpet gjennom fasen 15-30 år fram mot 1998; de som ble kommentert som forgjengerkullene i omtalen foran. I motsetning til for kullene født ti år senere ser vi at Bergens-patriotismen her tenderer til å slå litt ut allerede på 30-årsstadiet. Utviklingen i forløpene fra tabell 4.2 til tabell 4.3 viser så hva som skjer i neste tiårsfase av livsløpet. Da ser vi patriotismen fester grepet på fordelingene til Bergen.

Før vi for alvor ser fram mot 40-årsstadiet kommenterer vi litt videre på hva som skiller forløpet for årskullene født på annen halvdel av 1970-tallet fra forgjengerkullene født ti år før. Vi oppsummerte tabell 4.1 blant annet med å si at forskjeller i bofasthet og fraflytting i byene gjenspeiler byenes størrelse. For 1960-tallskullene (tabell 4.2) er dette trekket mindre påfallende, og det ser i større grad bare ut til å gjelde for kvinner. I tillegg forstyrrer Bergenspatriotismen bildet. Kjønnsforskjellene var imidlertid større for disse kullene, og i større grad enn for 1970-tallskullene ser nettopp kjønnforskjellen ut til å henge sammen med bystørrelsen. Vi ser at kjønnforskjellen er klart størst i Kristiansand, og at tilbakeflyttingen av kvinner på 30-årsstadiet allerede hadde nådd 20 prosent. Også i Stavanger var flere kvinner allerede flyttet tilbake på dette stadiet.

Utviklingen i flytteprosessene gjennom fasen 15-30 år ser dermed ut til å ha gått i retning mer kjønnsmessig likestilling, og sterkere jo mindre byen er. Tendensen til at flytte- og etableringsprosessene for de unge tar lenger tid, ser ut til å ha spredd seg fra de større til de mindre byene, med større likhet i prosessene mellom kjønn og klarere kontraster mellom byene etter størrelse. Det kunne være fristende å tro at kullene født 1975-79 representerer en gruppe som har gjennomført en utvikling til et slags endepunkt. Til støtte for en slik tro kan vi også legge til det faktum at disse fem kullene er de første som langt på vei har bidratt til at fruktbarhetsnivået i landet ikke lenger har gått så mye mer ned på alderstrinnene under 30 år.

Forløpene videre opp mot 40-årsstadiet er nokså ulike mellom byene. Kristiansand er den eneste byen som får økt sin flyttegevinst i denne fasen. Bergen, Trondheim og Stavanger får

reduisert sin gevinst litt, mens Oslo får redusert sin høye gevinst mye. Hva ligger bak dette?

Tabell 4.2 *Flyttehistoriske hovedtall for gjennomløpet av alderfasen 15-30 år for årskullene født 1965-69. Alle tall er skalert i forhold til 100 gutter og jenter i byene på 15-årstrinnet.*

	Oslo		Bergen		Trond-heim		Stav-anger		Kristian-sand	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Bofaste	59	53	63	57	53	47	53	45	51	41
Tilbake-flyttere	15	15	13	15	14	15	14	17	15	20
Fraflyt-tede	26	32	24	28	33	38	33	38	34	39
Til-flyttere	155	165	44	52	55	61	74	80	43	44
Videre-flyttere	91	149	41	50	56	70	70	86	59	60
Flytte-gevinst	129	133	20	24	22	23	41	42	9	5

Først konstaterer vi at ungdom vokst opp i Oslo fortsetter å flytte ut i samme takt som før også etter at de er blitt 30 år. Kristiansand har til sammenligning omtrent ingen fortsatt utflytting av egen ungdom å snakke om i denne fasen. For de andre byene er det litt mer utflytting, men ikke i nærheten av så mye som fra Oslo. På 40-årstrinnet er det Oslo som noterer seg for den klart høyeste fraflyttingen. Nærmere halvparten av byens ungdom har flyttet ut. Høye boligpriser i byen i kombinasjon med bedre kommunikasjonsmuligheter i det store Oslo-omlandet og enda lenger ut i det sentrale Østlandsområdet er naturligvis en hovedårsak. Hver fjerde person vokst opp i Oslo bor i en av de seks omlandssonene.

Bergen er byen med desidert lavest fraflytting, bare hver tredje hadde forlatt Bergen på 40-årsstadiet. Fra de andre byene hadde omtrent 40 prosent flyttet. Som for Oslo bor halvparten av de fraflyttede 40-åringene fra Stavanger i byens omland. Av de som har flyttet fra Bergen bor hver tredje i omlandet, fra Trondheim og Kristiansand gjelder det bare hver fjerde.

Tabell 4.3 *Flyttehistoriske hovedtall for gjennomløpet av alderfasen 15-40 år for årskullene født 1965-69. Alle tall er skalert i forhold til 100 gutter og jenter i byene på 15-årstrinnet.*

	Oslo		Bergen		Trond-heim		Stav-anger		Kristian-sand	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Bofaste	38	36	51	48	42	38	40	36	42	35
Tilbake-flyttere	17	15	18	19	20	21	21	21	22	26
Fraflyt-tede	45	49	31	33	38	41	39	43	36	39
Til-flyttere	143	131	48	50	58	61	79	77	55	51
Videre-flyttere	204	248	75	76	98	100	136	136	89	82
Flytte-gevinst	98	82	17	17	20	20	40	34	19	12

For Oslo betyr fortsatt fraflytting etter fylte 30 år omtrent like mye for den reduserte flyttegevinsten som økt videreutflytting. Selv om det er kommet i størrelsesorden mer enn et helt årskull til som har flyttet videre i løpet av fasen 30-40 år, er det også kommet noen flere innflyttere som er blitt boende, som veier litt i mot. Netto innflytting går imidlertid ned. Både for Bergen, Trondheim og Stavanger slår økt nyinnflytting i hovedsak bare ut i økt videreflytting. Nivået på tilflyttere holder seg omtrent som på 30-årstrinnet. Dermed er det bare den lille økningen i fraflyttingen som svekker flyttegevinsten i denne fasen. Kristiansand får som nevnt flere innflyttere i løpet av fasen. Selv om videreflyttingene øker også der, får de tilvekst i tilflyttergruppen som gir økt flyttegevinst over fasen fra 30 til 40 år. Dette mønsteret er det vi i større grad ser i de mellomstore byene i landet.

Den såkalte Bergenspatriotismen slår ikke ut i tilbakeflytting, kun i høy bofasthet og lav fraflytting. Kristiansand kjennetegnes imidlertid av en svært høy tilbakeflytting for kvinner (26 prosent) i 40-årsalderen. Om dette fortsetter, og om den kjønnsforskjellen som ligger i det vedlikeholdes for 1970-tallskullene, skal det bli spennende å følge med på.

4.4 Hvor flyttes det fra og hvor flyttes det til? Tiltrekningskraft og vridning.

I dette avsnittet støtter vi oss sterkest til hvordan mønsteret for de fra- og tilflyttede ser ut på 40-årstrinnet, altså på det stadiet i livet hvor det meste av flyttingene er unnagjort. Når vi ser på vridningene i mønsteret som har skjedd i løpet av de siste to tiårene, trekker vi også inn litt informasjon fra flyttingene med status tatt på 30-årsstadiet. Vi begynner der.

Den tiltrekningskraften en region har på de som flytter ut fra en annen region, kan måles ved hjelp av den såkalte ”flyttemagneten” (eksempel i tabell 4.4). Den er et mål som for hver flyttestrøm ut av en region korrigerer for befolkningsstørrelsene i tilflyttingsregionene. Siden den andelen som flytter til en folkerik region (naturligvis) er større enn andelen som flytter til en region med få innbyggere, har vi behov for å korrigere for dette hvis vi vil måle tiltrekningen som tilflyttingsregionene har på folk som flytter fra utgangsregionen.

Tabell 4.4 *Flyttemagneter. Indikator for den tiltrekningskraften som byene har på ungdom som flytter ut fra periferiområdene i landet. Status på 30-årsstadiet, fulgt fra de var 15 år.*

	Oslo	Bergen	Trond-heim	Stav-anger	Kristian-sand
Menn					
f. 1965-69	199	113	187	140	56
f. 1975-79	207	190	281	145	66
Kvinner					
f. 1965-69	181	121	180	130	52
f. 1975-79	207	174	224	122	73

Flyttemagneten er konstruert slik at den blir 100, hvis andelen av de som over livsfasen flytter ut og bosetter seg i en annen region er lik denne regionens andel av landets ungdom for angjeldende årskull. Hvis alle magnetverdier for en valgt regioninndeling er 100, betyr det at flyttestrømmene ut av regionene fordeles helt proporsjonalt med folketallet i tilflyttingsregionene for de aktuelle

årskullene ved inngangen til aldersfasen. Tabell 4.4 viser hvor kraftig tiltrekning storbyene har på folk som flyttet fra periferien i landet, målt ved magnetverdier for flytting gjennom aldersfasen 15-30 år. Tallene gjelder for de to femårskullene født på annen halvdel av 1960- og 1970-tallet.

Vi ser at Bergen og Trondheim er de byene med sterkest økning i tiltrekningen på ungdom i periferien. For gutter fra periferien er Trondheim blitt den sterkeste magneten, gitt byenes størrelse. Selv om Kristiansand er minst, rekker ikke tiltrekningen når det justeres for størrelse opp mot nivået for de øvrige byene. Magnetverdier under 100 forteller at Kristiansand ikke engang når opp mot det nivået byen ville fått, hvis flyttestrømmene fra periferien ble fordelt proporsjonalt med folketallet. Grunnen er at Kristiansand ligger langt unna hovedtyngdepunktene for landets perifert bosatte befolkning.

Gjennomgangen nedenfor bygger på den informasjonen som for hver by er samlet og presentert i tabellene i vedlegg 5.

4.4.1 Utflytting fra Oslo

Litt grovt kan vi si at noe over halvparten av Oslos ungdom fortsatt bor i byen som 40-åringer, og en firedel bor i Oslos næromland. Av de siste bor omtrent 70 prosent i de indre ringene. Nesten halvparten bor nord og øst for Oslo. Ti år før var det mindre enn 40 prosent av disse som tok veien i retning Gardermoen. Det er noen flere som alt i alt bosetter seg i Follo og nord i Østfold enn i Asker/Bærum og Lier/Røyken. Av de som har flyttet lenger ut enn til omlandet, bor en av fire i utlandet, en av fem i en annen storbyregion, en av tre i ekstreringen til Oslo, og en av fire et annet sted i landet.

Ulike regioner tiltrekker Oslo-folk med ulik styrke.

Flyttemagnetene viser at mens Oslo indre ring mot sør (Follo) trakk klart sterkest på 1990-tallet, har det blitt et nokså jevnt drag fra nord/øst og fra sør. Tiltrekningen fra vestregionen er litt svakere, og var det også på 1990-tallet. Den største endringen i omlandet til Oslo er en markert økning mot ytre nordøst, altså Gardermoregionen. Denne økningen går i hovedsak på bekostning av tiltrekningen mot sør, både i indre og ytre sone.

Tiltrekningen fra sonene i ekstraringen til Oslo har litt overraskende ikke økt så mye i familiefasen. Gjennom ungdomsfasen er det imidlertid en liten økning i draget både fra Østfold-byene og Drammensregionen, og for gutter litt også fra Vestfold-byene. Innlandssonen trekker imidlertid svakere enn før i ungdomsfasen, men til gjengjeld har innlandet fått et sterkere drag på folk i familiefasene, spesielt kvinner. Fra andre områder i landet er det i hovedsak en avtakende tiltrekning på Oslo-barn som flytter ut.

4.4.2 Tilflytting til Oslo

Fra hvilke regioner trekker så Oslo sterkest? Flyttemagneten viser at Oslo har høyest drag på folk vokst opp i Asker og Bærum (indre vest). Deretter følger draget på folk fra Follo (indre sør) og deretter fra Nedre Romerike (indre nord/øst). Av de ytre omlandssonene har Oslo sterkest tiltrekning sørfra, og denne har vært sterkt økende. Tiltrekningen har økt fra alle kanter i omlandet, men minst fra ytre sone mot nord (Gardermoen-regionen). I familiefasen har Oslo ingen økt tiltrekning derfra.

I ekstraringen har Oslos tiltrekning i familiefasen styrket seg mest overfor folk fra Østfold og Vestfold. Nivåmessig er draget litt lavere på Drammensregionen enn på byområdene lenger borte. I ungdomsfasene har tiltrekningen på ekstraringen økt mer enn i næromlandet, med et klart bilde av at Oslo rekrutterer ungdom fra et økende omland som resultat.

Lavest tiltrekning fra andre deler av landet har Oslo på de andre storbyomlandene. Dette er naturlig, da de har sine egne storbyer å søke mot. Det er økt Oslo-tiltrekning fra alle kanter også utenfor regionen, sterkest fra de andre storbyene i sum, og svakest fra periferiregionene i sum. Det er litt overraskende at periferiregionene er de som i sterkest grad klarer å yte motstand mot det i sum økende draget fra Oslo-magneten.

4.4.3 Utflytting fra Bergen

Kun en tredel av Bergensungdommen har flyttet fra byen innen fylte 40 år. Av disse bor en tredel i Bergens omland og en tredel i andre storbyregioner. Den siste tredelen fordeler seg jevnt på andre by/tettstedsområder, periferi og utland. Av de som har

bosatt seg i omlandet bor to av tre i sonen vest for Bergen (Sotra). Ekstraringen til Bergen får omtrent ingen.

Flyttemagnetene viser mer enn et dobbelt så sterkt drag fra sonen i vest som fra de andre to omlandssonene (mot nord og sør/øst). I tillegg har draget fra alle sonene svekket seg i løpet av siste tiår, draget fra sør/øst svært mye. Draget fra Sotra-kanten holder imidlertid nesten stand i familiefasene.

I ungdomsfasen har draget fra de andre storbyene forsterket seg betydelig. Det er det ingen andre regioner utenfor Bergens-regionen som har gjort. Periferisonene i landet har imidlertid i sum et sterkere drag på folk vokst opp i Bergen enn mellomstore by- og tettstedssoner har i sum. Her skiller Bergens-befolkningen seg fra Oslo-befolkningen, som i større grad lar seg trekke mot andre typer byområder. I stedet for å ha med holdningsforskjeller å gjøre, kan det ha å gjøre med avstander og geografiske mønstre: Det er mange flere byer i Oslos enn i Bergens nærhet. Til gjengjeld er det kortere avstand fra Bergen enn fra Oslo til en del større periferiområder.

4.4.4 Tilflytting til Bergen

Fra hvilke regioner trekker så Bergen sterkest? Draget er sterkest på sonen mot vest, men draget mot sør/øst er nesten like sterkt. Tiltrekningen på folk fra disse to omlandssonene har økt siste tiår. Tiltrekningen på omlandet nordover er imidlertid både lavere og med liten eller ingen endring. Tilflyttingen til Bergen fra omlandet i nord i familiefasene er svekket. I ungdomsfasen er det en liten økning. Draget på ungdom i ekstraringen har imidlertid økt sterkt, og er for gutter blitt nesten like høyt som i omlandssonene i gjennomsnitt.

Bergen har overraskende lavt drag på folk som flytter ut fra de andre storbyregionene. Det er ingen forskjell mellom byene og omlandene i sum. Det er imidlertid en langt sterkere økning i draget på ungdommen fra de andre storbyene enn fra ungdom i omlandene.

Draget på folk som flytter fra periferiregioner er større enn på folk som flytter fra andre by- og tettstedsområder. Draget på folk som flytter fra periferien er også det eneste som øker utenfor

Bergensregionen i løpet av familiefasen. Gjennom ungdomsfasen på 2000-tallet (for 1970-tallskullene) har Bergen fått et markant sterkere drag på flyttere lenger borte fra, spesielt periferien men også fra andre typer by- og tettstedsområder. Relativt sett er denne økningen sterkere enn det økte draget på ungdom i Bergensområdet, men det er ikke dermed sagt at det betyr mer for folketallsveksten. Draget på periferiungdom har økt sterkere i Bergen enn i byene flest (bare det draget Trondheim har på gutter fra periferien har økt sterkere), og er nesten oppe på Oslo-nivå.

4.4.5 Utflytting fra Trondheim

Omtrent 40 prosent av Trondheims-ungdommene født 1965-69 hadde flyttet da de var i 40-årsalderen. Av disse bodde omtrent 25 prosent i omlandet til Trondheim, de aller fleste i indre ring. I de ytre omlandsringene bodde det bare noen få, omtrent like mange som i ekstraringen. Omtrent 45 prosent av de fraflyttede bodde i andre storbyregioner, og flest faktisk i storbyene. Av de øvrige 30 prosentene bodde en snau tredel i utlandet, en drøy tredel i periferikommuner og den siste tredelen i en mellomstor by- eller tettstedskommune.

Flyttemagnetene viser at indre omland har flere ganger så sterkt drag på Trondheims-ungdommene som noen andre regioner. Det er omtrent tre ganger så sterkt som draget fra ytre sør/vest og fem-seks ganger så sterkt som fra ytre nord/øst. Imidlertid har draget fra omlandsregionene svekket seg en god del, spesielt i indre sone. Det er kun den ytre sonen i sør/vest som holder tiltrekningskraften uendret. Også draget fra ekstraringen er blitt svakere.

Regionene med svakest drag på Trondheimsungdommen er de små og mellomstore by- og tettstedskommunene. Både de og de fleste andre typer regioner i landet har fått svekket tiltrekningskraft. De andre storbyene er de eneste som har fått et markant mye sterkere drag på Trondheimsungdommen i løpet av siste tiår. Dette gjelder både for de som i 2008 er i 30- og i 40-årsalderen. Både ungdoms- og familiefasene er blitt mye sterkere influert av de andre storbyene. Det er spesielt Oslo som her hatt fått bedre napp.

4.4.6 Tilflytting til Trondheim

Fra hvilke regioner trekker så Trondheim sterkest? Draget på de indre omlandkommunene er omtrent 50 prosent sterkere enn på de ytre sonene i sør/vest og nord/øst. Dette draget er også litt økende, men ikke så mye som i tiltrekningen mot nord/øst (Stjørdal og Levanger). Tiltrekningen mot sør/vest er imidlertid lite endret. Dermed har det skjedd en klar vridning i det draget Trondheim har på sitt omland. Dette gjelder både gjennom ungdoms- og etableringsfasen.

Trondheim har faktisk hatt et sterkere drag på kommunene i ekstraringen enn på de ytre omlandssonene. Dette draget er imidlertid blitt noe svekket over tid. Trondheim har en markant høy tiltrekning på ungdom som flytter fra periferien, og dette draget har også økt mye på 20-årstrinnene gjennom siste tiårsperiode. Spesielt er draget på guttene sterkt (tabell 4.4). Draget på ungdom fra andre by- og tettstedskommuner er lavere, men dette har også økt kraftig. Draget på flyttere fra andre storbyregioner er overraskende lavt, og uten store forskjeller mellom storbyer, omland og ekstraringer. For menn har imidlertid tiltrekningen økt en god del for de som flytter fra de andre storbyene og fra andre ekstraringer i ungdomsfasen. Økningen er minst fra ungdom vokst opp i andre storbyomland.

4.4.7 Utflytting fra Stavanger

Omtrent 40 prosent av ungdommene i Stavanger, både de født i 1955-59 og i 1965-69, hadde flyttet ut innen de var i 40-årsalderen. Av disse bodde halvparten i Stavangers omland, med tre av fire i Stavangers nabokommuner. Stavangers ekstraring får imidlertid svært få. Av den øvrige halvparten bor en firedel i utlandet og en firedel i andre storbyer. Resten fordeler seg jevnt på annet storbyomland, andre ekstraringer, by- og tettstedskommuner i landet ellers og periferi.

Flyttemagnetene viser at nabokommunene har et mer enn dobbelt så sterkt drag på Stavanger-ungdommen som de to andre omlandssonene. Ingen regioner utenfor Stavangerområdet har noe spesielt sterkt drag på ungdom fra Stavanger. Tiltrekningskreftene strekker seg altså ikke så langt utenfra i Stavanger. Alle regioner unntatt andre storbyer har i tillegg fått svekket tiltrekningskraften

betydelig. Sterkest er svekkelsene fra omlandssonene til Stavanger. De andre storbyene har imidlertid fått en klart sterkere tiltrekningen på ungdomskullene i Stavanger gjennom ungdomsfasen både på 1990- og 2000-tallet.

4.4.8 Tilflytting til Stavanger

Fra hvilke regioner trekker så Stavanger sterkest? Naturlig nok har byen sterkest tiltrekning på dem som flytter fra nabokommunene. Denne tiltrekningen har økt kraftig, spesielt for flytting i ungdomsfasen. Mer overraskende er det at Stavanger har et sterkere drag på de som flytter fra det ytre omlandet enn på de som flytter fra kommunene i indre omland. Tiltrekningen mot Stavanger har litt overraskende heller ikke økt i disse to omlandssonene. For kvinner vokst opp i ytre omland har draget i etableringsfasen faktisk blitt litt svakere det siste tiåret. Tiltrekningen på flyttere fra ekstraringen er litt svakere enn i indre omlandssone.

Som i de fleste andre storbyene har også Stavanger lavest tiltrekning på folk som flytter fra andre storbyomland. Draget på folk i de andre storbyene har tidligere også vært nokså lavt, men det økte for ungdomsflyttingene på 1990-tallet, uten å øke mer på 2000-tallet, slik som i de fleste andre byene. Draget er sterkere på de som flytter fra andre steder i landet enn fra storbyregionene, og litt sterkere for de som har vokst opp i by- og tettstedskommuner enn i periferien. Stavanger er for øvrig den eneste av byene som ikke har fått sterkere drag på flyttere fra periferien i ungdomsfasen på 2000-tallet (tabell 4.4). Ved siden av Oslo er Stavanger imidlertid eneste by som har et sterkt drag på innvandrerne. Det er ikke så overraskende.

4.4.9 Utflytting fra Kristiansand

Som i Trondheim og Stavanger er det omtrent 40 prosent av de som vokser opp i byen som i det lange løp bosetter seg et annet sted. En firedel av de som har flyttet, bor i Kristiansands omland, men andelen har gått betydelig ned for ungdomsutflyttingene og litt ned for etableringsutflyttingene. De andre storbyene har fått en betydelig økning av utflyttingen fra Kristiansand, spesielt i

ungdomsfasen. Omtrent halvparten av all ungdomsutflytting opp mot 30-årsstadiet tilfaller de andre store byene.

Flyttemagnetene viser likevel at det har vært et sterkt drag på Kristiansand-ungdommen fra begge omlandssonene, sterkest fra omlandssonen i vest. Draget har imidlertid gått svært sterkt ned. Til gjengjeld har de andre storbyenes drag på ungdommen mer enn doblet seg på 20 år. Også på 30-årstrinnene har det vært en økende tiltrekning på folk fra Kristiansand fra de andre storbyene, men overraskende nok ser det ikke ut til å gjelde etableringsflytting til de andre storbyomlandene. Dette kan muligens henge sammen med at spesielt mange heller velger å flytte tilbake til Kristiansand i denne fasen.

Periferiområdene har litt sterkere drag enn by- og tettstedsområdene i landet ellers på gutter som flytter fra Kristiansand i ungdomsfasen. For jentene er det omvendt. Når de kommer i etableringsfasen, trekker imidlertid by- og tettstedskommunene begge kjønn litt sterkere. Mange av guttene er nok bare innom i periferien, og flytter videre. Alle områder utenfor storbyregionene har fått et litt svekket drag på de personene som på varig basis forlater Kristiansand.

4.4.10 Tilflytting til Kristiansand

Fra hvilke regioner trekker så Kristiansand sterkest? Byen har et langt sterkere drag på ungdom vokst opp i omlandet mot vest enn i omlandet mot øst. I tillegg har draget vestover tiltatt, mens draget østover har avtatt. Spesielt gjelder det for jentene i ungdomsfasen. Byen har imidlertid fått litt sterkere drag på ungdom fra ekstraringen, selv om nivået i tiltrekningen er lavere, omtrent det halve av draget mot øst.

Fra alle andre områder i landet må Kristiansand sies å ha lav tiltrekning. Aller lavest er draget på jenter vokst opp i andre storbyregioner, og det er ingen forskjell mellom byene og omlandene, slik det ellers er. Det er imidlertid en sterk økning i draget på gutter fra storbyene i ungdomsfasen. I denne fasen er det for øvrig en liten økning i draget til Kristiansand både for gutter og jenter fra nesten alle kanter. Magnetindikatorene for tilflytting fra periferien (tabell 4.4) viser dermed det symptomatiske

endringstrekket for flyttestrømmene flest, med økt tiltrekning fra storbyene.

Gjennom etableringsfasen er imidlertid draget til Kristiansand blitt noe svekket alle steder fra på 2000-tallet. Vi tror imidlertid ikke det skyldes at Kristiansand er blitt mindre attraktiv for familier.

Analysene viser at årskullene født 1965-69 allerede i ungdomsfasen viste mindre interesse for Kristiansand enn kullene født 1955-59 før dem og 1975-79 etter dem. Draget på ungdommen har tydeligvis gått ned, og deretter økt igjen. Dette har så forplantet seg oppover aldersskalaen i form av svekket tiltrekning i familie-etableringsfasen på 2000-tallet. Neste tiår tror vi den igjen vil øke, siden Kristiansand fikk økt tiltrekning i ungdomsfasen i foregående tiår, og dermed har fått et bedre utgangspunkt for etableringsfasen nå enn for ti år siden.

4.5 Tilflyttere og tilbakeflyttere har mye utdanning

Ungdommen i storbyene har alltid tatt mer utdanning enn ungdom i landet ellers. Så bygger det seg opp ytterligere overrepresentasjon som følge av flytting. Oslo og Trondheim har omtrent dobbelt så mange unge menn med høyeste utdanning som på landsbasis i 2008 (se indekser i tabell 4.5, hvor landsinnslaget på 30-årsstadiet er satt lik 100 på tre tidspunkter). Stavanger, som har styrket sin posisjon over tid ligger foran Bergen, som imidlertid har fått svekket sitt utdanningsinnslag noe. Nivået for menn med høyest utdanning i Kristiansand har beveget seg sakte opp mot landsinnslaget.

Oslo markerer seg fortsatt sterkest som utdanningsby for kvinner, selv om innslaget har gått ned. Bergen, Trondheim og Stavanger ligger på halvannen ganger så mange med høyeste utdanning som på landsplan, mens Kristiansand fortsatt henger forholdsvis mye etter.

Utdanningsekspløsjonen som har spredd seg utover i landet de siste tiårene har imidlertid ført til at byenes overrepresentasjon med hensyn til å ta høyeste utdanning har avtatt. Spesielt gjelder det den sterke overrekrutteringen i Oslo. Det gjelder imidlertid ikke for Stavanger, hvor rekrutteringen til høyeste utdanning har

økt som på landsnivå for menn og enda sterkere for kvinner. Stavanger var imidlertid også byen med lavest rekruttering til høy utdanning tidligere. Nå har Kristiansand overtatt den rollen.

Mens de fire største byene får økte innslag i voksenbefolkningen på høyeste utdanningsnivå (universitet II) som følge av flytting i ungdomsfasen, reduseres innslaget i Kristiansand. Gjennom flytting i etableringsfasen styrkes imidlertid innslaget i Kristiansand betydelig for begge kjønn. De andre byene påvirkes mindre av flyttingene etter fylte 30 år, ingenting for menn og litt styrking for kvinner. I disse byene er det utdanningsnivået til tilflytterne i ungdomsfasen, med utdanning målt når de er på 30-årsstadiet, som i stor grad bestemmer hvordan utdanningsprofilen i byene utvikler seg.

På landsbasis hadde 10,1 prosent av mennene og 9,6 prosent av kvinnene født i 1975-79 tatt utdanning på dette nivået, det var altså tilnærmet likt. For kullene født 20 år før var det 7,7 prosent av mennene og 3,4 prosent av kvinnene som hadde så høy utdanning, altså en stor forskjell. Denne økningen og utjevningen mellom kjønn har ført til mindre seleksjon en del steder, i Oslo var det for eksempel 2,56 ganger så mange kvinner som på landsbasis med høyeste utdanning på slutten av 1980-tallet. For dagens unge i 30-årsalderen er overrepresentasjonen av kvinner og menn med høy utdanning blitt mer jevnstore i de fleste av byene (tabell 4.5).

Tabell 4.5 *Utdanningsindekser. Innslag i befolkningen på 30-årsstadiet for tre femårskull født med 10 års mellomrom. Landsinnslaget for hvert femårskull = 100.*

	Oslo	Bergen	Trond-heim	Stav-anger	Kristian-sand
Menn					
f. 1955-59	199	165	207	154	90
f. 1965-69	211	153	199	179	97
f. 1975-79	201	140	190	168	99
Kvinner					
f. 1955-59	256	171	168	129	65
f. 1965-69	233	157	164	149	69
f. 1975-79	209	153	157	156	75

Trondheim har større innslag av menn enn av kvinner, det er nok en NTNU-effekt. Kristiansand er eneste by med lavere innslag av høyt utdannede enn på landsbasis, men med høyere innslag for menn enn for kvinner. Dette mønsteret ser vi ofte i distriktsbyer, og det kan også karakterisere områder hvor likestillingen er kommet litt kort. Relativt utdanningsnivå for kvinner og menn er faktisk en ganske god sosiokulturell indikator for likestillingsutvikling. Spesielt gjelder det rekrutteringen til utdanning i ungdomsgruppene. Nivået i voksenbefolkningen etter flytting blir i større grad påvirket av næringsstrukturen og arbeidsmulighetene. Indeksene i tabell 4.5 viser indikatorer for det siste.

4.6 Gjennomgang for byene

Vi skal i fortsettelsen oppsummerer hovedtemaene fra disse flytteanalysene. Rekkefølgen er: rekruttering til høyeste utdanning, hvordan flytteprosessen påvirker dette utgangsnivået, først opp til 30-årsstadiet, deretter videre til 40-årsstadiet. Så kommer en kommentar til i hvilken grad bofaste, tilbakeflyttere og tilflyttere har utdanning på universitet II - nivå. Også en kommentar til videreflytternes utdanning hektes på.

Forskjell mellom tilflyttere og videreflyttere sier noe om i hvilken grad byene beholder folk med høy utdanning eller ikke. Hovedmønsteret er at de som blir boende har mer utdanning enn de som flytter videre. Nedenfor er det skjematisk satt opp noen stikkord tilknyttet disse temaene.

Et fullstendig sett med indekser for alle nevnte grupper fra alle de seks livsfaseforløpene ligger for hver by som bakerste tabell i 5. Kommentarene til prosessen gjennom fasen 15-30 år og endringene fra femårskull til femårskull kan sammenholdes med indeksene i tabell 4.5.

4.6.1 Oslo

Rekruttering til utdanning:	Avtakende rekruttering for begge kjønn.
Prosesser 15-30 år:	For menn kompenseres tilflytterne for den avtakende rekrutteringen. For kvinner skjer ikke det. Den sterke økningen i innflytting bidrar til å heve nivået mer for menn enn for kvinner, fordi forskjellen i utdanningsnivå mellom lokalbefolkning og tilflyttere er størst for menn.
Prosesser 30-40 år:	Innslaget øker. Utdanningsseleksjonen forsterkes både ved at de med minst utdanning flytter videre, og at det fylles på med flere innflyttere og tilbakeflyttere med høy utdanning.
Bofaste:	Innslaget øker litt for menn, men avtar for kvinner. Ganske høy overrepresentasjon i forhold til landsnivå.
Tilbakeflyttere:	Innslaget avtok for de unge på 1990-tallet. Men i løpet av fasen 30-40 år styrkes utdanningsnivået betydelig.
Tilflyttere:	Avtakende innslag for begge kjønn, skyldes i hovedsak økende innvandring.
Videreflyttere	Sterkt avtakende innslag – de med høy utdanning beholdes, de med lite utdanning flytter.

Hovedtrekk ved endringene:	Oslo-ungdommen holder ikke tritt med utviklingen, men et økende antall tilflyttere veier opp dette over livsløpet.
Rangering av gruppene:	Tilflytterne har mest utdanning, deretter følger tilbakeflytterne, bofaste kvinner har mer utdanning enn videreflytterne, for menn er det omvendt.
4.6.2 Bergen	
Rekruttering til utdanning:	Avtakende rekruttering for begge kjønn.
Prosessen 15-30 år:	Utdanningsinnslaget heves som følge av flytting, men den avtakende rekrutteringen kompenseres ikke. Påvirkningen fra flytting holdes altså uendret.
Prosessen 30-40 år:	Innslaget øker for kvinner, men ikke for menn. Tilbakeflytterne bidrar til å heve nivået, men for menn motvirkes dette av at nye tilflyttere har mindre utdanning enn de som kom i ungdomsfasen (innvandrere?). For kvinner holder tilflyttergruppen imidlertid nivået oppe.
Bofaste:	Lavere representasjon enn på landsnivå. Ingen endring fra femårskull til femårskull.
Tilbakeflyttere:	Avtakende innslag for menn, stabilt nivå for kvinner. I løpet av fasen 30-40 år styrkes

	utdanningsnivået betydelig, og særlig styrkes det mye for kvinner.
Tilflyttere:	Avtakende innslag for begge kjønn, skyldes i hovedsak økende innvandring.
Videreflyttere	Avtakende innslag over tid. Økte innslag over livsløpet. I fasen 30-40 jevnes utdanningsnivået mellom tilflyttere og videreflyttere seg for menn. Kvinner opprettholder derimot forskjellen.
Hovedtrekk ved endringene:	Bergens-ungdommen holder ikke tritt med utviklingen, dette avspeiles også videre fram over livsløpet. I fasen 30-40 år kompenseres flytteprosessene litt av den svekkete rekrutteringen for kvinner.
Rangering av gruppene:	Tilflytterne har bare litt mer utdanning enn tilbakeflytterne, mens videreflytterne følger like etter. De bofaste skiller seg ut med lave og underrepresenterte innslag.
4.6.3 Trondheim	
Rekruttering til utdanning:	Nedgang i rekrutteringen siste tiår, mest for jentene.
Prosesen 15-30 år:	Utdanningsinnslaget heves betydelig gjennom flytting, og den avtakende rekrutteringen kompenseres litt. Påvirkningen

---

	fra flytting i hovedsak uendret over tid.
Proessen 30-40 år:	Innslaget øker for kvinner, men ikke for menn. Tilbakeflytterne bidrar til å heve nivået. For menn motvirkes dette av at nye tilflyttere har mindre utdanning enn de som kom i ungdomsfasen (innvandrere?). For kvinner holder tilflyttergruppen utdanningsnivået oppe.
Bofaste:	Klart lavere representasjon enn på landsnivå. I hovedsak ingen stor endring i innslaget over 20 år.
Tilbakeflyttere:	Avtakende innslag over tid, sterkest nedgang for kvinner. I løpet av fasen 30-40 år styrkes utdanningsnivået betydelig for begge kjønn, spesielt i det siste tiåret.
Tilflyttere:	Avtakende innslag for begge kjønn, spesielt siste tiår. Skyldes i hovedsak økende innvandring.
Videreflyttere	Avtakende innslag over tid, spesielt siste tiår. Kun små endringer over livsløpet. Liten forskjell i utdanningsnivå mellom tilflyttere og videreflyttere for menn. Kvinner opprettholder høyere nivå blant tilflytterne.
Hovedtrekk ved endringene:	Trondheims-ungdommen holder ikke helt tritt med utviklingen, dette avspeiles også

til en viss grad over livsløpet. I fasen 30-40 år endrer flytteprosessene ikke mye på dette.

Rangering av gruppene:

Tilflytterne og videreflytterne har like mye utdanning for menn. Tilbakeflytterne har klart mindre utdanning enn disse. De bofaste skiller seg mest ut, med lave og underrepresenterte innslag.

4.6.4 Stavanger

Rekruttering til utdanning:

Ingen endring i rekrutteringen for gutter, en nokså markert oppgang for jenter.

Prosessene 15-30 år:

Utdanningsinnslaget heves betydelig gjennom flytting, og litt mer for menn enn for kvinner. Påvirkningen fra flytting er lite endret over tid.

Prosessene 30-40 år:

Utdanningsinnslaget øker ytterligere, mest for kvinner. Tilbakeflytterne bidrar til å heve nivået for begge kjønn, tilflytterne bare for kvinner.

Bofaste:

Sterk bedring i utdanningsinnslaget fra femårskull til femårskull. Menn likt og kvinner sterkere representert enn på landsnivå for yngste femårskull.

Tilbakeflyttere:

Avtakende innslag på 1990-tallet, senere lite endret. I løpet av fasen 30-40 år styrkes utdanningsnivået betydelig for

begge kjønn, men kun i siste tiår.

Tilflyttere:

Avtakende innslag for begge kjønn, spesielt siste tiår. Skyldes i hovedsak økende innvandring.

Videreflyttere

Avtakende innslag over tid, spesielt siste tiår. Svært lave innslag for kvinner, men økt innslag over livsløpet. Svært stor forskjell i utdanningsnivå mellom tilflyttere og videreflyttere.

Hovedtrekk ved endringene:

Stavanger-ungdommen holder tritt med utviklingen på landsnivå, jentene bedrer sin status. I hovedsak avspeiles dette også over livsløpet. Flytteprosessene endrer altså ikke mye på forskjellene fra kull til kull, men løfter nivået mer for menn enn for kvinner.

Rangering av gruppene:

Tilflytterne har klart mest utdanning. Deretter følger tilbakeflytterne. For menn har videreflytterne omtrent like mye utdanning som tilbakeflytterne. For kvinner har videreflytterne nesten like lite utdanning som de bofaste.

4.6.5 Kristiansand

Rekruttering til utdanning:

Avtakende rekruttering, nedgangen sterkest for jenter. Jentene i yngste årskull er underrepresentert, de foregående var ikke det.

Prosessen 15-30 år:	Utdanningsinnslaget svekkes gjennom flytting, men svekkelsen har avtatt fra tiår til tiår. Påvirkningen fra flytting er negativ, men i klart avtakende grad.
Prosessen 30-40 år:	Utdanningsinnslaget øker i denne fasen, og mest for kvinner. Tilbakeflytterne bidrar mye til å heve nivået for begge kjønn, tilflytterne bidrar bare for kvinner.
Bofaste:	Svært lave utdanningsinnslag, spesielt for kvinner. En klar nivåheving likevel på gang.
Tilbakeflyttere:	Avtakende utdanningsinnslag fra tiår til tiår, kvinnene underrepresentert i ungdomsfasen. I løpet av fasen 30-40 år styrkes utdanningsnivået betydelig for begge kjønn, og de høyutdannede kvinnene som er kommet tilbake ved 40-årsalderen er i 2008 overrepresenterte.
Tilflyttere:	Liten endring fra tiår til tiår. Kvinnene underrepresentert.
Videreflyttere:	I utgangspunktet mange med høy utdanning, men klar nedgang over tid, spesielt siste tiår. Mange innvandrere har antakelig vært innom(?) Mer utdanning blant videreflytterne enn de som ble boende fram til nylig.

Hovedtrekk ved endringene: Kristiansand-ungdommen holder ikke tritt med utdanningsutviklingen på landsnivå, spesielt jentene taper terreng. Flytteprosessene bedrer imidlertid bildet betydelig over livsløpet, og mer i siste tiår enn i det foregående.

Rangering av gruppene: Tilbakeflytterne har mest utdanning i Kristiansand. Deretter følger tilbakeflytterne. For menn har videreflytterne mer utdanning enn tilflytterne. Slik var det for kvinner også, men dette har snudd i løpet av siste tiår. De bofaste har svært mye mindre utdanning enn de som har flyttet, spesielt når man kommer i 40-årsalderen og over.

4.7 Økt pendling både fra omland til storby og omvendt

I hovedsak finner vi to grunner til at det er blitt mer pendling mellom storbyomlandet og byene det siste tiåret. Den ene har å gjøre med bedre kommunikasjoner og den andre med befolkningsvekst, tilflytting til og videreflytting ut av byene. Samspillet mellom disse to faktorene, med flere og bedre kommunikasjoner på den ene siden, og med flere mennesker som flytter innen og mellom kommuner i storbyregionene på den annen side, og hvor dermed en økende andel av dem som bor i storbyregionene vil ha kjennskap eller tilknytning til andre deler av regionene, fører til økende samkvem i form av pendling. Flyttemotivundersøkelsen 2008 avdekker tydelig at de som kommer inn til byene og blir boende i større grad enn ut- og videreflytterne legger vekt på arbeidsmulighetene, mens videreflytterne til omlandet i større grad vil realisere sine boligplaner i områder med god kommunikasjon til byen. Dette er

nok også en av grunnene til at tilflytterne som blir boende har mer utdanning enn de som flytter videre. Videreflytterne og bysbarn som flytter til storbyområdet har imidlertid ikke mindre inntekt enn de som blir boende i byene, men de er litt mer opptatt av å realisere ”det gode liv”. Dette gjelder sterkest for personer i familiefasene, og i fortsettelsen knytter vi kommentarer til de to settene av femårskull (født med ti års mellomrom) som er fulgt til de var i 40-årsalderen.

4.7.1 Utviklingen for kvinner viser hovedmønsteret, for menn spiller variasjonene seg ut

Økt samkvem innenfor storbyregionene slår altså ut både i mer flytting og mer pendling. Når det gjelder pendlingen, har økningen i større grad kommet for kvinner enn for menn. Dette betyr også en kjønnsmessig utjevnet pendlingsatferd et stykke på vei, spesielt i byenes indre eller nærmeste omlandssoner. Byen med størst kjønnsmessig pendlingsutjevning siste tiår er Stavanger. Dette er fordi Stavanger er den eneste byen hvor pendlingen for menn fra omlandet til byen ikke har økt. For kvinner har den økt mye, helt på samme måte som i Bergens-, Trondheims- og Kristiansand-regionen. I alle disse byene, og det gjelder også Oslo, har pendlingen ut til omlandene økt litt for begge kjønn. Spesielt har pendlingen ut av byen økt mye for menn i Stavanger. Det kan se ut som Stavangers nabosone trekker til seg økt innpendling av menn både fra Stavanger, fra ytre sone og med økt sysselsetting blant menn som bor i sonen. Antakelig har vi her å gjøre med en spesiell effekt knyttet til utviklingen i Sandnes. Den eneste sonen som ikke er berørt av dette, er den såkalte ekstreringen til Stavanger. Der øker pendlingen inn til byen som til de tre andre storbyene som er nevnt over. Vi kommer tilbake til nivåforskjellene i storbypendlingen fra de ulike typer av omlandssoner for alle byene senere.

Oslo-regionen trenger en egen omtale. Endringene i Oslo-regionen er mer varierende enn i de andre regionene, og ikke så enkle å beskrive og tolke som pendlingsutviklingen er i de andre. Dels har dette å gjøre med at omlandet til Oslo er større og har en litt mer komplisert geografisk struktur enn de andre byene. Ikke minst henger dette sammen med at vi i Oslo-regionen har fire soner i den såkalte ekstreringen utenfor ytre omland. Disse har samkvem

både med Oslo og med sine respektive indre og ytre omlandssektorer som ligger i mellom.

Tolkningsutfordringen har i tillegg også å gjøre med at utviklingen ikke alle steder er lik for kvinner og menn, og da med et mønster som for menn minner om det vi ser for omlandet til Stavanger. I andre soner følger pendlingsutviklingen hovedmønsteret, med økning for begge kjønn og sterkest for kvinner. Nedenfor følger en gjennomgang av utviklingstrekkene.

Det generelle hovedmønsteret trer klarest fram for kvinner. Alle de seks omlandssonene har økt pendling til Oslo, og i alle tre sektorer sterkere i de indre enn i de ytre sonene. I alle de tre ytre sonene er det imidlertid enda sterkere vekst i pendlingen til de indre sonene. Videre har også alle de fire ekstrasonene fått økt innpendling av kvinner til Oslo, helt på nivå med økningen i pendling fra de ytre sonene. Også omlandssonene har fått økt innpendling fra to av ekstraringene, med nesten en dobling fra Drammensregionen til Oslos vestlige soner og fra indre Østlandet til Romerike. Fra Østfold- og Vestfold-byene er det kun økning i pendlingen av kvinner til Oslo. Det som er litt overraskende ved utviklingsmønsteret for kvinner, er at pendlingen fra Gardermo-regionen både til Oslo og til nedre Romerike har økt siste tiår. Dette kommer vi tilbake til.

For menn er hovedbildet langt mer broket. Det er to omlandsregioner som faller inn i hovedfolden, med økt pendling til Oslo og annet omland, bare i svakere grad enn for kvinner. Dette tolker vi som at spesielle forhold her i liten grad har gjort seg gjeldende, og at det er de generelle trendene, basert på de to hovedkreftene vi nevnte (bedre kommunikasjoner og økt tilflytting og vekst) som har gitt gjennomslag. Disse to regionene er Oslo indre vest (Asker og Bærum) og Oslo ytre sør (i hovedsak nord i Østfold). Fra Oslo ytre vest (Lier og Røyken) er det omtrent like mye pendling til Drammensregionen som til Oslo. Her har det ikke vært noe endring for menn. For kvinner økte pendlingsstrømmene i begge retninger. Dette kan også tolkes som en del av den generelle utviklingen, bare farget av at de to kommunene trekkes i to retninger. For sonene mot nord og øst (Nedre og Øvre Romerike) finner vi for menn det vi som nevnt hadde ventet å finne for begge kjønn, nemlig at det er blitt litt mindre pendling til Oslo. Som for kvinner er det imidlertid økt pendling mellom sonene begge veier.

Når vi ser på den sterkere veksten Gardermoregionen har fått siste tiår i forhold til det foregående, kan konklusjonen bli at den økte sysselsettingen i Gardermoregionen i hovedsak har slått ut i flytting og lite i pendling. Den reduserte pendlingen til Oslo fra Øvre Romerike betyr ikke mer enn et par prosent av sysselsettingen i regionen totalt, mens tilveksten har økt med 15-20 prosent.

Den sjettede og siste regionen, Oslo indre sør (Follo), har i likhet med Nedre Romerike også fått redusert pendling av menn til Oslo. Dette har ikke slått ut i økt sysselsetting for menn lokalt, snarere ser det ut som om en liten del av pendlingsstrømmen har vendt seg sørover mot Østfold. Dette er kanskje det mest spesielle trekket ved endringene i pendlingsmønsteret i Oslo-regionen. Men for å presisere: Både kvinner og menn i indre sone pendler mer til ytre sone og lenger ut både her og i de andre sektorene. Det spesielle er bare det ene at menn i mindre grad pendler til storbyen. Slik sett er det vi ser for det sørlige omlandet til Oslo det samme som vi så for Stavanger-regionen. Det vi der omtalte som en mulig Sandnes-effekt kan her ha å gjøre med utviklingen i deler av Østfold. Vi tror imidlertid det er feil å knytte en slik eventuell Østfold-effekt opp mot noe som har med industri å gjøre, selv om utslaget kommer tydeligst for menn. Nok en gang tror vi heller kjønnsforskjellen har med atferdsutjevning å gjøre, og at utslaget for Follo-regionen kommer som følge av generelt økt aktivitet lenger sør.

For de fire ekstrasonene faller imidlertid utviklingen for menn inn i hovedmønsteret. Fra alle soner pendler også mennene i litt større grad inn til Oslo, og i alle soner er økningen mindre enn for kvinner. I alle soner unntatt Vestfold pendler menn også i større grad inn til de mellomliggende omlandssonene. Byene i Vestfold er for øvrig eneste ekstraring med økt lokalsysselsetting. Det er kun fra Drammensregionen pendlingen til Oslo med omland er så stor at den må sies å være betydelig (18 prosent til hele regionen). Fra de andre er byene er pendlingen til Oslo-regionen i størrelsesorden 5 prosent av befolkningen på 40-årsstadiet.

4.7.2 Til hvilke byer og fra hvilke omlandssoner pendles det mest?

Først litt om byenes egen lokalsysselsetting: Alle de store byene har større lokalsysselsetting for kvinner enn for menn. Det gjelder også

når vi måler i forhold til hele befolkningen og ikke bare i forhold til de som er i arbeidsstyrken. På landsnivå er sysselsettingsforskjellen mellom kvinner og menn for øvrig blitt liten for dagens 40-åringene, 88 prosent av mennene og 85 prosent av kvinnene er registrert med jobb og arbeidskommune i SSBs register.

Trondheim er byen med størst lokalsysselsetting, 78 prosent av befolkningen har arbeidet sitt i kommunen. Deretter følger Bergen (76 prosent), Oslo og Kristiansand (72 prosent), mens de lokalsys-selsatte i Stavanger kun utgjør 61 prosent av 40-åringene bosatt i byene. I Oslo, Bergen og Trondheim er det ingen kjønnsforskjell å snakke om, i Stavanger er den stor, det er kun 57 prosent av mennene bosatt i Stavanger som jobber der. Den antatte Sandnes-effekten stikker kanskje dypere enn til bare å ha å gjøre med endringene i siste tiår(?)

Trondheims indre ring sender desidert flest pendlere inn til byen (54 prosent av mennene og 43 prosent av kvinnene blant dagens 40-åringene). Deretter følger de tre indre sonene i Oslo, med dødt løp mellom indre nord/øst og indre sør. Fra indre vest (Asker og Bærum) er det litt høyere lokalsysselsetting for menn enn i de andre sektorene. I gjennomsnitt pendler 44 prosent av mennene og 36 prosent av kvinnene i de indre sonene til Oslo. Fra Kristiansand vestre sone pendler det 42 prosent menn til byen, og fra Bergens soner både mot vest og sør/øst pendler det 41 prosent. I disse regionene er det imidlertid lav kvinnependling. Stavangers naboregion sender inn færre enn 35 prosent pendlere til Stavanger, mens tre indresoner deler sisteplassen med lavest pendling. Dette er Kristiansands sone i øst (27 og 19 prosent) og Bergens sone mot nord og Stavangers såkalte indre sone (begge 23 og 14 prosent). Ekstrasonen til Bergen sender inn omtrent like mange som dette, alle de andre ekstrasonene langt færre. Ekstrasonen til Bergen fungerer i større grad som en ytterzone i Bergens-omlandet, hvis vi legger disse pendlingstallene til grunn. Det samme kan vel også sies om sonen mot nord.

To av yttersonene til Oslo, mot sør og nord/øst, har pendling på nivå med de to laveste innersonene. De to yttersonene til Trondheim og den ene til Stavanger sender 14 prosent menn og 8 prosent kvinner inn til storbyen som pendlere. Drammensregionen sender inn 11 og 6 prosent til Oslo, men 28 prosent av begge kjønn når vi også regner med pendling til omlandet i mellom.

Drammensregionen har altså ikke kraftig samkvem med Oslo alene, men sammen med omlandet i vest er det et betydelig samkvem. Ingen annen ekstrasoner har en tilsvarende sterk ”korridor-effekt” inn fra et ytterområde mot en storby.

Vi har nevnt økt innflytting til storbyregionene og økt videreflytting til omlandet som en av hovedfaktorene bak den økte pendlingen. I de aller fleste omlandsregionene og ekstraringene er det høyere storbypendling blant tilflytterne enn blant lokalbefolkningen. På samme måte har videreflyttere som har vært i storbyene og som 40-åringer er bosatt i omlandet en høyere storbypendling enn alle andre som bor i omlandet. Dermed er det nokså selvsagt at pendlingen til en by øker, når tilflytting til byregionen som helhet øker. Hvor mye dette har bidratt til å øke pendlingsnivået i løpet av tiårsperioden går det an å tallfeste med de dataene som vi har skaffet til veie i vår analyse. Det regnestykket har vi imidlertid ikke utført.

5 Innvandrernes betydning for storbyenes befolkningsutvikling

5.1 Bakgrunn, data og definisjoner

Gjennom de siste fire tiårene har innvandring til Norge hatt en økende betydning for landets befolkningsvekst. Siden innvandrerne er overrepresentert i og rundt de største byene, påvirker innvandringen byenes vekst i særlig grad. Kunnskap om innvandrernes bosettings- og flyttemønster er derfor nyttig for lokal planlegging i og rundt storbyene. På sikt vil Statistisk sentralbyrå (SSB) bidra ytterligere til dette ved å videreutvikle framskrivningen av antall innvandrere til også å omfatte en regional fordeling, men foreløpig er det bare på nasjonalt nivå det gis anslag for framtidig antall innvandrere (se avsnitt 5.2). Når det gjelder beskrivelser for de ulike regionene, ser vi derimot på historiske tall. Derved suppleres informasjon om innvandring og innvandrere som er gitt i foregående kapitler – ved en samlet tallfesting av innvandreres bosetting og flyttestrømmer over et langt tidsrom.

Kapitlets innhold er imidlertid dekket av tidligere publikasjoner fra SSB, der det er gitt detaljerte framstillinger av ulike sider ved innvandreres demografi og levekår. Spesielt gjelder dette beskrivelsen av innvandreres bosettingsmønster, som også er omtalt i Pettersen (red.) (2009), Østby (2004) og Aalandslid (2007). Også når det gjelder flyktningers sekundærflytting, finnes det mye dokumentasjon (Østby 2001, Forgaard 2005, Høydahl 2006, 2009, Høydahl og Selboe 2007, 2008). Eldre oversikter over innvandreres innenlands flytting generelt finnes hos Sørli (1994,

1995a, 1997, 1998), med utgangspunkt i tidlige utgaver av SSBs flyttehistoriemateriale og dessuten hos Blom (2000) (om Oslo-området). Også om gjenutvandring fra Norge finnes en tidligere analyse, men også denne ligger et drøyt tiår tilbake i tid (Tysse og Keilman 1998).

I denne framstillingen vises utviklingen over et langt tidsspenn, med oppdatert informasjon fram til inngangen av 2009. Stoffet er dessuten organisert ut fra en særskilt målsetting om å få fram utviklingen i samtlige av de fem storbyene, på likheter og forskjeller mellom dem, samt på utviklingen i områdene rundt disse byene. Det har følgende hovedinndeling:

- Utviklingen i innvandrernes antall og sammensetning nasjonalt (5.2)
- Innvandreres bosettingsmønster ved inngangen av 2009 (5.3)
- Regionale forskjeller i veksten av innvanderbefolkningen gjennom fire tiår, samt litt om betydningen av flyttestrømmene inn til landet (5.4)

Datakilden for kapitlet er detaljert befolkningsstatistikk fra SSB, hvorav noe er tatt ut av SSBs statistikkbank og noe fra mer detaljerte statistikkfiler. Også SSBs flyttehistoriefil er tatt i bruk i noen av kapitlets tabeller, se omtale av flyttehistoriefilen i vedlegg 2.

Betegnelsen *innvandrere* er framstillingen i dette kapitlet oftest begrenset til dem som selv har flyttet inn i landet og som har to foreldre som heller ikke er født i Norge. Der norskfødte barn av innvandrereforeldre tas med, nevnes dette spesielt.

Befolkningsstatistikken omfatter personer som er registrert som bosatt i folkeregisteret, det vil si personer som bor her fast eller som har til hensikt å ha sitt faste bosted i Norge i minst et halvt år og som har gyldig oppholdstillatelse (noe for eksempel alle nordiske statsborgere har).

Regioninndelingen er i utgangspunktet sammenfallende med den som er etablert til prosjektet som helhet og som er gjennomgått i rapportens innledningskapittel. En mye benyttet aggregering i dette kapitlet er å dele landet i fire deler:

- De fem store byene
- Storbyomlandene (de indre og ytre ringene, her også inkludert ekstraringene for de fire storbyene utenom Oslo).
- Ekstraringen til Oslo skilles ut som en tredje separat region, da denne omfatter flere middelsstore byer, der det lenge har vært relativt store innslag av innvandrere.
- Resten av landet

5.2 Utviklingen og framtidsutsikter nasjonalt

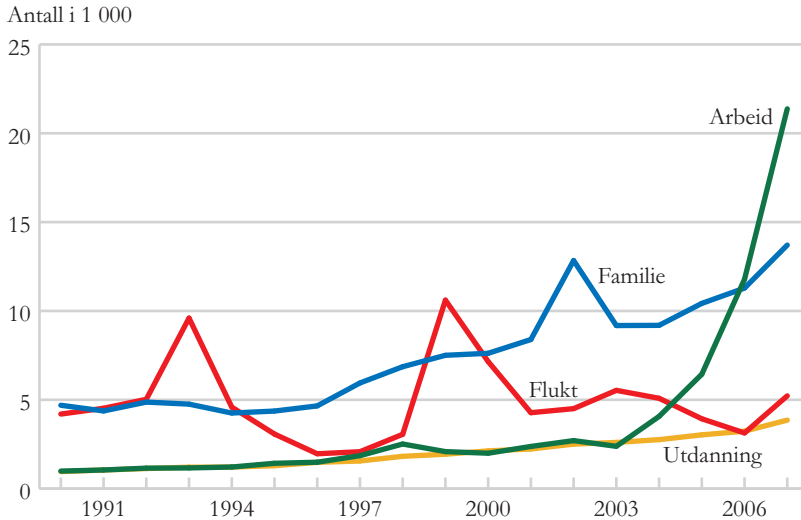
5.2.1 Den historiske utviklingen i korte trekk

Gjennom hele forrige århundre var det fødselsoverskuddet som bidro mest til befolkningsvekst i Norge. Mens det fram til 1930 var underskudd i flyttingen til og fra landet, var det nær balanse i perioden 1930-1970. Selv om Norge har vært et innvandringsland i årene etter 1970, har innvandringsoverskuddet utgjort en relativt beskjeden andel av befolkningsveksten i mye av perioden. I årene etter 2000-skiftet har imidlertid nettoinnvandringen i snitt bidratt mer til folketallsveksten enn fødselsoverskuddet har gjort, og i de siste befolkningsframskrivingenes mellomalternativ forutsetter SSB at dette skal vare ved, om ikke i så stor grad som i de siste par årene.

Nivået for samlet nettoinnvandringen har i de siste tiårene variert mye fra år til år, i takt med flyktningsstrømmer, økonomiske konjunkturer og landets innvandringspolitikk. Første gang innvandringen skjøt fart var under høykonjunkturen på slutten av 1960-tallet, da unge menn kom fra blant annet Pakistan og Tyrkia for å dekke behovene for arbeidskraft innen servicenæringer og industri. Etter innvandringsstoppen i 1975 ble en ny fase preget av gjenforening mellom arbeidsinnvandrere og familiemedlemmer som var unntatt fra denne (Vassenden 1997). I en tredje fase fra midten av 1980-tallet har innvandringen i stor grad bestått av personer med behov for beskyttelse, samt familieinnvandring. En fjerde fase preges igjen av arbeidsinnvandring, men denne gangen fra land innenfor EØS-området, som ble betydelig utvidet 1. mai 2004. Figur 5.1 viser hvordan sammensetningen av innvandrerne

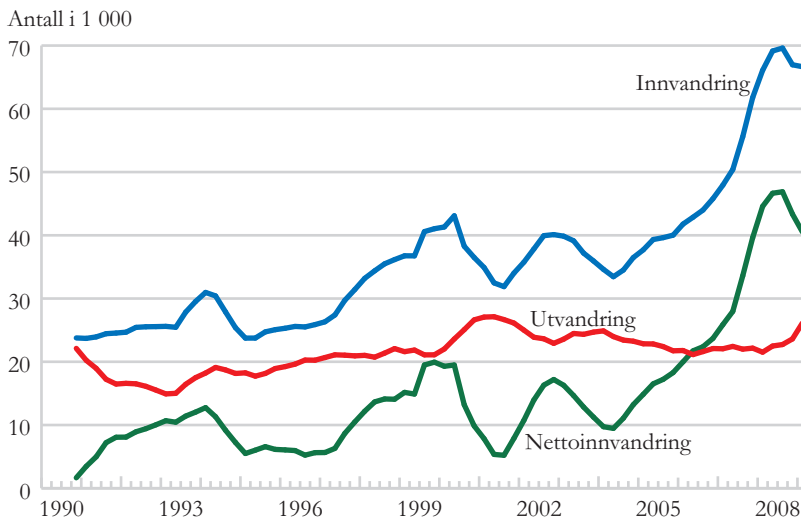
til Norge (etter registrert innvandringsgrunn) har variert fra 1990 og fram til i dag.

Figur 5.1 *Innvandring etter registrert innvandringsgrunn¹*

¹Se tekstboks i vedlegg 4 for forklaring av innvandringsgrunn.

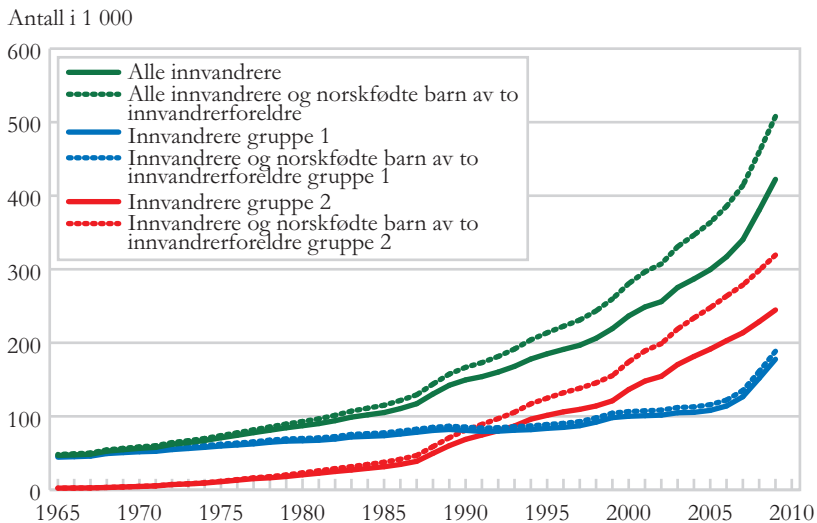
Figur 5.2 *Inn-, ut- og nettoinnvandring for de siste fire kvartaler¹. 4. kvartal 1990 – 1. kvartal 2009*

¹Figuren viser summen av migrasjonstall for inneværende kvartal og de tre foregående kvartalene

Nordiske borgere har lenge fått automatisk arbeidstillatelse, og har flyttet til og fra landet i takt med endringer i etterspørselen etter arbeidskraft. Men det er altså innslaget fra de nye østeuropeiske EU-landene, og spesielt fra Polen, som har bidratt mest til den sterke veksten i arbeidsinnvandring fra og med 2004. Dette sammen med økende innvandring av familieårsaker førte til at nettoinnvandringen til landet økte dramatisk, fra 13 000 i 2004 til 43 000 i 2008 (se figur 5.2 og 5.4), hvorav nettoinnvandringen fra EØS-området utgjorde 3 300 i 2004 og 26 900 i 2008. Foruten polakker er det betydelige innslag fra Litauen, Tyskland og Sverige i flyttestrømmene fra EØS-området.

Figur 5.3 *Antall innvandrere med og uten norskfødte barn av to innvandrerforeldre. To landgrupper. Registrert 1965-2009*

I figur 5.3 ser vi hvordan antall personer med innvandrerbakgrunn har vokst ettersom flyttestrømmene over landegrensen har økt i omfang. I denne figuren deles innvandrerne inn i to grupper etter opprinnelsesland, slik det ble gjort i befolkningsframskrivningen fra SSB. Landgruppe 1, som utgjøres av EØS/EFTA-området inkludert USA, Canada, Australia og New Zealand og kalles i fortsettelsen "EØS/EFTA+". Av og til betegnes innvandrerne fra denne gruppen av land "vestlige", selv om de skiller seg fra det som tidligere ble kalt vestlige innvandrere da personer fra de nye

østeuropeiske EU-medlemmene nå er med. I 1970 utgjorde innvandrerne fra denne landgruppen over 90 prosent av det totale antall innvandrere i landet, som den gang var på 57 000.

Den andre landgruppen (gruppe 2) består av land i Asia (inkludert Tyrkia), Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, samt Øst-Europa utenom det nåværende EU. I tiårene etter 1970 har tilveksten av innvandrere fra denne gruppen vært langt høyere enn tilveksten av innvandrere fra EØS/EFTA+, på grunn av store flyktningstrømmer og høye tall for familiegrunner. I 1990 utgjorde innvandrere med bakgrunn fra de to landgruppene to omtrent jevnstore grupper. Gruppen med bakgrunn i EU-land har imidlertid vokst sterkest de siste årene, både absolutt og relativt – etter at personer fra de nye EU-landene fikk adgang til det norske arbeidsmarkedet fra midten av 2000-tallet..

5.2.2 Forutsetningene om innvandring i befolkningsframskrivningen i 2009

Det ble i mellomalternativet i framskrivningen i 2009 forutsatt at samlet nettoinnvandring vil avta de kommende årene fra 43 000 i 2008 til 30 000 i 2012 og videre synke langsommere mot 19 000 fra og med 2040 (figur 5.4). Både for brutto og netto innvandring så vi en stagnasjon i innvandringen 3. kvartal 2008 og en nedgang fra 3. til 4. kvartal 2008. Samtidig økte utvandringen noe. Selv om det ble forutsatt lavere nettoinnvandring enn i toppårene 2007 og 2008, innebærer mellomalternativets bane et relativt høyt nivå for nettoinnvandringen i mange år, og så høy som 40 000 i 2009. Ved slutten av 2009 viste dette seg å være ganske nær det registrerte tallet på 38 600. Siden det legges til grunn at det over tid vil være balanse i inn- og utvandringen for personer som er født i Norge, utgjør samlet framtidig nettoinnvandring summen av anslagene for de to landgruppene.

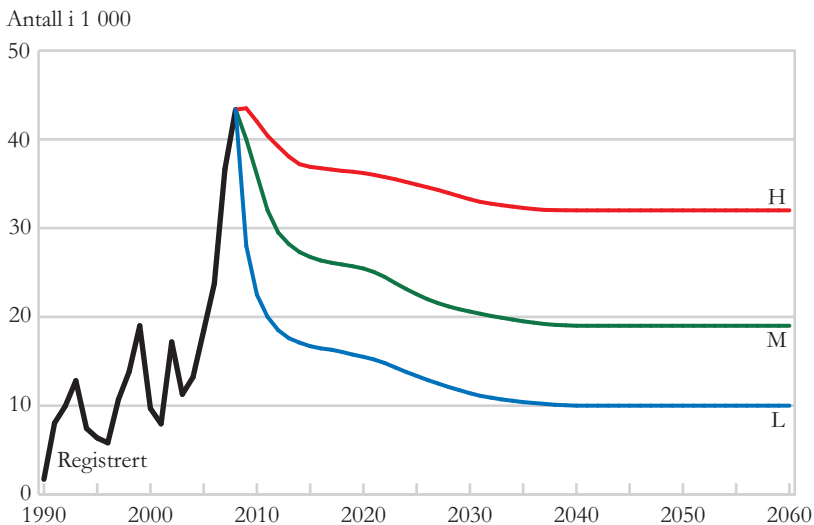
Med en antakelse om at arbeidsinnvandring er følsom overfor endringer i konjunkturbildet, var det først og fremst for tilstrømningen fra EØS/EFTA+, og særlig fra de nye EU-landene det ble forutsatt en nedgang i de kommende årene (se også egen figur i vedlegg 4). I tidligere perioder med svekkelse av arbeidsmarkedet i Norge (1989 og 2000, ble strømmen av arbeidsinnvandrere fra Sverige redusert (Aalandslid 2005). Dessuten var det særlig nettoinnvandringen fra de nye EU-landene som viste en

fallende trend i gjennom året 2008 og fram til første kvartal 2009. Antakelsene for denne landgruppen ble også støttet av resultater fra en økonometrisk tidsseriemodell.

Også for innvandringen fra landgruppe 2 (landene i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU) er det påvist en viss konjunkturfølsomhet gjennom bruk av den økonometriske modellen. Imidlertid er familieinnvandring og opphold på grunn av behov for beskyttelse (flukt eller innvilget opphold på humanitært grunnlag) de viktigste årsakene til innvandring i denne gruppen. Det ble derfor forutsatt en langt mindre nedgang for denne gruppen i mellomalternativet og en økning i høyalternativet.

Både M- og H-alternativet innebærer et uvanlig høyt nivå i samlet nettoinnvandring på lang sikt, når vi ser bort fra det som er observert 2-3 siste årene. Nettoinnvandringen har bare vært høyere enn det stabile H-nivået på 32 000 i to år (2007 og 2008), og i bare tre år (2006-2008) vært høyere enn M-nivået på 19 000 per år. I lavalternativet skjer stabiliseringen på et lavere nivå, omtrent som i tiårsperioden før EU-utvidelsen.

Figur 5.4 Samlet nettoinnvandring. Registrert 1990-2008 og forutsatt i befolkningsframskrivningen 2009¹

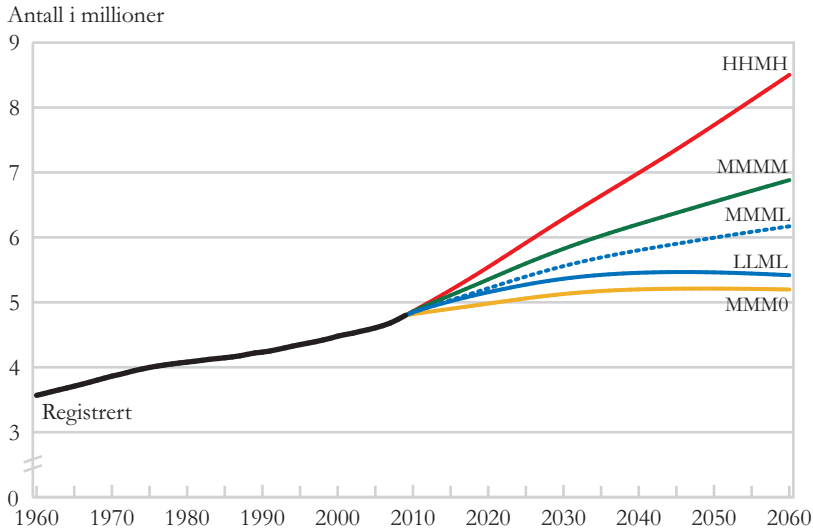

5.2.3 Framskrivningsresultater på nasjonalt nivå

Framskrivningen viser at folketallet vil kunne øke sterkt fram til 2060 gitt de fleste kombinasjoner av alternative forutsetninger (se detaljer i vedlegg 4). Den viktigste grunnen til dette er altså at innvandringsoverskuddet er forutsatt å ligge på et svært høyt nivå i mange år og forbli på et ganske høyt nivå gjennom framskrivningsperioden. Vi vurderer at den mest sannsynlige utviklingen vil være at befolkningen vil øke fra 4,8 millioner i 2009 til rundt 6,9 millioner i 2060. Usikkerheten er imidlertid betydelig, men alternativene indikerer at folketallet i 2060 med stor grad av sannsynlighet vil ligge et sted mellom 5,4 og 8,5 millioner. Folkemengden vil trolig passere 5 millioner i 2012.

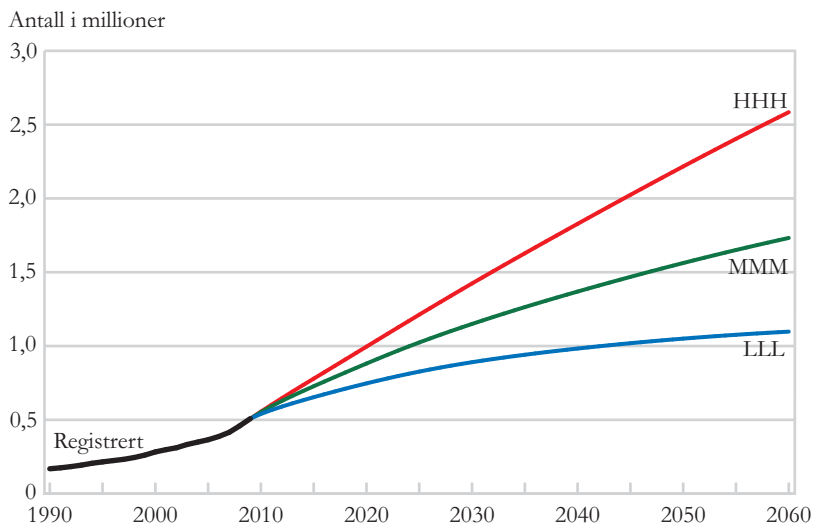
Figur 5.5 viser forskjellen i framskrevet folketall i 2060 mellom mellomalternativet eller referansebanen MMMM og et utvalg av andre alternativer, blant annet alternativene LLML og HHMH, der komponentene er valgt slik at de gir henholdsvis lavest og høyest befolkningsvekst (se vedlegg 4). I tillegg viser figuren at folketallsveksten reduseres med 0,7 millioner innen 2060, sammenliknet med referansebanen når vi regner med laveste anslag for nettoinnvandring og holder forutsetningene om de øvrige komponentene uendret (MMML). Om vi forutsetter balanse i inn- og utvandring (i MMM0), noe som ikke er realistisk, vil veksten i folketallet øke langsomt de første par tiårene for så å stagnere rundt 5,2 millioner.

Figur 5.5 *Folkemengden. Registrert 1990-2009. Framskrevet 2010-2060 etter ulike sett av forutsetninger*

Vi ser også på resultatene av en separat beregning for antall innvandrere, der innvandringsforutsetningene er konsistente med det som er forutsatt i framskrivningen av folkemengden. Antall med innvandrerbakgrunn, inkludert barn av to innvandrerforeldre, vil med de valgte forutsetningene øke sterkt i årene framover, fra 508 000 ved inngangen av 2009 til mellom 1,1 og 2,6 millioner i 2060 (figur 5.6). I 2060 vil denne gruppen utgjøre mellom 21 og 31 prosent av den samlede folkemengden. Ved inngangen av 2009 var antallet personer født i Norge med innvandrerforeldre 86 000. De utgjorde 17 prosent av innvandrere og personer født i Norge med to innvandrerforeldre, men denne andelen vil øke til rundt 24 prosent i 2060 ifølge mellomalternativet i framskrivningen av innvandrere.

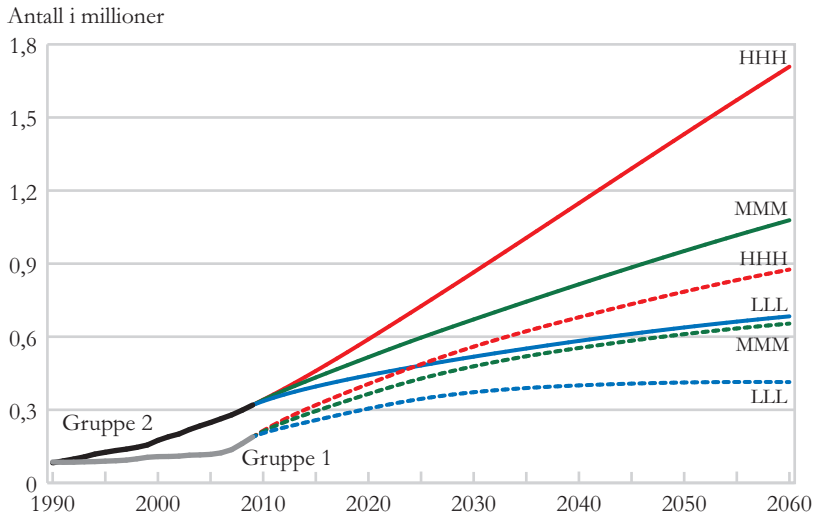
Figur 5.6 *Antall innvandrere og norskfødte barn av to innvandrere. Registrert 1990-2009. Framskrevet 2010-2060 etter ulike sett av forutsetninger*

At det særlig er arbeidsinnvandring fra de nye EU-landene som har medført den usedvanlig sterke veksten i antall innvandrere de siste årene ble illustrert i figur 5.5, hvor vi viste historiske tall for de to landgruppene. I figur 5.7 ser vi hvordan de valgte forutsetningene om nettoinnvandring for de to landgruppene, samt om deres fruktbarhetsmønstre, slår ut for den framtidige veksten i de to gruppene etter opprinnelsesland.

Siden forutsetningene innebærer en sterkere nedgang fra dagens nettoinnvandringsnivå for landgruppe 1 sammenliknet med det som er forutsatt for landgruppe 2, vil den framtidige tilveksten igjen bli høyere i gruppe 2 enn for innvandrere fra landgruppe 1 i årene framover..

Figur 5.7 *Antall innvandrere og norskfødte barn av to innvandrere, etter landbakgrunn. Registrert 1990-2009. Framskrevet 2010-2060 etter ulike sett av forutsetninger*

5.3 Innvandrernes bosettingsmønster ved inngangen av 2009

5.3.1 Innvandrere samlet

Ved årsskiftet 2008/2009 var de i alt 422 000 innvandrerne i Norge spredt på samtlige av landets 430 kommuner. Så mye som halvparten var imidlertid fordelt på bare ni av dem: nærmere bestemt de fem storbyene, samt Bærum, Drammen, Fredrikstad og Sandnes. Oslos antall innvandrere skilte seg klart ut, idet antallet på 116 000 utgjorde hele 28 prosent av det samlede antall innvandrere (se tabellene 5.1 og 5.2). Til sammenlikning utgjorde Bergens 23 000 innvandrere drøyt 5 prosent av landets innvandrere og 9 prosent av byens folketall. Stavanger hadde oppunder 4 prosent av innvandrerne og er den av storbyene utenom Oslo som har hatt høyest innvandrer*tetthet* (13 prosent), mens en noe lavere andel av landets innvandrere er bosatt i Trondheim (bare noe over 3 prosent ved forrige årsskifte). I Trondheim utgjorde innvandrerne dermed bare 8 prosent av folketallet, som var under landsgjennomsnittet på 8,8 prosent. Kristiansands innvandrere utgjorde 10

prosent av byens 80 000 innbyggere, men ikke mer enn 2 prosent av landstallet. Innvandrernes omfang og representasjon varierer altså mellom de fem byene – også deres sammensetning (se avsnittene 5.3.2 og 5.4).

Foruten de største byene hadde både Bærum og Drammen flere bosatte innvandrere enn Kristiansand. Bærum er en mer folkerik kommune (109 000 innbyggere i 2008/2009), mens Drammen hadde lavere folketall, men landets nest høyest innvandrertetthet (15 prosent). Ellers hadde både Sandnes og Fredrikstad hver sin andel på 1,6 prosent av landets innvandrere ved dette tidspunktet.

Selv om de største innvandrerpopsulasjonene utenom Oslo var i tre av de andre storbyene, var det størst innvandrerkonsentrasjon i en del kommuner nær Oslo (bortsett fra i Stavanger og Verran). Ved siden av Drammen på 15 prosent hadde omegnskommunene Lørenskog, Skedsmo, Bærum, Asker, Ås og Askim innvandrereandeler mellom 11 og 13 prosent. Ser vi samlet på alle regionene som her er definert som indre og ytre ring rundt Oslo, det vil si hele Akershus i tillegg til Lunner og Gran, Røyken og Hurum, samt noen i det nordlige Østfold, utgjorde disse en samlet befolkningsstørrelse på drøyt 620 000 ved forrige årsskifte, hvorav 10 prosent var innvandrere. Det var noe høyere innvandrereandel i den indre enn i den ytre ringen, med 12 prosent i vest (Asker og Bærum) og om lag 11 prosent av folketallet i nordøst (Nedre Romerike og Lunner). Også i Oslos ”ekstrasirkel” er innvandrereinnslaget betydelig – både absolutt og relativt. Med over 60 000 var nær 15 prosent av landets innvandrere bosatt i denne regionen (se tabell 5.2). Imidlertid er dette et stort område – både i utstrekning og i antall innbyggere, da flere mellomstore byer i Østfold og Vestfold, samt Drammen, er inkludert. Når alt vi her har definert som Oslo-regionen regnes med, var i alt 55 prosent av landets innvandrere bosatt her ved inngangen av 2009. Det vil si at innvandrerne i det sentrale Østlandsområdet fordelte seg med en halvpart innenfor og en halvpart utenfor Oslos grenser.

Nabokommunene rundt Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand har stort sett raskt voksende innbyggertall, men bortsett fra Stavanger har disse byene liten utstrekning på sitt befolkningstette nærområde. Både i absolutte og relative tall var *innvandrere* ganske beskjedent representert i disse regionene ved inngangen av fjoråret. Andelen var rundt 5 prosent i områdene

rundt Bergen og om lag 4 prosent rundt Trondheim, mens nivået var høyere i Stavangerområdet, med 10 prosent i de tre nabokommunene til 6 prosent i regionene ellers. Stavangers nærområde hadde til sammen 16 000 innvandrere av en samlet befolkning på nesten 175 000. For Kristiansands del var innslaget av innvandrere større i ekstraringen enn i byens nabokommuner, og dette fordi den ytre ringen omfatter en mellomstor by (Arendal) med et betydelig innslag av innvandrere. Alt i alt er altså konsentrasjonen av innvandrere lavere enn landsgjennomsnittet i størstedelen av nabokommunene til storbyene utenom Oslo. Samlet var 23 prosent av landets innvandrere bosatt i disse fire storbyregionene, og de som var bosatt innenfor kommunegrensene til disse byene utgjorde noe mer enn 14 prosent av landets innvandrere.

22 prosent av landets innvandrere var bosatt utenfor det vi her har definert som storbyregioner. Disse finnes dels i mellomstore byer i Grenland, Nordvestlandet og i Nord-Norge. Ellers finnes en del eksempler på relativt høy innvandrersandel i små, usentrale kommuner – hvor innvandrere har blitt sysselsatt i hjørnesteinsbedrifter (fiskeindustri i Båtsfjord, turistnæringen i enkelte innlandskommuner). Med en medianstørrelse på 4 400 i 2009 skal det bare skal noen få hundre innvandrere for å komme over landsgjennomsnittet i en middels stor norsk kommune. På den annen side kan uheldig registreringspraksis være forklaring på høy innvandrersandel i enkelte småkommuner, f. eks. gjelder det i kommuner med asylmottak. At det var 16 prosent innvandrere (flestepolakker) ved inngangen av 2009 i Verran kommune i Nord-Trøndelag, må sannsynligvis komme av uriktig registrering. 22 prosent av innvandrerne i Norge var bosatt utenfor de fem storbyregionene ved forrige årsskifte.

Tabell 5.1 *Antall innvandrere i ulike storbyregioner 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009 (1.1). Andel i prosent av folkemengden 2009*

Region	Antall					Andel av folke- mengden
	1970	1980	1990	2000	2009	2009
Oslo	15 981	25 278	47 063	73 777	116 167	20,2
Indre ring vest	3 819	5 033	8 468	12 109	19 587	12,0
Indre ring sør	1 197	1 697	2 992	4 490	7 337	8,7
Indre ring nord/øst	1 779	2 662	4 636	7 248	15 064	10,8
Ytre ring vest	495	831	1 270	1 977	3 783	9,1
Ytre ring sør	946	1 616	2 514	3 960	7 597	9,1
Ytre ring nord/øst	708	970	1 487	2 738	7 858	7,2
Drammensregionen	1 816	2 996	5 213	7 593	14 143	10,8
Ekstra ring Østfold	4 135	5 154	6 707	10 110	19 440	8,9
Ekstra ring Hedmark	768	1 165	1 917	3 021	5 114	5,6
Ekstra ring Oppland	127	164	315	518	882	4,5
Ekstra ring Buskerud	705	1 232	1 764	2 563	5 231	7,2
Ekstra ring Vestfold	2 502	3 030	3 830	6 637	13 187	7,9
Bergen	2 803	4 449	8 500	12 134	22 688	9,0
Indre ring vest	149	297	638	1 194	3 164	5,1
Indre ring nord	40	83	214	263	887	4,7
Indre ring sør/øst	71	124	279	522	1 319	5,0
Ekstra ring	135	199	400	481	1 069	4,2
Trondheim	1 610	2 219	4 375	7 275	13 439	8,0
Indre ring	131	142	369	703	1 505	3,8
Ytre ring sør/vest	56	73	130	304	835	4,9
Ytre ring øst/nord	190	239	470	850	1 543	3,9
Ekstra ring	180	329	382	755	1 349	3,2
Stavanger	1 282	4 889	7 944	9 348	15 687	12,9
Nabokommuner	484	2 185	2 745	4 313	9 550	10,0
Indre ring ellers	197	347	573	1 075	2 849	6,2
Ytre ring	161	219	396	752	2 008	6,0
Ekstra ring	126	209	310	471	1 094	5,9
Kristiansand	1 149	1 889	3 386	5 106	8 334	10,4
Indre ring vest	296	382	612	1 124	2 012	6,4
Indre ring øst	138	229	342	594	961	6,3
Ekstra ring	1 278	1 936	2 529	3 905	7 103	7,0
Landet ellers	11 592	16 654	28 199	50 525	89 838	5,4
Hele landet	57 046	88 921	150 969	238 435	422 624	8,8
Enkeltkommuner						
Bærum	2 812	3 594	5 812	8 317	13 347	12,2
Asker	1 007	1 439	2 656	3 792	6 240	11,6
Lørenskog	432	693	1 244	2 105	4 224	13,1
Skedsmo	678	964	1 496	2 469	5 987	12,8
Drammen	1 106	1 916	3 372	5 051	9 201	15,0
Sarpsborg	874	1 083	1 353	2 034	5 002	9,7
Fredrikstad	1 161	1 424	1 778	3 173	6 551	9,0
Sandnes	336	1 265	1 588	2 796	6 593	10,4

Tabell 5.2 *Fordelingen av antall innvandrere mellom de fem storbyene, deres omlandsregioner og resten av landet. 1970, 19980, 1990,2000 og 2009*

Region	Antall				
	1970	1980	1990	2000	2009
Oslo	28,8	28,6	31,3	30,9	27,4
Indre ring vest	6,5	5,9	5,7	5,1	4,6
Indre ring sør	1,9	2,0	2,0	1,9	1,7
Indre ring nord/øst	3,0	3,0	3,1	3,0	3,5
Ytre ring vest	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9
Ytre ring sør	1,6	1,8	1,7	1,7	1,8
Ytre ring nord/øst	1,2	1,1	1,0	1,1	1,7
Drammensregionen	3,0	3,3	3,5	3,2	3,3
Ekstra ring Østfold	7,3	5,8	4,4	4,3	4,5
Ekstra ring Hedmark	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2
Ekstra ring Oppland	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ekstra ring Buskerud	1,2	1,3	1,2	1,1	1,2
Ekstra ring Vestfold	4,5	3,4	2,6	2,8	3,1
Bergen	5,0	5,3	5,7	5,1	5,4
Indre ring vest	0,3	0,3	0,4	0,5	0,7
Indre ring nord	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Indre ring sør/øst	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3
Ekstra ring	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Trondheim	2,8	2,5	2,9	3,0	3,2
Indre ring	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4
Ytre ring sør/vest	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Ytre ring øst/nord	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Ekstra ring	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Stavanger	2,2	5,3	5,3	3,9	3,7
Nabokommuner	0,8	2,4	1,8	1,8	2,2
Indre ring ellers	0,3	0,4	0,4	0,5	0,7
Ytre ring	0,3	0,2	0,3	0,3	0,5
Ekstra ring	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Kristiansand	2,1	2,0	2,3	2,2	2,0
Indre ring vest	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5
Indre ring øst	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Ekstra ring	2,3	2,0	1,6	1,6	1,7
Landet ellers	20,3	18,6	18,6	21,2	21,8

5.3.2 Regionale forskjeller i innvandrernes sammensetning

Vi ser her på antall og regional fordeling av innvandrere i to grupper etter landbakgrunn ved forrige årsskifte. Innvandrere fra EØS/EFTA+ utgjorde da 177 000 personer, det vil si 3,7 prosent av folketallet og 42 prosent av alle innvandrere. Gruppen var jevnere fordelt mellom de ulike regionene enn innvandrerne i sin

helhet var (se tabell 5.3 og øverste del av tabell 5.5). Blant annet utgjør ikke Osloområdet i samme grad et tyngdepunkt som for innvandrerne totalt. De 37 000 innvandrerne utgjorde 6,5 prosent av byens folketall og 32 prosent av dens innvandrere, mens det er omtrent like stor tetthet av denne innvandrerguppen i Oslos innerste omegnsregion i vest (6,4 prosent både i Asker og Bærum) og i Stavanger (6,1 prosent). Gruppen utgjør altså en høy andel av innvandrerne i Oslos vestlige nabokommuner (54 prosent) og nesten halvparten av innvandrerne i Stavanger. Også i Stavangers nabokommuner, i Oslos nabokommuner i sør og iden ytre vestlige omegnsregionen til Oslo var mellom 4 og 5 prosent av innbyggerne innvandrere med denne landbakgrunnen. I Bergen utgjorde de, som landsgjennomsnittet, 42 prosent av alle innvandrere, og i Trondheim og Kristiansand hhv 37 og 32 prosent. Bortsett fra i rundt Oslo og Stavanger er innslaget av ”vestlige” innvandrere omtrent på landsgjennomsnittet eller noe under i storbyenes omegnsregioner.

Innvandrerne fra land i Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU er derimot mer ujevnt regionalt fordelt (se tabell 5.4 og nederste del av tabell 5.5). Denne gruppen har vokst svært raskt i alle deler av landet og utgjorde ved siste årsskifte 5 prosent av landets folkemengde. Veksttakten har vært svært rask i alle regioner, men tilveksten har vært størst i byene, slik at denne innvandrerguppen ved inngangen av 2009, utgjorde 13,7 prosent av folketallet i Oslo, hhv. 7,0 og 6,8 prosent i Kristiansand og Stavanger. Riktignok er nivået lavere i Bergen og Trondheim, med hhv 5,2 og 5,0 prosent av folketallet, det vil si på nivå med landsgjennomsnittet, men dette var likevel langt høyere enn i omegnsregionene.

Ser vi mer direkte på hvordan innvandrerne fra de to landgruppene er fordelt, var Oslos andel 21 prosent av innvandrerne fra EØS/EFTA+, men hele 32 prosent av innvandrerne fra landene i den andre gruppen (tabell 5.5). Av de førstnevnte var 25 prosent bosatt i deler av landet som er utenfor det vi her har definert som storbyområder, mens dette bare gjaldt 19 prosent av gruppen fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU.

Tabell 5.3 *Antall innvandrere fra landene i landgruppe 1 i ulike storbyregioner 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009 (1.1). Andel i prosent av folkemengden 2009*

Region	Antall					Andel av folke- mengden
	1970	1980	1990	2000	2009	2009
Oslo	14 075	15 165	19 305	23 473	37 366	6,5
Indre ring vest	3 309	4 224	5 827	7 158	10 445	6,4
Indre ring sør	982	1 347	2 030	2 665	3 687	4,4
Indre ring nord/øst	1 551	1 900	2 446	3 207	5 249	3,8
Ytre ring vest	420	580	780	1 044	1 930	4,6
Ytre ring sør	816	1 240	1 447	1 765	3 187	3,8
Ytre ring nord/øst	643	848	1 053	1 478	3 781	3,4
Drammensregionen	1 539	1 707	2 200	2 628	4 752	3,6
Ekstra ring Østfold	3 967	4 043	4 070	4 870	7 501	3,4
Ekstra ring Hedmark	692	936	1 116	1 359	2 280	2,5
Ekstra ring Oppland	113	124	164	231	379	1,9
Ekstra ring Buskerud	640	999	1 130	1 392	2 638	3,6
Ekstra ring Vestfold	2 371	2 583	2 717	3 434	6 258	3,7
Bergen	2 589	3 424	3 879	4 729	9 485	3,8
Indre ring vest	148	245	415	553	1 685	2,7
Indre ring nord	42	89	161	129	596	3,2
Indre ring sør/øst	64	93	154	200	796	3,0
Ekstra ring	129	191	263	259	680	2,7
Trondheim	1 473	1 699	1 852	2 701	4 982	3,0
Indre ring	130	145	206	265	809	2,1
Ytre ring sør/vest	44	107	73	124	483	2,8
Ytre ring øst/nord	186	216	253	367	602	1,5
Ekstra ring	199	279	273	402	700	1,7
Stavanger	1 161	4 070	5 382	4 822	7 443	6,1
Nabokommuner	445	1 962	1 968	2 107	4 652	4,9
Indre ring ellers	172	273	397	558	1 546	3,4
Ytre ring	156	188	258	338	1 139	3,4
Ekstra ring	129	173	234	265	602	3,2
Kristiansand	1 087	1 355	1 518	1 702	2 712	3,4
Indre ring vest	246	319	364	422	986	3,1
Indre ring øst	134	202	246	287	478	3,2
Ekstra ring	1 231	1 554	1 650	1 904	3 461	3,4
Landet ellers	10 936	14 477	17 040	23 243	44 339	2,7
Hele landet	51 819	66 757	80 871	100 081	177 629	3,7
Enkeltkommuner						
Bærum	2486	2976	4066	4869	7022	6,4
Asker	823	1248	1761	2289	3423	6,4
Lørenskog	383	468	637	953	1257	3,9
Skedsmo	595	704	837	991	1783	3,8
Drammen	930	976	1218	1399	2422	3,9
Sarpsborg	838	836	871	983	1776	3,4
Fredrikstad	1103	1127	1180	1538	2236	3,1
Sandnes	93	137	189	212	2882	4,5

Tabell 5.4 *Antall innvandrere fra landene i landgruppe 2 i ulike storbyregioner 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009 (1.1). Andel i prosent av folke­mengden 2009*

Region	Antall					Andel av folke­mengden
	1970	1980	1990	2000	2009	2009
Oslo	2 176	9 799	27 467	49 623	78 801	13,7
Indre ring vest	345	895	2 622	4 884	9 142	5,6
Indre ring sør	87	361	940	1 807	3 649	4,4
Indre ring nord/øst	129	675	2 132	3 993	9 815	7,1
Ytre ring vest	29	207	488	937	1 852	4,4
Ytre ring sør	63	346	1 027	2 172	4 411	5,3
Ytre ring nord/øst	31	111	408	1 231	4 076	3,7
Drammensregionen	181	1 203	2 965	4 916	9 392	7,2
Ekstra ring Østfold	136	1 032	2 563	5 185	11 940	5,4
Ekstra ring Hedmark	29	205	773	1 644	2 832	3,1
Ekstra ring Oppland	8	17	150	280	503	2,6
Ekstra ring Buskerud	24	178	598	1 150	2 592	3,6
Ekstra ring Vestfold	187	418	1 111	3 179	6 928	4,1
Bergen	208	1 189	4 572	7 280	13 203	5,2
Indre ring vest	16	31	231	632	1 480	2,4
Indre ring nord	2	8	52	134	291	1,5
Indre ring sør/øst	4	18	118	313	522	2,0
Ekstra ring	3	9	135	209	389	1,5
Trondheim	120	491	2 491	4 423	8 457	5,0
Indre ring	2	14	166	435	694	1,8
Ytre ring sør/vest	2	15	56	175	350	2,0
Ytre ring øst/nord	4	23	218	479	943	2,4
Ekstra ring	6	17	110	346	648	1,5
Stavanger	99	510	2 519	4 467	8 244	6,8
Nabokommuner	18	152	728	2 168	4 899	5,1
Indre ring ellers	18	63	167	512	1 303	2,8
Ytre ring	8	28	138	405	868	2,6
Ekstra ring	9	18	84	208	492	2,6
Kristiansand	76	408	1 848	3 388	5 622	7,0
Indre ring vest	17	41	238	704	1 025	3,3
Indre ring øst	7	21	91	294	484	3,2
Ekstra ring	63	204	737	1 946	3 649	3,6
Landet ellers	500	1 746	10 720	26 878	45 470	2,7
Hele landet	4 607	20 453	68 663	136 397	244 966	5,1
Enkeltkommuner						
Bærum	255	681	1 730	3 433	6 246	5,7
Asker	90	214	892	1 451	2 745	5,1
Lørenskog	25	194	590	1 134	2 829	8,8
Skedsmo	46	243	640	1 470	4 098	8,8
Drammen	114	862	2 139	3 632	6 593	10,7
Sarpsborg	29	224	456	1 039	3 021	5,8
Fredrikstad	41	236	567	1 607	4 199	5,8
Sandnes	10	95	494	1 574	3 653	5,8

Tabell 5.5 *Fordelingen av innvandrere fra hver av de to landgruppene mellom de fem storbyene, deres omlandsregioner og resten av landet. 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009*

Landgruppe/region	Antall				
	1970	1980	1990	2000	2009
Landgruppe 1					
Oslo	27,2	22,7	23,9	23,5	21,2
Indre ring vest	6,4	6,3	7,2	7,2	5,9
Indre ring sør	1,9	2,0	2,5	2,7	2,0
Indre ring nord/øst	3,0	2,8	3,0	3,2	3,0
Ytre ring	3,6	4,0	4,1	4,3	4,9
Drammensregionen	3,0	2,6	2,7	2,6	2,6
Ekstra ring Østfold	7,7	6,1	5,0	4,9	4,2
Ekstra ring innlandskommuner	2,8	3,1	3,0	3,0	3,0
Ekstra ring Vestfold	4,6	3,9	3,4	3,4	3,5
Bergen	5,0	5,1	4,8	4,7	5,4
Alle omegnskommuner	0,7	0,9	1,2	1,1	2,1
Trondheim	2,8	2,5	2,3	2,7	2,9
Alle omegnskommuner	1,1	1,1	1,0	1,2	1,5
Stavanger	2,2	6,1	6,7	4,8	4,2
Nabokommuner	0,9	2,9	2,4	2,1	2,6
Stavangers omegn ellers	0,9	0,9	1,1	1,2	1,8
Kristiansand	2,1	2,0	1,9	1,7	1,5
Alle omegnskommuner	3,1	3,1	2,8	2,6	2,7
Landet ellers	21,1	21,7	21,1	23,2	25,0
Landgruppe 2					
Oslo	47,2	47,9	40,0	36,4	31,8
Indre ring vest	7,5	4,4	3,8	3,6	3,7
Indre ring sør	1,9	1,8	1,4	1,3	1,5
Indre ring nord/øst	2,8	3,3	3,1	2,9	3,9
Ytre ring	2,7	3,2	2,8	3,2	4,1
Drammensregionen	3,9	5,9	4,3	3,6	3,7
Ekstra ring Østfold	3,0	5,0	3,7	3,8	4,7
Ekstra ring innlandskommuner	1,3	2,0	2,2	2,3	2,4
Ekstra ring Vestfold	4,1	2,0	1,6	2,3	2,8
Bergen	4,5	5,8	6,7	5,3	5,4
Alle omegnskommuner	0,5	0,3	0,8	0,9	1,1
Trondheim	2,6	2,4	3,6	3,2	3,5
Alle omegnskommuner	0,3	0,3	0,8	1,1	1,1
Stavanger	2,1	2,5	3,7	3,3	3,4
Nabokommuner	0,4	0,7	1,1	1,6	2,0
Stavangers omegn ellers	0,8	0,5	0,6	0,8	1,1
Kristiansand	1,6	2,0	2,7	2,5	2,3
Alle omegnskommuner	1,9	1,3	1,6	2,2	2,1
Landet ellers	10,9	8,5	15,6	19,7	19,4

5.4 Storbyregionenes vekst i antall innvandrere 1970-2009

Mens vi hittil har sett på veksten i antall med innvandrerbakgrunn nasjonalt (5.2) og på situasjonen i de ulike delene av landet ved inngangen av fjoråret (5.3), ser vi her hvordan omfanget og sammensetningen av innvandrere har utviklet seg i de ulike regionene gjennom fire tiår. Hovedsakelig er det de tidsseriene i tabellene 5.1 – 5.5, som kommenteres. I tillegg trekkes det fram noe informasjon fra andre publikasjoner, særlig om innvandring fra enkeltland, hentet fra Ålandslid (2007).

5.4.1 Oslo og naboregionene i indre og ytre ring

Oslos innvandrerantall har ligget relativt høyt helt fra starten av arbeidsinnvandringen rundt 1970. Byens samlede antall innvandrere var da 16 000, hvorav om lag 14 000 hadde ”vestlig” bakgrunn (det nåværende EØS/EFTA+), og dette var litt over en fjerdedel av innvandrerne fra denne del av verden. De resterende 2 000 utgjorde den gang nesten halvparten av landets innvandrere fra resten av verden.

For hvert tiår har det samlet vært stor og økende tilvekst, med om lag 10 000 på 1970-tallet og 42 000 på 2000-tallet. Den *relative* veksten var størst på 1980-tallet, med en nær fordobling av antall bosatte innvandrere fra 25 000 til 47 000. Når det gjelder gruppen fra EØS/EFTA+, var tilveksten beskjeden i tiårene fram til 2000, med en samlet vekst på under 10 000 mellom 1970 og 2000. I de ni årene etter årtusenskiftet har økningen vært på 14 000, til et samlet antall på 37 000 ved forrige årsskifte. Oslos andel av denne innvandrergruppen har blitt svakt redusert over tid. Fra det beskjedne antallet på 2 000 har innvandrerne fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa utenom EU økt til 79 000 ved inngangen av 2009. Likevel er Oslos andel redusert fra en snau halvpart i 1970 til en tredel ved siste årsskifte. Oslos andel har altså gått ned i begge innvandrergrupper etter landbakgrunn. Oslos andel av landets samlede innvandrerantall har likevel ikke blitt tilsvarende redusert, noe som er en sammensetningseffekt. Det skyldes at innvandrerne fra de ”ikke-vestlige” landene, hvor Oslo hele tiden har hatt en relativt stor andel, har utgjort en økende del av byens innvandrere totalt. Når det gjelder enkeltland, er det

stadig store innslag av personer med bakgrunn fra de landene som gjorde den første bølgen av arbeidsinnvandrere rundt 1970 (pakistanere og tyrkere) og ”nyere” innvandringsland som Somalia.

Også i den innerste ringen av kommuner rundt Oslo var innslaget av innvandrere relativt høyt i 1970. Til sammen var det oppunder 7 000 innvandrere i de tre regionene vest, sør og øst for Oslo, mot 42 000 ved inngangen av 2009, fordelt på 19 000 med ”vestlig” bakgrunn og 23 000 fra resten av verden. Når det gjelder de to landgruppene, har regionene nærmest Oslo opprettholdt sin andel på rundt 11 prosent av landets vestlige innvandrere. Den vestlige og sørlige delen har derimot hatt mindre relativ tilvekst av ikke-vestlige innvandrere, så for denne gruppen er deres andel redusert gjennom perioden (fra 9 til 5 prosent). Regionen vest for Oslo er for øvrig den hvor de ”vestlige” innvandrere utgjør størst andel av regionenes samlede innvandrertall, med 53 prosent. I Oslos nordøstlige naboregion er andelen av landets ikke-vestlige innvandrere derimot økt, fra 3 til 4 prosent, som tilsvarer en stor tilvekst i absolutte tall. Når det gjelder enkeltkommuner, skiller Bærum seg ut ved at den ved forrige årsskifte var den femte største innvandrerkommunen i landet. Innslaget av ”vestlige” innvandrere har hele tiden vært høyt, og allerede i 1970 var nærmere 3000 innvandrere bosatt i kommunen. Selv med en stor tilvekst har kommunens andel av landets innvandrere gått klart ned (5 til 3 prosent). Når det gjelder enkeltland, er innslaget høyt både for nordiske land (Sverige og Danmark) og Storbritannia, mens det særlig er personer med bakgrunn fra Iran som utgjør de ”ikke-vestlige” (Aalandslid 2007). Innvandrere i Bærum, er imidlertid spredt på mange nasjonaliteter, slik at ingen enkeltgruppe dominerer.

I den ytre ringen av regioner rundt Oslo var det ved inngangen til 2009 om lag 19 000 innvandrere (om lag halvparten av antallet i indre ring). 9 000 fra gruppen bestående av land i EØS/EFTA+, mens i overkant av 10 000 var fra resten av verden. Også i det yre beltet skilte vestregionen seg ut ved høy andel ”vestlige” innvandrere (51 prosent). Ved inngangen til 1970-tallet var det samlede antall innvandrere i den ytre ringen i overkant av 2000, og de ”vestlige” utgjorde da oppunder 9 av 10. Den relative veksten fram til 2009 har altså vært større enn i de mer sentrale kommunene. Dette gjelder begge gruppene etter landbakgrunn, men noe mer for de ”ikke-vestlige” enn for de ”vestlige”.

5.4.2 Drammensregionen

Drammen utgjør sammen med kommunene Sigdal, Modum, Øvre og Nedre Eiker, Sande og Svelvik en egen region i ekstraringen rundt Oslo. Av disse skiller Drammen seg ut når det gjelder innslag av innvandrere, da byens 9 000 innvandrere utgjorde 15 prosent innbyggerne ved inngangen av 2009. I Drammensregionen som helhet utgjorde de 14 000 innvandrerne 11 prosent av befolkningen. Av disse hadde en tredel ”vestlig” bakgrunn, mens bare en av fire av Drammens innvandrere var ”vestlige”. Selv når Drammensregionen studeres samlet, har den landets nest høyeste andel ”ikke-vestlige” innvandrere, bare slått av Oslo, men høyere enn for den nordøstlige naboregionen til Oslo. Innvandrerne i Drammen har bakgrunn fra nesten 150 land. Den største gruppen er fra Tyrkia, og i 2006 utgjorde innvandrere bosatt i Drammen og med tyrkisk bakgrunn i hele 15 prosent av alle innvandrere i landet med denne landbakgrunnen (Aalandslid 2007). Innvandrere fra Pakistan og Irak utgjorde også store grupper. I Drammen er det en relativt stor andel ”ikke-vestlige” innvandrere med lang botid.

5.4.3 Østfold, Vestfold og innlandsfylkene rundt Oslo

I størsteparten av fylkene Østfold og Vestfold er det tilstrekkelig kort avstand til Oslo til å inngå i den ekstra ringen rundt hovedstadsområdet. I begge fylkene inngår flere middelsstore byer i disse regionene, og det er her vi finner de største innvandrerpulasjonene.

I sin helhet hadde Østfolds del av ekstraringen en innvandrertetthet lik landsgjennomsnittet ved inngangen av 2009 (8,9 prosent og i alt 19 000 innvandrere), mens konsentrasjonen var noe høyere i byene Sarpsborg og Fredrikstad, hvor 60 prosent av regionens innvandrere var bosatt. Østfold hadde allerede i 1970 et betydelig antall innvandrere, over 4 000 - eller 7 prosent av landstallet, men regionens andel hadde sunket til drøyt 4 prosent ved inngangen til 2009. Den synkende andelen skyldes at fylket i 1970 hadde en god del bosatte innvandrere med ”vestlig” bakgrunn, noe som delvis kan skyldes nærheten til Sverige. Regionens andel av disse har i løpet av fire tiår nesten blitt halvert (fra snaut 8 prosent til 4 prosent), mens andelen av de ”ikke-vestlige” har steget fra 3 prosent til nærmere 5 prosent. Ved

årsskiftet 2008/2009 utgjorde innvandrerne med bakgrunn fra EØS/EFTA+ 38 prosent av regionens innvandrere, noe som er litt under landsgjennomsnittet på 42 prosent. Fordi Fredrikstad er blant de norske byene med høytest folketall etter sammenslåingen med nabokommunene på 1990-tallet, var byen ved inngangen av 2009 også blant de ni kommunene med høyest antall innvandrere, selv om innvandrerandelen ikke var særlig høyere enn landsgjennomsnittet. Byens andel av landets innvandrere har gått noe tilbake selv om det har vært en sterk tilvekst av ikke-vestlige innvandrere. Ser vi mer detaljert på sammensetningen i Fredrikstad (fra 2006), dominerte gruppen fra Irak, Serbia og Montenegro samlet, Bosnia og Iran. Blant de vestlige var innvandrere fra Sverige og Danmark sterkt representert.

Også i Vestfold-delen av ekstraringen rundt Oslo var det et betydelig antall innvandrere ved inngangen av 2009. Med i overkant av 13 000 var antallet omtrent som i Trondheim og Bærum. I motsetning til Østfold var innvandrerettheten noe under landsgjennomsnittet. Det var heller ingen enkeltkommune i Vestfold med innvandrerantall på nivå med de høyeste blant norske kommuner. Til forskjell fra Østfold var det svært høy andel innvandrere fra den ”vestlige” landgruppen, nærmere 48 prosent. Vestfolds andel av landets innvandrere har gått noe ned som for mange andre regioner som ikke har fått så stor andel av veksten av ”ikke-vestlige” innvandrere.

Foruten Drammensregionen og store deler av Østfold og Vestfold består den ekstra ringen rundt Oslo av den sydlige delen av Hedmark (inkludert Hamar og Kongsvinger), et par Opplandskommuner (Gran og Jevnaker), samt en del av Buskerud (blant annet Hurum, Kongsbergregionen og Ringerike), kalt Innlandet i rapporten for øvrig. Ved inngangen til 2009 var det i alt bosatt 11 000 innvandrere i disse regionene. Hedmark- og Buskerud-delen utgjøres av er folkerike områder med mellomstore byer og hadde om lag like mange innvandrere både i 1970 og ved inngangen av 2009, da de hadde 5 000 hver, mens innslaget i de to Opplandskommunene var mer beskjedent, under tusen. Hedmark-delen av ekstraringen hadde imidlertid en større samlet befolkning, så innvandrerettheten var vesentlig lavere her enn i Buskerud-delen av regionen. Også den Oslo-nære delen av Buskerud utenom Drammensregionen hadde en innvandreretthet som var lavere enn landsgjennomsnittet – i likhet med Vestfold. Imidlertid er det

Hedmark- og Oppland som skilte seg ut med en betydelig lavere andel innvandrere. Felles for de tre regionene er at alle hadde en relativt stor andel ”vestlige” innvandrere ved inngangen til 2009.

5.4.4 Bergensregionen

Som den mest folkerike kommunen i landet etter Oslo, har Bergen mange innvandrere, men en innvandreretthet ubetydelig over landsgjennomsnittet. Også andelen av innvandrerne som er fra landgruppen dominert av EØS/EFTA-land, er som for landet som helhet. Bergens andel av innvandrerne økte noe i perioden 1970-1990, fra 5 til 5,7 prosent, men den har etter det gått noe tilbake. Det var først og fremst Bergens andel av de ikke-vestlige innvandrerne som økte i perioden etter 1970. Byens andel av innvandrerne fra EØS/EFTA+ har vært relativt stabil i store deler av perioden, men i årene etter 2000 har Bergens andel av innvandrerne fra EØS-området økt.

I likhet med Oslos innvandrerpopulasjon har Bergens innvandrere bakgrunn fra svært mange land, nærmere bestemt 164 ved inngangen av 2006 (Aalandslid 2007). Men når Bergen bare hadde noen få hundre innvandrere fra ikke-vestlige land i 1970, hadde dette sammenheng med at den første bølgen av arbeidsinnvandrere fra land utenom Europa ikke nådde hit. Således er det irakere som var den største innvandrergruppen i 2006 (se Aalandslid 2007), og dernest personer med bakgrunn fra Vietnam, Chile og Sri Lanka, det vil si at det er innvandrere med beskyttelsesbehov som har dominert den ikke-vestlige gruppen. De første av disse gruppene kom sent på 1970-tallet, og mange av disse kom på 1980-tallet.

Både omlandet og ekstraringen rundt Bergen har en lavere innvandrerkonsentrasjon langt under landsgjennomsnittet, alle regionene har med et nivå mellom 4 og 5 prosent av folkemengden et nivå på bare litt over det halve av det Bergen hadde ved inngangen av 2009. I absolutte tall utgjorde de ikke mer en drøyt 5 000, og av disse hadde hele 72 prosent bakgrunn fra ”vestlige” land. Til forskjell fra andre land med dominans av vestlig innvandring har ikke disse regionenes andel av landets innvandrere gått ned. Dette er fordi innslaget av innvandrere var svært beskjedent i 1970, da de samlet utgjorde under 1 prosent av landets innvandrere. Selv om tilveksten gjennom de fire tiårene har vært dominert av innvandrere med ”vestlig” landbakgrunn og regionen

ikke har fått noen vesentlig andel av den øvrige innvandringen, har tilveksten likevel betydd at regionens andel av landets innvandrere har økt til 1,5 prosent.

5.4.5 Trondheimsregionen

Som tidligere nevnt hadde Trondheim den laveste innvandrertettheten av de fem storbyene ved inngangen av 2009, men hadde med sine drøyt 13 000 likevel den fjerde største populasjonen av innvandrere. Andelen av innvandrerne som hadde bakgrunn i landgruppen fra ”vestlige” land, var noe lavere enn landsgjennomsnittet, men det hadde likevel ikke vært noen veldig sterk vekst av ikke-vestlige innvandrere til byen. Når vi ser på landbakgrunn, finner vi en relativt stor andel tyrkere som representerer de første arbeidsinnvandrerne (Aalandslid 2007), mens innslagene av pakistanere og marokkanere derimot er lavt i Trondheim. Dessuten var det (i 2006) ganske store andeler fra Vietnam, Afghanistan og Iran blant de ”ikke-vestlige” som var bosatt på fluktgrunnlag. At det er en ganske stor andel av innvandrerne i Trondheim som har annen landbakgrunn enn de som utgjør de store asylsøker- og arbeidsinnvandringsstrømmene, kan forklares ved at det teknisk-naturvitenskapelige universitetet i Trondheim (NTNU) utgjør en stor andel av byens arbeidsmarked.

De om lag 5 000 innvandrerne i regionene rundt Trondheim utgjorde ved inngangen av 2009 om lag 1,3 prosent av landstallet. Andelen var økt noe fra nokså nær 1 prosent i 1970. Alt i alt var det nær balanse mellom ”vestlig” og ”ikke-vestlig” del av innvandrerne når de fire regionene rundt Trondheim vurderes under ett. Det var en klar overvekt av ”vestlige” i ekstraringen, en svak overvekt av ”vestlige” innvandrere både i den indre ringen og i den sørvestlige delen av den ytre ringen i motsetning til en ”ikke-vestlige” dominans i den nordøstlige delen av den ytre ringen.

5.4.6 Stavangerregionen

På 1970-tallet var Stavangers arbeidsmarked i en særstilling da det var stort behov for utenlandsk arbeidskraft i det som var en pionertid for utbygging av oljeindustrien. Ved starten av perioden var innslaget av innvandrere lavt, det vil si med et innvandrertall som var lavere enn for Trondheim og ikke særlig høyere enn i

Kristiansand. På 1970-tallet imidlertid ble byens innvandrerfall firedoblet – til et nivå på oppunder 5 000, og dermed var antallet i 1980 høyere enn for Bergen. Dette må antas å ha sammenheng med oljeindustriens behov for utenlandsk ekspertarbeidskraft. Også på 1980-tallet var tilveksten ganske stor, mens veksten flatet noe ut på 1990-tallet. Tilveksten av innvandrere i absolutte tall var i Stavanger lavere på 1990-tallet enn på 1970- og 1980-tallet, noe som også skiller seg fra utviklingen i de andre storbyene. En god del arbeidsinnvandrere fra ”vestlige” land har etter hvert flyttet ut igjen, mens nye grupper har kommet til. På 2000-tallet har tilveksten vært stor og i takt med veksten i de andre byene til nivået på 15-16 000, som er landets tredje største.

Også innvandrernes sammensetning har vært noe annerledes enn for de andre storbyene. Ved starten av perioden var andel innvandrere fra land *utenom* EØS/EFTA høyere i flere av de største byene enn i landet ellers, da det først og fremst var byenes arbeidsmarked som hadde tiltrukket seg arbeidsinnvandrerne fra land utenom Europa. Stavanger lå derimot på landsgjennomsnittet. Etter hvert har som kjent andelen innvandrere fra land utenom Europa økt sterkt og utgjør i byer som Oslo og Kristiansand mer enn to av tre innvandrere, mens det er relativt høyt i Trondheim og Bergen er på landsgjennomsnittet med oppunder 60 prosent. Stavanger i hele perioden etter 1970 har hatt et innslag av ”ikke-vestlige” innvandrere betydelig under landsgjennomsnittet. Selv om europeisk innvandrere har utgjort en klart større andel av innvandrerne i Stavanger enn i de andre storbyene, var det i 2006 registrert innvandrere fra hele 150 land. Personer fra Storbritannia utgjorde da den klart største gruppen, mens det blant de fem største gruppene videre var to med bakgrunn i nordiske land (Danmark og Sverige), ytterligere ett vestlig land (USA), ved siden av Tyrkia, som riktignok var på annen plass. Videre var det nokså jevnstore grupper fra Bosnia, Iran, Tyskland Polen og Somalia.

Stavangerregionen er ved siden av Osloregionen det eneste storbyområdet der den folkerike delen har stor utbredelse og hvor innvandrere utgjør et vesentlig innslag. Nabokommunene hadde samlet oppunder 10 000 innvandrere ved årsskiftet 2008/2009, og av disse var 6500 bosatt i Sandnes, som er en av ni kommuner med størst antall innvandrere. Samlet utgjorde innvandrerne 10 prosent av folketallet i de tre nabokommunene. Til forskjell fra Stavanger har mesteparten av veksten kommet etter 1990. Antallet

var svært beskjedent i 1970 og vokste riktignok en del på 1970-tallet, da arbeidsinnvandrene til Stavanger spredte seg i regionen, men hadde liten økning på 1980-tallet. Økningen har vært særlig sterk etter år 2000. På 1970-tallet var det særlig stor vekst i innvandrere fra de ”vestlige” landene, idet utgjorde nesten 90 prosent i 1980, mot 75 prosent på nasjonalt nivå. Også ved forrige årsskifte var andelen fra EØS/EFTA++ klart høyere enn i landet ellers (48 mot 42 prosent), og så vidt høyere enn i Stavanger. Både i den indre ring for øvrig og i den ytre ring rund Stavanger var det et visst innslag av innvandrere ved forrige årsskifte, hhv. 2 800 og 2 000, begge med en overvekt med bakgrunn fra den ”vestlige” landgruppen. Ser vi på fordelingen etter enkeltland i Sandnes i 2006 (Aalandslid 2006), skiller denne seg ut fra det som gjelder regionen ellers. Mens det i de øvrige nabokommunene til Stavanger har bosatt mange med vestlig bakgrunn som er knyttet til Stavangers arbeidsmarked, er det et mye høyere innslag av personer med ”ikke-vestlig” bakgrunn i Sandnes. Både tidlige arbeidsinnvandrere (pakistanere), tidlige flyktninggrupper (vietnamesere) var representert ved siden av personer med bakgrunn fra f. eks. Bosnia og Sri Lanka. Også her var det en del innvandrere fra Storbritannia og Danmark, men de utgjorde en mindre andel enn i Stavanger og ellers i stavangerregionen.

5.4.7 Kristiansand og omegn

Kristiansand er ved siden av Stavanger den av storbyene utenom Oslo som hadde det høyeste innslaget av innvandrere ved forrige årsskifte, noe over landsgjennomsnittet. Med sitt varierte arbeidsmarked, beliggenhet mot resten av Europa hadde byen allerede i 1970 et relativt høyt innvandrerantall og som ikke var vesentlig lavere enn Stavangers i absolutte tall. Den gangen var imidlertid innslaget av ”ikke-vestlige” innvandrere svært lavt, med 5 prosent lå dette langt lavere enn landsgjennomsnittet. Allerede i 1980 lå imidlertid andelen av innvandrene med bakgrunn i ”vestlige” land under landsgjennomsnittet. Det absolutte antallet innvandrere har i de fire tiårene etter 1970 økt i takt med tilstrømmingen til landet som helhet.

Den jevne tilstrømmingen til Kristiansand skyldes at byen har fått betydelige innslag av en rekke tidlige og senere ”flyktningkull” til Norge. Ifølge Aalandslid var det i 2006 bosatt relativt mange fra

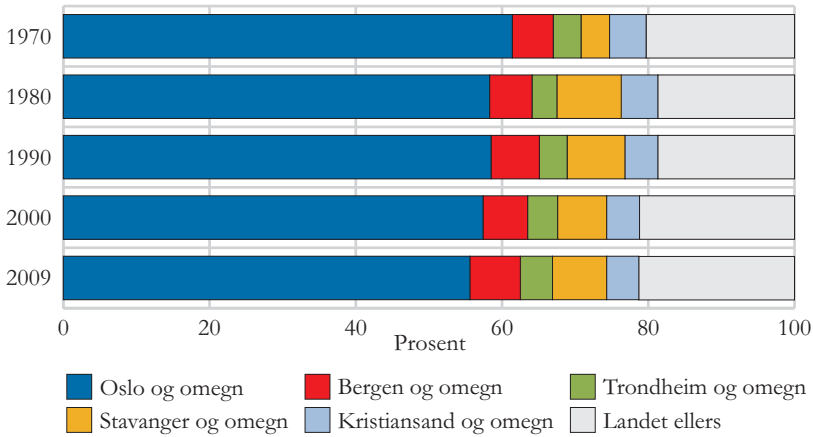
Vietnam, Chile, Serbia og Montenegro, Irak og Bosnia i Kristiansand. Et visst innslag var det også fra Iran, Russland, Pakistan, Somalia og Tyrkia. Det vil si at den første generasjonen av arbeidsinnvandrere fra land utenom Europa ikke var så sterkt representert, men at mange ulike grupper med flukt som innvandringsgrunn er sterkere representert.

5.4.8 Regional fordeling av innvandreres bosetting – et helhetsbilde

I dette avsnittet oppsummeres noen hovedtrekk av utviklingen over tid i innvandreres bosettingsmønster i Norge. Som det allerede er pekt på (avsnitt 5.4), utgjør bosettingen av innvandrere i Oslo og det store folkerike omlandet (her inkludert både indre ring, ytre ring og ekstra ring) drøyt halvparten av landets innvandrere totalt (figur 5.8). Dominansen i Osloområdet var imidlertid enda sterkere i 1970, med over 60 prosent, og har avtatt over tid – unntatt på 1980-tallet. Samlet har de fire øvrige storbyområdene økt sin andel av landets bosatte innvandrere. Særlig gjelder dette Stavanger på 1970-tallet. Bergens- og Trondheimsregionens andel har alt i alt økt svakt, mens andelen bosatt i Kristiansand og regionen rundt har gått svakt tilbake.

De delene av landet som ligger utenfor disse fem storbyregionene fikk en redusert andel av landets innvandrere mellom 1970 og 1980, mens den første generasjonen av arbeidsinnvandrere og deres medflyttende familier etablerte seg i landet. Andelen utenom storbyregionene var uendret på 1980-tallet og økte på 1990-tallet. På fra siste halvdel av 1980-tallet og på 1990-tallet har flyktninger og asylsøkere utgjort en økende andel av innvandrere med bakgrunn fra ikke-vestlige land. Denne gruppen av innvandrere har hatt et annet bosettingsmønster enn arbeidsinnvandrere fra de ikke-vestlige landene. Selv mange har flyttet fra kommunene hvor de første gang ble registrert bosatt og til mer sentrale strøk av landet, medførte den nye sammensetningen av innvandrerstømmene fra slutten av 1980-tallet til at innvandrernes bosettingsmønster igjen ble noe mer spredt. Det vil si at det ved inngangen til 2009 var en om lag like stor andel innvandrere bosatt utenfor de fem storbyområdene som i 1970 – i overkant av 20 prosent.

Figur 5.8 *Fordelingen av innvandrerne mellom de fem storbyregionene og resten av landet. 1970, 1980, 1990, 2000 og 2009*

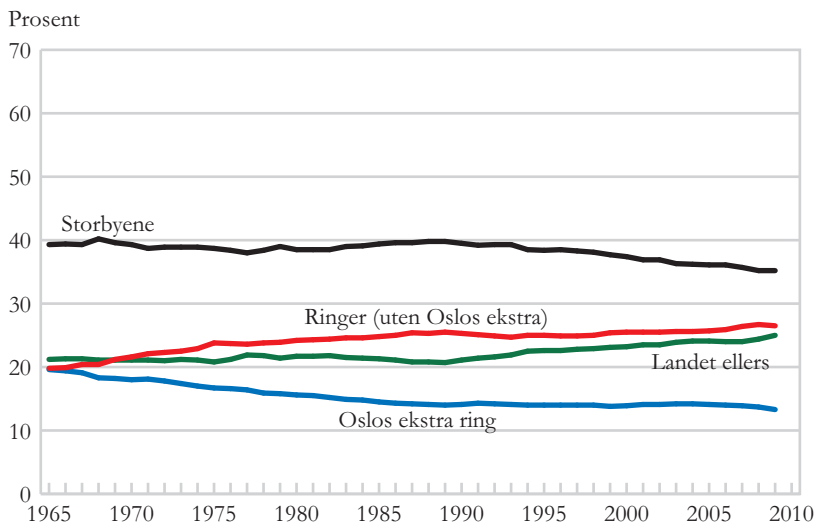
De fem storbyområdene har altså en like stor andel av landets innvandrere som fire tiår tidligere. Her ser vi videre på storbyene samlet, men skiller mellom selve storbykjernen og de omliggende regionene, for hver av landgruppene. De med bakgrunn fra ”vestlige” land, var jevnere fordelt mellom storbyene og resten av landet enn innvandrere fra ”ikke-vestlige” land, og det gjelder i hele perioden. Selve storbyene har hatt en svak nedgang etter 1990 – og har gått ned fra en andel på 40 prosent til om lag 35 prosent. Fordeles resten av landet på ringene rundt storbyene utenom den store ekstraringen rundt Oslo og landet ellers, var like 20 prosent av landets innvandrere bosatt i hver av dem i 1970. Oslos ekstra ring, med de relativt store industribyene Sarpsborg, Fredrikstad, Drammen hadde i utgangspunktet en god del innvandrere både fra ”vestlige” og ”ikke-vestlige” land og har fått redusert sin andel av de ”vestlige” noe særlig i første halvdel av perioden. Ringene rundt de andre storbyene og de nærmeste ringene rundt Oslo har fått økt sin andel noe (se også avsnitt 5.8), mens landet ellers har økt sin andel i siste halvdel av perioden – noe mer enn for innvandrerne samlet.

Når det gjelder innvandrere med bakgrunn fra de ”ikke-vestlige” landene, var andelen i storbyene høy i 1970, med over 50 prosent like etter at de første arbeidsinnvandrerne fra ”ikke-vestlige” land kom til landet. Storbyene fikk økt andel på 1970- og deler av 1980-tallet eller så lenge strømmene av innvandrere fra disse delene av

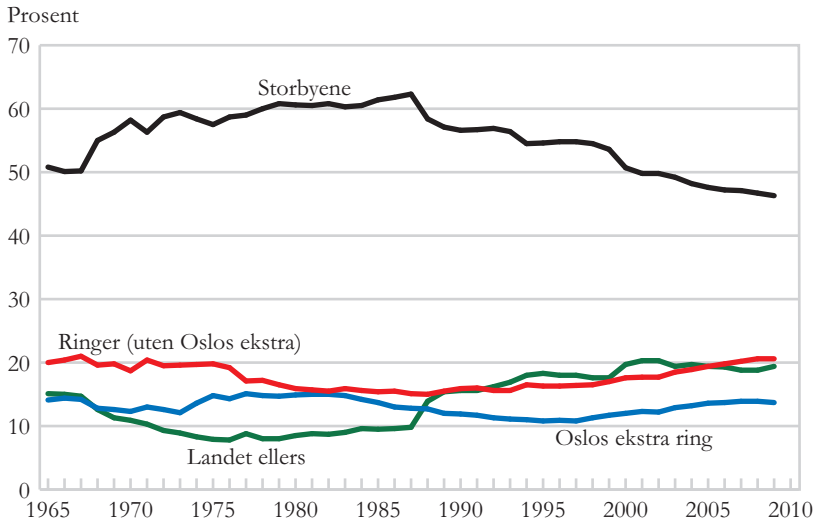

verden bestod av arbeidsinnvandrere eller familiegjenforente med arbeidsinnvandrere. På slutten av 1980-tallet var over 60 prosent av innvandrerne fra disse landene bosatt i en av de fem største byene. Etter dette har andelen gått ned – til noe under 50 prosent. Endringene over tid i andel ”ikke-vestlige” innvandrere bosatt utenfor storbyregionene er et speilbilde av mønsteret for selve storbyene og kan på samme måte tolkes som et resultat av denne innvandringens endrede sammensetning. I perioden fram til slutten av 1980-tallet var den lav, under 10 prosent i deler av perioden. Andelen av de ”ikke-vestlige” som var bosatt i de nærmeste ringene rundt storbyene og i Oslos ekstra ring ble noe redusert på hhv. 1980-tallet og 1990-tallet, men har igjen fått en økt andel.

Figur 5.9 *Fordelingen av innvandrerne fra landgruppe 1 mellom storbyene, omegnsregionene og resten av landet. 1965-2009*

Figur 5.10 *Fordelingen av innvandrerne fra landgruppe 2 mellom storbyene, omegnsregionene og resten av landet. 1965-2009*

Vi har ved dette studiet av innvandreres bosetting i Norge slått fast at de stort sett er overrepresentert i de største byene og i deler av folkerike områdene rundt Oslo og Stavanger. Over tid er andelen av innvandrerne som er bosatt i selve storbyene gått svakt ned, mens andelen bosatt helt utenfor storbyområdene er gått svakt opp. Andelen i storbyenes omland er samlet ikke mye endre. Selv om den regionale fordelingen ikke er mye endret, har innvandrerne bidratt mye til sentralisering – ikke fordi fordelingen har endret seg, men fordi de hele tiden har hatt en mer sentralisert bosetting enn befolkningen ellers og dessuten har økt så sterkt i antall og dermed andel av befolkningen. Imidlertid sentraliseres stadig bosettingsmønsteret til den delen av befolkningen som *ikke* er innvandrere. Det er derfor ikke opplagt om innvandrerne *forsterker* sentraliseringen eller bare bidrar til at befolkningen samlet sentraliseres. Til nå har vi sett hvordan innvandreres bosettingsmønster har blitt endret over tid. I de neste avsnittene skal vi se litt på hvordan innflytting, gjenutvandring og videreflytting har bidratt til denne helheten.

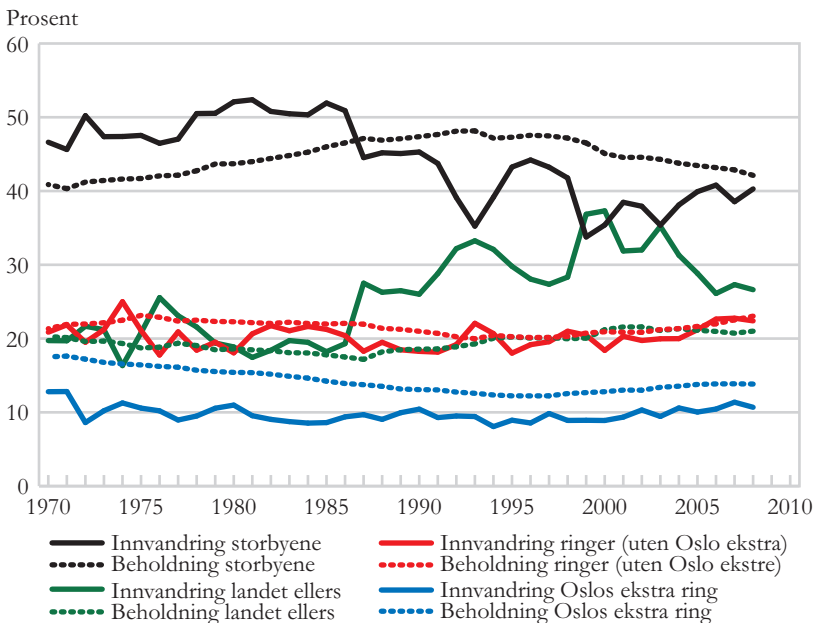
5.4.9 Betydningen av flyttestrømmene inn til landet

Etter å bare ha sett på bosetting, ser vi her hvordan innflyttingen utenfra har bidratt til utviklingen i bosetting over tid.

Bosettingsmønster er som kjent et resultat av flere komponenter, som innflytting og utflytting fra og til utlandet, samt innenlands flytting.

Allerede fra starten av den perioden vi har studert, har innvandrerne hatt en større tilbøyelighet til å være bosatt i Oslo, i det sentrale Østlandsområdet, samt i de øvrige store byene enn befolkningen for øvrig har. Dernest har den årlige innvandring dels bidratt til å opprettholde denne skjevheten, men ikke i like stor grad gjennom hele perioden. Ser vi på figur 5.12 der vi har fortsatt å dele landet inn i regioner etter posisjonen i forhold til de 5 storbyene, var andelen av innvandringen til selve byene høyere enn den andelen av de bosatte innvandrerne som disse byene hadde i første halvdel av perioden. Tilsvarende fill kommunene som er helt utenfor storbyregionene en større andel av tilflyttingen etter midten av 1980-tallet.

Figur 5.11 *Prosent andel av samlet årlig innvandring til landet for fire regioner. Registrert 1970-2008*

6 Flytting innen storbykommunene

Vi har så langt forholdt oss til kommunenivået i analysene. I dette kapitlet flyttes blikket over til enkelte utviklingstrekk innenfor storbykommunenes grenser, med fokus på noen sider ved de registrerte flyttingene. Storbyene behandles hver for seg.

I forbindelse med disse analysene har hver kommune blitt delt inn i et sett geografiske soner basert på bydeler. De geografiske sonene er følgende:

Oslo: Indre by øst, Indre by vest, Sørøst, Nordøst og Nordvest

Bergen: Sentrum, Vest, Nordøst og Sør

Trondheim: Sentrum, Øst, Midt, Vest, Sør og Bygdene

Stavanger: Sentrum, Nord, Vest og Sør

Kristiansand: Vest, Sentrum Nord, Sentrale bydeler, Øst

Hvilke bydeler som ligger i hvilke soner er nærmere beskrevet i kapittel 1, og for Stavanger og Trondheim i vedlegg 6.

Med en såpass grov geografisk underinndeling av byene vil mange av de mer markante forskjellene innenfor kommunegrensene dempes. Ulike sosiodemografiske mønstre innenfor sonene utjevnes når sonene benyttes som geografisk analysenivå. Hvor sterkt underinndelingen fanger opp forskjeller mellom soner påvirkes dermed av hvordan sonen er utformet i forhold til hovedtrekk i den interne sjiktningen i byen. Hovedstrukturen er at det går et skille mellom indre og ytre by, med flytting i korridorer fra indre til ytre deler. Ettersom ulike prosesser som omfordeler bybefolkningen internt i kommunene reelt sett forholder seg til en langt finere områdestruktur enn sonene, gir ikke omfordelingen på

dette grove nivået noen større mulighet for betraktninger rundt hva mønstrene skyldes.

Når en underinndeling av storbykommunene benyttes vil denne blant annet også speile forskjellene mellom storbyene, ettersom de interne forskjellene ikke bare aggregerer opp til kommunens demografiske trekk, men også kan betraktes som den demografiske rammen som underinndelingen samlet speiler. Ettersom de totale forskjellene mellom byer kan være store, skal vi være forsiktige med å dra sammenligningene for langt mellom soner i ulike byer. Dette skyldes også at vi ikke vet i hvilken grad de ulike storbyenes soner utjevner byenes interne særpreg på samme måte og i samme grad.

Landbakgrunn

I forbindelse med innvandring har vi delt befolkningen etter landbakgrunn, der vi skiller mellom:

- norsk
- nordisk
- vestlig – inkludert alle EU-land
- ikke-vestlig

Aldersfasen

Som for livsløpsanalysen i kapittel 4 følger vi internt i storbykommunene nok en gang kullene født 1965-1969. Analysene ser på atferdsforløpet for disse kullene fra de ved inngangen til 1990-tallet var 20-24 år gamle og fram til utgangen av 2007, da de i gjennomsnitt var 40 år. De livsfasene som kullene da har gjennomlevd, favner dermed voksenperioden fra etter at man flyttet hjemmefra til der flyttingene i forbindelse med familieetablering og barnefødsler stort sett er avsluttet. Analysen ”forstyrres” dermed i liten grad av hvor en har vært innom i gitte livsfasen. Når utgangspunktet er 20-24-årsalderen vil en noe større andel av kvinner enn av menn ha gjort noen selvstendige flyttinger før vi begynner å følge dem. Forskjellene på dette alderstrinnet og forløpene fram til utgangen av 2007 blir noe påvirket av dette.

Ved valg av fase får vi dermed fram noe om de romlige konsekvensene for selvstendige flyttinger gjennom de fasene der

hovedtyngden av individers selvstendige flyttinger foregår, og der altså flertallet har funnet en nokså permanent bostedsadresse. Dersom vi eksempelvis hadde valgt å se på endringer fram til personer var rundt 30 år gamle ville bildet vært svært annerledes, med en svært sterk markering av flytting til sentrale bydeler, og mindre til eksempelvis ytre bydeler og forsteder. Dette ville vist et bilde tidlig i utflyttingsfasen. Kun et mindretall av personene rundt 30 år befinner seg på samme adresse to livsfaser senere.

Flyttemagneten

Flyttemagneten, som vi også redegjorde for i kapittel 4, er et mål for den tiltrekningskraften en bysone har på personer som ved begynnelsen av fasen bodde i en annen bysone, kontrollert for befolkningsstørrelsene i den sonene det flyttes til. Hvis et slikt tall for drakraft er lik 100, betyr det at sonen det flyttes til har fått en andel av de som alt i alt flyttet fra en annen sone, som er proporsjonal med folketallet i tilflyttingssonen ved inngangen til fasen for de aktuelle kullene, i forhold til kullstørrelsen på landsnivå.

Et tall på for eksempel 600 sier da at tilflyttingssonen har et seks ganger så sterkt drag på de som bodde i fraflyttingssonen enn de hadde hatt hvis alle flyttestrømmer fordelte seg i henhold til folketallsfordelingen ved begynnelsen av fasen. Det sier seg selv at magnetverdiene mellom nabosoner og nabokommuner gjerne blir høye, siden svært mye av all flytting skjer over korte avstander. Det er også slik at jo mindre en tilflyttingssone er (målt i antall personer) desto sterkere teller hver person som flytter inn i magnetverdien. Det betyr at den regionale inndelingen man bruker legger føringer på magnetverdiens størrelser. Dette betyr også at man ikke uten videre kan sammenligne magnetverdier som skrives seg fra forskjellige geografiske inndelinger.

Målene for drakraft for de ulike byene bør tolkes innenfor rammen av hver by. Jo mindre byen og dens soner er, desto høyere blir altså magnetverdien. Informasjonen ligger dermed i magnetverdiens relative størrelsesforhold. For eksempel sier de noe om hvor mye sterkere drag en sone har på folk som bor i en annen sone enn omvendt, gitt folketallsulikheten mellom dem.

6.1 Utviklingstrekk i de ulike byene

De tabellene som er gjengitt i kapittelet er utdrag fra større tabeller. Det betyr at det til dels vises til tall som ikke er gjengitt i rapportens tabeller.

6.1.1 Oslo

På kommunenivået har vi sett at mange av de demografiske trekkene har vært mer markante i Oslo enn i de øvrige byene. Når denne byen får en særlig stor befolkning på alderstrinn i 20- og 30-årene, og i tillegg har en særskilt stor og raskt voksende innvandrerbefolkning med stor spredning i sosioøkonomisk status, kan en også regne med at den sterke tilveksten også gir seg mange ulike former for utslag i fordeling av befolkningen innenfor byen, og der ulike hovedtrekk vil vise seg på sonenivå.

Flytteattraktivitet

For å danne oss et første overblikk, skal vi se på tendensen til å flytte mellom de ulike områdene innen Oslo, slik disse kan illustreres ved hjelp av flyttemagneten. Det sterkeste draget går mellom den ytre sonen i nordvest og den indre i vest.

Tiltrekningen begge veier er for menn 8-9 ganger sterkere enn om all flytting skjedde i henhold til bosettingsmønsteret - eller sagt på annen måte, om utflytterne fra en sone fordelte seg proporsjonalt med folketallet i tilflyttingssonene. For kvinner er det tilsvarende draget som ytre sone har på den indre 7,5 ganger sterkere enn i en slik "middels jevn strøm". De svakeste dragene mellom sonene i Oslo finner vi for kvinner og gjelder tiltrekningen som indre by i vest har på kvinner fra ytre nordøst. I strømmen motsatt vei er draget i løpet av fasen litt sterkere, for øvrig på nivå med draget som indre by i vest har på kvinner som på 20/24-årsstadiet bodde i ytre sørøst.

Tabell 6.1 *Flytteattraktivitet mellom soner i Oslo for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn*

Sone	Indre by øst	Indre by vest	Sørøst	Nordøst	Nordvest
Indre by øst	.	396	569	613	440
Indre by vest	635	.	411	313	859
Sørøst	496	453	.	455	340
Nordøst	455	253	580	.	369
Nordvest	482	873	306	308	.

Tabell 6.2 *Flytteattraktivitet mellom soner i Oslo for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner*

Sone	Indre by øst	Indre by vest	Sørøst	Nordøst	Nordvest
Indre by øst	.	228	424	381	403
Indre by vest	277	.	314	178	750
Sørøst	216	179	.	318	319
Nordøst	213	134	482	.	248
Nordvest	244	381	318	206	.

Indeksene (magnetverdiene) er gjennomgående høyere for menn enn for kvinner, spesielt for tiltrekningskraften for de indre bydelene. Det kan forstås som at mennenes flyttemønster er sterkere konsentrert internt i Oslo enn kvinnenes. Dette har sammenheng med at kvinner i større grad enn menn i denne fasen flytter i forbindelse med familieetablering, og av den grunn i større grad flytter til omlandet. Det har også litt å gjøre med at kvinnene har unnagjort noen flere flyttinger før vi begynner å følge dem.

Flytteattraktiviteten ut fra de enkelte bydelene er nær utelukkende over 100 for flytting til andre områder innenfor det vi har avgrenset som Osloområdet, mens den allerede for de ytre sonene av sentralitet 3-beltet faller langt under. Vi skal ikke se på nyansene i dette bildet utenfor Osloregionen, men bare påvise at et gammelt faktum fremdeles er gyldig: Den som vokser opp i Oslo

flytter i liten grad ut av Osloregionen, og de flytter faktisk i liten grad selv til Drammensregionen. Dette har gyldighet for alle de geografiske sonene vi har delt Oslo i.

I flyttingen fra de ulike sonene i Oslo er det en forholdsvis markant kjønnsforskjell i mønsteret mellom de to indre sonene. Kvinnenes tilbøyelighet til å flytte fra indre vest mot indre øst er omtrent den samme som for flytting den omvendte veien. For menn derimot, er attraktiviteten vesentlig større for flytting fra indre vest til indre øst enn omvendt. Begge disse flytteealternativene er imidlertid sterkere representert i flyttingene for menn enn for kvinner.

Innen Oslo går de sterkeste strømmene mellom ytre by nordvest til indre vest (begge veier). Disse strømmene er like sterke begge veier for menn, mens den for kvinnene er markert sterkest utover. Det siste kan ha sammenheng med de allerede gjennomførte flyttingene på utgangstrinnet. I alle fall ser vi for begge kjønn et sektormønster i flyttingene.

Flytting inn mot de ulike bydelene fra ulike områder av landet er gjennomgående høy, men fra periferien er den stort sett lav (med unntak av til ytre by, nordvest). Ytre nordvest er den eneste sonen som trekker sterkt fra alle utenbys regioner vi benytter. For flertallet av slike regioner er det ingen annen bysone som trekker like sterkt eller sterkere. I tillegg er det en sektortendens, der den sterkeste tiltrekkingen innenfor byen er på indre vest, og i omlandet på den indre vestre sonen innen dette. Den er imidlertid ikke sterk på ytre vest i omlandet eller på Drammensregionen, men tiltar på nytt med Vestfold i ytre ring.

Også Indre øst tiltrekker seg innflyttere ut over det vanlige, med unntak av for kvinner oppvokst i periferien. Styrken i tiltrekkingen er imidlertid ikke overfor noen andre soner så sterk som for ytre nordvest. For denne sonen ser det ikke ut til å være noe sektormønster i det som tegner til å bli en mer permanent tilflytting (det er enorm videreflytting fra Oslo indre øst).

I Ytre by sørøst ser vi en sektortiltrekning, der det sørlige omlandet og den delen av Østfold som faller innenfor ekstraringen skiller seg ut. Oslos ytre bydeler i nordøst skiller seg ut med under gjennomsnittlig tiltrekning både på deler av Osloomlandet og områder lenger ut. Dette gjelder i særlig grad for vestsektoren til og

med Vestfold, og i tillegg alle regioner lenger unna enn ekstraringen. Samtidig kan en her ikke snakke om noen nordlig sektor, på tross av at tiltrekningen nordover er høyere enn ellers.

Flyttingen fra utlandet har vært sterkere for menn enn for kvinner i alle soner innen Oslo, og særlig i de to indre sonene. For menn er disse to sonene sammen med Ytre by nordøst de som har hatt sterkeste tiltrekning, mens den for kvinner har vært høyere for alle de ytre enn for de indre sonene innenfor byen. Vi kan antyde en forskjell mellom familieflytting og flytting for enslige/personer uten familiegjenforening som forklaring, der familie i større grad er stikkord for flytting til de ytre sonene.

Flytting blant personer med norsk landbakgrunn

Vi skal her se på hvordan ulike grupper omfordeles innenfor Oslo, etter deres landbakgrunn. For å belyse dette skal vi se hvordan kullene født 1965-69 omfordeles fra 20-24-årstrinnene fram til og med 2007. Vi fanger altså opp endringen i fordelingen av befolkningen fra litt etter at de selvstendige flyttingene begynner til alderstrinn der de aller fleste personers flyttinger, i alle fall over kommunegrenser, har vist seg å være over.

De indre bydelene har en langt mindre gjenblivende befolkning enn de øvrige bydelene, der mindre enn hver femte 20-24-åring både i øst og vest fremdeles er til stede ved utgangen av 2007. Det er likevel ikke så stor forskjell i andelen opprinnelige osloensere som er igjen i byen i 2007. Den varierer mellom 48 og 56 prosent (tabell 6.3). Fra de indre områdene er det en tendens til et visst sektorpreg på utflyttingen, mot henholdsvis nordøst og nordvest. Sektorpreget fortsetter, sett fra de indre bydelene, videre til Indre øst og Indre vest, men ikke lenger. Sektorpreget er imidlertid mer omfattende, ettersom flyttingen over til omlandet er sterkere fra de ytre sonene i det sektorbildet vi har presentert enn fra det indre. Andelen som har endt opp i omlandets indre nordøst er altså større for de som vokste opp i Ytre nordøst i Oslo enn i Indre øst, og tilsvarende for de vestlige bydelene. I det vestlige omlandet fortsetter sektorpreget i flyttingene fra Indre vest til Ytre vest, men dette ligger utenom vår avgrensning mot storbyens til og fraflytting.

Tabell 6.3 *Flytting mellom bysoner i Oslo. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/ kvinner*

Bysoner	Indre øst	Indre vest	Ytre sørøst	Ytre nordøst	Ytre nordvest	I alt
Indre øst	15/11	5/4	9/9	12/10	7/8	48/42
Indre vest	8/5	18/13	7/7	6/5	13/13	52/43
Ytre sørøst	5/3	4/2	36/34	7/6	4/4	56/49
Ytre nordøst	5/3	3/2	9/9	29/25	5/4	51/43
Ytre nordvest	5/5	8/6	4/6	6/5	31/26	54/48

Tabell 6.4 *Flytting mellom bysoner i Oslo. Personer født 1965-69. Prosent.. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/ kvinner*

Bysoner	Indre øst	Indre vest	Ytre sørøst	Ytre nordøst	Ytre nordvest
Indre øst	10/14	4/6	5/7	7/8	4/6
Indre vest	5/6	13/17	4/5	3/4	7/10
Ytre sørøst	5/5	5/4	32/31	7/7	3/4
Ytre nordøst	7/7	4/5	10/11	35/36	6/5
Ytre nordvest	5/5	8/8	3 / 4	4/4	21/26
I alt	32/37	34/40	54/58	56/59	41/51

I bydelene innenfor sonene, og også innenfor sonene, er det gjennomgående en stor utflytting av beboere fra 20-24-årstrinnene til de samme kullene er 38-42 år i 2007. Utflyttingen er særlig sterk for indre by.

Oslo er en by med høye andeler både for nykommerandeler i voksenbefolkningen, utflytterandeler av opprinnelig befolkning og høye videreflytterandeler. Omskiftelighet i beboersammensetningen er dermed et kjennetegn for de romlige konsekvensene av etableringsprosesser fram til alderstrinn rundt 40 år. Omskifteligheten er sterkest i de to indre sonene, men der gjennomstrømmingen er svakt lavere i øst enn i vest.

Tabell 6.5 *Nykommerandel av befolkningen ved slutten av fasen, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/ kvinner*

	Nåværende befolkning	Opprinnelig befolkning	Gjennomstrømming
Bysone	Nykommere	Utflyttere	Videreflyttere
Indre øst	91/87	85/88	76/80
Indre vest	89/85	83/88	80/84
Ytre sørøst	75/74	65/67	63/61
Ytre nordøst	76/73	69/73	63/65
Ytre nordvest	82/84	72/76	68/67

I ingen bysone er mindre enn tre av fire i nåværende befolkning nykommere. De laveste andelenene finner vi i ytre sørøst og nordøst, mens de øvrige bysonene har andeler omtrent 10-15 prosentpoeng høyere. Naturlig nok finner vi et lignende sonemønster for utflytterne. Selv om andelen nykommere er høyere i de indre sonene enn ellers, er også gjennomstrømmingen (andelen av nykommere som har flyttet videre) også høyere, enn ellers. Mens åtte av ti i de indre sonene har flyttet videre, gjelder dette mellom seks og syv av ti ellers.

For menn kan vi se et mønster der personer med norsk bakgrunn og ikke-vestlige innvandrere har omtrent den samme utflyttingsgraden fra de to indre sonene, samt for ytre by i sørøst, mens det er vesentlige avvik i ytre bys nordøstre og nordvestre soner. Utflyttingsandelen for personer med norsk bakgrunn er nokså lik mellom de to sonene, men for de ikke-vestlige innvandrerne er den i nordøst lavere enn for alle andre grupper i noen sone, og i ytre nordvest høyere. Her står vi dermed trolig overfor en sosioøkonomisk sjiktning av befolkningen. Ytre sørøst er den sonen der menn med norsk bakgrunn i minst grad flytter ut, og når den er like lav for ikke-vestlige innvandrere kan dette antyde at vi her står overfor en mer lik sosioøkonomisk status blant beboerne.

For personer fra Norden og fra EU-området er det en vesentlig mindre variasjon mellom soner i andel utflytting, der det vi kunne kalle indre singlesoner kontra ytre familiedannelsessoner ikke ser ut til å spille liten, men tross alt en svak rolle. I Indre vest skilles nordiske og EU-menn lag, der utflyttingen er særlig sterk for de

nordiske, men lavere enn for andre for EU-mennene. Her kan vi stå overfor et element av hopning basert på sosioøkonomisk status, der ei gruppe EU-borgere i stor grad kan realisere sine boligønsker i disse sentrale bydelene, men der dette også kan være basert på en større grad av urbane preferanser enn i andre grupper. Eppersom bofasthetsandelen i bydel er liten sammenlignet med internflyttingene innen sonen, og også er lavere enn tilbakeflyttingene, ser det ikke ut til at fenomenet kan tilskrives ambassadepersonell.

Representasjonsnivå

Kvinnene har stort sett en noe høyere utflytterandel enn mennene. Dette gjelder også for de ytre bysonene, som kan ses som mer familieetableringspregede enn de to indre. Også for kvinner er imidlertid utflyttingsandelene lavere i de ytre sonene av bykommunen. I de fleste sonene gjenfinnes de allerede beskrevne mønstrene over, men det er noen avvik. I Indre øst utgjør ikke-vestlige innvandrerkvinner gruppen med lavest utflyttingsandel, selv om andelen også for dem er såpass høy som 82 prosent. I Ytre nordvest skiller ikke de ikke-vestlige kvinnene seg ut i forhold til andre grupper uten norsk bakgrunn, men fremdeles framstår dette som en sone med høyere utflytting enn de to øvrige ytre sonene. For de tre øvrige gruppene er det liten forskjell mellom ytre nordøst og nordvest.

Ser vi på representasjonsnivåene i de ulike sonene ved begynnelsen og slutten av de aldersfasene som vi benytter framtrer klare hovedmønstre: Personer med norsk bakgrunn og ikke-vestlige innvandrere har motsatte utviklingstendenser. Det skjer en kraftig forskyvning av de ikke-vestlige innvandrerne i retning Ytre bys nordøstre sone, der befolkningen med norsk landbakgrunn nå er langt mer underrepresentert enn i noen annen sone. Dette gjelder i særlig grad menn. Det er også en klar økning i ytre sørøst. Indre by er derimot i ferd med å bli mer ”norsk”, og toppes som sådan kun av ytre nordvest. Vi ser dermed trolig en sterkere sjiktning etter økonomi. Dette ser også ut til å gjelde personer fra andre nordiske land, der det er et markant fall i det dyre indre vest. Mens en for de med norsk bakgrunn kun har gradsforskjeller i en utvikling med feles fortegn splittet på kjønn, og der større forskjeller i representasjon kun finnes i nordøst, ser vi for andre med nordisk bakgrunn at det er stor forskjell i utviklingen for menn og kvinner.

I indre by betyr dette at forskjellene i representativitet på 20-årstrinnet senere utlignes. For de ytre bydelene er bildet mer blandet, og der representasjonen er særlig høy i det rike nordvest – og særlig for kvinner.

Tabell 6.6 *Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene. Årskullene 1965-69. Menn/ kvinner.*

Landbakgrunn	Indre by			Ytre by	
	Øst	Vest	sørøst	nordøst	nordvest
Norsk	89/92	95/96	90/94	78/86	98/97
Nordisk	167/166	193/200	104/149	142/102	181/236
Vestlig	198/222	344/341	158/161	132/134	252/264
ikke-vestlig	254/208	125/99	251/197	458/362	84/84
Endring fra 20-årstrinnet til 2007					
Norsk	8/2	7/2	-5/-1	-13/-7	3/2
Nordisk	-70/-10	-79/-144	-41/-5	36/-43	0/-34
Vestlig	-2/59	-32/47	6/25	7/18	-147/-93
ikke-vestlig	-121/-43	-89/-22	79/26	218/149	-24/-15

Vestlige innvandrere er særlig høyt representert i indre vest, og i nordvest. Dette mønsteret har vi allerede sett for personer med norsk og med nordisk bakgrunn. Dermed dannes et bilde av vestlig kontra ikke-vestlig i bybildet når en kun ser på situasjon, mens endring gir et mer sammensatt bilde.

For de ikke-vestlige innvandrerne i Oslo er det som skiller seg mest ut ytre by nordvest, der gruppen faktisk er lavere representert enn på landsplanet, og der dette har utviklet seg fra svak overrepresentasjon på 20-årstrinnet. For menn er det en lignende utvikling i Indre by vest, men der faller innslaget bare rett under landsgjennomsnitt.

Om forstedene gjerne er områder med stort familieinnslag, er det også i stor grad et nokså ”hvitt” område, der de ikke-vestlige innvandrerne er lavt representert. Unntaket fra dette er Indre sør (svekkes), og i tiltagende grad indre nordøst.

6.1.2 Bergen

Flytteattraktivitet

Internt i Bergen er det Sør som i størst grad tiltrekker seg flyttere innenfor de kullene og det aldersspennet vi benytter. Dette gjelder for begge kjønn. I tillegg er det sterk tiltrekking begge veier mellom Sentrum og de øvrige bysonene. Selv om de øvrige bydelenes tiltrekning på beboere fra sentrum er noe høyere enn motsatt vei, er denne gjensidige tiltrekningen mer balansert enn mellom Sør og de øvrige bysonene. Mellom Vest og Nordøst er den gjensidige tiltrekningen lik. Sentrum tiltrekker menn sterkere enn kvinner, mens det motsatte er tilfelle i Sør.

For flyttinger ut fra de ulike bysonene til andre områder er tiltrekningen liten for alle inndelinger som dekker områder lenger unna enn ekstraringen. Vi ser dermed på ny hvordan storbybeboere hovedsakelig tiltrekkes av kommuner i sitt nærområde når de flytter, der ekstraringen går ut til 75 minutters reisetid mot Bergen sentrum. Innenfor storbyregionen er det en tendens til sektorattraktivitet mellom byens sone Vest og omlandets Vest, byens Nordøst og omlandets Nord, og byens Sør og omlandets Sør/øst. Generelt er flyttetilbøyeligheten fra Bergen fortsatt stor til kommuner i byregionen og til den definerte ekstraringen, selv om den i all hovedsak er lavere til den sistnevnte enn til selve Bergensregionen.

Tabell 6.7 *Flytteattraktivitet mellom soner i Bergen for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007.*
Menn

Sone	Sentrum	Vest	Nordøst	Sør
Sentrum	.	1107	1065	2282
Vest	1158	.	715	1954
Nordøst	1276	700	.	1560
Sør	1406	811	780	.

Tabell 6.8 *Flytteattraktivitet mellom soner i Bergen for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner*

Sone	Sentrum	Vest	Nordøst	Sør
Sentrum	.	1041	1037	2282
Vest	906	.	723	2170
Nordøst	845	671	.	1743
Sør	1051	823	751	.

I Bergen framstår Sør både som det mest attraktive tilflyttingsområdet for alle de andre sonene innenfor bygrensen og for samtlige andre geografiske inndelinger vi har benyttet; det vil si alle omlandssoner, ekstraring og områder lenger ut. Kun for mannlige innflyttere fra utlandet toppes den av en annen sone (Sentrum). Sør er den eneste sonen som har over gjengs tiltrekning på periferien og regioner med små/mellomstore byer (sammen med sentrum for menn). Det er stort sett liten gjensidig tiltrekning mellom Bergen og landet ellers utenfor storbyringen.

Bergen trekker gjennomgående ikke innvandrere i den grad de skulle om innvandringen var jevnt fordelt. Unntaket er for kvinner til områdene i sør, og mer markant; for menn til Sentrum.

Flytting blant personer med norsk landbakgrunn

Tabell 6.9 *Flytting mellom bysoner i Bergen. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedszone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner*

	Sentrum	Vest	Nordøst	Sør	I alt
Sentrum	29/24	12/12	9/10	16/16	66/62
Vest	10/10	41/40	5/5	11/12	67/67
Nordøst	10/7	5/5	51/53	7/8	73/73
Sør	10/10	6/6	4/5	53/51	73/72

Som i Oslo, ser vi også i Bergen en tendens til at de som har vokst opp i Sentrum utgjør en vesentlig mindre andel av voksenbefolkningen i sonen på 40-årsstadiet enn det vi finner i de øvrige bysonene. De utgjør imidlertid også en mindre andel av

voksenbefolkningen innenfor bygrensene enn det vi finner for oppvekst ellers i byen.

Sentrum er den delen av byen der personer fra de andre storbyområdene utgjør den høyeste andelen av voksenbefolkningen (14 og 15 prosent for henholdsvis menn og kvinner). Forskjellene mellom tre av sonene er imidlertid ikke så veldig stor, der nordøst skiller seg ut med lav andel bosatte med oppvekst i andre storbyregioner.

Vel halvparten av norskfødte beboere i Nordøst og Sør har vokst opp der, og nær tre av fire beboere har vokst opp i Bergen.

Samlet er en mindre andel av de som bor mest sentralt blitt værende i byen enn det vi ser for de øvrige bysonene. Oppvekst i det som gjerne omtales som de mest urbane delene av byen fører altså ikke til et mer urbant bostedsvalg som voksen, snarere tvert imot.

Tabell 6.10 *Flytting mellom bysoner i Bergen. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner*

	Sentrum	Vest	Nordøst	Sør
Sentrum	32/34	14/18	12/15	17/18
Vest	11/12	48/48	6/6	11/11
Nordøst	8/7	5/5	53/51	6/6
Sør	7/7	4/4	3/3	34/29
I alt	58/60	71/75	74/75	68/64

Ser vi på hvor voksenbefolkningen faktisk bor, har størst andel endt opp utenfor oppvekstsonen i Sentrum og i Sør (omtrent 2/3), mens omtrent halvparten har blitt værende i egen sone i de to øvrige. Vi ser samtidig at tendensen til å flytte ut av kommunen er sterkest for de som har vokst opp i Sentrum. Det er små forskjeller i mønsteret for menn og kvinner, men der det er en tendens til noe høyere flytting til og bofasthet for kvinner enn for menn i Sentrum.

Vi skal ikke si mye om skandinaverne, men kun nevne at de konsentrerer seg i Sentrum.

Vi skal se hvordan innslaget av ulike befolkningsgrupper er representert innenfor Bergen, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Ved at innvandrer nivået er høyere enn på landsbasis er innslaget av personer med norsk bakgrunn under 100, men nokså lik både mellom soner og kjønn (92-96). Innslaget er også stabilt når en ser på situasjonen på 20-årstrinnet og ved utgangen av 2007. Utviklingsforløpet for innvandring i alt er dermed svært lik mellom Bergens soner og nasjonen som helhet. Skandinaver er lite representert i Bergen, noe som gjelder alle bydeler. De er såpass få at vi ikke skal tvære på detaljer, og det samme gjelder personer fra EU-landene. Her kan en likevel legge merke til en høyere representasjon i Sentrum og i Sør enn i de øvrige sonene. Den siste av disse sonene øker deres representasjon fra 20-årstrinnet til utgangen av 2007. Av innvandrergruppene, slik vi her har delt dem inn, er det de ikke-vestlige som har høyest representasjon i alle bysoner. For menn holder den seg nokså stabilt høyt når utgangspunkt og situasjon i 2007 skal sammenlignes, der det er en viss reduksjon i alle soner, og mest i Sør. For kvinner har fallet vært noe sterkere.

Tabell 6.11 *Nykommerandel av nåværende befolkning, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/ kvinner*

	Nåværende befolkning	Opprinnelig befolkning	Gjennomstrømming
Bysoner	Nykommere	Utflyttere	Videreflyttere
Sentrum	74/71	72/76	74/75
Vest	56/56	59/61	64/62
Nordøst	51/52	50/49	56/51
Sør	69/73	48/51	46/41

I Bergen er utflyttingen fra den sonen en bodde i som 20-24-åringer vesentlig mindre fram til 38-42-årstrinnene enn i Oslo. Det er et skille i utflyttingen mellom sentrum og områder lenger ute, der Sentrum har høyest utflytting og Nordøst og Sør den laveste, med Vest i en mellomposisjon.

Vel halvparten av personene rundt 40 år er nykommere i sine bysoner i Vest og Nordøst, mens det samme gjelder syv av ti ellers i byen. Av den opprinnelige befolkningen er halvparten fremdeles

til stede i Nordøst og i Sør. I Sør har det dermed vært en betydelig tilvekst i kullene vi ser på, ettersom nykommerandelen der er høy på tross av at kun halvparten av den opprinnelige befolkningen har flyttet ut. Vest stiller i en mellomposisjon mellom Sentrum og de andre bysonene i utflytterandeler.

Gjennomstrømningen er lavere i sør enn i de andre bydelene. Sonen har dermed både lav andel utflyttere fra trinnene rundt 20 av og en enda noe lavere videreflytting av nykommerne (særlig for kvinner). Sentrum viser seg som sonen med størst gjennomstrømning, og har også like høy utflytting blant de som var beboere mens de var tidlig i tjueårene.

Som i Oslo ser vi en tendens til at utflyttingen skiller mellom personer med norsk bakgrunn eller ikke-vestlig bakgrunn på den ene side og med nordisk eller EU-bakgrunn på den andre, der de to sistnevnte gruppene har høyest utflytting fra alle soner, og for begge kjønn. I Bergen ser vi likevel at alle gruppene har en fallende utflyttingsandel fra sentrum til de øvrige sonene for menn, og ikke det relativt stabile nivået mellom soner som vi så for personer fra Norden og fra andre EU-land i Oslo. Ett avvik for kvinner kan ha sammenheng med lavt antall personer, der de samlede tallene for sentrum kontra resten av byen gir et sikrere bilde.

I Nordøst og i Sør bor like under halvparten av alle med norsk bakgrunn og svakt over halvparten med ikke-vestlig bakgrunn i den sonen de også bodde i ved inngangen til perioden vi belyser endringer for. Slik sett er dermed utflyttingen mindre fra soner som ble innlemmet i storbyen i 1973 enn i selve det geografiske kjerneområdet for bergenspatriotismen – der nok familieetableringspotensialet spiller en vesentlig rolle.

Representasjonsnivå

Tabell 6.12 *Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene til utgangen av 2007. Bergen. Årskullene 1965-69. Menn/ kvinner.*

sw	Sentrum	Vest	Nordøst	Sør
Norsk	93/96	92/93	93/95	95/96
Nordisk	80/86	51/48	85/45	68/105
Vestlig	176/158	56/71	91/88	143/134
ikke-vestlig	204/167	254/245	216/200	176/164

Endring fra 20-årstrinnet til 2007				
Norsk	0/1	1/0	0/2	1/1
Nordisk	-42/-1	-3/15	66/-7	2/56
Vestlig	35/2	-33/-19	-9/-12	-13/18
ikke-vestlig	-9/-18	-6/-12	-5/-38	-22/-34

Innslaget av personer med norsk landbakgrunn er forholdsvis lik mellom de ulike sonene i Bergen, og noe høyere for kvinner enn for menn (tabell 6.12). I motsetning til for Oslo er det dermed ingen sone med lavt representasjonsnivå for personer med norsk bakgrunn, og for de kullene vi belyser ser vi ingen tendens til slik utvikling.

Det vestlige innslaget er relativt høyt i sentrum og i sør. I sentrum har det utviklet seg en sterkere mannlig representasjon, som kanskje kan knyttes til sentrum som singleområde. På den andre siden er innslaget av norske og nordiske kvinner høyere her enn det mannlige, slik at det også kan tenkes andre forklaringer. I den andre sonen med høyt vestlig innslag, i Sør, har kjønnsforskjellen minnet betydelig gjennom fasen ved reduksjon i mannsinnslaget og vekst i kvinneinnslaget.

Det ikke-vestlige innslaget er størst i Vest. Dette er samme sone som har det laveste innslaget for de øvrige innvandrergroppene. Samtidig er den lavest i en av de to sonene med særlig høyt innslag vestlige innvandrere – i Sør. Vi kan anta en sammenheng med økonomi, der befolkningen i stor grad fordeles etter husholdenes økonomiske status, og der innvandrergroppene i liten grad kan oppgradere seg boligmessig ved arv. Det er en klart høyere

representasjon av menn enn kvinner i Sentrum, og den har forsterket seg gjennom perioden.

6.1.3 Trondheim

Flytteattraktivitet

Den mest markerte seleksjonen i flyttestrømmene internt i Trondheim står kvinnene for, og gjelder det draget som Bygdene har på kvinner fra sone Sør. For menn har Bygdene sterkest drag fra sone Midt. Sone Øst har sterkest drag på personer som bodde i Sentrum og Midt da de var 20-24 år, mens sone Midt på sin side har det sterkeste draget på flyttere som kom fra Øst. Sone Vest har sterkest drag fra Sør og fra Sentrum, mens Sør har sterkest drag på Bygdene og på menn fra Vest. Sentrum har svakere drag for kvinner enn menn, det skyldes at de er kommet litt lenger i familieetableringsfasen enn menn når de er 20-24 år, og av den grunn ikke orienterer seg like sterkt som menn mot sentrum videre oppover mot 40-årsalderen.

Tabell 6.13 *Flytteattraktivitet mellom soner i Trondheim for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007.*
Menn

Sone	Sentrum	Øst	Midt	Vest	Sør	Bygdene
Sentrum	.	3007	1721	1740	1298	1165
Øst	1798	.	1923	1009	1237	1828
Midt	1379	3170	.	1016	1542	2855
Vest	1378	1841	1366	.	2149	1648
Sør	861	1893	1329	1993	.	1656
Bygdene	526	1987	799	1079	2241	.

Tabell 6.14 *Flytteattraktivitet mellom soner i Trondheim for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007.*
Kvinner

Sone	Sentrum	Øst	Midt	Vest	Sør	Bygdene
Sentrum	.	3186	1432	1857	1058	1545
Øst	708	.	2145	1194	950	1347
Midt	730	3319	.	1133	1041	2082
Vest	824	2398	1171	.	1540	2175
Sør	685	2279	1333	1848	.	4047
Bygdene	369	1670	956	1278	2255	.

Det er ellers en gjensidig tiltrekning mellom storbysonene og de ulike omlandsavgrensningene, selv om disse naturlig nok er vesentlig svakere enn de vi finner i sonene innenfor bykommunen. Tiltrekningen fra det indre omlandet langt sterkere enn fra de øvrige regionene, og her er også tiltrekningen til dels større enn den bysonene har. Spesielt gjelder det tiltrekningen det indre omlandet har på flyttere fra Bygdene og det draget som sone Øst har på flyttere fra de indre omlandskommunene.

Som vi kunne forvente, er det også i Trondheim en sterk tendens til at flyttingen fra de ulike sonene mot byer utenfor storbyregionene og mot perifere strøk er relativt liten. For forsteder og ekstraringen er dette mindre markert. Flyttingene inn mot byens soner fra disse geografiske områdene utenfor ekstraringen faller ikke inn i noe klart fordelingsmønster, men er langt sterkere enn magnetverdien motsatt vei.

Flytting blant personer med norsk landbakgrunn

Tabell 6.15 *Flytting mellom bysoner i Trondheim. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/ kvinner*

Sone	Sentrum	Øst	Midt	Vest	Sør	Bygdene	I Tr.h i alt
Sentrum	16/15	12/12	10/9	11/11	9/8	1/1	59/56
Øst	8/4	32/34	9/11	5/6	7/5	1/1	62/61
Midt	7/5	11/11	27/27	6/6	10/7	2/1	63/57
Vest	5/4	5/7	7/6	34/35	12/10	1/1	64/63
Sør	4/4	6/7	6/6	10/9	35/37	1/2	62/65
Bygdene	2/2	5/4	3/4	4/6	10/13	48/36	72/65

Sentrumssonen er den som beholder lavest andel av den opprinnelige befolkningen fortsatt boende i Trondheim på 40-årsstadiet (færre enn 60 prosent). I motsatt ende av skalaen finner vi Bygdene. Nesten tre av fire unge menn bodde fortsatt i byen da de var 40 år. For kvinnene betyr ikke bostedssone som ung så mye, Bygdene skiller seg ikke ut fra Øst, Vest og Sør. Kvinner bosatt i Midtbyen forlater Trondheim i litt sterkere grad enn andre. Når menn oppvokst i Bygdene i så stor grad har blitt værende der, kan nok dette knyttes til næringseiendom, og da ikke minst til gårdsdrift. Som den mest tynt befolkede sonen i byen, framstår

også Bygdene som en sone med liten tilflytting av personer som har vokst opp i kommunen ellers.

Soneinndelingen gir ikke grunnlag for å identifisere klare korridorer i flyttingene mellom soner, men fra Bygdene er det få som har endt opp i de mest sentrale sonene, og der den mer nærliggende sonen i sør framstår som viktigste tilflyttingsområde. For de øvrige sonene er fordelingen mellom sonene mer jevn, men der det mellom Vest og Sør er relativt større andeler som har endt opp i motsatt sone enn i andre soner. Dette skyldes at dette er store soner, betydningen av størrelse ser vi blir borte når vi måler ved hjelp av flyttemagnetten.

Med unntak av Midtsonen har de øvrige sonene minst dobbelt så stor andel gjenblivende oppvekstbefolkning som det vi finner i Sentrum. Det framstår altså et klart mønster, der de mest sentrale byområdene nok en gang har en beboermessig funksjonsdeling med den øvrige byen – sentrum som etableringsområde for ung befolkning, og den øvrige byen som familiesonene innenfor grensene av den administrative byen.

Av de som har blitt boende innenfor Trondheim, har omtrent halvparten blitt værende innenfor oppvekstsonene. Kun Sentrum avviker fra dette, der mindre enn en tredel av dagens trondheimere i kullene vi behandler har blitt boende i oppvekstsonen.

Når vi ser på befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen, fordelt etter utgangssone (tabell 6.16), framstår Bygdene som sonen der den opprinnelige befolkningen utgjør størst andel for menn, mens andelen av oppvokste kvinner i voksenbefolkningen er høyest i Sør og i Vest. Den laveste andelen av voksenbefolkningen utgjør de som har vokst opp i Sentrum. Som vist over, er dette sonen som beholder den klart laveste andelen av sin opprinnelige befolkning. Når likevel andelen av voksenbefolkningen i kullene ikke blir lavere, viser dette både hvordan Sentrum fungerer som bostedsområde for personer i yngre voksenalder, samtidig som denne sonen er relativt mer tiltrekkende for innflyttere fra andre kommuner enn det de øvrige sonene er.

Tabell 6.16 *Flytting mellom bysoner i Trondbeim. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/ kvinner*

Sone	Sentrum	Øst	Midt	Vest	Sør	Bygdene
Sentrum	20/29	11/13	9/11	9/12	7/8	4/6
Øst	7/4	22/20	6/7	3/3	4/3	4/2
Midt	9/8	11/11	28/28	5/6	8/6	11/7
Vest	8/7	6/7	7/6	34/32	10/8	6/7
Sør	6/8	7/8	8/8	11/10	35/41	7/14
Bygdene	0/0	1/1	0/1	1/1	1/2	37/25
I alt	50/56	58/60	58/61	63/64	65/68	69/61

Som tabell 6.17 viser er det en svært omfattende befolkningsutskiftning i Sentrum. Sonen har den høyeste andelen nykommere for menn, den høyeste andel utflyttere og den mest omfattende gjennomstrømningen for begge kjønn. Nok en gang framstår dermed de sentrale byområdenes demografiske særstilling i storbyene.

For nykommerne er det en stor kjønnsforskjell, der andelen nykommere er blant de høyeste for kvinner, og den laveste for menn. Dette har trolig sammenheng med at kvinnene flytter til menn som er bundet av å bo på eller nær en næringsseiendom.

Tabell 6.17 *Nykommerandel av nåværende befolkning, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/ kvinner*

	Nåværende befolkning	Opprinnelig befolkning	Gjennomstrømning
Bysoner	Nykommere	Utflyttere	Videreflyttere
Sentrum	84/75	85/85	82/85
Øst	80/81	70/67	59/54
Midt	76/75	74/75	73/69
Vest	70/71	67/66	63/60
Sør	68/63	65/64	58/58
Bygdene	64/78	51/64	62/53

Utflytterne utgjør stort sett rundt to tredeler av opprinnelig befolkning, men lavere enn dette i Bygdene og høyere i Sentrum.

Nok en gang ser vi altså en sentrum-periferi-dimensjon innenfor byen.

Videreflyttingen er høy i Sentrum, og dernest Midt. De mest sentrale bysonene har her som i andre byer mest videreflytting. I de øvrige bysonene er gjennomtrekket rundt 60 prosent, der trolig dette viser til varierende boligstruktur i sonene, og forholdet mellom disse og barnefamiliers krav og ønsker. Nivået er som i byområder flest.

Representasjonsnivå

Tabell 6.18 *Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene. Trondheim. Landsinnslag=100. Årskullene 1965-69. Menn/ kvinner.*

Land- bakgrunn	Bysoner					
	Sentrum	Øst	Midt	Vest	Sør	Bygdene
Norsk	102/100	104/105	103/103	102/104	100/102	106/102
Nordisk	72/28	44/17	86/70	108/32	121/60	52/119
Vestlig	97/145	46/56	82/73	99/66	51/41	44/74
ikke-vestlig	76/101	57/40	57/57	70/43	101/83	16/67
Endring fra 20-årstrinnet til 2007						
Norsk	1/-3	-2/0	-2/0	-3/0	0/1	0/-1
Nordisk	-40/28	24/-41	19/-16	45/-16	8/-41	52/-2
Vestlig	41/63	30/29	-17/46	86/-12	-2/-6	-15/18
ikke-vestlig	-19/32	24/4	31/0	27/5	0/-3	-5/16

Ettersom innvandrerinnslaget i Trondheim er relativt lavt, er representasjonsnivået for menn og kvinner med norsk bakgrunn i alle soner over eller lik 100. Samtidig er graden av innvandrerkonsentrasjon på sonenivå nokså begrenset. To forhold peker seg ut for kvinner: Det er mange kvinner med vestlig bakgrunn i Sentrum. De skandinaviske kvinnene er imidlertid ikke der, de er i større grad i Bygdene. De siste var der imidlertid allerede da de var unge.

Det er behov for en finere geografisk inndeling dersom vi skulle få fram klarere innvandrerkonsentrasjoner enn dette. Ettersom det er et relativt begrenset antall innvandrere bak tallene, bør ikke endringene mellom tidspunktene tolkes for omfattende. Det er

likevel en tendens til nokså ulike indekstall ved fordeling på kjønn ved fasens slutt, og også en markant forskjell i utvikling gjennom perioden.

6.1.4 Stavanger

Flytteattraktivitet

Innenfor Stavangers grenser framstår Nord som sonen med størst tiltrekning på innbyggere fra de øvrige bysonene. For kvinner er tiltrekkingen til de øvrige bydelene fra sentrum vesentlig høyere enn tiltrekkingen i motsatt retning, mens dette er mindre markert for menn. Tiltrekkingen som nabokommunene utøver er vesentlig sterkere enn for de øvrige omlandssonene, der også ekstraringen trekker svakere enn omlandet innenfor regionavgrensningen. Det er altså en klar sjikting av Stavangers omland etter reiseavstand og funksjonell binding til byregionens kjernekommune.

I tråd med det vi har sett for de øvrige storbyene, har sonene utenom storbyringen liten tiltrekning på samtlige bysoner.

Når vi ser på tiltrekkingen de ulike bysonene har på områder utenfor Stavanger kommune, ser vi at nabokommunene i omlandet tiltrekkes sterkere enn andre omlandsregioner av Stavangerssonene, men denne tiltrekkingen er likevel lavere enn det vi ser mellom bysonene i Stavanger. Når vi har sett at også nabokommunenes tiltrekning på beboerne i de ulike sonene i Stavanger er lavere enn mellom bysonene, kan vi antyde: Selv om kommunegrensen til Stavanger er vesentlig trangere enn for de øvrige storbykommunene, ser det ut til at denne grensen likevel har en betydning for flyttemønsteret.

Tabell 6.19 *Flyttettraktivitet mellom soner i Stavanger for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007.*
Menn

Sone	Sentrum	Nord	Vest	Sør	Nabo- kommuner
Sentrum	.	3952	2740	2333	1408
Nord	2240	.	2626	1911	1816
Vest	2172	3307	.	2029	333
Sør	2151	3327	2103	.	1285
Nabokommuner	1063	4549	2414	2882	.

Tabell 6.20 *Flyttettraktivitet mellom soner i Stavanger for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner*

Sone	Sentrum	Nord	Vest	Sør	Nabo-kommuner
Sentrum	.	3621	3141	1958	900
Nord	1542	.	3062	1857	1201
Vest	1238	3173	.	2109	1419
Sør	1077	3196	2296	.	1289
Nabokommuner	889	1482	1584	1534	.

For byregioner utenom Stavanger ser vi en tendens til en svak sentrumsorientering for menn, mens dette er den minst tiltrekkende sonen for kvinner. Sett fra periferien er de øvrige bysonene mer tiltrekkende, men med unntak av nabokommunene trekker likevel også sentrum mer enn omlandet, slik at det ikke er snakk om en manglende urban tiltrekning.

For innflyttere fra utlandet peker Stavanger sentrum seg ut som sonen med størst tiltrekking på menn, og lavest for kvinner. Tiltrekningen på menn kan trolig ses i sammenheng med arbeidsinnvandring av personer som er enslige eller ikke har med seg familien til Stavanger. Det er ellers ikke særlig store forskjeller i bysonenes tiltrekning på innflyttere fra andre land når en ser dette samlet for de fem årskullene.

Flytting blant personer med norsk landbakgrunn

Tabell 6.21 *Flytting mellom bysoner i Stavanger. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner*

Sone	Sentrum	Nord	Vest	Sør	Nabokommuner
Sentrum	27/20	14/14	11/12	11/11	12/14
Nord	8/7	46/43	8/9	6/7	15/13
Vest	9/6	10/9	35/37	8/10	18/17
Sør	9/6	11/10	7/9	32/29	18/17
Nabokommuner	3/3	3/3	3/3	3/4	64/62

Det er et hovedskille mellom nabokommunene og bysonene i fordelingen av hvor kullenes individer er bosatt ved utgangen av

perioden vi belyser endringer for. En langt større andel har blitt værende i nabokommunene enn i sonene, men personer fra de ulike sonene blir i like stor grad innen Stavanger som personer fra nabokommunene blir i nabokommunene. Andelen Stavangerbeboere som har endt opp i nabokommunene er større fra Sør og Vest enn andelen som har kommet fra nabokommunene til Stavanger, mens andelene er på samme nivå når nabokommunene sammenlignes med de øvrige sonene. Det er dermed sonene som består av kommuner som ble innlemmet i Stavanger under den store sammenslåingsbølgen på 1960-tallet som har andelsmessig lekkasje til nabokommunene. Andelen fra nabokommunene som har bosatt seg i Stavanger er jevnt fordelt mellom bysonene. Andelen som blir værende innen Stavanger med nabokommuner er høy i soner og nabokommuner – mellom 75 og 83 prosent for menn og 71-79 prosent for kvinner. Samlet sett er nivået lavest i Sentrum, men forskjellen til Sør og nabokommunene er liten.

Som vanlig, skiller Sentrum seg ut med en lavere andel fortsatt bosatte innenfor sonen, der denne andelen er høyere for menn enn for kvinner. Når det gjelder om en har blitt boende i selve Stavanger er det imidlertid små forskjeller, der Nord har en noe høyere andel som har blitt boende innen kommunen enn de øvrige sonene.

Tabell 6.22 *Flytting mellom bysoner i Stavanger. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/kvinner*

Sone	Sentrum	Nord	Vest	Sør	Nabokommuner
Sentrum	26/28	13/15	14	10/12	3/5
Nord	6/6	33/29	6/6	4/5	3/3
Vest	8/6	8/7	32/29	7/7	4/4
Sør	9/8	10/10	8/9	30/29	5/6
Nabokommuner	8/10	7/7	9/9	10/11	54/55

I Stavanger ser vi nok en gang en viss forskjell mellom den mest Nykommerandelene i de ulike sonene i Stavanger ligger rundt 75 prosent for begge kjønn i alle soner, der Sentrum ikke skiller seg ut (selv om nykommerandelen her er noe høyere for menn enn i de øvrige sonene). Med den sterkere flyttedynamikken i bysoner sammenlignet med i en gruppe kommuner, framstår

nabokommunene med vesentlig lavere nykommerandeler enn bysonene innenfor Stavanger. På samme måte krympes også utflytternivåene når en ser på utflyttingen fra en gruppe kommuner sammenlignet med personers lokale tilpasninger *innenfor* en kommune.

Tabell 6.23 *Andel nykommere av nåværende befolkning, utflyttere av opprinnelig befolkning og videreflyttere av innflyttede personer. Menn/ kvinner*

Bysone	Nåværende befolkning	Opprinnelig befolkning	Gjennomstrømming
	Nykommere	Utflyttere	Videreflyttere
Sentrum	80/75	75/80	74/78
Nord	72/74	55/58	64/59
Vest	73/75	66/63	58/54
Sør	75/75	70/72	68/67
Nabokommuner	53/51	38/40	49/48

De laveste utflyttingsandelene i Stavanger er i sonen Nord, og dernest Vest. I disse sonene har henholdsvis i underkant av og i overkant av 60 % av utgangsbefolkningen forlatt sonen. Som oljeby kan en forvente stor utskiftning i den vestlige befolkningen i sonene. Utflyttingen er markant høyere for kvinner enn for menn i sonene utenom Sentrum.

Personer med norsk landbakgrunn bidrar i hovedsak til å begrense utflyttingen fra sonene.

Representasjonsnivå

Tabell 6.24 *Representasjonsindekser ved utgangen av 2007 og endring fra 20-24-årstrinnene. Stavanger. Årskullene 1965-69. Menn/ kvinner.*

Landbakgrunn	Stavanger			
	sentrum	Nord	Vest	Sør
Norsk	96/99	99/101	98/98	97/99
Nordisk	177/106	128/104	64/142	159/107
Vestlig	206/205	144/96	212/183	188/107
ikke-vestlig	139/91	106/79	117/111	120/119
Endring fra 20-årstrinnet til 2007				
Norsk	1/0	-3/0	-3/-2	-2/0
Nordisk	-79/-21	44/-24	6/55	98/-31
Vestlig	4/65	5/4	43/-35	-33/6
ikke-vestlig	-10/-22	37/5	32/43	18/12

I Stavanger finner vi en nokså jevn fordeling av befolkning med norsk bakgrunn mellom sonene, og med liten forskjell mellom kjønnene. For de ulike gruppene med utenlandsk opphav er det derimot store forskjeller. Som oljeby, finner vi i Stavanger at det i særlig grad er innenfor gruppen vestlige innvandrere at innslagene er relativt høye. Innenfor en næring der mannsinnslaget dominerer, gir dette også et utslag i markante kjønnsforskjeller i enkelte av sonene. Gode lønnsbetingelser, med den større friheten dette gir for bosettingen påvirker nok også fordelingen. De to sonene der vestlige innflyttere er særlig høyt representert er samtidig de to sonene der kjønnsforskjellene er minst. De ikke-vestlige innvandrerne er samlet ikke særlig høyt representert i noen sone, men mennene er i relativt sett i større grad i sentrum, mens kvinnene i liten grad bor i sonen Nord. For nordiske personer er det en stor forskjell mellom kjønnene i de ulike bydelene, der dette kan skyldes tidsbegrensede arbeidsopphold i Stavanger.

En skal være forsiktig med å tolke for mye inn i endringene mellom kjønn fra tyveårstrinnet av, ettersom kvinner på dette trinnet vil ha kommet lengre i sine selvstendige flyttinger enn menn. Endringene er likevel reelle nok, om ikke kjønnene har kommet like langt i sine flyttinger ved 20-årstrinnet.

6.1.5 Kristiansand

Flytteattraktivitet

Den østlige bysonen har en sterkere tiltrekning på de øvrige bysonene enn tiltrekningen motsatt vei. Av de øvrige sonene har Sentrum Nord en vesentlig større tiltrekning på de sentrale bydelene enn omvendt. Mønstrene er ellers uklare, og vanskelige å tolke. Det som derimot er klart, er at det framstår en vest- og en østsektor i flyttingeattraktivitet mellom bysoner og etter oppsplittingen av byregionen i ulike omland. Ekstraringen har en vesentlig lavere tiltrekning på beboere fra samtlige bysoner enn det vi ser for omlandet innen regionavgrensningen.

I likhet med for de øvrige storbyene, er tiltrekningen områder utenfor ekstraringen har på beboerne i de ulike bysonene særlig liten.

Tabell 6.25 *Flytteattraktivitet mellom soner i Kristiansand for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Menn*

Sone	Vest	Sentrum Nord	Sentrale bydeler	Øst
Vest	.	3488	3164	3620
Sentrum Nord	4026	.	2617	4174
Sentrale bydeler	3954	4013	.	4160
Øst	3123	3041	3193	.

Tabell 6.26 *Flytteattraktivitet mellom soner i Kristiansand for årskullene født 1965-69 fra de var 20-24 år fram til utgangen av 2007. Kvinner*

Sone	Vest	Sentrum Nord	Sentrale bydeler	Øst
Vest	.	3843	3173	3508
Sentrum Nord	3316	.	3275	3974
Sentrale bydeler	3490	4612	.	4521
Øst	2413	2234	2491	.

Alle sonene har en sterk tiltrekning på beboerne i den øvrige byregionen, og denne tiltrekningen er vesentlig større enn omvendt vei. Tiltrekningen er gjennomgående høyere for menn enn kvinner, men dette kan skyldes at flere av kvinnene allerede hadde flyttet før 20-24-årstrinnene. Vi skal ikke strekke dette for langt – i ekstraringen er forholdet mellom kjønn omvendt. Øst trekker sterkere enn de øvrige sonene på beboere fra de øvrige storbyregionene og på andre regioner utenfor Kristiansands ekstraring.

Sonene i Kristiansand har i liten grad tiltrukket innvandrere, sett mot hva en jevn nasjonal spredning av denne delen av befolkningen skulle tilsi. Med unntak av en særlig lav tiltrekning for kvinner mot de sentrale bydelene er det kun små forskjeller mellom kjønn og mellom soner.

Flytting blant personer med norsk landbakgrunn

Av sonene i Kristiansand skiller Vest og Øst seg ut med høyere andel av utgangsbefolkningen som fortsatt beboere i 2007. Disse sonene har beholdt mer enn fire av ti av utgangsbefolkningen inn i familiefasene. Det er imidlertid langt mindre forskjell mellom sonene når det gjelder om de unge fra kullene fremdeles er i byen i 2007 (mellom 62 og 67 prosent for menn og 61-68 prosent for kvinner). De sentrale bydelene har beholdt omtrent hver fjerde unge inn i familiefasene og Sentrum Nord knapt hver tredje. Vi ser dermed nok en gang at de sentrale sonene i liten grad er soner en blir værende i inn i familiefasene.

Av befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen, ser vi at omtrent fire av ti i Vest også var der som unge, mens andelen for de øvrige sonene er omtrent en av tre, men noe lavere i de to mest sentrale sonene enn i Øst. Innen byen som helhet er det imidlertid nær identisk andel som har blitt værende (fra 61 til 65 prosent etter sone).

Tabell 6.27 *Flytting mellom bysoner i Kristiansand. Personer født 1965-69. Befolkningen i utgangssoner fordelt etter bostedssone ved slutten av aldersfasene. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/ kvinner*

Sone	Vest	Sentrum Nord	Sentrale bydeler	Øst
Vest	43/45	5/4	9/9	10/10
Sentrum Nord	12/11	30/30	8/11	15/14
Sentrale bydeler	12/13	7/8	27/22	16/18
Øst	7/7	4/3	8/7	44/44

Tabell 6.28 *Flytting mellom bysoner i Kristiansand. Personer født 1965-69. Befolkningen i bostedssonene ved slutten av aldersfasen fordelt etter utgangssone. Prosent. Norsk opprinnelse. Menn/ kvinner*

Sone	Vest	Sentrum Nord	Sentrale bydeler	Øst
Vest	40/42	8/10	11/13	7/8
Sentrum Nord	6/5	32/31	6/7	6/5
Sentrale bydeler	11/12	13/17	34/31	11/14
Øst	8/6	9/6	12/10	37/34

Tabell 6.29 *Nykommerandel av nåværende befolkning, utflyttingsandel av opprinnelig befolkning og andelen videreflyttere av innflyttede personer. Menn/ kvinner*

	Nåværende befolkning	Opprinnelig befolkning	Gjennomstrømming
Bysoner	Nykommere	Utflyttere	Videreflyttere
Vest	65/62	58/56	55/50
Sentrum Nord	73/73	71/71	60/59
Sentrale bydeler	71/71	75/78	76/76
Øst	67/68	58/58	53/51

I Kristiansand er utflyttingsandelene lavere i Vest og i Øst enn i de to andre sonene, Sentrum Nord og Sentrale bydeler. På ny anes dermed et mønster med mindre utflytting i bydeler utenom sentrum enn i de mest sentrale. Særlig sonen med sentrale bydeler

skiller seg ut med høy videreflytting av innflyttede, slik at en dermed kombinerer stor utflytting av opprinnelig befolkning med omfattende videreflytting av personer som har flyttet inn utenfra.

Nykommerne utgjør en særlig stor andel av befolkningen i Sentrum Nord og i de sentrale bydelene. Det er imidlertid en stor forskjell mellom disse to sonene i gjennomstrømmingen, der de sentrale bydelene viser mer av et sentrumsmønster, med særlig høy videreflyttingsandel av nykommerne. Dette er dermed totalt sett sonen med den mest omskiftelige befolkningen.

Tallene for ulike innvandrergupper er såpass lave at vi ikke skal gå i detalj om dem, men begrense oss til at deres utflytting hovedsakelig ser ut til å være større enn for personer med norsk bakgrunn. Det er ubetydelige forskjeller mellom kjønnene i utflyttingsandeler.

Som nevnt er flertallet av dagens innbyggere i de ulike sonene tilflyttere. Dette gjør seg særlig sterkt gjeldende for de ulike innvandrerguppene.

Representasjonsnivå

Tabell 6.30 *Representasjonsindekser ved fasens avslutning og endring fra 20-24-årstrinnene. Kristiansand. Årskullene 1965-69. Menn/ kvinner.*

Landbakgrunn	Vest	Sentrum nord	Sentrale bydeler	Øst
Norsk	96/99	100/96	99/98	100/99
Nordisk	95/84	32/140	151/75	89/154
Vestlig	267/167	190/181	217/294	224/276
ikke-vestlig	131/110	93/140	95/90	75/69
Endring fra 20-årstrinnet til 2007				
Norsk	-2/0	-2/-1	6/2	0/2
Nordisk	-28/-69	0/29	-14/-71	-64/-14
Vestlig	-14/14	57/-102	-47/48	31/-46
ikke-vestlig	29/22	16/35	-76/-35	7/-15

I Kristiansand er innvandrerinnslaget omtrent som i Norge samlet, og når innvandrerne ikke konsentrer seg sterkt i noen bestemt sone betyr dette at innslaget av personer med norsk bakgrunn er

nokså lik mellom sonene. Her er det imidlertid én forholdsvis klar endring fra 20-årstrinnet: I de sentrale bydelene har innslaget av nordmenn økt klart, og særlig for menn. Denne endringen har kommet parallelt med redusert representativitet for de øvrige gruppene (unntatt vestlige kvinner).

Sett opp mot de nasjonale nivåene er det de vestlige innvandrene som er høyest representert av innvandregruppene. For denne gruppen er det samtidig store kjønnsforskjeller. I de sentrale bydelene har denne forskjellen utviklet seg siden 20-årstrinnet, mens de har blitt redusert i de øvrige sonene. De ikke-vestlige innvandrene er overrepresentert i Vest, og kvinnene er det også i Sentrum nord, men gjennomgående er ikke innslaget ikke-vestlige innvandrere særlig høyt, og i øst er det direkte lavt. Nivået er også relativt lavt i de sentrale bydelene, der en hadde de høyeste nivåene på 20-årstrinnet.

Litteratur

- Brunborg, Helge og Inger Texmon (2006): Hvor stor blir innvandrebebefolkningen fremover? *Samfunnspeilet* 4: 6-16.
- Brunborg, Helge og Inger Texmon (2009): Befolkningsframskrivninger 2009-2060, *Økonomiske analyser* 4/2009: 31-41.
- Blom, Svein (2006): *Innvandrerens bo- og flyttemonstre i Oslo rundt årtusenskiftet*, Rapporter 2006/33, Statistisk sentralbyrå.
- Daugstad, Gunnlaug (red.) (2008): Innvandring og innvandrere 2008. *Statistiske analyser* 2008/103, Statistisk sentralbyrå.
- Forgaard, Tanja Seland (2005): Monitor for sekundærflyttinger. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger som ble bosatt i Norge i perioden 1994-2003, Notat 2005/13, Statistisk sentralbyrå.
- Forgaard, Tanja Seland (2006): Alles flyttinger, også innvandrernes, går mot sentrale strøk, i: *Samfunnspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.
- Foss, Aslaug Hurlen (2006): Fruktbarhet blant innvandrerkvinner: 1 av 5 fødte har foreldre som har innvandret. *Samfunnspeilet* 4: 48-51.
- Høydahl, Even (2006): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1995-2004, Notat 2006/31, Statistisk sentralbyrå.

- Høydahl, Even og Oddveig Selboe (2007): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1996-2005, Notater 2007/35, Statistisk sentralbyrå.
- Høydahl, Even og Oddveig Selboe (2008): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1996-2005, Notat 2007/35, Statistisk sentralbyrå.
- Høydahl, Even (2009): Monitor for sekundærflytting. Sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1998-2007, Notater 2009/50, Statistisk sentralbyrå.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2008): *Vi blir... Om arbeidsinnvandring fra Polen og Baltikum*, Rapport 1-2008, Oslo.
- Juvkam, Dag og Kjetil Sørlic (2000): *Demografiske hovedtrekk i fire storbyregioner*. Oslo: NIBR-rapport 2000:4
- Keilman, Nico og Dinh Quang Pham (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005: 43-49.
- Kjeldstadli, Knut (2003): *Norsk innvandringshistorie*, Oslo: Pax forlag.
- NIBR/SSB (2010): *Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008*. En samlepresentasjon (power point). NIBR.
- Pettersen, Silje Vatne (red.) (2009): *Innvandrere i norske kommuner. Demografi levekår og deltakelse i arbeidsstyrke*, Rapporter 2009/36, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (2009):
- <http://www.ssb.no/folkfram/>
- <http://www.ssb.no/innvfram/>
- <http://www.ssb.no/innvandring/>
- <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/>

<http://www.ssb.no/innvgrunn/>

<http://www.ssb.no/folkendrkv/>

Stortingsmelding nr. 18 (2007-2008): *Arbeidsinnvandring*, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Oslo.

Sørлие, Kjetil (1994): Unge innvandreres flytting i Norge: 15 årskull fulgt fra 1976 til 1991, NIBR-rapport 1994:5.

Sørлие, Kjetil (1995): *Regional demografi. Metoder for å studere regional befolkningsutvikling og variasjon i atferdsmønstre*. Oslo: TANO

Sørлие, Kjetil (1995a): Innvandrere på flyttefot i Norge, i: *Samfunnspeilet* 2/1995, Statistisk sentralbyrå, s. 36-40.

Sørлие, Kjetil (1997): Innvandreres bosetting og innenlandske flyttemønstre, s. 24-35 i: Brox, Ottar (red.): *Tett eller spredt. Om innvandreres bosettingsmønstre i Norge*, Tano Aschehoug.

Sørлие, Kjetil (1998): Flyktningbosetting og sekundærflytting. En monitor, Notat 1998:127, NIBR.

Tysse, Tone Ingrid og Nico Keilman (1998): Utvandring blant innvandrere 1975-1995, Rapporter 1998/15, Statistisk sentralbyrå.

Utlendingsdirektoratet (2008): *Over 1600 fikk familieinnvandringstillatelse i januar. 22. februar*
<http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=9093>

Vassenden, Kåre (1997): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001): Flyktningers sekundærflyttinger under 1990-tallet, Rapporter 2001/22, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2004): *Innvandrere i Norge – Hvem er de og hvordan går det med dem? Del I demografi*, Notater 2004/65, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn (2005): Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005: 56-63.

Aalandslid, Vebjørn (2007): Innvandrerens demografi og levekår i 12 kommuner i Norge. Rapporten 2007/24, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg 1

Demografiske mål i analysen

Inndeling i syvårs aldersfaser

Vi har i deler av rapporten valgt å benytte en inndeling i syvårige aldersfaser, i forbindelse med at vi ser på folketallsutviklingen i livsløpsperspektiv. Inndelingen ble introdusert i NIBR-rapport 2000:4, og den har senere blant annet blitt benyttet ved Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008.

En inndeling i sjuårs aldersfaser ser ut til å være den best egnede inndelingen i faste aldersintervaller for demografiske analyser.

Tabell 1. *Sammenheng mellom aldersfaser og livsinnhold*

0-6 år	Førskolefase
7-13 år	Barneskolefase
14-20 år	Ungdomsfase
21-27 år	Utdanning / opplæring / søking
28-34 år	Etablering / jobbtrening / småbarnsforeldre
35-41 år	Utvikling / spesialisering / skolebarnsforeldre
42-48 år	Gjennomføring / vedlikehold / tenåringsforeldre
49-55 år	Konsolidering / utholdenhet / fornyelse / voksne barn
56-62 år	Avgrensing / nedtoning / helseforebygging
63-69 år	Nedtrapping / pensjonering
70-76 år	Pensjonisttilværelse 1: unge pensjonister
77-83 år	Pensjonisttilværelse 2: middelaldrende pensjonister
84-90 år	Pensjonisttilværelse 3: eldre pensjonister
90 - år +	Pensjonisttilværelse 4: gamle, pleietrengende pensjonister

Disse syvårige aldersfasene er lagt til grunn i flyttemotivundersøkelsen, der vi har trukket utvalg basert på de syv fasene som dekkes av aldersgruppene fra 21 til 70 år. Her har en trukket utvalget fra årskull født hvert syvende år, der de har blitt bedt om å begrunne den siste flyttingen over en kommunegrense innen siste gjennomlevde syvårsfase.

Som vi skrev allerede i 2000, har eksperimentering vist at bruk av aldersfaser på 6-7 års lengde også har vist seg mest egnet for utsiktsanalyser, der en dermed får en sammenheng mellom livsfaseinnhold og det antall år en sikter framover (se nærmere under utsiktsanalyser under). Hovedbegrunnelsen er at den type flytting som gjøres i løpet av livsfase med et visst innhold, kun knyttes til fasen og ikke til de enkelte alderstrinn.

Mange livsfaser av 6-7 års lengde rommer og gir ofte en avgrensning av et ”delprosjekt” av gjøremål og innhold i det livsprosjektet som folk etter de store talls lov følger. For vårt arbeid i 2000 ble det imidlertid bestemt at vi skulle se 10 år fram (fra 1998 til 2008). Med utgangspunkt for 1998 ble de justerte utsiktsanalysene gjort gjeldende for ti år. Dette var nok ikke optimalt for treffsikkerheten, om dette skulle være et hovedmål. Siden hovedhensikten i større grad er å gi innblikk i dynamikken, og på et oversiktsnivå illustrere hva som kan ventes av vekst og tilbakegang, spiller imidlertid det ikke så stor rolle. En annen gang vil vi nok likevel foretrekke en sjuårshorisont i utsiktsanalyser av denne type. Med dette forbehold kommer den demografiske tankegangen og innsikten imidlertid også godt fram ved valg av en tiårshorisont.

For å tolke endringer, ikke bare med hensyn til bosetting, flytting og regional fordeling, men også hva gjelder tilpasning til arbeidsliv, rekruttering til ulike utdanningsgrener og næringer, til familieliv og boligvalg, vil vi kunne skjele til innholdet i de ulike sjuårsfasene som passerer. Mens noen årskull passerer gjennom en fase med ensartet innhold (f.eks. utdanningsfasen 21-27 år), kan andre gjennomleve sju år hvor man er kommet over fra å være midt i en fase til midt i den neste (f.eks. fra midt i småbarnsfasen til midt i skolebarnsfasen, eks. 30-37 år). Dette må vi huske når vi tolker resultatene vi finner.

Når utsiktsanalyse brukes for å tolke endringer i bosetting og flytting, vil det være naturlig å vente at man finner flest

midlertidige utslag inne i en fase, mens man i større grad finner tendenser til nye og avvikende trekk for årskull som ender opp mot slutten av en fase. Store endringer helt i innledningen av en fase kan også gi pekepinn om en endret utvikling på sikt. Tankegangen er at siden en del av gjøremålene som har med forberedelser til for eksempel etableringsflyttinger å gjøre, blir avgrenset innenfor en livsfase, vil forsinkelser i forhold til forgjengernes atferd kunne bli innhentet innen fasen er gjennomlevd, og framskyndinger tilsvarende føre til at det skjer mindre flytting mot slutten av fasen. Det siste så vi gjelde for ungdomsflyttingene da høykonjunkturen meldte seg på annen halvdel av nittitallet. Både framskynding og forsinkelse kan innhentes og representere en tilbakefasing av atferden før en ny fase begynner. For eksempel kulminerer nyinnflyttingen til storbyene når de unge kommer helt i slutten av 20-årene, i det en økende andel av alle som da er kommet inn begynner å flytte videre, mange som kjent til storbyområdet. Er etterfølgende årskull forsinket i forhold til forgjengere ved jobboppstarten med hensyn til å skaffe seg bolig, vil dette kunne utlignes innen jobbtreningsfasen er over.

Betraktninger av denne type er naturligvis skjematisk. Men de støtter forståelsen av de prosessene som styrer bosetting og flytting, og også annen atferd. Hadde vi hatt data for boliglokaliseringen på individnivå, kunne resonnementene vært undersøkt og testet i større detalj, også knyttet til boligetablering i tillegg til jobb- og familietilpasningene. Et metodisk tilleggsmoment er at endringer i fasingene over livsløpet løpende påvirker den naturlige vekstkraften, målt ved forholdet mellom størrelsene på de ulike årskull lokalt. Det er derfor mulig å bruke mål for utviklingen av variasjonene i kullstørrelsene som indikatorer på endring i fasetilknytning og faseskift.

For fasene fram til 35-årstrinnet faller inndelingen og tolkningene av sjuårsperspektivene nokså naturlig ut. Hit er det mye som styres av sosiale og institusjonelle rammer, dels lagt av skole- og utdanningssystem, og dels som krav fra omgivelsene om at man må få seg en jobb og finne seg en bolig. Lenger fram i livsløpet er det mer rom for variasjon i forløpene. I gjennomføringen av yrkeskarrieren er det naturligvis større variasjon med hensyn til når i livsløpet man kommer over i nye livssituasjoner. Det oppstår gjerne større kvalitative forskjeller på karrierene til kvinner og

menn enn i ungdomsfasene. Stikkordene som ovenfor er oppført for de fem neste sjuårs fasene, altså fram til 70-årsalderen, er bare en forsøksvis og skjematisk måte å strukturere fasevekslingen på. Andre ord er også brukbare her.

Det viktigste er imidlertid at det faktisk inntreffer kvalitative forskjeller på ulike stadier i løpet av denne prosessen. Selv om livsinnholdet i større grad enn for barn og unge (hvor skolegang og utdanningsløp fastlegger fasenes lengde nærmest institusjonelt) kan spilles ut i mer varierende lengde, er det ingen andre faseinndelinger som det faller mer naturlig å peke ut innenfor arbeidsaktiv alder. Vi foretrekker disse sjuårsfasene, ikke bare fordi det går an å karakterisere dem med både disse og flere ord, men også fordi vi da kan knytte utviklingen til sjuårsperioder. Yrkespsykologer har kommet fram til at toppen for intellektuell ytelse for de som oppnår berømmelse i gjennomsnitt nås i alder 41-43 år. Årsaken skal være at summen av erfaring, kapasitet og krefter da maksimerer det mulige kreativitetsnivået i gjennomsnitt. Men det er sikkert stor variasjon, og det er sikkert også avhengig av yrkesretning og kompetansenivå.

Litt nærmere om fasene videre: I en del yrker og næringer vil nok aktiviteten i 40-årene for ganske mange fortone seg som en gjennomføring av ferdigheter man har lært seg og investert i, mye basert på teknikker og produktutvikling som er blitt bygget opp og implementert i de foregående fasene. Etter fasene med utvikling og gjennomføring, og ikke minst vedlikehold av kompetanse og kanskje også utstyr – for eksempel i forbindelse med teknologiske endringer og omstillingskrav, kommer mange etter hvert inn i en slags konsolideringsfase. Her kan det oppstå spenninger mellom det å skulle ”holde ut i den gamle tralten” og det å finne måter å fornye kompetansen sin på. For noen melder spørsmålet seg om man skal begynne med noe nytt, og det har de siste tiårene ikke vært uvanlig at en del menn har skiftet yrke når de har kommet opp i første halvdel av 50-årene. Noen kommer fram til at de trenger yrkesavveksling for en periode.

Deretter vil helsen sette en del begrensninger oppover i seniorfasene, og før eller siden vil de fleste yrkesaktive måtte finne måter å sette noen begrensninger på. Pensjonisttiden bør i siste fase forberedes. Selv om det for menn var mer utbredt innen generasjonen som allerede er pensjonert, har dødeligheten hatt

tendens til å øke uforholdsmessig mye på alderstrinnene fra 67 til 70 år. Fleksibel pensjonsalder har nok virket positivt inn på dette, til tross for at vi stadig hører at flere på grunn av den kommende eldrebølgen må stå lenger i jobb. Her har vi nok et typisk eksempel på at det som er bra for samfunnet i sum ikke nødvendigvis er så sunt for den enkelte. Om også pensjonisttiden videre naturlig kan inndeles i naturlige sjuårsfaser, kan nok diskuteres. Helsen reduseres nokså gradvis, og behovet for omsorg likeså. Overgangene er nok mer flytende, og de individuelle forløpene for helse- og aktivitetsutvikling mer varierende. Det ene valget kan være like bra som det andre.

Imidlertid: Et annet argument for å bruke sjuårsfaser ved fortolkning av samfunnsutviklingen gjennom demografiske briller, er at denne tidsavgrensningen også svarer til en fjerdedel av en generasjonslengde. Ved å se generasjonsvekslingen og utviklingen for grupper som gjennomløper de ulike livsfaser i sammenheng, kan man få et blikk for hvordan slike ting som holdninger, moter og vaner – og utslag av kulturell påvirkning mer generelt, kan forårsake svingninger i sosiale atferdsmønstre gjennom at motsetninger mellom generasjoner brytes mot hverandre. For eksempel kan en del av svingningene i flytte- og bosettingsmønsteret i etterkrigstiden tolkes i lys av kulturelle omslag knyttet til generasjonsulikheter. Vi tenker ikke her bare på ”den grønne motbølgen” på 1970-tallet. Antakelig har det politiske holdningsomslaget med hensyn til å stimulere vekst i offentlig sektor virket like sterkt inn, i tråd med at markedstankegangen stadig fikk mer innpass blant unge voksne i 1980-årene og senere.

Vi kan også studere endringer i forholdet mellom by og land under samme synsvinkel. De nye bygdegenerasjonene er i langt mindre grad enn før preget av utdanningsvegving, noe som igjen henger sammen med at skolegang er blitt hovednormen blant ungdommen, og at det har vært en politikk for at ungdom helst skal gå på skole på hjemstedet. Desentraliseringen av videregående skole har skapt klare holdningsendringer i mange bygdestrøk, og spesielt har det åpnet for mer skolegang for jenter. Paradoksalt nok (eller kanskje er det helt naturlig) har ikke de bedre mulighetene for å ta skolegang på hjemmeplassen ført til noen avtakende storbyorientering blant de unge voksne. Nye årskull og generasjoner søker i stadig større grad til storbyområdene for en

periode av livet. En del av forklaringen er at stadig flere vokser opp i eller nær byområdene.

Regionale aldersskjevheter

Regionale aldersskjevheter kan måles ved hjelp av indekser for over- og underrepresentasjon på de enkelte alderstrinn eller for aldersgrupper. Skjevhetene i aldersstrukturen på ett gitt tidspunkt viser et tverrsnittsmål for befolkningsinnslaget i en region. En slik indeks måler innslaget av en aldersgruppe i en region, målt i forhold til en referanseenhhet, der en oftest benytter landsnivået. Indekser over 100 forteller da at aldersgruppen er overrepresentert i regionen sammenlignet med situasjonen på landsnivå. Verdier under 100 viser tilsvarende at det er underrepresentasjon. Avviket fra 100 sier i tillegg hvor sterkt over- eller underrepresentert aldersgruppene er, målt i prosent av innslaget på landsnivå (Sørli 1995). Et eksempel fra denne rapporten: Ved utgangen av 2008 hadde Oslo 62 prosent høyere innslag av den sjuårige aldersgruppen 28-34 år i sin befolkning enn i landsbefolkningen (tabell 2.5). Indeksen viser tallet 162.

Som for andre tverrsnittsdata bør regionale skjevheter i aldersstrukturene tolkes historisk. Ved å se tverrsnittsbilder fra ulike tidspunkter for de samme geografiske områdene i sammenheng med hverandre kan man trekke ut historiske fortolkninger. I de fleste typer av regioner festner aldersstrukturen seg når årskullene kommer opp i 40-50-årsalderen. Ett tverrsnittsmål alene kan i liten grad alene forklare årsakssammenhenger, men i sammenheng er de velegnet til å beskrive forholdene og til å legge grunnlag for spørsmål og hypoteser. Selve analysene utføres skarpere langs livsløps- og kohortdimensjonene.

Vi har her som sagt valgt å bruke aldersstrukturen på landsnivå som referanse for å studere regionale forskjeller. Dette innebærer at over- og underrepresentasjon av ulike aldersgrupper i storbyene blir relatert til aldersinnslagene i landsbefolkningen. Indeksene som måler representativitet er dermed regionalt komparative, men nåler ikke endring i utviklingen over tid i absolutt forstand. Her fanges altså ikke opp vekst eller reduksjon på de ulike alderstrinnene. Det er kun *innslaget* i befolkningen som måles. Hvis befolkningen på andre alderstrinn vokser sterkere enn for det vi er interessert i å se på, reduseres innslaget for det aktuelle alderstrinnet over tid. Når

eksempelvis storbyene over lang tid har hatt en kraftig befolkningsvekst, innebærer det at en på alderstrinn preget av lite flytting, som gir en nokså stabil utvikling i kullstørrelsene over livsløpet (eller følger reduksjonstakten på landsbasis med hensyn til dødelighet), må forvente reduserte indeksverdier. Et årskull som har vokst i takt med totalveksten i en region over en periode, vil beholde indeksnivået i perioden. Endret innvandring på landsnivå vil kunne justere bildet litt.

Flyttelekkasjer og flyttegevinster over livsløpet

Ved å studere hvordan kullstørrelsene varierer over livsløpet årskull for årskull, går det an å få innblikk i hvordan flyttegevinster og flyttetap utvikles over alder, og ved å se på flere kull hvordan det endrer seg over tid.

Vekst og tilbakegang i befolkningsstørrelse over livsløpet skyldes fram til 60-årstrinnet nesten utelukkende flytting. Fra da av begynner dødeligheten å virke stadig sterkere, samtidig som det blir stadig mindre effekter å spore av flytting. I dette arbeidet har vi studert livsløpsutviklingen gjennom 30-årige aldersfaser, og sett på utviklingen for en serie av årskull i sammenheng. Faktisk dokumenterer vi resultater og variasjoner i livsløpsutvikling for hele generasjoner om gangen.

Flyttelekkasjer og flyttegevinster over livsløpet kan anskueliggjøres som relative størrelsesendringer i forhold til et utgangstrinn. Tar vi utgangspunkt i 100 nullåringer eller 100 gutter og jenter på 15-årstrinnet, slik vi har gjort det for denne rapporten (kapittel 2), vil verdier under 100 på etterfølgende alderstrinn for et gitt årskull tolkes som flyttelekkasjer, og verdier over 100 som flyttegevinster. Hvis en indeksverdi på 100 igjen dukker opp på aldersstigen, forteller det at befolkningsnivået er konsolidert gjennom den tilhørende aldersfasen. Vi har konsentrert oss om barneflyttingene, som gir det mest rendyrkede uttrykk for utviklingen i familielokaliseringene, og for flytting gjennom fasen fra man er barn til man er godt voksen. Analysene som tar utgangspunkt i befolkningen på 15-årstrinnet er splittet på kjønn. Kullene følges på denne måten opp til de er 44 år.

Studier av utviklingen i kullstørrelsene over livsløpet kan ses i sammenheng med de flyttehistoriske analysene. Bak lekkasjer og gevinster ligger det flyttestrømmer som bygger opp eller tapper

ned størrelsen på kullene. Innerst ligger lokalbefolkningen, altså de som ikke har flyttet ut, som en kjerne. Til sammen utgjør bofaste og tilbakeflyttere denne kjernen. De ulike strømmene består av innenlandsk inn- og utflytting, og inn- og utvandring fra utlandet. Den utenlandske flyttekomponenten utgjør i det lange løp en stor del av flyttegevinstene for de store byene.

Vekstkraftbegrepet

Nøkkelbegrepet i utsiktsanalysen som er brukt i kapittel 3 heter ”demografisk vekstkraft” (Sørli 1995). Dette er et mål for det demografiske vekstpotensialet på et alderstrinn i en region, beregnet som størrelsesforholdet mellom to årskull født med et visst antall års mellomrom på samme alderstrinn. Det er så enkelt som at når et etterfølgende årskull har en annen størrelse et forgjengerkull, så representerer dette en forventet endring. Når et etterfølgende kull er mindre enn det foregående, kan begrepet omtales som ”demografisk vekstsvikt”.

Vekstkraftbegrepet er definert i forhold til en tidshorisont. Når vi på hvert enkelt alderstrinn måler størrelsesforholdet mellom to årskull, født med et visst antall års mellomrom, er det denne avstanden i tallet på år som definerer tidshorisonten. Den aldersfasen som skal gjennomleves opp mot det alderstrinnet vekstpotensialet beregnes for, er like lang som tidshorisonten og lik avstanden mellom de to kullene. Det første kullet kan kalles referanse-kullet eller forgjengerkullet, og det etterfølgende kan vi kalle det aktuelle årskullet eller lignende, litt etter hvordan det inngår i sammenhengen. Vekstkraftbegrepet har både en historisk tolkning som ”resultat av gammel demografi” og en framtidig tolkning som ”utsikt, gitt uendrete flyttelekkasje eller flyttegevinst i løpet av fasen som skal gjennomleves”. Forbindelsesleddet mellom fortid og framtid kan studeres ved hjelp av denne betraktningssmåten, og det er altså ikke nødvendig å tolke utsiktsanslagene som spådommer. Utsiktsanslagene kan tolkes som referanser eller nullpunkt for den videre utviklingen av flytting og/eller dødelighet.

Nærmere om hvordan referansen kan benyttes: Hvis det aktuelle årskullet i kommende periode gjentar eller ”arver” forgjengerkullets flyttheadferd og dødelighet gjennom aldersfasen opp mot det alderstrinnet vi ser på, vil utsiktsanslaget bli realisert. Egentlig er det nødvendig å forlange at atferden gjentas i detalj, det

er nok at nettoresultatet for vekst eller tap i løpet av fasen blir stående uendret.. Slike mål for vekst eller tap er de samme som ble beskrevet i avsnittet om flyttelekkasjer og flyttegevinster. Det foreligger altså en formell sammenheng mellom indikatoren for vekstkraft/vekstsvikt mot en tidshorisont og indikatoren for tap/gevinst gjennom en aldersfase av samme lengde.

Det er naturligvis ikke realistisk å tro at alle nettoendringer over livsløpet repeteres for etterfølgende årskull. Likevel er det en styrke at alle faseforskjeller som utjevnes i løpet av en periode, ikke påvirker resultatet. Virkninger av utakt mellom kullene, som skyldes ulik konjunkturpåvirkning, enkelthendelser med kortvarig virkning, alle tilfældigheter og statistisk støy, blir da eliminert. Tilbake står de strukturelle forskjellene som varig eller mer langvarig har hatt virkning. Det er de vi er ute etter å forklare.

Når det for nye årskull løpende registreres endringer i vekst og fall over livsløpet, endrer forholdstallet mellom årskullene seg med en faktor som kan måles, og den naturlige vekstkraften justeres med samme faktor. Størrelsen på slike faktorer kan tolkes som mål på endring, altså for hvor mye flyttingene gjennom en livsfase av valgt lengde er blitt styrket eller svekket.

Det er et poeng at metoden er enkel: Størrelsen på to årskull i en region, målt på samme alderstrinn, er altså de to eneste faktorene som inngår i vekstkraftbegrepet. Om det tolkes som et referanseanslag for utsikten på dette alderstrinnet sett et visst antall år fram, eller bare som historisk resultat gjennom siste periode av samme lengde, er det like enkelt å beregne.

I utsiktsanalysene som er gjort til dette arbeidet, har vi lagt et fireårsperspektiv til grunn, og brukt en modell som er utviklet for kommuneplanarbeid (Kann og Sørli, 2006). Denne modellen gjør bruk av en litt mer avansert variant av vekstkraftbegrepet, ved at gjennomløpet av fasene for hele åtte forgjengerkull trekkes inn i beregningene. Deretter bruker vi utsiktsanalyse i sin enkleste form for å se videre fram i tiårsperspektiv (fra 2008 til 2018).

Livsløpsanalyse

Datagrunnlaget for analysene i dette og neste kapittel er *det registerbaserte flyttehistoriematerialet* i Statistisk sentralbyrå (vedlegg 2). Dette materialet inneholder alle flyttemeldinger over kommune- og landegrenser gjennom perioden 1964-2007, koblet sammen til

individuelle flyttekjeder for alle som har vært bosatt i Norge siden 1964. Kilden er *Det sentrale personregister*. For alle år fra og med 1990 er det for alle som da har bodd i en av de storbyene koblet til bydelsnummer. Det er også årlig koblet til individuelle opplysninger om utdanning, fagfelt, sysselsetting med mer.

Det er utviklet en teknikk for å gjøre analyser av flytting i livsløpsperspektiv, basert på og tilpasset det historiske materialet. Her følger vi personer og årskull gjennom utvalgte livsfaser, for å identifisere og studere ulike typer av flyttegrupper og flyttestrømmer. En regional inndeling må legges til grunn, apparatet stiller ingen andre krav enn at kommune er minste enhet. Ved å følge flere årskull gjennom den samme aldersfasen, blir det mulig å identifisere systematiske endringer i hvordan de langsiktige flytteprosessene forløper. Som vi skal se har vi brukt denne teknikken til å studere det dynamiske samspillet mellom flyttestruktur i storbyene og i omlandene i detalj. Den er velegnet til å fange opp den vekslingen som ligger i at byene tiltrekker seg flest innflyttere i ungdomsfasene, mens omlandet i større grad får strømmene i etablerings- og familiefasene. Ved å se på flere sett av årskull, får vi fram effekter av slik flyttestruktur innenfor storbyregionene.

I foreliggende analyse (kapittel 4) har vi fulgt flere sett av årskull – konkret tre femårskull, fra de var 15 år og framover, basert på SSBs flyttehistoriemateriale. For femårskullet født 1955-59 har vi tatt status på 30-, 40- og 50-årsstadiet. For kullene født ti år senere, 1965-69, har vi tatt status på 30- og 40-årstrinnet, og for det yngste femårskullet, født 1975-79, har vi status kun på 30-årstrinnet. På den måten får vi tre ferske situasjonsanalyser gjeldende for situasjonen 1.1.2008 (ved 30, 40 og 50 år). Vi får to analyser (ved 30 og 40 år) gjeldende for situasjonen 1.1.1998, og en ved 30-årstrinnet for situasjonen 1.1.1988.

Dette gir oss tre analytiske vinkler – analyse av flytting og bosetting over livsløpet fram til 40- og 50-årsstadiet, en analyse av utviklingen over tid i tiårsperspektiv på 30- og 40-årsstadiet, og en analyse av situasjonen slik den har bygget seg opp fram mot 1.1. 2008.

Vi vil til slutt bare påpeke at flyttehistoriematerialet er basert på registrerte flyttemeldinger. Ikke alle studenter melder flytting, og før 2001 var det ingen studenter som gjorde det, med mindre de

giftet seg, kjøpte bolig eller noe annet som ble registrert samtidig. Kullstørrelsene i Oslo tredobles i løpet av fasen 15-30 år for årskullene født på 1970-tallet.

Flyttehistoriske hovedbegreper

Begrepene i analyseapparatet består av ord som inngår i dagligspråket, med en viss intuitiv tolkning. Likevel er presise for vår bruk. Det er også klare sammenhenger mellom dem. Følgende hovedbegreper definerer det vi kaller *flyttehistoriske grupper*:

- *Bofaste*: Personer som aldri har meldt flytting over en kommunegrense etter fylte 15 år og fram til det alderstrinnet de følges
- *Tilbakeflyttere*: Personer som har flyttet ut og kommet tilbake til den kommunen de bodde i som 15-åring i løpet av aldersfasen
- *Internflyttere*: Personer som har flyttet ut av den kommunen de bodde i som 15-åring, og som ved slutten av aldersfasen bor i en annen kommune i regionen
- *Fraflyttede*: Personer som har flyttet ut av regionen og fortsatt er utenfor ved utløpet av aldersfasen

Til sammen utgjør disse fire gruppene alle dem i et årskull som bodde i en gitt region ved inngangen til aldersfasen, altså på 15-årstrinnet i våre analyser. Summen av internflyttere og fraflyttede er alle som i løpet av fasen hadde flyttet fra hjemkommunene sine. I de fire storbyene, som kun består av en kommune, blir internflyttingene lik null. Flytting mellom bydeler regnes altså ikke som internflytting i de kommunebaserte analysene. Internflytting er i denne analysen altså bare flytting mellom kommuner innenfor omlandet, eller mellom byen og omlandet når vi ser på storbyregionen som en helhet.

I tillegg har vi begreper for flyttehistoriske grupper som er knyttet til personer som ikke bodde i kommunene og regionene som 15-åringer:

- *Nyinnflyttere*: Personer som har flyttet inn til regionen i løpet av aldersfasen
- *Nykommere*: Nyinnflyttere som fortsatt bor i regionen ved utgangen av aldersfasen

- *Videreflyttere*: Nyinnflyttere som senere har flyttet ut av regionen igjen, og forblitt borte innen aldersfasens utløp

Nyinnflytterne vil utover i livsløpet altså fordele seg på nykommere og videreflyttere.

I storbyregionene er fordelingen ved 40-årstrinnet omtrent 40/60. Et annet ord for nykommere er *blivere*, til forskjell altså fra videreflytterne. Videreflytterne er altså i flertall.

Et tredje sett med begreper i analyseapparatet er *flyttebalanse*, som måler nettoendringen av flytting gjennom en aldersfase. Begrepene *flyttegevinst* og *flyttelekkasje* angir om en balansen er negativ eller positiv. Synonymt med flyttelekkasje som også brukes *flyttetap*. Det er viktig å ha klart for seg at disse balansebegrepene knyttes til flytteendringer over livsløpet, og at det dermed er noe annet enn det vanligere begrepet *nettoflytting*, som relateres til forskjellen mellom *inn- og utflytting* ett enkelt år. Flyttegevinster og flyttetap gjennom de aldersfasene vi ser på, er identiske med de indikatorene kun basert på folketall som vi har beskrevet tidligere.

Begrepene vi bruker i livsløpsanalyse er prosessrelaterte, ved at de følger enkeltpersonenes gang gjennom livet, og kobler flyttingene deres opp mot hva de har gjort før. Her følger vi disse prosessene altså fra man er barn til man er blitt godt voksen. Flyttebalansen angir dermed den kumulerte effekten på kullstørrelsen av flytting over lang tid.

Begrepene ovenfor definerer altså de flyttehistoriske gruppene, som kan måles gjennom en angitt fase av livsløpet. Til hver av dem kan vi koble separate *flyttestrømmer*, som sier noe om det videre forløpet av flyttehistoriene. Utflyttingen splitter vi i *førstegangsflytting* (av bofaste), *gjenutflytting* (av tilbakeflyttere) og *videreflytting* (av nyinnflyttere). Innflyttingen kan tilsvarende splittes opp på *nyinnflytting* (av folk som aldri har bodd i regionen i løpet av fasen), *tilbakeflytting* (av fraflyttede) og *gjeninnflytting* (av videreutflyttere). Disse begrepene brukes ikke eksplisitt i rapporten, men det er mulig å regne seg fram til størrelsen på strømmer av førstegangsflyttere, tilbakeflyttere, nyinnflyttere og videreflyttere gjennom aldersfasen fra 30 til 40 år, ut fra tallene for de flyttehistoriske gruppene på 30- og 40-årstrinnet for de to første av de tre femårskullene.

Vedlegg 2

Beskrivelse av det koblede flyttemateriale

Dette arbeidet baserer seg til dels på vanlig, tilgjengelig befolkningsstatistikk, organisert som tverrsnittsdata, og dels på livsløpsorientert befolkningsstatistikk. Denne livsløpsorienterte statistikken er hentet fra det koblede flyttemateriale i SSB.

Materialet er basert på Det norske personregisteret, og inneholder alle flyttemeldinger over kommune- og landegrenser gjennom perioden 1964-2007. For hver person som har vært registrert bosatt i landet i løpet av 40-årsperioden er flyttemeldingene lenket sammen til individuelle flyttekjeder. Totalt omfatter materialet mer enn 7 millioner personer som har vært registrert bosatt i Norge i løpet av perioden.

I samarbeid mellom SSB og NIBR er det blitt det foretatt oppdatering, videreutvikling og analyse siden 1991. Begge institusjonene skal nevnes når det publiseres tabelluttak eller gis resultater på annen måte.

Materialet er organisert i to filer, en som inneholder alle flyttemeldingene med kommunenumre og flyttedatoer, og en som inneholder en rekke tilkoblede opplysninger for hver person. Mange av de sosioøkonomiske opplysningene er registrert årlig, med start tidlig på 1990-tallet. Følgende opplysninger finnes for hver person, utenom de rene flyttevariablene:

Registreringstekniske variable:

- Fødselsår og kjønn (hentes fra fødselsnummer, via løpenummer ved anonymisering)
- Dato for første bostedsregistrering i Norge (første inngang FoB 1960, senere fødsel, innvandring)
- Dato for avgang ved død eller utvandring og kode for dette
- Fødeland/fødekommune (fylke hvis født før 1960, for kullene f. 1961-63 mangler denne)
- Innvandrersstatus (norskfødt, utenlandsfødt, etterkommer)
- Flyktningekode for alle med flyktningstatus

Sosiale og økonomiske opplysninger (etter oppdatering)

- Bostedskommune ved utgangen av årene 1990-2007, inkludert bydel for de fire store byene
- Grunnkretser for årene 2003-2007
- Utdanningskoder (nivå og fagfelt) for hvert år 1990-2007
- Utdanningskommune for de årene man var under utdanning
- Sysselsettingsstatus i 4. kvartal fra og med 1994 (ansatt, selvstendig, arbeidsløs, utenfor arb.st)
- Næringskode (femsifret NACE-kode) fra og med 1994
- Arbeidskommune i 4. kvartal for fra og med 1993
- inntekt, lønn og sosialhjelp for årene fra og med 1993 (årsbeløp)
- Ekteskapelig status og dato for siste endring i denne
- Antall barn og fødselsår for alle barn
- Ektefelles og foreldres fødselsnummer (kun på uanonymiserte fil i SSB)

Vedlegg 3

Bo og flyttemotiver i Oslo og Akershus.

Noen resultater fra bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008.

I dette prosjektet har vi utnyttet Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008 til å si noe om flytting og bosetting i Oslo og Akershus. Vi ser på flyttestrømmene til og fra fylkene fra landet ellers, flyttere internt i Akershus, flyttere mellom fylkene, tilbakeflyttere i fylkene og videreflyttere mellom fylkene og ut fra hvert av dem til andre deler av landet. Vi ser også litt på bomotivene til de som er blitt boende i Oslo og i kommunene i Akershus i løpet av en sjuårsperiode. Vi retter et spesielt fokus mot boligmotivene for de som har flyttet.

Undersøkelsesopplegget er innrettet mot perioden 1999-2006. Personer født hvert sjuende år er intervjuet, og blitt spurt om sine motiver for å ha flyttet eller blitt boende gjennom den sjuårige aldersfasen de har gjennomlevd i denne perioden. Aldersfasene er knyttet til ungdoms- og utdanningstiden (21-28 år), etablerings- og småbarnsfasen (28-35 år), familie- og skolebarnfasen (35-42 år), osv, og avsluttes for siste årskull med pensjoneringsfasen (fra 63 til 70 år). Personer over 70 år er ikke intervjuet. Innvandrere er med i undersøkelsen, men det er så få av dem at de her behandles sammen med innflyttere fra landet ellers.

Litt om undersøkelsen og de ulike motivene generelt

Undersøkelsen er bygget opp omkring seks hovedtemaer: arbeid, bolig, sted/miljø, familie, helse og utdanning. Under hvert av dem er det et sett med underspørsmål. Motivene henger i stor grad

sammen og kan forstås innplassert langs en hierarkisk akse, i den rekkefølgen som er nevnt over. Arbeids- og boligmotiver fungerer i større grad enn de andre motivene som begrunnelser knyttet til basisbehov generelt, og ved yrkes- og familieetablering for de unge spesielt. Arbeids- og boligforhold blir naturligvis aldri uviktig for planlegging knyttet til rekruttering, tilflytting og bosetting. Likevel er det ikke gitt at disse basisfaktorene alltid blir betraktet som motiver for bosetting og flytting. Jo flere valgmuligheter på arbeidsmarkedet, desto færre peker på behovet for arbeid som motiv. Kan man velge mellom flere jobber, bestemmes bostedet oftere ut fra andre forhold. På steder det er god mulighet for pendling forsterkes denne effekten. Med stor valgfrihet kan man i større grad velge bo- og arbeidsplass ut fra andre hensyn. Under høykonjunktur, slik det har vært i undersøkelsesperioden, kobles arbeid av denne grunn i større grad bort som motiverende faktorer for flytting.

Innenfor hvert arbeidsmarked kan samme resonnerement brukes til fortolkning av boligmotiver. Hvis det er god tilgang på relevante boliger etter type, størrelse og pris, velges ofte en bolig ut fra andre kvaliteter ved stedet. Andre forhold trer ved stor valgfrihet da i større grad fram som motiv. Da legges det vekt på forhold ved nærmiljø og tilgjengelighet til varer, tjenester og andre typer tilbud. Det blir da også mulig å legge individuelle preferanser i større grad til grunn. Mange trekker fram sin stedstilhørighet i denne forbindelse. En del familiemotiver kan også tolkes som uttrykk for individuelle preferanser. Det gjelder de motivene som går på nærhet til og omsorg for barn, foreldre og eventuelt andre slektninger. Motiver knyttet til familieetablering og husholdsendring, som ofte opptrer i kombinasjon med boligmotiver, er av en litt annen type. Helse opptrer i kombinasjon med både bolig-, steds- og familiemotiver.

Utdanningsmotivet er av en annen karakter enn de andre. Utdanningsbegrunnelser brukes stort sett bare av de yngste. Utdanning har i størst grad betydning som kjennetegn for motivasjonene etter at utdanningen er tatt. Til tross for at langt flere tar høy utdanning nå enn ved forrige undersøkelse i 1972, opptrer utdanning i mindre grad fram som motiv nå. God tilgang på utdanningsplasser gjør at valg av utdanningssted kan tuftes på andre faktorer. I enda sterkere grad enn for arbeidsmotivet gjelder at utdanning for dagens ungdom ses på som en selvfølge. Faktorer

som blir tatt for gitt, blir sjelden anført som motiv. Tolkingen kan i hovedsak være som følger: En som skal ta utdanning, kan ta den i Oslo, Bergen eller et annet sted. Så velger man ut fra forhold på de aktuelle stedene i kombinasjon med livssituasjonen ellers og anfører slike ting som motiv.

Steds og miljøfaktorene er de som i størst grad blir utslagsgivende når valgmulighetene er gode. Vi opererer med fem spørsmålssett i undersøkelsen under dette temaet:

- tilgang til varer, tjenester, kulturtilbud, mulighet for å dyrke fritidsinteresser
- betydning av kommunikasjoner, avstander, transportmuligheter
- fysiske forhold ved nærmiljøet: bebyggelse, lys/luft/utsikt, støy/forurensing, klima
- sosiale forhold ved nærmiljøet: sosial kontroll, vennekontakt, aksept, trygghet
- følelsesmessig tilhørighet: eiendom i slekten, erfaringer/opplevelser, type natur, type sted, tilknytning til fylke/landsdel

Svarene på disse spørsmålene er de som blant motivene i størst grad kan tolkes som uttrykk for ”bolyst” eller som indikatorer på stedsattraktivitet. I likhet med en del av familiemotivene responderes det her ut fra rent individuelle ønsker og preferanser, motivene framstår som begrunnelser for valg foretatt uten at rammebetingelser virker hemmende eller styrende (mht for eksempel arbeids- og boligsituasjon). I mange av flyttestrømmene i Oslo og Akershus opptrer steds- og miljømotivene i kombinasjon med et boligmotiv

De aller mest urbane personene oppgir imidlertid ikke sin urbane legning som motiv for å flytte eller bo i storbyene. De anfører tydeligvis heller arbeid i kombinasjon med andre ting som begrunnelse. Enten tar mange sin urbanitet som en selvfølge eller er den seg ikke bevisst.

Som vi skal se gjør stedsmotivene seg langt mer gjeldende i Akershus enn i Oslo.

I fortsettelsen ser vi først på flyttemotiver og deretter på bomotivene. Vi oppdager at boligmotivene gjør seg sterkt gjeldende i mange av flyttestrømmene, og vi tar et lite dykk ned for å se hva slags begrunnelser som ligger under disse.

Flyttemotivene i de ulike strømmene, spesielt blikk på boligmotivene

Vi har å gjøre med 13 flyttestrømmer. Tabell 1 (i vedlegg 3) viser hvordan de seks hovedmotivene er fordelt i hver strøm. På øverste linje vises fordelingen på landsnivå, og på de neste fire linjene vises de for alle innflyttere til Oslo og til Akershus og alle utflyttere fra Oslo og fra Akershus. I disse fire fordelingene inngår det summer av enkeltstrømmer inn og ut til fylkene. Det er enorme forskjeller i motivasjonen for de som flytter inn og ut av begge fylker. Mens arbeid og utdanning dominerer sterkt blant innflytterne til Oslo, er det kombinasjonene av bolig og sted som dominerer blant utflytterne. Blant innflytterne til Akershus er det i hovedsak bare boligmotivene som dominerer. Utflytterne skiller seg ikke i samme grad fra flyttere flest som de andre strømmene i Oslo-regionen. Men de som forlater Akershus legger noe sterkere vekt på stedskvaliteter og noe mindre på arbeid enn flyttere flest.

Den store strømmen av videreflyttere fra Oslo til Akershus har aller sterkest hopning av boligmotiver (56 prosent av alle begrunnelser). I tabellen er denne strømmen delt inn i tre understrømmer: 1) videreflytterne fra Oslo som er tilbakeflyttere i oppvekstkommunene sine i Akershus, 2) videreflyttere vokst opp i Akershus som har bosatt seg i en annen kommune enn de vokste opp i, og 3) videreflyttere fra Oslo til Akershus som har vokst opp andre steder i landet. Regner vi disse tre som egne strømmer, får vi i alt 15 flyttestrømmer å forholde oss til, det blir 16 når vi også tar med videreflytterne fra Oslo til Akershus i sum som egen strøm.

Tabell 1 viser som sagt at det er blant videreflytterne fra Oslo til Akershus vi finner klart flest boligmotiver. Internflytterne i Akershus er nesten like boligmotiverte. Over halvparten av alle begrunnelser i disse strømmene er knyttet til noe ved bolig. Alle strømmene inn til Akershus har flere boligmotiver enn på landsnivå, mens det i de fleste strømmene inn til Oslo både er få boligmotiver og få steds- og miljømotiver. Kombinasjoner av arbeids- og familiemotiver dominerer nokså sterkt i en del av strømmene inn til Oslo. Hovedgrunnen er at det i disse

strømmene er mange unge voksne som etablerer seg med første jobb og/eller familie i forbindelse med at de flytter til Oslo. For disse kommer boligspørsmålet mer i bakgrunnen. En bolig må de naturligvis også ha, men det er ikke den de stiller størst krav til for å flytte inn.

Det er mange dimensjoner vi kunne ha forfulgt når vi ser nærmere på flyttestrømmene. Vi kunne konsekvent ha sett på motgående strømmer, vi kunne konsekvent ha sammenlignet de tilsvarende strømmene inn og ut i Oslo og Akershus. Vi kunne sett på utflytting av lokalbefolkningen i Oslo og Akershus til forskjell fra videreflyttingen, og vi kunne sett på innflytterne i fylkene til forskjell fra tilbakeflytterne. Internflytterne i Akershus kommer i en gruppe for seg.

I stedet for å gjøre dette oppsummerer vi de ulike strømmene etter en typologi som vi skal presentere nedenfor. Ved gjennomgangen kommenterer vi i tillegg til hovedfordelingene hvilke boligmotiver som vektlegges sterkest i de ulike strømmene. Tabell 2 (i vedlegg 3) viser fordelinger for dette, bygget opp på samme måte som tabell 1. Prosentandelen av alle boligmotiver er gjentatt i første kolonne i tabellen. De øvrige kolonnene inneholder en prosentfordeling av svar på spørsmålet: ”Hva la du sterkest vekt på ved valg av ny bolig?” Spørsmålet ble kun stilt til de som hadde oppgitt bolig som en del av flyttemotivet. Hvert tredje motiv knyttes til boligens størrelse.

Noen litt generelle kommentarer til svaralternativene: Tabell 2 viser fem svaralternativ pluss en ”annet”-kolonne, som blant annet inneholder dem som ikke ville svare på spørsmålet om økonomi. Vi tror at en del av de som flyttet fordi de bodde i en bolig de ikke hadde råd til, i større grad enn å begrunne dette med økonomi har oppgitt at boligen var for stor. Tabell 2 viser at det er dobbelt så mange som har oppgitt ”for stor bolig” i strømmen ut fra Oslo enn blant flyttere flest på landsbasis. Det gjelder litt sterkere for de som har flyttet fra Oslo til Akershus enn for de som har flyttet til et annet sted i landet. Som sagt, her tror vi at en del er ”negativ økonomi”. I strømmene der økonomimotivet står sterkest (spesielt blant de som har flyttet fra Akershus til Oslo) tror vi at investeringsmomentet har gitt gjennomslag.

I den litt mer spesielle videreflyttergruppen fra Akershus til Oslo (folk som har flyttet til Oslo via Akershus) oppgis ”for stor bolig”

hyppig (hvert sjette boligmotiv). Dette tror vi imidlertid er en reell begrunnelse: Flytting fra Akershus til Oslo kan for mange nettopp henge sammen med at de vil ha en mindre bolig, for eksempel når barna har flyttet ut eller husholdet er blitt redusert av andre grunner (skilsmisse/dødsfall). Det kan imidlertid virke som litt pussig at det samme ikke gjelder for de som har vokst opp i Akershus. Flytterne fra Akershus til Oslo er imidlertid mye yngre og er altså i en annen fase enn videreflytterne. Dette er to helt ulike flyttestrømmer. Blant de unge nyinnflytterne er det få boligmotiver og mange familiemotiver, mens det er motsatt blant videreflytterne. Familieendringen blir antakelig ikke brukt som flyttemotiv i særlig grad, fordi hendelsen som ga støtet til interesse for ny bolig, har skjedd forut for selve flyttebeslutningen. Det samme gjelder de mange videreflytterne fra Oslo til Akershus.

Blant videreflytterne ut av Oslo-regionen (fra begge fylkene) er det imidlertid flere familiemotiver enn i noen andre flyttestrømmer. Dette henger sammen med at tilbakeflytting til hjemkommuner og hjemregioner generelt i stor grad er familiemotivert, spesielt for kvinner. De som har vært i Oslo, begrunner videreflyttingen med familie med arbeid, mens de som har vært i Akershus i større grad begrunner det med familie, sted/miljø og bolig og helse.

En typologi

Vi innfører en seksdelt typologi, som baserer seg på hvordan motivkombinasjonene mellom to og to hovedmotiver dominerer i hver flyttestrøm. Vi ser da på de fire viktigste motivene – arbeid, bolig, sted/miljø og familie. Vi navnsetter de seks arketyper på følgende måte:

Den blåfargete kombinasjonen med arbeid og bolig (forkortes AB) representerer den motivsammensetningen som dekker de økonomiske basisbehovene for en flytting. Den andre blå kombinasjonen, med arbeid og familie (AF) representerer de tradisjonelle sosiale trygghetsbegrunnelsene, hvor menn i stor grad er opptatt av arbeid og kvinner i stor grad er opptatt av familie. Flyttere som begrunner sine valg med denne hovedkombinasjonen er for øvrig de samme som skaper kjønnsforskjeller i motivsammensetningen.

Motiver, seks årsaksknipper

To og to motiver gruppert langs to horisontale, to vertikale og to diagonale dimensjoner	Arbeid 20	Bolig 25	Dekker økonomiske basisbehov (nødv. bet)
	Familie 27	Sted/miljø 21	Vektlegger individuelle interesser, lyster, pref.
Familie- etablering, husholds- endring	Tradisjonelle verdier; sosiokulturell trygghet	Moderne verdier; sosiokulturell realisering	Karriereløp med vekt på stedskvalitet (pendling)

Den horisontale rødfargete kombinasjonen med sted/miljø og familie (SF) utgjør motstykket til økonomisk basissikring, nemlig de som gjennom forbruk prioriterer individuelle preferanser, lyster eller interesser (jf bolyst-begrepet, som er oppstått ut fra en tanke om at nødvendige basisbehov på forhånd er dekket). Den andre rødfargete kombinasjonen med bolig og sted/miljø (BS) representerer en tilsvarende individualistisk sosial eller sosiokulturell motivasjon, i større grad knyttet til realisering av litt mer moderne verdier (boliginvestering, stedsidentitet, tilgang til goder) enn den tradisjonelle kombinasjonen med arbeid og familie.

De grønne kombinasjonene er i større grad enn de andre knyttet til hendelser i livsløpet eller karriereløpet. Kombinasjonen bolig og familie (BF) opptrer dominerende i forbindelse med familieetablering eller husholdsendring, altså i form av familieforøkelse eller reduksjon. Kombinasjonen med arbeid og sted/miljø opptrer dominant blant de som legger sterk vekt på jobbkarriere i forbindelse med lett tilgang til goder, gode kommunikasjoner, lett adkomst til pendling med mer. Dette er i større grad dominerende som bomotiv enn flyttemotiv i

storbyregionene, og gjelder de høyt utdannede som har flyttet inn til Oslo for å bli boende. I forbindelse med selve flyttingen dominerer ikke denne i noen av strømmene til og fra Oslo eller Akershus. Den gjør seg imidlertid sterkere gjeldende i distrikter hvor kommunikasjons- og pendlingsmulighetene er dårligere og avstandene er større enn i storbyregionene.

Når vi nå går gjennom strømmene og karakteriserer dem med bokstaver som for eksempel BS eller SB, for å ta den moderne verdivarianten som det er mye av i Oslo-regionen, angir bokstavrekkefølgen hvilket av de to motivene som dominerer sterkest. Hvor mye hvert motiv bidrar, kan leses av i tabell 1. Hvordan de ulike boligmomentene bidrar til sammensetningen av bolig som hovedmotiv, kan leses av i tabell 2. Her går vi kun oppsummeringsmessig til verks.

Strømmene mellom og Oslo og Akershus og internt i Akershus

De som har **vokst opp i Akershus og flyttet til Oslo** kan karakteriseres ved en litt svak FA, altså en gruppe som kan karakteriseres som sosialt trygghetssøkende. Grunnen er at det er mye unge mennesker i gruppen, som nylig har etablert seg. Det er også en del under utdanning. De har ikke kommet så langt i livet ennå, at de kan prioritere sine egeninteresser for sterkt. De legger lite vekt på bolig, men de som trekker fram boligmomentet nevner i stor grad økonomi som motiv. Mange har kjøpt sin første bolig ved denne flyttingen.

De som har **vokst opp i Oslo og flyttet til Akershus** kan karakteriseres ved en BF, altså ved en familieetablering eller en familieførøkelse, hvor hensynet til boligvalget veier tyngst. Disse er litt eldre enn de som flytter motsatt vei, blant annet fordi de på forhånd må ha skaffet seg råd til å anskaffe bolig i Akershus. Klart viktigste moment i boligmotivasjonen er at de vil ha en større bolig enn den de hadde i Oslo. Hvert sjette motiv disse har for å flytte er ønsket om større bolig, se tabell 2: $(0.42 * 0.39 = 0.16)$.

Internflytterne i Akershus legger enda sterkere vekt på bolig når de flytter, og kan karakteriseres som klart BS, altså i gruppen som vil realisere sine verdier i form av ”det gode liv”. Boligmotivet er imidlertid helt dominerende, og stedsmotivene knytter seg nok mest til nærmiljøet. Av de enkelte boligmotivene er det ingen som

peker seg ut spesielt, med unntak av at ganske mange ikke kan eller vil oppgi egentlig grunn. Vi tror dette har å gjøre med at grunnene er knyttet til eiendom som finnes i familie eller slekt blant de som flytter over korte avstander med bolig som motiv (det ligger eiendomsopplysning i materialet, men den er ikke brukt her). Familiemotiver er imidlertid langt på vei fraværende for internflytterne i Akershus, så hvis antakelsen over er riktig, tas koblingen mellom eiendoms- og familietilknytning som gitt. Det er det helt plausibelt å kunne tenke, hvis familie og/eller eiendomstilknytningen har eksistert alltid.

Tilbakeflytterne

De som har **flyttet tilbake til Oslo**, har i stor grad gjort det for å sikre økonomiske basisbehov. Arbeid og bolig er hovedmomenter (AB), med arbeid som grunnpilar. Sted/miljø og spesielt familieforhold vektlegges ikke av tilbakeflytterne i Oslo. I boligmotivet ligger det et svært høyt innslag av ønske om større bolig enn der man midlertidig hadde vært bosatt. Men det er også ganske mange som ønsket mindre bolig, det er i størst grad tilbakeflyttere fra Akershus.

De som har **flyttet tilbake til oppvekstkommunen sin i Akershus**, er av en annen kategori enn tilbakeflytterne i Oslo. De karakteriseres med SB, altså som modernister med realisering av visse typer verdier som motiv. Til forskjell fra mange andre av modernistene, svært mange av innflytterne til Akershus er i en slik gruppe, legger tilbakeflytterne større vekt på stedskvaliteter enn på boligforhold. Her er det nok stedsidentiteten det sterkeste motivet. Boligmotivet, som også ligger godt over gjennomsnittet for flyttere i landet ellers, er ikke overraskende dominert av et ønske om større bolig. På dette punktet er tilbakeflyttere og innflyttere fra Oslo omtrent på linje.

Videreflyttere mellom Oslo og Akershus

Videreflytterne fra Oslo til Akershus er de som i størst grad vektlegger bolig som grunn for flyttingen, og er også de som i størst grad kombinerer dette med sted/miljø. De representerer med dette den hardeste kjernen av modernister som ville realisere sine muligheter med en svært BS-kombinasjon (85 prosent av alle motiver kobles opp mot dette). Som for innflyttere til Akershus ellers legger de sterk vekt på ønsket om en større bolig enn i Oslo,

men de legger også stor vekt på ønsket om å eie boligen. Disse to motivene til sammen utgjør nærmere 60 prosent av alle boligmotivene videreflytterne har. Siden boligmotivene i sum utgjør 56 prosent av alle motiver, viser tabell 2 at en tredel av alle videreflyttingsmotivene konsentreres rundt ønsket om å eie en større bolig: $(0.56 * 0.59 = 0.33)$.

Disse videreflytterne har vi altså delt i **tre grupper**, som hver for seg er litt forskjellige, selv om alle må sies å tilhøre den harde kjerne av verdirealiserende modernister. Tilbakeflytterne til Akershus fra Oslo har spesielt sterke boligmotivert sammenlignet med andre tilbakeflyttere til Akershus, men svakere boligmotivert enn de øvrige videreflytterne. Til gjengjeld står sted/miljø tilsvarende sterkere. Disse er de som i størst grad ønsker større bolig. De andre videreflytterne, som kommer til en annen kommune i Akershus enn de vokste opp i er mer på linje, de som har vokst opp et annet sted i landet vektlegger sted/miljø sterkere, og trekker ønsket om å eie bolig sterkere fram enn de Akershus-interne videreflytterne. De kan eller vil ikke begrunne detaljene bak boligmotivert sitt så eksplisitt, på samme måte som internflytterne som ikke har vært innom Oslo. Nok en gang kan tilknytning til eiendom i slekt/familie være grunnen.

Den andre litt mer spesielle gruppen av **videreflyttere inn til Oslo fra Akershus**, som altså er vokst opp i landet ellers, legger mye sterkere vekt på bolig enn alle andre innflyttere til Oslo. Litt overraskende er forskjellen i forhold til de som kommer flyttende direkte til Oslo fra landet ellers. Disse kan i større grad karakteriseres på linje med videreflytterne andre veien, altså ved BS, men i mye svakere grad. Også arbeid vektlegges mer av disse enn videreflytterne som gikk motsatt vei, men betydelig svakere enn blant andre innflyttere til Oslo. Halvparten av de mange boligmotivene er ønsket om større bolig i Oslo. Mer enn hvert femte flyttemotiv i denne gruppen er faktisk en større bolig, se tabell 2: $(0.43 * 0.49 = 0.21)$. Det ligger nok et godt økonomisk fundament bak dette, men det er ingen som nevner økonomi eller investering som underliggende begrunnelse. Dette er en litt middelaldrende gruppe, eldre enn videreflytterne fra Oslo til Akershus, som i større grad er i skolebarnsfasen.

Strømmene mellom Oslo og landet ellers

Alle som har flyttet mellom Oslo og landet – inn, ut eller videre har færre boligmotiver enn alle andre, og også færre enn på landsnivå. Gruppen av **innflyttere til Oslo fra landet ellers** kan karakteriseres på samme måte som innflytterne vokst opp i Akershus, ved en AF, bare med enda sterkere innslag av arbeidsmotiver. Innflytterne til Oslo har altså mer tradisjonelle begrunnelser for å komme enn mange andre. De har i sum få boligmotiver, men likevel relativt sett mange som kommer til Oslo med ønske om større bolig enn de hadde der de kom fra. Dette er forskjellig fra de som kom fra Akershus.

De som har **flyttet fra Oslo til landet ellers**, kommer i en kategori de er alene om, nemlig SF, med sterk vekt på sted og miljø. Dette er den typiske motstrømsgruppen, født i storby, men som på ingen måte ønsker å bo der. De prioriterer og vektlegger sine egne interesser, og finner sin bolyst utenfor storbyregionen. Hvilke stedsqualiteter de spesielt vektlegger har vi ikke sett på her.

Videreflytterne fra Oslo til landet ellers tilhører den tradisjonelle gruppen med FA, som i motsetning til de som flytter til Oslo vektlegger familiemomentene sterkere vekt enn arbeid. Boligmotivene nevnes lite. Av det som trekkes fram utgjør ønsket om større bolig og at de ønsker en annen boligtype godt over halvparten, men i sum kun 12 prosent av alle motiver likevel, tabell 2: $(0,20 * 0,58 = 0.12)$.

Strømmene mellom Akershus og landet ellers

I disse strømmene er boligmotivene godt representert. Det er tydelig at Oslo og Akershus sine kvaliteter blir sett på med ulike øyne utenfra. **De som flytter til Akershus fra et sted i landet ellers** har ikke overraskende flere boligmotiver i fordelingen enn de som flytter motsatt vei. I likhet med andre innflyttere til Akershus faller også disse i gruppen BS, med realisering av individuelle bolig- og stedspreferanser som det svært dominerende. Ønsket om større bolig og ønsket om å eie er dominerer aller mest. Hvert fjerde motiv for å flytte til Akershus fra et annet sted i landet kan alene kobles til de to undermomentene, tabell 2 $(0.42 * 0.60 = 0.25)$.

De som flytter motsatt vei, **fra Akershus til et sted i landet**, faller i samme hovedkategori som de som flytter motsatt vei (SB), men

med en mye jevnere fordeling av bolig- og stedsmotiver i fordelingen. Disse er altså forskjellige fra de som flytter fra Oslo og til landet ellers, selv om de har til felles en antiurban stedsfølelse. De oppgir ikke litt flere boligmotiver enn flyttere flest, og nevner feil boligtype som det hyppigste. De er for øvrig ikke så lystne på å sette ord på hva boligmotivene deres består i.

Det samme gjelder i hovedsak **videreflytterne fra Akershus** ut til landet, altså med hensyn til boligmotiver og vektlegging av bolig totalt. Hovedforskjellen mellom videreflytterne (som blant annet inneholder en del tilbakeflyttere til steder i landet) og de som har vokst opp i Akershus, er at videreflytterne i større grad legger vekt på familie. Dette gir dem en annen karakteristikk også, de kommer i kategorien BF, altså personer som later til å flytte i forbindelse med endringer i familiestørrelse. Bolig- og familiemotivene teller omtrent likt, og det er også høyt innslag av stedsmomenter blant disse. Arbeidsmotivet er imidlertid svært lavt.

Bomotivene – altså motivene for ikke å ha flyttet på minst sju år

Tabell 3 (i vedlegg 3) viser hovedfordelingene for de fire gruppene etter flyttebakgrunn som bor i Oslo, de fire gruppene etter flyttebakgrunn som bor i Akershus, og for de som på permanent basis har flyttet fra Oslo og fra Akershus. Alle har bodd i den kommunen de gjør i minst sju år.

De ni gruppene som bor i Oslo og Akershus faller i tre ulike kategorier, som til sammen beskriver ganske godt hvordan bomotivene i Oslo-regioner er sammensatt. Det er ganske store forskjeller i fylkenes motivfordelinger. Oslo har dobbelt så mange arbeidsmotiver som Akershus, som på sin side har sin styrke i understreking av stedskvaliteter spesielt med litt bolig og familiemotivasjon i kombinasjon. De som bor i Akershus har lettere for å sette ord på hvorfor de bor der. Dette tolker vi som utslag av større refleksjon, noe antakelig knyttet til aldersforskjellen mellom Akershus og Oslo.

Fem av de ni gruppene kan karakteriseres som BF, altså av de som kan følge sinte interesser og lyster, og som vektlegger gjøremål knyttet til familie og steds- og miljøforhold. Dette er nokså velstående grupper, som har anledning til et høyt forbruk. De gruppene det gjelder er bofaste både i Oslo og Akershus,

tilbakeflyttere både i Oslo og Akershus, altså lokalbefolkningen i hver kommune, pluss innflyttere til Akershus fra landet ellers. Det er verdt å merke seg ingen av flyttestrømmene inn til verken Oslo eller Akershus ble karakterisert slik. Tolkningen er at når man har bodd i kommunen sin en stund, forskyves oppmerksomheten over fra boligmotivasjon til familiemotivasjon. Dette er naturlig, da boligen over tid i større grad blir tatt for gitt, mens familien i økende grad stiller sine krav. At det også gjelde de bofaste i begge fylker understøtter resonnetet.

De fire gruppene som ikke kan karakteriseres som ”interesseorienterte forbrukere med god råd” er innflytterne til Oslo. Både de som kommer fra Akershus og fra landet ellers og utlandet vektlegger arbeid sterkt, i kombinasjon med sted og miljø. Her finner vi altså enda en type som ingen flyttestrøm lot seg karakterisere ved (AS). Innflytterne til Oslo som blir boende, prioriterer karrierer i kombinasjon med muligheten for å utnytte tilgjengeligheten til en rekke ulike goder. Antakelig betyr ikke pendlingsmuligheten så mye for disse, det er stedskvalitetene i seg selv som framtrer. Den permanent boende innflyttergruppen i Oslo har høy utdanning, noe som kjennetegner denne kategorien klart.

De to siste gruppene er de som for minst sju år siden flyttet til Akershus med oppvekst i Oslo, og de som for like lenge siden flyttet internt i Akershus. Disse kan karakteriseres ved BS, og er altså de eneste som i likhet med de ferske tilflytterne til Akershus har motiver med et moderne verdigrunnlag liggende under. Internflytterne tilhører altså samme kategori, uavhengig av hvor lang tid det er gått siden de flyttet. Et nærmest litt artig poeng er å se på hva som skjedd med tilflytterne fra Oslo. Mens de som ferske flyttere i større grad vektla forhold knyttet til familieetablering, har familieaspektet sklidd mer i bakgrunnen, og de er blitt verdimodernister, på linje med andre innflyttere i Akershus. Blant flyttemotivene representerte disse den eneste innflyttergruppen til Akershus som ikke kunne beskrives på denne måten ved flytting. Flyttere fra Oslo til Akershus, som velger å bli boende, er en egen rase – som blir mer opptatt av boligverdien sin over tid, der alle de andre, som var så opptatt av boliginvesteringen da de flyttet, i større grad retter oppmerksomheten mot familien.

Tabell 1.

Motiver i ulike flyttestrømmer som berører Oslo og Akershus.
Hovedfordeling, Prosent

	Arbeid	Bolig	Sted/miljø	Familie	Helse	Utdanning
LANDSFORDELING	20	25	21	27	3	4
INN til Oslo	31	20	14	22	1	12
UT fra Oslo	7	31	29	28	4	1
INN til Akershus	12	42	22	20	3	1
UT fra Akershus	16	26	25	26	1	6
Innenfor og mellom Oslo og Akershus:						
- Fra Akershus til Oslo	22	22	17	28	1	10
- Fra Oslo til Akershus	7	42	19	29	3	0
- Internt i Akershus	11	52	20	13	3	1
Tilbakeflyttere:						
- til Oslo	30	28	17	12	0	13
- til Akershus	13	32	35	18	1	1
Videreflyttere mellom Oslo og Akershus:						
Fra Akershus til Oslo	18	43	21	16	1	1
Fra Oslo til Akershus	3	56	29	10	1	1
- Fra O til oppvkom, A	4	48	32	14	0	2
- Fra O til ann. kom, A	3	66	21	6	4	0
- Fra O til A, opv: land	3	55	31	10	0	1
Mellom Oslo og landet ellers:						
- Til Oslo fra landet ell	34	19	13	21	1	12
- Fra Oslo til landet ell	7	20	39	27	5	2
- Videre via Oslo	23	20	19	33	3	2
Mellom Akershus og landet ellers:						
- Til Akershus fra land	13	42	23	18	3	1
- Fra Akershus til land	11	29	31	25	1	3
- Videre via Akershus	9	32	25	30	4	0

Tabell 2.

Viktigste boligmotiv i flyttestrømmer relatert til Oslo og Akershus.

Prosentfordeling blant de som har oppgitt bolig som et av hovedmotivene.

Boligmotiver:	Bolig- motiv i alt:	For liten bolig	For stor bolig	Feil bolig- type	Ønsket Å eie	Hensyn til økonomi	Annet
LANDSFORDELING	25	26	7	18	21	13	15
INN til Oslo	20	34	9	15	17	13	12
UT fra Oslo	31	35	14	11	17	6	17
INN til Akershus	42	35	6	16	18	10	15
UT fra Akershus	26	18	4	17	17	22	22
Innenfor og mellom Oslo og Akershus:							
- Fra Akershus til Oslo	22	7	3	10	10	40	30
- Fra Oslo til Akershus	42	39	16	9	9	9	18
- Internt i Akershus	52	21	5	22	13	9	30
Tilbakeflyttere:							
- til Oslo	28	50	25	13	0	0	12
- til Akershus	32	37	0	19	19	6	19
Videreflyttere mellom Oslo og Akershus:							
Fra Akershus til Oslo	43	49	17	20	14	0	0
Fra Oslo til Akershus	56	36	2	17	23	10	12
- Fra O til oppvkom, A	48	63	0	0	25	0	12
- Fra O til ann. kom, A	66	20	0	30	0	20	30
- Fra O til A, opv: land	55	29	9	18	29	9	6
Mellom Oslo og landet ellers:							
- Til Oslo fra landet ell	19	39	6	17	22	8	8
- Fra Oslo til landet ell	20	28	11	15	31	0	15
- Videre via Oslo	20	34	0	24	21	7	14
Mellom Akershus og landet ellers:							
- Til Akershus fra land	42	37	5	16	23	11	8
- Fra Akershus til land	29	12	2	29	14	14	29
- Videre via Akershus	32	24	2	15	15	18	26

Tabell 3.

Bomotiver i ulike grupper etter flyttebakgrunn i Oslo og Akershus.
Hovedfordeling. Prosent

	Arbeid	Bolig	Sted/miljø	Familie	Helse	Utdan	Annet
LANDSFORDELING	19	17	31	19	2	1	11
I Oslo	24	15	30	16	1	2	12
- Bofaste	15	16	33	19	2	1	14
- Tilbakeflyttere	25	11	31	24	1	2	6
- Oppvekst Akershus	28	13	30	11	2	6	10
- Oppvekst landet ellers/ utl.	28	15	27	14	1	3	12
I Akershus	12	19	36	22	2	1	8
- Bofaste i oppvkommune	10	19	35	26	1	1	8
- Tilbake flyttere i oppvkom	13	19	35	26	2	2	3
- Internflyttere mellom kom	11	22	37	15	3	0	12
- Oppvekst Oslo	8	22	39	16	3	1	11
- Oppvekst landet ellers/ utl.	15	17	35	25	1	0	7
Utenfor Oslo og Akershus:							
- Oppvekst Oslo, flyttet ut	16	20	32	19	2	0	11
- Oppvekst Akershus, flyttet	19	18	33	15	1	1	13

Vedlegg 4

Forutsetninger i SSBs befolkningsframskrivning 2009

A4.1. Oversikt over forutsetningene

Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger viser hvordan folkemengden, fordelt på kjønn og alder, vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og flytting inn og ut av landet. Framskrivningene har i tillegg en regional dimensjon (kommuner og fylker), og derfor inngår også forutsetninger om innenlands flytting. Fordi det er stor usikkerhet om den framtidige utviklingen i de fire komponentene som inngår: *fruktbarhet*, *dødelighet*, *innenlands mobilitet*, og ikke minst i nivået for *nettoinnvandring*, består framskrivingene av en rekke beregninger med ulike kombinasjoner av forutsetninger. De alternative forutsetningene har fått betegnelsene L (lavt), M (mellomnivå) og H (høyt). Det antas at den framtidige utviklingen vil ligge mellom lav- og høyalternativet. I tillegg er det for noen formål utarbeidet et konstantalternativ for dødelighet (K) og 0-alternativ for innenlands flytting og innvandringsoverskudd. Tabell 1 viser innholdet i de ulike alternativene, brukt i beregningene av framtidig samlet folkemengde i Norge. En nærmere omtale av begrepene gis i en tekstboks bak.

Tabell 1. Oversikt over forutsetningene i framskrivningene 2009-2060

	Registrert	Alternativer				
		L	M	H	K	0
Fruktbarhet. Samlet fruktbarhetstall (barn per kvinne)						
2008	1,96					
2020-2060		1,6	1,9	2,1		
Forventet levealder for nyfødte (år): Menn						
2008	78,31					
2060		84,0	87,1	90,2	78,3	
Forventet levealder for nyfødte (år): Kvinner						
2008	82,95					
2060		87,1	90,3	93,4	83,0	
Nettoinnvandring per år						
2008	43 300					
2009		28 000	40 000	43 500		
2010		22 500	36 000	42 000		0
2040-2060		10 000	19 000	32 000		0
Innenlands flytting						
2009-2060	Flyttemønster som i 2003-2008					0

Et beregningsalternativ beskrives ved fire karakterer, i denne rekkefølgen: fruktbarhet, levealder, innenlands flytting og nettoinnvandring. Navnet MMMM angir at mellomnivået er brukt for alle komponentene. Det omtales ofte som referansealternativet og anses som det mest realistiske. Den store usikkerheten i framskrivingene illustreres ved lav- og høyalternativene. De alternativene som gir lavest og høyest nasjonal vekst, er henholdsvis LLML¹, der komponenter er kombinert slik at de bidrar til *lavest* mulig befolkningsvekst, og HHMH, der alle komponenter bidrar til *høy* befolkningsvekst. Vi anser det imidlertid for lite sannsynlig at kombinasjonen av de laveste (eller høyeste) anslagene inntreffer samtidig og over lengre tid.

A4.2. Fruktbarhet

Det er forutsatt noe høyere fruktbarhet i denne enn i de forrige framskrivingene (laget i perioden 1990-2008). I mellomalternativet er samlet fruktbarhetstall (SFT, se definisjon bakerst i vedlegget)

¹ Den tredje karakteren, for innenlands flytting, påvirker ikke folketallet på nasjonalt nivå i særlig grad og holdes uendret i sammenlikningene av nasjonale resultater.

for alle bosatte kvinner satt til 1,9 barn per kvinne (fra og med 2012) mot 1,85 i 2008-framskrivingen (figur 1). SFT har ligget over 1,8 de siste 20 år, med unntak av årene 2001 og 2002 og var i 2008 kommet opp i 1,96 barn per kvinne, som er det høyeste nivået siden 1975 og blant de høyeste i Europa. Mellomalternativets nivå på 1,9 barn per kvinne svarer til gjennomsnittet i siste femårsperiode. Også dette er høyt i europeisk sammenheng, men likevel klart under reproduksjonsnivået på 2,1 (se boksen om begreper).

At fruktbarheten øker, har sammenheng med en opphenting blant kvinnekull som har utsatt fødslene til nokså langt ut i sin reproduktive periode sammenliknet med eldre kull. I perioden fra slutten av 1960-tallet var det et kraftig fall i fruktbarheten til et nivå på 1,66 i 1983 og 1984. Mye av dette fallet skyldtes at kvinner født sent på 1950-tallet og på 1960-tallet valgte å utsette barnefødslene sammenliknet med hva medsøstrene født på 1940- og begynnelsen av 1950-tallet hadde gjort. Allerede mot slutten av 1980-tallet startet en opphenting, men den har strukket seg over lang tid. Norske mødres gjennomsnittsalder stiger fortsatt, om ikke så raskt som før. Med dette har kvinnene født på slutten av 1960-tallet langt på vei hentet inn det gjennomsnittlige barnetallet til kvinnene født to tiår tidligere og i gjennomsnitt født tett oppunder 2 barn.

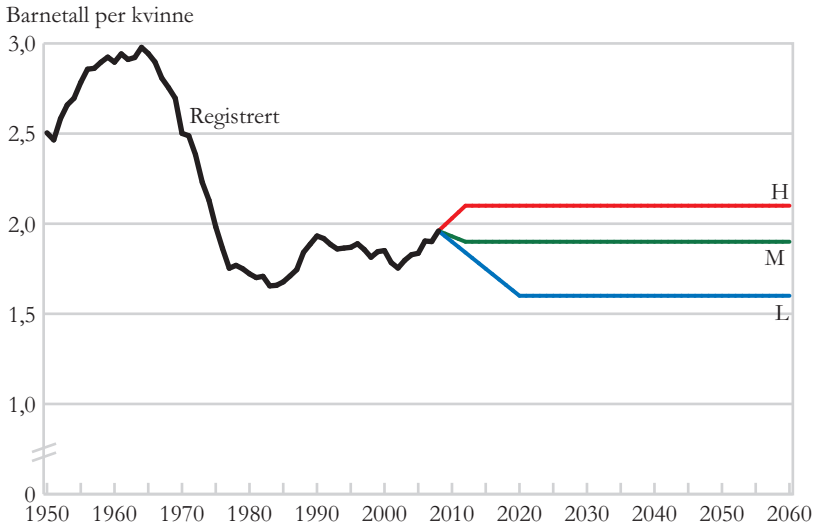
Mellomalternativets langsiktige nivå på 1,9 innebærer altså at kvinner født på 1980- og 1990-tallet antas å få noe lavere barnetall enn det vi har registrert for 1960-tallskullene, som nylig har avsluttet sin reproduktive periode. I høyalternativet lar vi SFT fortsette å øke i samme takt som i de siste årene, til det kommer opp i 2,1 barn per kvinne (fra og med 2012). I lavalternativet synker fruktbarheten til 1,6, litt over gjennomsnittsnivået i EU. Nedgangen mot et nivå på 1,6 barn per kvinne er forutsatt å vare til 2020. Vi anser en såpass sterk nedgang i fruktbarheten for lite sannsynlig, men ikke helt umulig. Det må trolig skje store endringer i norsk økonomi og velferdspolitikker for at dette skal kunne skje.

I alle alternativene holdes SFT konstant etter noen år, etter en innfasing fra siste observasjonsår (dvs. 2008). Et barnetall i området 1,6 - 2,1 innebærer at framtidig fruktbarhet blant norske kvinner ikke forventes å endre seg mye fra dagens nivå. Siden 1960-tallet har det skjedd store og ikke-reversible

samfunnsendringer, slik som økt utdanning og yrkesdeltakelse for kvinner og innføring av effektive prevensjonsmetoder, som gjør en kraftig økning av SFT lite sannsynlig. Vi tror heller ikke at fruktbarhetsnivået vil synke til svært lave nivåer, det vil si til under 1,5 barn per kvinne, selv om dette ikke helt kan utelukkes.

Figur A4.1. Samlet fruktbarhetstall. Registrert 1950-2008.
Forutsetninger i framskrivingen 2009-2059

A4.3. Dødelighet og levealder

Befolkningens levealder har økt i snart 200 år, og vi antar at denne økningen vil fortsette gjennom hele framskrivingsperioden. Tempo og aldersmønster i denne er bestemt ved en analyse av dødeligheten i perioden 1900-2008 med Lee-Carter-modellen (Keilman og Dinh 2005). Modellen ble også brukt i 2005- og 2008-framskrivingene. Siden starten av analysens observasjonsperiode (1900) har forventet levealder ved fødselen (se boksen om begreper) økt med rundt 27 år for både menn og kvinner, til 78,3 år for menn og 83 år for kvinner i 2008. For begge kjønn har den årlige økningen vært i gjennomsnitt 0,25 leveår per kalenderår for hele perioden, og noe langsommere i siste halvdel i perioden, med 0,15 leveår for menn og 0,17 for kvinner.

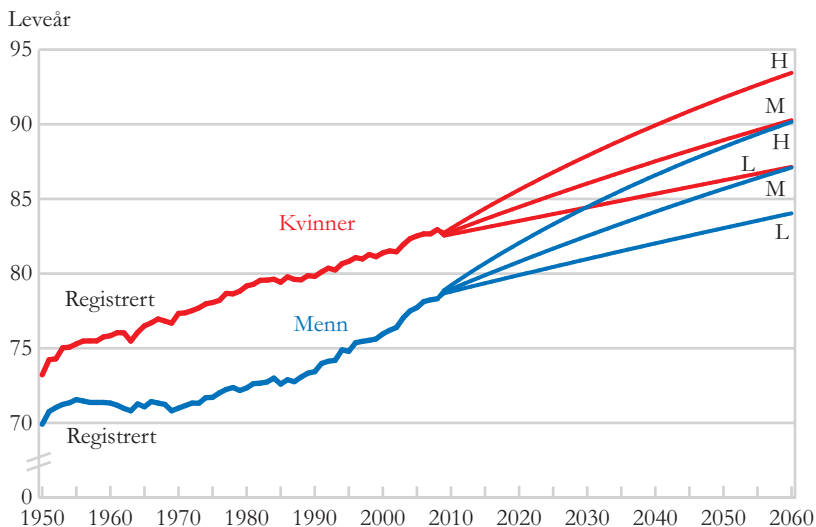
I mellomalternativet M forutsettes det at forventet levealder øker til henholdsvis 87,1 år for menn og 90,3 år for kvinner i 2060 (figur 4). Dette utgjør en gjennomsnittlig endringstakt nokså nær

den som er observert siden 1950 og innebærer en økning på til sammen 8,8 år for menn og 7,3 år for kvinner fra 2008 til 2060. Også i det lave (L) og høye (H) alternativet forutsettes det at levealderen fortsetter å stige, men henholdsvis langsommere og raskere enn i mellomalternativet. Ser vi bort fra alternativ K med konstant dødelighet som i 2008, antas forventet levealder for nyfødte gutter å øke til mellom 84,0 år (L) og 90,2 år (H) eller med mellom 5,7 og 11,9 leveår. Tilsvarende tall for nyfødte jenter er en økning til mellom 87,1 og 93,4 år eller med mellom 4,1 og 10,4 leveår.

Levealdersøkningen for kvinner har vært stabil gjennom flere tiår. Siden tempoet har økt noe i den siste femårsperioden, særlig for menn, er det liten grunn til å forvente en snarlig stagnasjon for noen av kjønnene. Konstantalternativet har derfor først og fremst har teoretisk interesse. En fortsatt vekst i levealderen, med noe reduksjon av forskjellen mellom menn og kvinner, er mest realistisk. Dødelighetsratene forutsettes å være den samme for innvandrere som for hele befolkningen.

Levealderen er med dette noe oppjustert i forhold til det som ble fastsatt i fjorårets framskrivning, spesielt for menn. For dem er levealderen satt høyere både i M- og H-alternativet, med henholdsvis 0,8 og 2,3 flere leveår i 2060 sammenliknet med forrige gang. I mellomalternativet betyr det at gjennomsnittlig årlig vekst i levealderen er hevet fra 0,15 leveår i 2008-framskrivningen til 0,17 leveår denne gang. For kvinner er det bare H-alternativet som er oppjustert, med 0,7 leveår i 2060 mot ubetydelige endringer av L- og M-alternativet. Forutsetningene innebærer at kjønnsforskjellen i forventet levealder vil synke fra 4,6 år i 2008 til mellom 3,1 og 3,3 år i 2060 (alternativ M), mens den forrige gang var bare beskjedent redusert. Med de nye forutsetningene vil forskjellen i 2060 være tilbake på nivået rundt 1950, det vil si 3-4 år. Det nye settet av forutsetninger innebærer også noe større forskjeller mellom alternativene enn i 2008-framskrivningen.

**Figur A4.2. Forventet levealder blant menn og kvinner.
Registrert 1950-2008. Som forutsatt i
framskrivingen 2009-2059**

A41.4. Nettoinnvandring

I framskrivingsmodellen (BEFREG) spesifiseres eksplisitte forutsetninger om den framtidige årlige nettoinnvandringen. Beregning av utvandringen baseres på at registrerte utvandringssannsynligheter opprettholdes på samme nivå i framskrivingsperioden, mens brutto innvandring beregnes som summen av utvandring og nettoinnvandring. Videre legges det til grunn at det over tid vil være balanse i inn- og utvandringen for personer uten innvandringsbakgrunn. Forutsetningene om framtidig nettoinnvandring får vi derfor ved å summere anslagene for netto innvandring fra de to landgruppene som ble spesifisert i innledningsavsnittet foran.

Ved utarbeidningen av forutsetninger om nettoinnvandring fra landgruppe 1 (EØS/EFTA, samt Nord-Amerika, Australia og New Zealand), er det lagt til grunn at innvandringen fra disse landene i stor grad har bestått av arbeidsinnvandring og følgelig er konjunkturfølsom. Anslagene bygger på en analyse der en økonometrisk tidsseriemodell er tatt i bruk.² Ifølge SSBs prognoser

² I forutsetningene om nettoinnvandring er ikke modellestimatene brukt direkte. Estimerte verdier for framtidig brutto inn- og utvandring er kombinert med en viss bruk av skjønn.

fra mai 2009 vil arbeidsledigheten øke fra 2,6 prosent i 2008 til 4,6 prosent i 2010 for deretter å synke til 4,1 prosent i 2012. Den forventete økningen i arbeidsledigheten bidrar til at nettoinnvandringen fra EØS-området kan ha nådd en topp i 2008, og at den vil avta raskt i de nærmeste årene, men avta langsommere når den har nådd et nivå på henholdsvis 10 000, 15 000 og 17 000, i L-, M,- og H-alternativene. Selv om arbeidsledigheten i Norge etter hvert stabiliseres på et lavere nivå, forutsettes det altså at nettoinnvandringen fra disse landene ikke øker igjen. Dette er fordi lavere utvinning av olje og gass vil bidra til at inntektsnivået i Norge på lengre sikt ikke blir like gunstig i forhold til andre land som det er nå. Med andre ord har vi forutsatt at de avtakende inntektsulikhetene mellom Norge og gjennomsnittet for OECD-landene vil kunne føre til ytterligere synkende nettoinnvandring, slik at nivået for de tre alternativene fra og med cirka 2040 vil være henholdsvis 4 000, 8 000 og 12 000 fra den vestlige landgruppen.

Innvandringen framover vil også avhenge av en del faktorer som ikke er med i modellen, blant annet i hvor stor grad innvandrerne fra de nye EU-landene velger å bringe familien til Norge for å etablere seg her på mer varig basis. Den relativt korte avstanden tilbake til opprinnelseslandet (innenfor EØS/EFTA) kan bidra til at arbeidsinnvandrerne raskt flytter dit arbeidsmarkedet anses som best, enten det er i opprinnelseslandet eller andre land. Samme argumentet kan tale for en langt større grad av pendling mellom jobb i Norge og familie i opprinnelseslandet enn det vi er vant til å se blant arbeidsinnvandrere fra fjernere land som Pakistan og Tyrkia. På den annen side kan det se ut som at mange av dagens arbeidsinnvandrere har et langsiktig perspektiv på sitt opphold i Norge, og at de som har fått barn og/eller ektefelle i Norge, ønsker å bli boende (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet 2008). En økning i familieinnvandring for polske borgere er rapportert fra UDI (Utlendingsdirektoratet 2008), samtidig med at SSBs data viser økende andel kvinner og barn det siste året. Av vesentlig betydning kan det også ha at et arbeidsforhold av minst et halvt års varighet gir rett til trygd ved en eventuell ledighet og at dagpenger som regel gir et bedre utkomme enn arbeid i hjemlandet. Dette kan bety at erfaringer fra arbeidsinnvandringen fra våre naboland ikke er overførbar.

Også for innvandringen fra landgruppe 2 (Afrika, Asia, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU) er det ved tidsseriemodellering funnet en sammenheng mellom innvandring, arbeidsledighet og inntektsforskjeller. Det ser altså ut til at innvandringen fra land i denne gruppen også til en viss grad påvirkes av konjunktorene. Norge er attraktivt av mange grunner, men høyere arbeidsledighet de nærmeste årene og etter hvert redusert relativ inntekt, kan komme til å påvirke innvandringen også fra denne landgruppen.

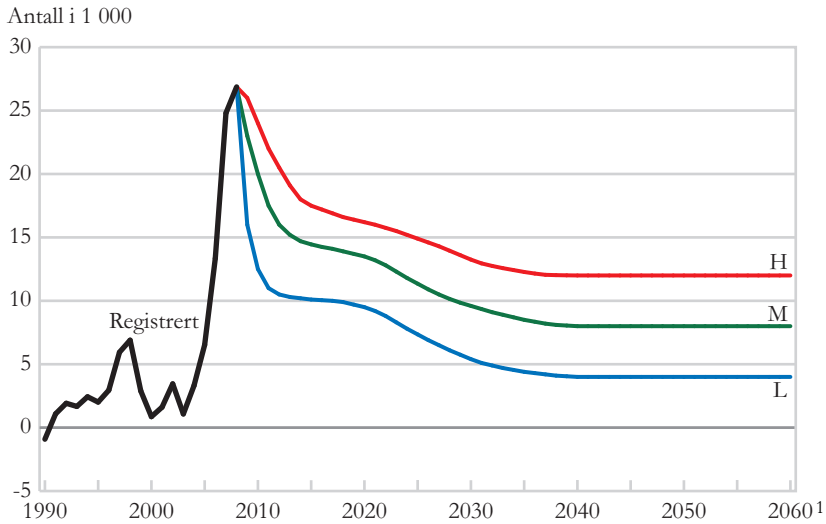
Imidlertid er familieinnvandring og opphold på grunn av behov for beskyttelse (flukt eller innvilget opphold på humanitært grunnlag) de viktigste årsakene til innvandring fra denne gruppen. Det er grunn til å tro at dette også vil være situasjonen framover. Krig og politisk uro i flere av landene kan skape flyktningstrømmer til Norge, og disse kan variere sterkt i størrelse og omfang. Innvandringen fra land i gruppe 2 lar seg i større grad regulere enn arbeidsinnvandringen fra EØS/EFTA gjennom politiske føringer og det til en hver tid gjeldende regelverket angående asyl, opphold på humanitært grunnlag og familieinnvandring.

Figur 8 viser hvordan de tre alternativene er utformet når det gjelder gruppe 2. Situasjonen da forutsetningene ble utarbeidet, var at det er registrert en stadig økende strøm av asylsøkere til landet . På grunnlag av dette forutsettes det både i mellom- og høyalternativet en økende nettoinnvandring de nærmeste årene. I mellomalternativet forutsettes det imidlertid at dette representerer en topp og at konjunkturbildet vil medvirke til at også denne delen av innvandringen etter hvert stabiliserer seg på 11 000, som er omtrent lik gjennomsnittsnivået for det siste tiåret. I høyalternativet forutsetter vi på den annen side en økning til et nivå på 20 000, mens det forutsettes en nedgang til 6 000 på lang sikt i lavalternativet.

Når det gjelder samlet nettoinnvandring for de to landgruppene, innebærer mellomalternativet at nettoinnvandringen vil synke raskt fra toppen på 43 000 i 2008, til 30 000 i 2012 og videre synke langsomt mot 19 000 fra og med 2040 (figur 9). Selv om nettoinnvandringen er forutsatt å synke i alle alternativer, vil både M og H på lang sikt innebære et uvanlig høyt innvandringsnivå, når vi ser bort fra det som er observert 2-3 siste årene. Nettoinnvandringen har bare vært høyere enn det stabile H-nivået

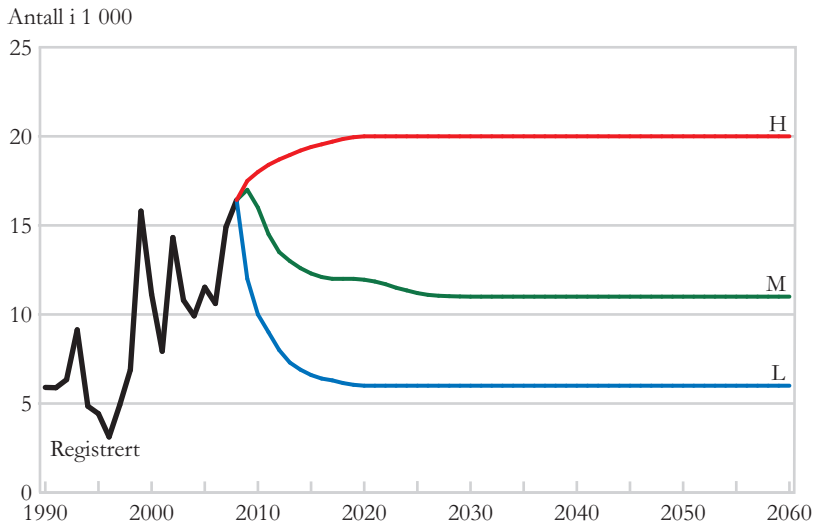
på 32 000 i to år (2007 og 2008), og i bare tre år (2006-2008) vært høyere enn M-nivået på 19 000 per år. I lavalternativet skjer stabiliseringen på et lavere nivå, omtrent som i tiårsperioden før EU-utvidelsen, noe som virker lite realistisk, men heller ikke er helt utenkelig.

Figur A4.3. Nettoinnvandring for landgruppe11. Registrert og forutsatt i befolkningsframskrivningene 2008 og 2009

Landgruppe 1: Se forklaring i boksen i kapittel 5.2

Figur A4.4. Nettoinnvandring for landgruppe 21. Registrert og forutsatt i befolkningsframskrivningene 2008 og 20092

¹Landgruppe 2: Se forklaring i boksen i kapittel 5.2.

Samlet fruktbarhetstall (SFT) beregnes som summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år for ett (eller flere) kalenderår. Dette kan tolkes som antall barn hver kvinne i gjennomsnitt vil føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved og at ingen kvinner dør før de er 49 år.

Forventet levealder er det antall år en person i en gitt alder kan forventes å leve under gjeldende dødelighetsforhold, som regel i ett kalenderår. Forventet levealder beregnes i en dødelighetstabell fra aldersavhengige dødssannsynligheter for hvert kjønn og for ulike alderstrinn. Det er vanligst å publisere dette for alder 0, det vil si *forventet levealder ved fødselen*.

Vedlegg 5

Tabeller til kapittel 4

I analysen i dette kapittelet har vi fulgt flere sett av årskull – konkret tre femårskull, fra de var 15 år og framover basert på SSBs flyttemateriale (for nærmere beskrivelse, se vedlegg 2). For femårskullet født 1955-59 har vi tatt status på 30-, 40- og 50-årsstadiet. For kullene født ti år senere, 1965-69, har vi tatt status på 30- og 40-årstrinnet, og for det yngste femårskullet, født 1975-79, har vi status kun på 30-årstrinnet. På den måten får vi tre ferske situasjonsanalyser gjeldende for situasjonen 1.1.2008 (ved 30, 40 og 50 år). Vi får to analyser (ved 30 og 40 år) gjeldende for situasjonen 1.1.1998, og en ved 30-årstrinnet for situasjonen 1.1.1988.

Dette gir oss tre analytiske vinkler – analyse av flytting og bosetting over livsløpet fram til 40- og 50-årsstadiet, en analyse av utviklingen over tid i tiårsperspektiv på 30- og 40-årsstadiet, og en analyse av situasjonen slik den har bygget seg opp fram mot 1.1.2008. En liten presisering: Når vi bruker uttrykk som 30-, 40- og 50-årsstadiet, betyr det helt konkret at kullene er fulgt fra de var 15 år, og til de på de angitte tidspunktene var henholdsvis 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år.

Vedlegg 5 inneholder 8 tabeller for hver by. Tabellenes form gjenspeiler strukturen i analysene, men med en liten redigeringsforskjell. Ideelt sett burde tabellene hatt følgende struktur:

	1.1.1988	1.1.1998	1.1.2008
30 år	Kull født 1955-59	Kull født 1965-69	Kull født 1975-79
40 år		Kull født 1955-59	Kull født 1965-69
50 år			Kull født 1955-59

Analysen består altså av seks forløp. I tabellene har vi spart plass ved å omredigere informasjonen som angitt nedenfor. På den måten kan vi studere fasen fra 30 til 40 år ved å se på de to kolonnene til venstre. Ulempen er at det eldste kullet status på 50-stadiet kommer litt forkjært plassert.

	1.1.1988	1.1.1998	1.1.2008
	F. 1955-59, 30 år	F. 1965-69, 30 år	F. 1975-79, 30 år
	F. 1955-59, 40 år	F. 1965-69, 40 år	F. 1955-59, 50 år

Temaene i denne analysen og i tabellene er i hovedsak selve flytteprosessene over livsløpet, inkludert flyttingene til og fra omlandsregionene, andre regioner i landet og utlandet. Vi belyser også hvordan flytteprosessene og strømmene er sortert etter utdanning. Videre ser vi på pendling mellom storby og omland på 40-årsstadiet, og ikke minst på endringene i pendlingsnivået fra første til andre femårskull.

For hver by består settet av 16 sider. Fire av de åtte tabellene viser såkalte "flyttemagneter". De seksten tabellsidene inneholder følgende:

1. Flyttehistoriske hovedtall for **menn**. Størrelsen på 15-årskullet er angitt øverst. Deretter prosentfordelles disse på bofaste, tilbakeflyttere og fraflyttede. Tabellen viser så fordelingen for hvor de fraflyttede bor på de ulike alderstrinn i voksen alder. Nederst i hver bolk er tilflytting og videreflytting angitt i forhold til kullstørrelsen på 15-årstrinnet. Er tallet på tilflyttere lik 100, betyr det at det er kommet like mange tilflyttere og blitt boende som det vokste opp barn i byen fra de samme kullene. Summen av tilflyttere er alle som har meldt flytting. Gevinsten over livsløpet er differansen mellom tilflyttere og fraflyttede. Når vi ser at denne i alle byer bygger seg opp over tid, skjønner vi mer av vekstdynamikken bak, og hva det har å si for utsiktene framover.

2. Tilsvarende for **kvinner**.

3. Spesielt blikk på hvor de tilflyttede 1.1.2008 hadde vokst opp. Til sammen utgjør de bofaste og tilbakeflytterne (lokalbefolkningen) og tilflytterne 100 prosent. I nesten alle byene er tilflytterne i flertall, og vi ser hvor de kom fra. Utviklingen over tid i dette gjøres i de to neste tabellene.

4. Flyttemagneter for tilflytting for **menn**. Flyttemagneten er et mål som viser byenes tiltrekningskraft på ungdom fra andre regioner, kontrollert for størrelsen på de ulike regionene. Hvis et slikt tall for drakraft er lik 100, betyr det at byen har fått en andel av de som har flyttet fra den aktuelle regionen som er proporsjonalt med byens størrelse i forhold til resten av landet. Alle storbyene har flere ganger så sterk tiltrekning på folk i omlandsregionene, og også fra mange andre regioner. Et viktig poeng i tabellene er å se hvordan tilstrømningen har forsterket eller svekket seg.

5. Tilsvarende for **kvinner**.

6. Flyttemagnet for **menn** som på varig basis flytter ut fra storbyene. Hvilke omlandsregioner og andre regioner trekker sterkest ut? Igjen er det tall justert for folketallsstørrelser. Tabellene viser klart hvordan flytteprosessene ut av byene bruker lenger tid.

7. Tilsvarende for **kvinner**.

8. Utdanningsindekser for høyeste utdanningstrinn. Hvis en slik indeks er 100, betyr det at innslaget av de med høyest utdanningsnivå er som i landsbefolkningen for de samme kullene på samme alderstrinn. Tabellen viser indekser for ungdomsgruppa (de som vokste opp i byen), for den innenlandske delen av befolkningen på voksentrinnene, og for bofaste, tilbakeflyttere og tilflyttere hver for seg. Vi har også tatt med indekser for videreflytterne, for å se om byene i større grad beholder de med høyest utdanning eller ikke.

MENN

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 1a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	13214	11922	9961
Bofaste	53	59	60
Tilbakeflyttere	14	15	14
Fraflyttede i alt	33	26	26
- Til Oslo omland i alt	19	13	12
- - indre vest	4	3	3
- - ytre vest	0	0	0
- - indre sør	4	3	2
- - ytre sør	2	1	1
- - indre nord/øst	6	5	4
- - ytre nord/øst	3	1	2
- Drammensregionen	1	1	1
- Ekstraring Østfold	1	1	1
- Ekstraring Vestfold	1	1	1
- Ekstraring Innlandet	1	1	1
- Andre storbyregioner	3	2	3
- Landet ellers	5	3	3
- Utlandet	2	4	4
Tilflyttere	95	155	231
Videreflyttere	100	91	136
Gevinst over livsløpet	+ 62	+129	+205

Tabell 1b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12955	11732	12585
Bofaste	39	38	33
Tilbakeflyttere	18	17	18
Fraflyttede i alt	43	45	49
- Til Oslo omland i alt	25	26	28
- - indre vest	6	5	7
- - ytre vest	1	1	1
- - indre sør	5	5	5
- - ytre sør	3	3	3
- - indre nord/øst	7	8	8
- - ytre nord/øst	3	4	4
- Drammensregionen	1	1	1
- Ekstraring Østfold	2	2	2
- Ekstraring Vestfold	1	1	2
- Ekstraring Innlandet	2	2	3
- Andre storbyregioner	3	4	3
- Landet ellers	5	4	6
- Utlandet	4	5	4
Tilflyttere	91	143	87
Videreflyttere	156	204	190
Gevinst over livsløpet	+ 48	+ 98	+ 38

OSLO**KVINNER**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 2a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12775	11529	9621
Bofaste	46	53	55
Tilbakeflyttere	16	15	14
Fraflyttede i alt	38	32	31
- Til Oslo omland i alt	21	17	15
- - indre vest	5	4	3
- - ytre vest	0	0	0
- - indre sør	5	3	2
- - ytre sør	3	2	2
- - indre nord/øst	5	6	5
- - ytre nord/øst	3	2	3
- Drammensregionen	1	1	1
- Ekstraring Østfold	1	1	1
- Ekstraring Vestfold	1	1	1
- Ekstraring Innlandet	2	1	1
- Andre storbyregioner	3	2	2
- Landet ellers	6	5	4
- Utlandet	3	4	6
Tilflyttere	101	165	246
Videreflyttere	147	149	180
Gevinst over livsløpet	+ 63	+133	+215

Tabell 2b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12671	11434	12432
Bofaste	36	36	31
Tilbakeflyttere	18	15	19
Fraflyttede i alt	46	49	50
- Til Oslo omland i alt	26	28	27
- - indre vest	7	6	7
- - ytre vest	1	1	1
- - indre sør	6	5	6
- - ytre sør	3	3	3
- - indre nord/øst	6	9	6
- - ytre nord/øst	3	4	4
- Drammensregionen	1	1	1
- Ekstraring Østfold	2	2	3
- Ekstraring Vestfold	1	2	2
- Ekstraring Innlandet	2	2	3
- Andre storbyregioner	4	3	3
- Landet ellers	6	6	7
- Utlandet	4	5	4
Tilflyttere	88	131	85
Videreflyttere	192	248	214
Gevinst over livsløpet	+ 42	+ 82	+ 35

OSLO

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3a. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

MENN	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	30350	23220	17319
Bofaste	19	19	24
Tilbakeflyttere	5	9	13
Tilflyttere i alt	76	72	63
- Fra Oslo omland i alt	15	11	9
- - indre vest	4	4	4
- - ytre vest	1	0	0
- - indre sør	3	2	1
- - ytre sør	2	1	1
- - indre nord/øst	3	3	2
- - ytre nord/øst	2	1	1
- Drammensregionen	2	1	1
- Ekstraring Østfold	3	2	2
- Ekstraring Vestfold	2	2	1
- Ekstraring Innlandet	3	2	2
- Andre storbyregioner	9	6	5
- Landet ellers by/tett	14	12	10
- Landet ellers periferi	6	6	7
- Utlandet	22	30	26

OSLO

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3b. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

KVINNER	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	30251	20774	16777
Bofaste	17	20	23
Tilbakeflyttere	5	8	14
Tilflyttere i alt	78	72	63
- Fra Oslo omland i alt	14	13	11
- - indre vest	4	4	4
- - ytre vest	1	1	0
- - indre sør	3	2	2
- - ytre sør	2	2	1
- - indre nord/øst	3	3	2
- - ytre nord/øst	1	1	2
- Drammensregionen	1	1	1
- Ekstraring Østfold	3	2	2
- Ekstraring Vestfold	3	2	1
- Ekstraring Innlandet	3	2	2
- Andre storbyregioner	9	7	6
- Landet ellers by/tett	15	12	11
- Landet ellers periferi	6	7	9
- Utlandet	24	26	20

OSLO

MENN – Flyttemagneter for innflytting

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 4a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	13214	11922	9961
Antall tilflyttere i alt	12540	18453	23004
Magnetverdier			
- - indre vest	558	732	804
- - ytre vest	150	326	478
- - indre sør	443	741	821
- - ytre sør	313	509	633
- - indre nord/øst	409	684	711
- - ytre nord/øst	348	511	570
- Drammensregionen	230	364	511
- Ekstraring Østfold	310	476	611
- Ekstraring Vestfold	306	478	620
- Ekstraring Innlandet	334	477	598
- De andre storbyene	163	290	375
- Andre storbyomland	102	156	185
- Andre ekstraringer	176	237	314
- Landet ellers, by/tett	218	315	357
- Landet ellers, periferi	138	199	207
- Utlandet	379	488	309

Tabell 4.b   **Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner**

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12955	11732	12585
Antall tilflyttere i alt	11753	16728	10922
Magnetverdier			
- - indre vest	425	520	360
- - ytre vest	125	204	77
- - indre sør	358	492	317
- - ytre sør	263	368	216
- - indre nord/øst	334	414	277
- - ytre nord/øst	290	308	205
- Drammensregionen	177	242	151
- Ekstraring Østfold	250	347	224
- Ekstraring Vestfold	225	335	198
- Ekstraring Innlandet	254	294	215
- De andre storbyene	121	177	104
- Andre storbyomland	82	113	70
- Andre ekstraringer	140	149	109
- Landet ellers, by/tett	172	223	148
- Landet ellers, periferi	108	137	89
- Utlandet	347	333	271

OSLO**KVINNER – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 5a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12775	11529	9621
Antall tilflyttere i alt	12879	19000	23638
Magnetverdier			
- - indre vest	503	674	752
- - ytre vest	163	296	404
- - indre sør	398	656	725
- - ytre sør	298	474	558
- - indre nord/øst	379	595	609
- - ytre nord/øst	344	450	523
- Drammensregionen	199	344	444
- Ekstraring Østfold	284	456	595
- Ekstraring Vestfold	286	416	592
- Ekstraring Innlandet	293	432	529
- De andre storbyene	136	247	329
- Andre storbyomland	83	142	187
- Andre ekstraringer	131	217	278
- Landet ellers, by/tett	195	290	345
- Landet ellers, periferi	135	181	207
- Utlandet	341	437	287

Tabell 5b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12671	11434	12432
Antall tilflyttere i alt	11175	14921	10573
Magnetverdier			
- - indre vest	374	496	339
- - ytre vest	140	210	120
- - indre sør	324	429	309
- - ytre sør	207	307	167
- - indre nord/øst	286	371	251
- - ytre nord/øst	270	263	243
- Drammensregionen	170	226	155
- Ekstraring Østfold	207	303	192
- Ekstraring Vestfold	213	277	192
- Ekstraring Innlandet	223	303	194
- De andre storbyene	100	158	92
- Andre storbyomland	64	99	57
- Andre ekstraringer	92	136	83
- Landet ellers, by/tett	152	196	136
- Landet ellers, periferi	107	120	97
- Utlandet	295	291	250

OSLO**MENN – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 6a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Oslo

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	13214	11922	9961
Antall fraflyttere i alt	4325	3127	2615
Magnetverdier			
- - indre vest	378	388	290
- - ytre vest	177	203	120
- - indre sør	906	630	357
- - ytre sør	449	268	216
- - indre nord/øst	774	608	541
- - ytre nord/øst	381	243	395
- Drammensregionen	86	88	92
- Ekstraring Østfold	65	63	83
- Ekstraring Vestfold	73	66	88
- Ekstraring Innlandet	104	89	76
- De andre storbyene	43	55	71
- Andre storbyomland	18	16	20
- Andre ekstraringer	40	32	23
- Landet ellers, by/tett	33	31	30
- Landet ellers, periferi	20	23	22

Tabell 6b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Oslo

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12955	11732	12585
Antall fraflyttere i alt	5511	5240	6188
Magnetverdier			
- - indre vest	435	412	417
- - ytre vest	252	160	246
- - indre sør	852	667	823
- - ytre sør	433	369	442
- - indre nord/øst	792	610	717
- - ytre nord/øst	368	413	400
- Drammensregionen	79	103	89
- Ekstraring Østfold	71	89	91
- Ekstraring Vestfold	78	80	93
- Ekstraring Innlandet	107	93	125
- De andre storbyene	31	28	29
- Andre storbyomland	21	19	23
- Andre ekstraringer	34	32	34
- Landet ellers, by/tett	30	28	31
- Landet ellers, periferi	17	16	15

OSLO**KVINNER - Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 7a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Oslo

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12775	11529	9621
Antall fraflyttere i alt	4873	3698	3008
Magnetverdier			
- - indre vest	377	442	278
- - ytre vest	175	223	196
- - indre sør	898	575	406
- - ytre sør	521	290	290
- - indre nord/øst	637	607	578
- - ytre nord/øst	339	244	404
- Drammensregionen	99	90	104
- Ekstraring Østfold	80	68	85
- Ekstraring Vestfold	70	72	69
- Ekstraring Innlandet	112	110	98
- De andre storbyene	36	35	44
- Andre storbyomland	24	14	15
- Andre ekstraringer	43	29	22
- Landet ellers, by/tett	35	35	29
- Landet ellers, periferi	27	21	19

Tabell 7b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Oslo

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	12671	11434	12432
Antall fraflyttere i alt	5813	5581	6228
Magnetverdier			
- - indre vest	431	449	395
- - ytre vest	217	219	207
- - indre sør	928	608	861
- - ytre sør	476	355	491
- - indre nord/øst	636	613	581
- - ytre nord/øst	323	366	362
- Drammensregionen	92	87	98
- Ekstraring Østfold	84	78	102
- Ekstraring Vestfold	87	88	101
- Ekstraring Innlandet	122	116	129
- De andre storbyene	27	24	27
- Andre storbyomland	20	13	20
- Andre ekstraringer	38	28	39
- Landet ellers, by/tett	34	31	36
- Landet ellers, periferi	23	18	22

OSLO**MENN****Tabell 8a. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

MENN	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	147	133	127
I voksegruppen *	199	211	201
Bofaste	124	133	128
Tilbakeflyttere	170	143	146
Tilflyttere	219	212	169
Videreflyttere	172	142	93

MENN	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	151	134	151
I voksegruppen *	196	233	203
Bofaste	117	131	120
Tilbakeflyttere	197	180	203
Tilflyttere	196	198	191
Videreflyttere	180	161	165

* Uten innvandrere

OSLO**KVINNER****Tabell 8b. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

KVINNER	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	186	142	140
I voksegruppen *	256	233	209
Bofaste	186	165	156
Tilbakeflyttere	241	137	152
Tilflyttere	291	229	170
Videreflyttere	128	94	81

KVINNER	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	179	143	182
I voksegruppen *	268	271	287
Bofaste	180	168	195
Tilbakeflyttere	273	175	272
Tilflyttere	293	246	302
Videreflyttere	152	134	147

* Uten innvandrere

BERGEN**MENN**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 1a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	8024	8241	6090
Bofaste	58	63	60
Tilbakeflyttere	15	13	12
Fraflyttede i alt	27	24	28
- Til Bergen omland i alt	8	6	7
- - vest	5	4	5
- - nord	1	1	1
- - sør/øst	2	1	1
- Ekstraring Bergen	0	0	0
- Andre storbyer	6	7	10
- Annet storbyomland	3	3	2
- Andre ekstraringer	2	1	1
- Landet ellers, by/tett	3	3	3
- Landet ellers, periferi	3	2	2
- Utlandet	2	2	3
Tilflyttere	38	44	90
Videreflyttere	47	41	73
Gevinst over livsløpet	+ 11	+ 20	+ 62

Tabell 1.b   Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åring	7915	8134	7767
Bofaste	49	51	45
Tilbakeflyttere	19	18	21
Fraflyttede i alt	32	31	34
- Til Bergen omland i alt	11	11	13
- - vest	7	8	8
- - nord	2	1	2
- - sør/øst	2	2	3
- Ekstraring Bergen	1	0	0
- Andre storbyer	6	6	5
- Annet storbyomland	4	4	4
- Andre ekstraringer	2	2	3
- Landet ellers, by/tett	3	3	4
- Landet ellers, periferi	3	2	3
- Utlandet	2	3	2
Tilflyttere	36	48	39
Videreflyttere	73	75	82
Gevinst over livsløpet	+ 4	+ 17	+ 5

BERGEN**KVINNER**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 2a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7586	7955	5809
Bofaste	48	57	52
Tilbakeflyttere	17	15	15
Fraflyttede i alt	35	28	33
- Til Bergen omland i alt	12	7	9
- - vest	7	5	6
- - nord	2	1	1
- - sør/øst	3	1	2
- Ekstraring Bergen	0	0	0
- Andre storbyer	6	7	10
- Annet storbyomland	4	3	3
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	5	3	4
- Landet ellers, periferi	4	3	2
- Utlandet	2	3	3
Tilflyttere	44	52	88
Videreflyttere	67	50	87
Gevinst over livsløpet	+ 9	+ 24	+ 55

Tabell 2b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åring	7537	7900	7434
Bofaste	42	48	40
Tilbakeflyttere	21	19	23
Fraflyttede i alt	37	33	37
- Til Bergen omland i alt	12	12	12
- - vest	7	8	7
- - nord	2	2	2
- - sør/øst	3	2	3
- Ekstraring Bergen	0	0	0
- Andre storbyer	6	5	5
- Annet storbyomland	4	5	5
- Andre ekstraringer	3	2	3
- Landet ellers, by/tett	5	3	5
- Landet ellers, periferi	4	3	4
- Utlandet	3	3	3
Tilflyttere	40	50	41
Videreflyttere	87	76	95
Gevinst over livsløpet	+ 3	+ 17	+ 4

BERGEN

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3a. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Menn	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	9872	9517	8192
Bofaste	37	44	43
Tilbakeflyttere	8	15	20
Tilflyttere i alt	55	41	37
- Fra Bergen omland i alt	9	5	5
- - vest	5	3	3
- - nord	2	1	1
- - sør/øst	2	1	1
- Ekstraring Bergen	1	1	1
- Andre storbyer	3	2	2
- Annet storbyomland	3	2	2
- Andre ekstraringer	3	2	2
- Landet ellers, by/tett	11	7	6
- Landet ellers, periferi	10	8	8
- Utlandet	15	14	11

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3b. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Kvinner	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	9006	9244	7692
Bofaste	34	41	38
Tilbakeflyttere	10	16	23
Tilflyttere i alt	57	43	39
- Fra Bergen omland i alt	9	8	6
- - vest	5	4	3
- - nord	2	2	1
- - sør/øst	2	2	2
- Ekstraring Bergen	1	1	1
- Andre storbyer	3	2	2
- Annet storbyomland	3	2	2
- Andre ekstraringer	3	2	2
- Landet ellers, by/tett	11	8	8
- Landet ellers, periferi	11	9	10
- Utlandet	16	11	8

BERGEN**MENN – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 4a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Bergens tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	8024	8241	6090
Antall tilflyttere i alt	3092	3666	5453
Magnetverdier			
- Omland vest	937	1120	1370
- Omland nord	1002	803	1099
- Omland sør/øst	924	1001	1209
- Bergen ekstraring	675	760	1010
- De andre storbyene	51	66	108
- Andre storbyomland	51	46	51
- Andre ekstraringer	50	51	69
- Landet ellers, by/tett	88	91	152
- Landet ellers, periferi	97	113	190
- Utlandet	125	119	112

Tabell 4b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Bergens tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7915	8134	7767
Antall tilflyttere i alt	2848	3943	3051
Magnetverdier			
- Omland vest	843	979	845
- Omland nord	855	781	829
- Omland sør/øst	815	802	813
- Bergen ekstraring	615	686	608
- De andre storbyene	34	38	31
- Andre storbyomland	40	37	39
- Andre ekstraringer	40	45	37
- Landet ellers, by/tett	79	80	76
- Landet ellers, periferi	89	103	84
- Utlandet	87	92	87

BERGEN**KVINNER – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 5a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Bergens tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7586	7955	5809
Antall tilflyttere i alt	3305	4118	5091
Magnetverdier			
- Omland vest	1031	1162	1226
- Omland nord	912	790	993
- Omland sør/øst	806	984	1109
- Bergen ekstraring	601	665	810
- De andre storbyene	42	51	79
- Andre storbyomland	42	41	48
- Andre ekstraringer	40	41	54
- Landet ellers, by/tett	81	93	128
- Landet ellers, periferi	100	121	174
- Utlandet	103	94	92

Tabell 5b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7537	7900	7434
Antall tilflyttere i alt	3028	3966	3037
Magnetverdier			
- Omland vest	945	1015	901
- Omland nord	841	786	827
- Omland sør/øst	671	1003	668
- Bergen ekstraring	551	641	514
- De andre storbyene	28	30	27
- Andre storbyomland	37	34	32
- Andre ekstraringer	34	34	28
- Landet ellers, by/tett	71	83	71
- Landet ellers, periferi	91	105	91
- Utlandet	78	80	74

BERGEN**MENN – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 6a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Bergen

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	8024	8241	6090
Antall fraflyttede i alt	2185	2015	1671
Magnetverdier			
- Omland vest	1952	1520	1126
- Omland nord	931	512	665
- Omland sør/øst	1509	627	757
- Bergen ekstraring	409	251	269
- De andre storbyene	132	199	240
- Andre storbyomland	69	55	39
- Andre ekstraringer	39	32	25
- Landet ellers, by/tett	44	45	38
- Landet ellers, periferi	51	45	32

Tabell 6b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Bergen

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7915	8134	7767
Antall fraflyttede i alt	2498	2560	2626
Magnetverdier			
- Omland vest	2123	2035	2239
- Omland nord	1058	856	1137
- Omland sør/øst	1451	871	1561
- Bergen ekstraring	438	413	418
- De andre storbyene	108	129	94
- Andre storbyomland	78	69	75
- Andre ekstraringer	41	35	44
- Landet ellers, by/tett	39	37	42
- Landet ellers, periferi	50	42	48

BERGEN

KVINNER – Flyttemagneter for de fraflyttede
 Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15,
 til de var 30, 40 og 50 år.

**Tabell 7a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall
 fraflyttede og de andre regionenes
 tiltrekningskraft på Bergen**

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7586	7955	5809
Antall fraflyttede i alt	2666	2251	1894
Magnetverdier			
- Omland vest	1966	1501	1364
- Omland nord	1077	943	481
- Omland sør/øst	1537	750	804
- Bergen ekstraring	438	271	495
- De andre storbyene	107	163	196
- Andre storbyomland	70	63	45
- Andre ekstraringer	34	33	26
- Landet ellers, by/tett	53	41	40
- Landet ellers, periferi	59	53	41

Tabell 7b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Bergen

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	7537	7900	7434
Antall fraflyttede i alt	2778	2622	2779
Magnetverdier			
- Omland vest	1977	1884	2002
- Omland nord	1229	1141	1288
- Omland sør/øst	1552	1091	1627
- Bergen ekstraring	367	435	372
- De andre storbyene	90	107	84
- Andre storbyomland	72	71	77
- Andre ekstraringer	37	36	41
- Landet ellers, by/tett	49	36	48
- Landet ellers, periferi	60	57	57

BERGEN**MENN****Tabell 8a. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

MENN	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	130	128	124
I voksegruppen *	165	153	140
Bofaste	82	84	100
Tilbakeflyttere	189	156	138
Tilflyttere	283	241	139
Videreflyttere	216	167	124

MENN	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	131	128	131
I voksegruppen *	161	153	162
Bofaste	70	70	68
Tilbakeflyttere	202	192	205
Tilflyttere	274	201	246
Videreflyttere	218	178	203

* Uten innvandrere

BERGEN**KVINNER****Tabell 8b. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

KVINNER	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	136	145	120
I voksegruppen *	171	157	153
Bofaste	100	106	95
Tilbakeflyttere	139	158	137
Tilflyttere	282	219	162
Videreflyttere	180	160	124

KVINNER	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	138	145	136
I voksegruppen *	171	169	166
Bofaste	82	91	79
Tilbakeflyttere	191	233	184
Tilflyttere	288	215	271
Videreflyttere	197	184	196

* Uten innvandrere

TRONDHEIM**MENN**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 1a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4735	5481	4008
Bofaste	55	53	52
Tilbakeflyttere	15	14	14
Fraflyttede i alt	30	33	34
- Til Trondheim omland	7	6	6
- - indre ring	5	5	5
- - ytre sør/vest	1	1	0
- - ytre nord/øst	1	0	1
- Ekstraring Trondheim	1	1	1
- Andre storbyer	7	10	13
- Annet storbyomland	4	4	3
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	4	3	4
- Landet ellers, periferi	4	4	3
- Utlandet	1	3	2
Tilflyttere	58	55	110
Videreflyttere	75	56	103
Gevinst over livsløpet	+ 28	+ 22	+ 76

Tabell 1b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åring	4680	5417	4589
Bofaste	46	42	42
Tilbakeflyttere	19	20	21
Fraflyttede i alt	35	38	37
- Til Trondheim omland	9	10	10
- - indre ring	7	8	7
- - ytre sør/vest	1	1	1
- - ytre nord/øst	1	1	2
- Ekstraring Trondheim	2	1	2
- Andre storbyer	6	8	6
- Annet storbyomland	5	5	5
- Andre ekstraringer	3	3	3
- Landet ellers, by/tett	4	4	4
- Landet ellers, periferi	4	4	4
- Utlandet	2	3	3
Tilflyttere	53	58	55
Videreflyttere	113	98	127
Gevinst over livsløpet	+ 18	+ 20	+ 18

TRONDHEIM**KVINNER**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 2a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4605	5196	4005
Bofaste	44	47	43
Tilbakeflyttere	17	15	17
Fraflyttede i alt	39	38	40
- Til Trondheim omland	9	8	8
- - indre ring	6	6	6
- - ytre sør/vest	1	1	1
- - ytre nord/øst	2	1	1
- Ekstraring Trondheim	2	1	1
- Andre storbyer	8	10	13
- Annet storbyomland	5	5	5
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	5	4	4
- Landet ellers, periferi	6	5	3
- Utlandet	2	3	4
Tilflyttere	58	61	94
Videreflyttere	93	70	104
Gevinst over livsløpet	+ 19	+ 23	+ 54

Tabell 2b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åring	4577	5175	4517
Bofaste	38	38	35
Tilbakeflyttere	20	21	23
Fraflyttede i alt	42	41	42
- Til Trondheim omland	11	10	11
- - indre ring	8	8	8
- - ytre sør/vest	1	1	1
- - ytre nord/øst	2	1	2
- Ekstraring Trondheim	2	2	2
- Andre storbyer	6	8	6
- Annet storbyomland	6	6	6
- Andre ekstraringer	3	3	4
- Landet ellers, by/tett	6	4	5
- Landet ellers, periferi	6	5	6
- Utlandet	2	3	28
Tilflyttere	56	61	58
Videreflyttere	116	100	126
Gevinst over livsløpet	+ 14	+ 20	+ 16

TRONDHEIM

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3a. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Menn	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	7082	6475	5425
Bofaste	30	35	36
Tilbakeflyttere	8	17	18
Tilflyttere i alt	62	48	46
- Fra Trondheim omland	8	7	5
- - indre ring	5	4	3
- - ytre sør/vest	1	1	1
- - ytre nord/øst	2	2	1
- Ekstraring Trondheim	2	2	2
- Andre storbyer	2	2	2
- Annet storbyomland	3	2	2
- Andre ekstraringer	3	2	2
- Landet ellers, by/tett	17	10	10
- Landet ellers, periferi	14	12	14
- Utlandet	13	11	9

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3b. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Kvinner	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	6162	6226	5220
Bofaste	28	32	31
Tilbakeflyttere	11	17	19
Tilflyttere i alt	61	51	50
- Fra Trondheim omland	8	8	7
- - indre ring	5	5	3
- - ytre sør/vest	1	1	2
- - ytre nord/øst	2	2	2
- Ekstraring Trondheim	3	3	3
- Andre storbyer	2	2	2
- Annet storbyomland	3	2	2
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	15	10	11
- Landet ellers, periferi	15	15	16
- Utlandet	13	9	7

TRONDHEIM**MENN – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 4a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Trondheims tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4735	5481	4008
Antall tilflyttere i alt	2734	3021	4417
Magnetverdier			
- Omland indre	1384	1384	1654
- Omland ytre sør/vest	929	845	1194
- Omland ytre nord/øst	615	627	1021
- Trondheim ekstraring	991	775	1074
- De andre storbyene	46	70	101
- Andre storbyomland	61	41	51
- Andre ekstraringer	61	52	89
- Landet ellers, by/tett	156	127	243
- Landet ellers, periferi	211	187	281
- Utlandet	124	109	102

Tabell 4b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Trondheims tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4680	5417	4589
Antall tilflyttere i alt	2482	3133	2506
Magnetverdier			
- Omland indre	1152	1274	1107
- Omland ytre sør/vest	799	698	750
- Omland ytre nord/øst	579	514	516
- Trondheim ekstraring	886	702	889
- De andre storbyene	36	37	33
- Andre storbyomland	51	38	48
- Andre ekstraringer	49	43	44
- Landet ellers, by/tett	131	122	129
- Landet ellers, periferi	178	167	172
- Utlandet	88	77	77

TRONDHEIM**KVINNER – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 5a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Trondheims tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4605	5196	4005
Antall tilflyttere i alt	2672	3171	3752
Magnetverdier			
- Omland indre	1172	1327	1335
- Omland ytre sør/vest	871	826	845
- Omland ytre nord/øst	559	618	806
- Trondheim ekstraring	1021	724	972
- De andre storbyene	35	42	53
- Andre storbyomland	32	33	41
- Andre ekstraringer	38	37	51
- Landet ellers, by/tett	121	116	174
- Landet ellers, periferi	172	180	224
- Utlandet	90	89	77

Tabell 5b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4577	5175	4517
Antall tilflyttere i alt	2582	3165	2616
Magnetverdier			
- Omland indre	1175	1245	1115
- Omland ytre sør/vest	803	796	796
- Omland ytre nord/øst	492	639	505
- Trondheim ekstraring	923	741	910
- De andre storbyene	32	29	28
- Andre storbyomland	30	32	29
- Andre ekstraringer	34	37	30
- Landet ellers, by/tett	113	109	115
- Landet ellers, periferi	158	167	155
- Utlandet	79	71	77

TRONDHEIM**MENN – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 6a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Trondheim

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4735	5481	4008
Antall fraflyttede i alt	1432	1815	1343
Magnetverdier			
- Omland indre	2649	1890	1580
- Omland ytre sør/vest	580	439	368
- Omland ytre nord/øst	487	150	237
- Trondheim ekstraring	578	303	204
- De andre storbyene	128	186	236
- Andre storbyomland	79	65	43
- Andre ekstraringer	38	41	33
- Landet ellers, by/tett	46	39	44
- Landet ellers, periferi	62	65	55

Tabell 6b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Trondheim

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4680	5417	4589
Antall fraflyttede i alt	1622	2075	1670
Magnetverdier			
- Omland indre	3033	2522	2844
- Omland ytre sør/vest	559	542	622
- Omland ytre nord/øst	536	418	655
- Trondheim ekstraring	498	372	548
- De andre storbyene	101	126	91
- Andre storbyomland	85	71	81
- Andre ekstraringer	48	48	53
- Landet ellers, by/tett	46	41	46
- Landet ellers, periferi	52	58	54

TRONDHEIM**KVINNER – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 7a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Trondheim

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4605	5196	4005
Antall fraflyttede i alt	1803	1969	1595
Magnetverdier			
- Omland indre	2697	1996	1614
- Omland ytre sør/vest	544	628	551
- Omland ytre nord/øst	506	230	326
- Trondheim ekstraring	594	370	252
- De andre storbyene	110	169	206
- Andre storbyomland	80	65	58
- Andre ekstraringer	31	38	35
- Landet ellers, by/tett	54	39	38
- Landet ellers, periferi	73	67	47

Tabell 7b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Trondheim

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	4577	5175	4517
Antall fraflyttede i alt	1904	2114	1913
Magnetverdier			
- Omland indre	2965	2256	2742
- Omland ytre sør/vest	670	768	729
- Omland ytre nord/øst	514	359	555
- Trondheim ekstraring	629	451	687
- De andre storbyene	79	114	75
- Andre storbyomland	93	76	90
- Andre ekstraringer	42	45	49
- Landet ellers, by/tett	50	40	47
- Landet ellers, periferi	71	72	76

TRONDHEIM**MENN****Tabell 8a. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

MENN	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	139	139	134
I voksegruppen *	207	199	190
Bofaste	78	90	108
Tilbakeflyttere	168	125	124
Tilflyttere	332	311	208
Videreflyttere	395	290	186

MENN	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	138	140	137
I voksegruppen *	197	198	196
Bofaste	63	75	62
Tilbakeflyttere	173	182	177
Tilflyttere	318	267	295
Videreflyttere	338	262	310

* Uten innvandrere

TRONDHEIM**KVINNER****Tabell 8b. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

KVINNER	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	143	141	131
I voksegruppen *	168	164	157
Bofaste	101	88	105
Tilbakeflyttere	152	118	98
Tilflyttere	236	232	169
Videreflyttere	190	192	126

KVINNER	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	147	141	146
I voksegruppen *	180	172	178
Bofaste	87	69	86
Tilbakeflyttere	165	152	178
Tilflyttere	267	238	255
Videreflyttere	191	194	197

* Uten innvandrere

STAVANGER**MENN**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 1a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3278	3469	3053
Bofaste	53	53	47
Tilbakeflyttere	14	14	17
Fraflyttede i alt	33	33	36
- Til Stavanger omland	17	16	14
-- nabokommuner	12	13	10
-- omland indre	3	2	3
-- omland ytre	2	1	1
- Ekstraring Stavanger	0	0	0
- Andre storbyer	6	7	11
- Annet storbyomland	2	1	2
- Andre ekstraringer	2	1	1
- Landet ellers, by/tett	2	2	2
- Landet ellers, periferi	2	1	1
- Utlandet	2	5	5
Tilflyttere	63	74	106
Videreflyttere	87	70	99
Gevinst over livsløpet	+ 30	+ 41	+ 70

Tabell 1b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3221	3436	3139
Bofaste	43	40	39
Tilbakeflyttere	20	21	22
Fraflyttede i alt	37	39	39
- Til Stavanger omland	20	20	22
-- nabokommuner	15	16	16
-- omland indre	3	3	4
-- omland ytre	2	1	2
- Ekstraring Stavanger	0	0	0
- Andre storbyer	5	5	5
- Annet storbyomland	3	2	3
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	3	2	2
- Landet ellers, periferi	1	2	2
- Utlandet	3	6	3
Tilflyttere	65	79	66
Videreflyttere	148	136	181
Gevinst over livsløpet	+ 28	+ 40	+ 27

STAVANGER**KVINNER**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 2a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3237	3408	2950
Bofaste	43	45	39
Tilbakeflyttere	19	17	19
Fraflyttede i alt	38	38	42
- Til Stavanger omland	20	17	16
-- nabokommuner	14	13	12
-- omland indre	3	3	3
-- omland ytre	3	1	1
- Ekstraring Stavanger	0	1	0
- Andre storbyer	6	6	11
- Annet storbyomland	2	2	2
- Andre ekstraringer	2	1	2
- Landet ellers, by/tett	3	2	3
- Landet ellers, periferi	2	2	1
- Utlandet	3	7	7
Tilflyttere	64	80	99
Videreflyttere	100	86	106
Gevinst over livsløpet	+ 26	+ 42	+ 57

Tabell 2b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3217	3389	3163
Bofaste	38	36	34
Tilbakeflyttere	22	21	25
Fraflyttede i alt	40	43	41
- Til Stavanger omland	22	21	22
-- nabokommuner	15	15	15
-- omland indre	4	4	4
-- omland ytre	3	2	3
- Ekstraring Stavanger	0	1	0
- Andre storbyer	5	5	5
- Annet storbyomland	3	3	3
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	3	2	4
- Landet ellers, periferi	2	2	2
- Utlandet	3	7	3
Tilflyttere	62	77	62
Videreflyttere	143	136	165
Gevinst over livsløpet	+ 22	+ 34	+ 21

STAVANGER

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3a. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Menn	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	5187	4825	3998
Bofaste	28	29	31
Tilbakeflyttere	10	14	17
Tilflyttere i alt	62	57	52
- Fra Stavanger omland	12	10	7
-- nabokommuner	8	6	4
-- omland indre	2	2	1
-- omland ytre	2	2	2
- Ekstraring Stavanger	1	1	1
- Andre storbyer	4	4	4
- Annet storbyomland	3	3	3
- Andre ekstraringer	3	3	2
- Landet ellers, by/tett	10	9	9
- Landet ellers, periferi	8	7	8
- Utlandet	21	20	18

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3b. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Kvinner	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	4632	4562	3810
Bofaste	25	27	28
Tilbakeflyttere	12	16	20
Tilflyttere i alt	63	57	52
- Fra Stavanger omland	14	12	10
-- nabokommuner	9	8	5
-- omland indre	2	2	2
-- omland ytre	3	2	3
- Ekstraring Stavanger	1	1	1
- Andre storbyer	3	4	5
- Annet storbyomland	3	3	3
- Andre ekstraringer	4	4	3
- Landet ellers, by/tett	10	10	10
- Landet ellers, periferi	8	9	8
- Utlandet	20	14	12

STAVANGER**MENN – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 4a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Stavangers tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3278	3469	3053
Antall tilflyttere i alt	2071	2569	3221
Magnetverdier			
-- nabokommuner	1191	1594	1777
-- omland indre	732	876	998
-- omland ytre	1137	1333	1126
- Stavanger ekstraring	643	1206	992
- De andre storbyene	98	143	145
- Andre storbyomland	65	73	54
- Andre ekstraringer	83	102	74
- Landet ellers, by/tett	143	149	141
- Landet ellers, periferi	113	140	145
- Utlandet	288	192	163

Tabell 4b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Stavangers tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3221	3436	3139
Antall tilflyttere i alt	2095	2727	2088
Magnetverdier			
-- nabokommuner	1163	1376	1194
-- omland indre	827	815	935
-- omland ytre	926	1051	864
- Stavanger ekstraring	670	874	571
- De andre storbyene	77	83	70
- Andre storbyomland	73	68	64
- Andre ekstraringer	78	79	61
- Landet ellers, by/tett	130	123	124
- Landet ellers, periferi	110	110	104
- Utlandet	217	159	172

STAVANGER**KVINNER – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 5a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Stavangers tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3237	3408	2950
Antall tilflyttere i alt	2066	2718	2911
Magnetverdier			
-- nabokommuner	1072	1561	1527
-- omland indre	781	801	793
-- omland ytre	1082	1153	1082
- Stavanger ekstraring	753	1250	904
- De andre storbyene	84	110	96
- Andre storbyomland	52	50	51
- Andre ekstraringer	66	87	69
- Landet ellers, by/tett	106	135	118
- Landet ellers, periferi	82	130	122
- Utlandet	261	157	117

Tabell 5b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3217	3389	3163
Antall tilflyttere i alt	2003	2610	1957
Magnetverdier			
-- nabokommuner	1124	1490	1130
-- omland indre	698	798	720
-- omland ytre	1036	853	1039
- Stavanger ekstraring	709	1050	767
- De andre storbyene	69	68	67
- Andre storbyomland	49	48	48
- Andre ekstraringer	60	81	60
- Landet ellers, by/tett	108	117	104
- Landet ellers, periferi	76	112	75
- Utlandet	174	122	132

STAVANGER**MENN – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 6a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Stavanger

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3278	3469	3053
Antall fraflyttede i alt	1084	1151	1087
Magnetverdier			
-- nabokommuner	2822	2405	1532
-- omland indre	1060	552	700
-- omland ytre	754	289	307
- Stavanger ekstraring	188	107	132
- De andre storbyene	93	126	176
- Andre storbyomland	44	26	27
- Andre ekstraringer	30	19	15
- Landet ellers, by/tett	27	19	23
- Landet ellers, periferi	27	23	15

Tabell 6b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Stavanger

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3221	3436	3139
Antall fraflyttede i alt	1203	1338	1229
Magnetverdier			
-- nabokommuner	3003	2591	2990
-- omland indre	1183	830	1395
-- omland ytre	805	457	719
- Stavanger ekstraring	187	201	218
- De andre storbyene	68	80	64
- Andre storbyomland	52	35	55
- Andre ekstraringer	34	20	31
- Landet ellers, by/tett	26	19	24
- Landet ellers, periferi	19	24	20

STAVANGER**KVINNER – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 7a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Stavanger

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3237	3408	2950
Antall fraflyttede i alt	1232	1291	1229
Magnetverdier			
-- nabokommuner	2453	2090	1466
-- omland indre	1252	838	581
-- omland ytre	1149	392	326
- Stavanger ekstraring	228	309	149
- De andre storbyene	84	96	161
- Andre storbyomland	39	34	29
- Andre ekstraringer	25	21	21
- Landet ellers, by/tett	29	18	25
- Landet ellers, periferi	30	25	16

Tabell 7b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Stavanger

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	3217	3389	3163
Antall fraflyttede i alt	1298	1437	1310
Magnetverdier			
-- nabokommuner	2612	2205	2559
-- omland indre	1312	997	1359
-- omland ytre	1049	714	1155
- Stavanger ekstraring	234	279	248
- De andre storbyene	65	71	61
- Andre storbyomland	47	40	46
- Andre ekstraringer	24	23	25
- Landet ellers, by/tett	31	18	33
- Landet ellers, periferi	28	25	28

STAVANGER**MENN****Tabell 8a. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

MENN	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	126	124	125
I voksegruppen *	154	179	168
Bofaste	56	86	100
Tilbakeflyttere	207	128	140
Tilflyttere	195	243	155
Videreflyttere	153	147	99

MENN	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	129	123	131
I voksegruppen *	162	184	169
Bofaste	43	80	38
Tilbakeflyttere	191	155	210
Tilflyttere	216	209	207
Videreflyttere	147	163	135

* Uten innvandrere

STAVANGER**KVINNER****Tabell 8b. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

KVINNER	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	110	124	131
I voksegruppen *	129	149	156
Bofaste	47	89	115
Tilbakeflyttere	157	135	130
Tilflyttere	184	174	141
Videreflyttere	95	96	75

KVINNER	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	117	127	118
I voksegruppen *	139	171	144
Bofaste	39	74	41
Tilbakeflyttere	143	172	156
Tilflyttere	221	194	224
Videreflyttere	105	119	105

* Uten innvandrere

KRISTIANSAND**MENN**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 1a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2331	2483	2143
Bofaste	46	51	48
Tilbakeflyttere	17	15	14
Fraflyttede i alt	37	34	38
- Til Kr.sand omland	10	6	5
-- omland vest	7	5	4
-- omland øst	3	1	1
- Ekstraring Kristiansand	4	2	2
- Andre storbyer	10	13	20
- Annet storbyomland	3	4	3
- Andre ekstraringer	2	2	1
- Landet ellers, by/tett	3	2	3
- Landet ellers, periferi	3	2	2
- Utlandet	2	3	2
Tilflyttere	41	43	63
Videreflyttere	58	59	68
Gevinst over livsløpet	+ 4	+ 9	+ 25

Tabell 1b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åring	2293	2456	2248
Bofaste	40	42	38
Tilbakeflyttere	23	22	25
Fraflyttede i alt	37	36	37
- Til Kr.sand omland	11	8	12
-- omland vest	8	6	9
-- omland øst	3	2	3
- Ekstraring Kristiansand	5	3	4
- Andre storbyer	7	10	6
- Annet storbyomland	4	5	5
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	3	3	3
- Landet ellers, periferi	2	2	2
- Utlandet	3	3	3
Tilflyttere	47	55	52
Videreflyttere	85	89	98
Gevinst over livsløpet	+ 10	+ 19	+ 15

KRISTIANSAND**KVINNER**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 2a. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2333	2598	2125
Bofaste	37	41	38
Tilbakeflyttere	20	20	18
Fraflyttede i alt	43	39	44
- Til Kr.sand omland	11	8	8
-- omland vest	8	6	6
-- omland øst	3	2	2
- Ekstraring Kristiansand	4	3	2
- Andre storbyer	10	14	19
- Annet storbyomland	6	4	4
- Andre ekstraringer	2	2	2
- Landet ellers, by/tett	4	3	3
- Landet ellers, periferi	3	2	2
- Utlandet	3	3	4
Tilflyttere	46	44	69
Videreflyttere	74	60	71
Gevinst over livsløpet	+ 3	+ 5	+ 25

Tabell 2b. Antall personer på 15-årstrinnet og prosentvise fordelinger av disse.

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åring	2322	2579	2288
Bofaste	33	35	31
Tilbakeflyttere	25	26	27
Fraflyttede i alt	42	39	42
- Til Kr.sand omland	12	10	12
-- omland vest	8	7	8
-- omland øst	4	3	4
- Ekstraring Kristiansand	4	3	4
- Andre storbyer	8	9	8
- Annet storbyomland	6	5	6
- Andre ekstraringer	2	3	2
- Landet ellers, by/tett	4	4	4
- Landet ellers, periferi	3	2	3
- Utlandet	3	3	3
Tilflyttere	50	51	54
Videreflyttere	91	82	102
Gevinst over livsløpet	+ 8	+ 12	+ 12

KRISTIANSAND

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3a. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Menn	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	2667	2943	2585
Bofaste	38	35	32
Tilbakeflyttere	12	19	22
Tilflyttere i alt	50	46	46
- Fra Kr.sand omland	11	9	6
-- omland vest	8	7	5
-- omland øst	3	2	1
- Ekstraring Kristiansand	5	3	3
- Andre storbyer	3	3	4
- Annet storbyomland	3	4	3
- Andre ekstraringer	3	2	4
- Landet ellers, by/tett	7	7	7
- Landet ellers, periferi	5	5	6
- Utlandet	13	13	13

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 3b. Antall personer i alder 28-32 år, 38-42 år og 48-52 år ved inngangen til 2008 etter oppvekstregion.

Kvinner	30 år, 1.1. 2008	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall personer	2661	2892	2576
Bofaste	31	31	27
Tilbakeflyttere	14	23	25
Tilflyttere i alt	55	46	48
- Fra Kr.sand omland	10	10	9
-- omland vest	8	8	7
-- omland øst	2	2	2
- Ekstraring Kristiansand	6	5	4
- Andre storbyer	2	3	5
- Annet storbyomland	4	3	3
- Andre ekstraringer	3	2	4
- Landet ellers, by/tett	9	7	8
- Landet ellers, periferi	6	5	6
- Utlandet	15	11	9

KRISTIANSAND**MENN – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 4a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Kristiansands tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2331	2483	2143
Antall tilflyttere i alt	952	1057	1341
Magnetverdier			
-- omland vest	2489	2953	2877
-- omland øst	1821	1551	1703
- Kristiansand ekstraring	675	649	779
- De andre storbyene	73	50	84
- Andre storbyomland	64	48	32
- Andre ekstraringer	80	48	54
- Landet ellers, by/tett	81	70	77
- Landet ellers, periferi	67	56	66
- Utlandet	95	117	75

Tabell 4b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Kristiansands tiltrekningskraft på andre regioner

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2293	2456	2248
Antall tilflyttere i alt	1078	1360	1180
Magnetverdier			
-- omland vest	2679	2932	2787
-- omland øst	1680	1875	1799
- Kristiansand ekstraring	731	712	690
- De andre storbyene	58	47	54
- Andre storbyomland	69	61	65
- Andre ekstraringer	77	64	85
- Landet ellers, by/tett	84	80	87
- Landet ellers, periferi	64	65	66
- Utlandet	113	90	109

KRISTIANSAND**KVINNER – Flyttemagneter for innflytting**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 5a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Kristiansands tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2333	2598	2125
Antall tilflyttere i alt	1076	1150	1467
Magnetverdier			
-- omland vest	2409	2579	2513
-- omland øst	2003	1176	1389
- Kristiansand ekstraring	665	670	733
- De andre storbyene	61	39	43
- Andre storbyomland	46	31	40
- Andre ekstraringer	69	44	57
- Landet ellers, by/tett	78	62	84
- Landet ellers, periferi	60	52	73
- Utlandet	80	88	72

Tabell 5b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall tilflyttere og Oslos tiltrekningskraft på andre regioner

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2322	2579	2288
Antall tilflyttere i alt	1166	1314	1238
Magnetverdier			
-- omland vest	2530	2660	2433
-- omland øst	1523	1464	1708
- Kristiansand ekstraring	665	751	674
- De andre storbyene	54	37	55
- Andre storbyomland	55	40	52
- Andre ekstraringer	68	47	76
- Landet ellers, by/tett	78	62	79
- Landet ellers, periferi	59	57	62
- Utlandet	94	76	98

KRISTIANSAND**MENN – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 6a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Kristiansand

Menn	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2331	2483	2143
Antall fraflyttede i alt	862	838	817
Magnetverdier			
-- omland vest	3320	1884	1412
-- omland øst	2737	1530	833
- Kristiansand ekstraring	565	330	190
- De andre storbyene	144	220	306
- Andre storbyomland	57	58	41
- Andre ekstraringer	34	31	21
- Landet ellers, by/tett	31	25	29
- Landet ellers, periferi	36	35	23

Tabell 6b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Kristiansand

Menn	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2293	2456	2248
Antall fraflyttede i alt	844	873	843
Magnetverdier			
-- omland vest	3642	2299	3794
-- omland øst	3028	2189	3463
- Kristiansand ekstraring	671	399	656
- De andre storbyene	104	158	89
- Andre storbyomland	73	77	79
- Andre ekstraringer	33	33	36
- Landet ellers, by/tett	34	28	33
- Landet ellers, periferi	27	25	27

KRISTIANSAND**KVINNER – Flyttemagneter for de fraflyttede**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år.

Tabell 7a. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Kristiansand

Kvinner	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2333	2598	2125
Antall fraflyttede i alt	1007	1017	931
Magnetverdier			
-- omland vest	3194	2129	1795
-- omland øst	3261	1540	864
- Kristiansand ekstraring	468	346	212
- De andre storbyene	121	193	248
- Andre storbyomland	78	54	43
- Andre ekstraringer	30	40	33
- Landet ellers, by/tett	39	29	29
- Landet ellers, periferi	34	30	21

Tabell 7b. Antall personer på 15-årstrinnet, antall fraflyttede og de andre regionenes tiltrekningskraft på Kristiansand

Kvinner	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
Antall 15-åringer	2322	2579	2288
Antall fraflyttede i alt	980	1001	950
Magnetverdier			
-- omland vest	3333	2508	3109
-- omland øst	3886	2052	4294
- Kristiansand ekstraring	540	413	597
- De andre storbyene	101	136	95
- Andre storbyomland	88	74	85
- Andre ekstraringer	34	42	37
- Landet ellers, by/tett	33	35	33
- Landet ellers, periferi	29	26	32

KRISTIANSAND**MENN****Tabell 8a. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

MENN	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	136	131	117
I voksegruppen *	90	97	99
Bofaste	36	56	48
Tilbakeflyttere	135	134	112
Tilflyttere	129	126	117
Videreflyttere	158	142	69

MENN	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	138	131	138
I voksegruppen *	103	109	109
Bofaste	20	36	17
Tilbakeflyttere	174	164	188
Tilflyttere	137	126	130
Videreflyttere	157	132	153

* Uten innvandrere

KRISTIANSAND**KVINNER****Tabell 8b. Utdanningsindekser på høyeste utdanningstrinn**

Flyttehistoriske hovedtall for tre femårskull fulgt fra de var 15, til de var 30, 40 og 50 år. Landsinnslaget for samme aldersgruppe = 100.

KVINNER	30 år, 1.1. 1988	30 år, 1.1. 1998	30 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	125	106	91
I voksegruppen *	65	69	75
Bofaste	28	39	41
Tilbakeflyttere	125	79	73
Tilflyttere	72	85	82
Videreflyttere	110	95	58

KVINNER	40 år, 1.1. 1998	40 år, 1.1. 2008	50 år, 1.1. 2008
I ungdomsgruppen	115	105	116
I voksegruppen *	79	90	88
Bofaste	21	21	22
Tilbakeflyttere	139	117	142
Tilflyttere	88	117	100
Videreflyttere	126	89	125

* Uten innvandrere

Vedlegg 6

Soneinndeling for Trondheim og Stavanger

Soneinndeling for Trondheim

Grunnkrets	Bysone	8118	Bygdene
4234	Bygdene	8119	Bygdene
4406	Bygdene	8120	Bygdene
4407	Bygdene	8121	Bygdene
4409	Bygdene	8122	Bygdene
4601	Bygdene	8123	Bygdene
4603	Bygdene	2115	Midt
4604	Bygdene	2116	Midt
4607	Bygdene	2118	Midt
8101	Bygdene	2119	Midt
8102	Bygdene	3101	Midt
8103	Bygdene	3102	Midt
8104	Bygdene	3103	Midt
8105	Bygdene	3104	Midt
8106	Bygdene	3105	Midt
8107	Bygdene	3106	Midt
8108	Bygdene	3107	Midt
8109	Bygdene	3108	Midt
8110	Bygdene	3109	Midt
8111	Bygdene	3110	Midt
8112	Bygdene	3111	Midt
8113	Bygdene	3112	Midt
8114	Bygdene	3113	Midt
8115	Bygdene	3114	Midt
8116	Bygdene	3115	Midt
8117	Bygdene	3116	Midt

3117	Midt	4117	Midt
3118	Midt	4118	Midt
3119	Midt	4201	Midt
3120	Midt	4202	Midt
3121	Midt	4203	Midt
3122	Midt	4204	Midt
3123	Midt	4205	Midt
3124	Midt	4206	Midt
3125	Midt	4207	Midt
3201	Midt	4208	Midt
3202	Midt	4209	Midt
3203	Midt	4210	Midt
3204	Midt	4211	Midt
3205	Midt	4212	Midt
3206	Midt	4213	Midt
3208	Midt	4214	Midt
3209	Midt	4215	Midt
3210	Midt	4216	Midt
3211	Midt	4217	Midt
3212	Midt	4218	Midt
3216	Midt	4219	Midt
3217	Midt	4220	Midt
3218	Midt	4221	Midt
3221	Midt	4222	Midt
3222	Midt	4223	Midt
3225	Midt	4224	Midt
3226	Midt	4225	Midt
4101	Midt	4226	Midt
4102	Midt	4227	Midt
4103	Midt	4228	Midt
4104	Midt	4229	Midt
4105	Midt	4230	Midt
4106	Midt	4231	Midt
4107	Midt	4232	Midt
4108	Midt	4233	Midt
4109	Midt	4235	Midt
4110	Midt	4301	Midt
4111	Midt	4302	Midt
4112	Midt	4303	Midt
4113	Midt	4304	Midt
4114	Midt	4305	Midt
4115	Midt	4306	Midt
4116	Midt	4307	Midt

4308	Midt	1315	Sentrum
4309	Midt	1316	Sentrum
4310	Midt	1317	Sentrum
4311	Midt	1318	Sentrum
4312	Midt	1319	Sentrum
4313	Midt	1320	Sentrum
4314	Midt	1321	Sentrum
4315	Midt	1322	Sentrum
4316	Midt	1323	Sentrum
4317	Midt	1324	Sentrum
4318	Midt	1325	Sentrum
4319	Midt	1326	Sentrum
1104	Sentrum	1401	Sentrum
1105	Sentrum	1402	Sentrum
1106	Sentrum	1403	Sentrum
1107	Sentrum	1404	Sentrum
1201	Sentrum	1405	Sentrum
1202	Sentrum	1406	Sentrum
1203	Sentrum	1407	Sentrum
1204	Sentrum	1408	Sentrum
1205	Sentrum	1409	Sentrum
1206	Sentrum	1410	Sentrum
1207	Sentrum	1411	Sentrum
1208	Sentrum	1412	Sentrum
1209	Sentrum	1413	Sentrum
1210	Sentrum	1414	Sentrum
1211	Sentrum	1415	Sentrum
1212	Sentrum	1416	Sentrum
1213	Sentrum	1417	Sentrum
1301	Sentrum	1418	Sentrum
1302	Sentrum	1419	Sentrum
1303	Sentrum	1420	Sentrum
1304	Sentrum	1421	Sentrum
1305	Sentrum	1422	Sentrum
1306	Sentrum	1423	Sentrum
1307	Sentrum	1501	Sentrum
1308	Sentrum	1502	Sentrum
1309	Sentrum	1503	Sentrum
1310	Sentrum	1504	Sentrum
1311	Sentrum	1505	Sentrum
1312	Sentrum	1506	Sentrum
1313	Sentrum	1507	Sentrum
1314	Sentrum	1508	Sentrum

1509	Sentrum	7204	Sør
1510	Sentrum	7205	Sør
1511	Sentrum	7206	Sør
1512	Sentrum	7207	Sør
1513	Sentrum	7208	Sør
1514	Sentrum	7209	Sør
1515	Sentrum	7210	Sør
1516	Sentrum	7211	Sør
1517	Sentrum	7212	Sør
1518	Sentrum	7213	Sør
1610	Sentrum	7214	Sør
2101	Sentrum	7215	Sør
2102	Sentrum	7216	Sør
2103	Sentrum	7217	Sør
2106	Sentrum	7218	Sør
2107	Sentrum	7301	Sør
2108	Sentrum	7302	Sør
2109	Sentrum	7303	Sør
2110	Sentrum	7304	Sør
2111	Sentrum	7305	Sør
2113	Sentrum	7306	Sør
2114	Sentrum	7307	Sør
6101	Sør	7308	Sør
6102	Sør	7309	Sør
6103	Sør	7310	Sør
6201	Sør	7311	Sør
6202	Sør	7312	Sør
6203	Sør	7313	Sør
6204	Sør	7314	Sør
6205	Sør	7401	Sør
6206	Sør	7402	Sør
6207	Sør	7403	Sør
6208	Sør	7404	Sør
6209	Sør	7405	Sør
6210	Sør	7406	Sør
7101	Sør	7407	Sør
7102	Sør	7408	Sør
7103	Sør	7409	Sør
7104	Sør	7410	Sør
7105	Sør	7411	Sør
7201	Sør	7412	Sør
7202	Sør	7413	Sør
7203	Sør	7414	Sør

7415	Sør	1112	Vest
7416	Sør	1113	Vest
7417	Sør	1114	Vest
7418	Sør	1115	Vest
7419	Sør	1116	Vest
7420	Sør	1117	Vest
7421	Sør	5101	Vest
7422	Sør	5102	Vest
7423	Sør	5103	Vest
7424	Sør	5104	Vest
7501	Sør	5105	Vest
7502	Sør	5106	Vest
7503	Sør	5107	Vest
7504	Sør	5108	Vest
7505	Sør	5109	Vest
7506	Sør	5110	Vest
7507	Sør	5111	Vest
7508	Sør	5112	Vest
7509	Sør	5113	Vest
7510	Sør	5114	Vest
7511	Sør	5115	Vest
7512	Sør	5116	Vest
7513	Sør	5117	Vest
7514	Sør	5118	Vest
7515	Sør	5119	Vest
7516	Sør	5120	Vest
7517	Sør	5121	Vest
7518	Sør	5201	Vest
7519	Sør	5202	Vest
7520	Sør	5203	Vest
7521	Sør	5204	Vest
7522	Sør	5205	Vest
7523	Sør	5206	Vest
7524	Sør	5207	Vest
7525	Sør	5208	Vest
7526	Sør	5209	Vest
1101	Vest	5210	Vest
1102	Vest	5211	Vest
1103	Vest	5212	Vest
1108	Vest	5213	Vest
1109	Vest	5214	Vest
1110	Vest	5215	Vest
1111	Vest	5216	Vest

5217	Vest	1613	Øst
5218	Vest	1614	Øst
5219	Vest	2104	Øst
5220	Vest	2105	Øst
5221	Vest	2112	Øst
5222	Vest	2117	Øst
5223	Vest	2201	Øst
5224	Vest	2202	Øst
5225	Vest	2203	Øst
5226	Vest	2204	Øst
5227	Vest	2205	Øst
5228	Vest	2206	Øst
5229	Vest	2207	Øst
5230	Vest	2208	Øst
5231	Vest	2209	Øst
5232	Vest	2210	Øst
5233	Vest	2211	Øst
5234	Vest	2212	Øst
5235	Vest	2213	Øst
5236	Vest	2214	Øst
5237	Vest	2215	Øst
5238	Vest	2216	Øst
5239	Vest	2217	Øst
5301	Vest	2218	Øst
5302	Vest	2219	Øst
5303	Vest	2220	Øst
5304	Vest	2301	Øst
5305	Vest	2302	Øst
5306	Vest	2303	Øst
5307	Vest	2304	Øst
5308	Vest	2305	Øst
5309	Vest	2306	Øst
1601	Øst	2307	Øst
1602	Øst	2308	Øst
1603	Øst	2309	Øst
1604	Øst	2310	Øst
1605	Øst	2311	Øst
1606	Øst	2312	Øst
1607	Øst	2313	Øst
1608	Øst	2314	Øst
1609	Øst	2315	Øst
1611	Øst	2316	Øst
1612	Øst	2317	Øst

2318	Øst	4408	Øst
3207	Øst	4501	Øst
3213	Øst	4502	Øst
3214	Øst	4503	Øst
3215	Øst	4504	Øst
3219	Øst	4505	Øst
3220	Øst	4506	Øst
3223	Øst	4507	Øst
3224	Øst	4508	Øst
4401	Øst	4509	Øst
4402	Øst	4602	Øst
4403	Øst	4605	Øst
4404	Øst	4606	Øst
4405	Øst		

Soneinndeling for Stavanger

Grunnkrets	Byzone		
101	Nord	1214	Nord
102	Nord	1215	Nord
103	Nord	1216	Nord
104	Nord	1217	Nord
105	Nord	1218	Nord
910	Nord	1219	Nord
1101	Nord	1220	Nord
1102	Nord	1221	Nord
1103	Nord	1222	Nord
1104	Nord	1223	Nord
1105	Nord	1224	Nord
1106	Nord	1225	Nord
1201	Nord	1226	Nord
1202	Nord	2602	Nord
1203	Nord	2603	Nord
1204	Nord	2604	Nord
1205	Nord	2605	Nord
1206	Nord	2606	Nord
1207	Nord	2607	Nord
1208	Nord	2608	Nord
1209	Nord	2609	Nord
1210	Nord	2610	Nord
1211	Nord	2701	Nord
1212	Nord	2702	Nord
1213	Nord	2703	Nord
		2704	Nord

2705	Nord	501	Sentrum
2706	Nord	502	Sentrum
2707	Nord	503	Sentrum
2708	Nord	504	Sentrum
2709	Nord	505	Sentrum
2710	Nord	506	Sentrum
2711	Nord	507	Sentrum
2712	Nord	509	Sentrum
2713	Nord	510	Sentrum
2714	Nord	511	Sentrum
2715	Nord	512	Sentrum
2716	Nord	601	Sentrum
2717	Nord	602	Sentrum
2718	Nord	603	Sentrum
2719	Nord	604	Sentrum
2720	Nord	606	Sentrum
2721	Nord	607	Sentrum
2722	Nord	608	Sentrum
2723	Nord	611	Sentrum
2724	Nord	612	Sentrum
2725	Nord	613	Sentrum
2726	Nord	614	Sentrum
2727	Nord	615	Sentrum
201	Sentrum	616	Sentrum
202	Sentrum	701	Sentrum
203	Sentrum	702	Sentrum
205	Sentrum	801	Sentrum
206	Sentrum	802	Sentrum
207	Sentrum	803	Sentrum
301	Sentrum	804	Sentrum
302	Sentrum	805	Sentrum
303	Sentrum	806	Sentrum
304	Sentrum	807	Sentrum
305	Sentrum	901	Sentrum
401	Sentrum	905	Sentrum
402	Sentrum	906	Sentrum
403	Sentrum	907	Sentrum
404	Sentrum	909	Sentrum
405	Sentrum	911	Sentrum
406	Sentrum	912	Sentrum
407	Sentrum	913	Sentrum
408	Sentrum	914	Sentrum
409	Sentrum	915	Sentrum

916	Sentrum	1737	Sør
2104	Sentrum	1738	Sør
704	Sør	1739	Sør
705	Sør	1740	Sør
706	Sør	1741	Sør
707	Sør	1742	Sør
708	Sør	1743	Sør
709	Sør	1744	Sør
711	Sør	1802	Sør
712	Sør	1803	Sør
1701	Sør	1807	Sør
1702	Sør	1808	Sør
1703	Sør	1809	Sør
1705	Sør	1810	Sør
1706	Sør	1811	Sør
1708	Sør	1812	Sør
1709	Sør	1813	Sør
1710	Sør	1814	Sør
1711	Sør	1815	Sør
1712	Sør	1816	Sør
1713	Sør	1901	Sør
1714	Sør	1902	Sør
1715	Sør	1903	Sør
1716	Sør	1904	Sør
1717	Sør	1905	Sør
1718	Sør	1906	Sør
1719	Sør	1907	Sør
1720	Sør	710	Vest
1721	Sør	1734	Vest
1722	Sør	1806	Vest
1723	Sør	2001	Vest
1724	Sør	2004	Vest
1725	Sør	2005	Vest
1726	Sør	2006	Vest
1727	Sør	2007	Vest
1728	Sør	2008	Vest
1729	Sør	2009	Vest
1730	Sør	2010	Vest
1731	Sør	2011	Vest
1732	Sør	2012	Vest
1733	Sør	2101	Vest
1735	Sør	2102	Vest
1736	Sør	2105	Vest

2202	Vest	2402	Vest
2203	Vest	2403	Vest
2204	Vest	2404	Vest
2205	Vest	2501	Vest
2206	Vest	2502	Vest
2207	Vest	2503	Vest
2208	Vest	2504	Vest
2301	Vest	2505	Vest
2302	Vest	2506	Vest
2303	Vest	2507	Vest
2304	Vest	2508	Vest
2305	Vest	2509	Vest
2306	Vest	2510	Vest
2307	Vest	2511	Vest
2308	Vest	2512	Vest
2309	Vest	2513	Vest
2310	Vest	2514	Vest
2401	Vest	2515	Vest